بەشێک لە وتارو نووسراوەکانی

هاوڕێ حوسێن بەخشی

کۆکردنەوە و ئامادەکردنی: ڕەحمان نەقشی

سەرچاوە
Serchawe

پێڕست:

١- کۆماری کوردستان و دەرەنجامەکانی.. ٣
٢- لە یادی دوکتور شەرەفکەندیدا.. ١٣
٣- لەسەر کارەساتە خوێناوییەکەی شەوی یەڵدا.. ١٦
٤- بۆ کۆچی مامڵێ.. ١٩
٥- ٢٢ی پووشپەڕ جینایەتی کۆماری ئیسلامی ئێران.. ٢٣
٦- با کارەساتی میکۆنووس هاندەرێک بێت بۆ یەکدەنگیمان.. ٢٥
٧- وەڵامێک بۆ کارو چالاکییەکانی ڕەحمان نەقشی.. ٢٨
٨- پرسی یەکگرتنەوەی دێمۆکراتەکان.. دیمانە: ڕەحمان نەقشی ٣١
٩- کورتەیەک لە ژیان و بەسەرهاتی حوسێن بەخشی.. ٣٣

لێکدابڕان.............................. ٣٦

– پێشەکی
– دەسپێک
– کۆنگرەی چوار و ئاکامەکانی
– بەرەو دابڕان
– لێکدابڕان
– پێڕەوانی کۆنگرەی چوار لە بەرانبەر تاقیکردنەوەیەکی مێژووییدا
– بەیاننامەی جیابوونەوەی زۆربەی ئەندام و کادرەکانی کوردی دەرەوەی وڵات لە حیزبی توودەی ئێران

سەرچاوە
Serchawe

کۆماری کوردستان و دەرەنجامەکانی

کۆماری کوردستان سەرەڕای تەمەنی کورتی، دەستکەوتە مێژووییەکانی، هەروەها تێکچوون و ئاکامەکانی، یەکێک لە دیاردە هەرە دەگمەن و گرینگەکانی جووڵانەوەی ڕزگاریخوازانەی نەتەوەکەمانە.

دووی ڕێبەندانی ئەمساڵ ٧٤ ساڵ، بە سەر دامەزرانی یەکەم دەوڵەتی مۆدێرنی کورد واتە، کۆماری کوردستان، تێپەڕ دەبێ. بۆ یەکەم جار لە مێژووی پڕ لە هەوراز و نشێوی جووڵانەوەی کورد لە پێناو ڕزگاری و بە دەستەوەگرتنی چارەنووسی خۆیدا، سیستمێکی نوێی حوکمڕانی لە چوارچێوەی جوغرافیایەکی بەرتەسکدا دادەمەزرێ.

ئەو پاشخانە فکری و کۆمەڵایەتییانەی کە کۆماری لێ بەرهەم هات دەکرێ لە دوو ڕەهەندەوە تاوتوێ بکرێن. یەکەم هەلومەرجی نێوخۆ واتە سەرهەڵدانی شوناسخوازانە، ئیرادە و ویستی نەتەوەیەکی وەزاڵە هاتوو لە چنگ داگیرکاری و کۆیلەتی لە پێناو گەڕاندنەوەی سەروەریی نەتەوەیی. دووهەم، ئەو دەرفەتەی کە لە ئەنجامی ڕووداوە دەرەکییەکاندا بۆ دەربڕین و بە کردەیی کردنی ویست و داخوازییەکانی کۆمەڵانی خەڵک هاتە ئاراوە.

دوای شەڕی یەکەمی جیهانی و تێکڕمانی ئیمپراتووریی عوسمانی، کورد یەک لەو دەگمەن نەتەوانە بوو کە نەک هەر نەیانهێشت ببێتە خاوەن دەوڵەت، بەڵکوو کردیان بە چوار بەش. دروستبوونی دەوڵەت - نەتەوەی فارس و تورک و عەرەب، لە سەر بەشێک لە خاکی کوردان، لەژێر ناوی یەک خاک، یەک نەتەوە، یەک ئاڵا و یەک زمان، بە یارمەتی و ئامۆژگاریی ئوروپاییەکان، بە تایبەت ئینگلیس و فەڕانسە، ڕێگای بۆ ژێنۆسایدی فەرهەنگی و جەستەیی کورد زیاتر لە پێشوو خۆش کرد. بەم شێوە گەورەترین نەتەوەی بێدەولەت (پتر لە ٤٠ میلیۆن کەس) تووشی چارەنووسێکی کارەساتبار هات، کرا بە کۆلۆنیی دەوڵەتانی ناوچە و بوو بە سووتەمەنیی بەرژەوەندییەکانیان.

ڕەزاشا بە لاساکردنەوە لە ئاتاتورک لە ماوەی ٢٠ ساڵ دەسەڵاتداریدا، بە گرتنەبەری سیاسەتی قەڵاچۆکردن و تواندنەوەی کورد و نەتەوەکانی تر لە فەرهەنگی بەناو فارس/ئێرانیدا، بۆ یەکدەستکردنی وڵات لە لایەک، و لە لایەکی تر، پێوەندییە دیپلۆماسی و ئابووری و سیخوڕییەکانی، لەگەڵ ئاڵمانی نازی کە بوو بە هۆی گوشاری هاوپەیمانان بۆ دوورخستنەوەی ئێران لە ئاڵمان و پێویستییان بۆ بەکار هێنانی ئێران وەک پردی پێوەندیی نێوان ئینگلیس و ئەمریکا و سۆڤیەت، بە مەبەستی گەیاندنی یارمەتی بە یەکیەتیی سۆڤیەت، دەوڵەتی ناوەندتەوەری ئێرانی و دیکتاتۆریی ڕەزاشای تووشی ئاڵۆزی و قەیرانێکی گەورە کردبوو.

هاتنی هێزی هاوپەیمانان لە مانگی خەرمانانی ساڵی ١٩٤١ی زایینی (١٣٢٠ی هەتاوی) و جێگیربوونی هێزەکانی یەکیەتیی سۆڤیەت لە باکووری ئێران و ئینگلیس و ئەمریکییەکان لە ڕۆژاوا و خوارووی ڕۆژاوا بوو بە هۆی شڵەژان و تێکچوونی باری تەناهی و دەرچوونی دەسەڵات لە دەستی ڕێژیمی پاشایەتی. ڕەزا شا دوور خرایەوە و ناچاریان کرد وڵات بەجێ بێڵێ.

لە مانگی سێپتامبری ١٩٤١دا فڕۆکەکانی ئەرتەشی سوور، سنووری ئێران دەبەزێنن و بە بڵاوکردنەوەی ئاگاداری بە هەر دوو زمانی کوردی و ئازەری، دەبنە هۆی پێکهێنانی پەشێوی و ئاڵۆزی دەنێو ئەرتەشدا و دامودەزگای حکوومەتی پەهلەوی لەو ناوچەیە لەبەریەک هەڵدەوەشێ.

لەو هەلومەرجەدا خەباتکاران و تێکۆشەرانی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا، بەو پاشخانە هزری و فکرییانەی کە لە جووڵانەوکانی پێشتری کوردستان هەیانبوو و هەروەها لە پێوەندی لەگەڵ خەباتکارانی بەشەکانی تر، بە تایبەت باشووری کوردستان، بە کەلکوەرگرتن لە دەرفەتی پێکهاتوو خەریکی خۆ ڕێکخستن و پێکهێنانی دامەزراوەی سیاسیی خاوەن بەرنامە و ستراتیژی بە مەبەستی دابینکردنی ئامانج و خولیاکانی لەمێژینەی نەتەوەکەمان دەبن.

کاربەدەستانی سۆڤیەت لە نزیکەوە لەگەڵ مەسەلەی کورد ڕووبەڕوو دەبن. لە سەرەتاوە بە هۆی لە ئارادانەبوونی ڕێکخراوێکی سیاسی کە نوێنەرایەتیی کێشەی کورد بکا، سۆڤیەتییەکان لە ڕێگای ڕاسپاردەکانیانەوە، لە مانگی بەفرانباری ١٣٢٠ی هەتاویدا (١٩٤١) بە هۆی ئالۆزییەکانی نێوان کورد و ئازەرییەکانی ناوچەی ورمێ و هێندێک شوێنی تر، ٣٠ کەس لە کەسانی ناسراوی ناوچەکانی ژێر کۆنترۆڵی ئەرتەشی سۆڤیەت بۆ باکۆ بانگهێشت دەکەن، کە بریتی دەبن لە سەرۆک عەشیرە، شێخ و ئاغا و نوێنەری چین و توێژە نێونجییەکان، کە قازی محەممەد یەکێک لەوان دەبێ و، بەبێ ئەوەی باسی هیچ چەشنە بابەتێکی سیاسی بکەن، داوایان لێدەکەن ئارامیی ناوچەکە بپارێزن. دیارە ئینگلیسییەکانیش هەمان سیاسەتیان هەبووە. وەزیری کاروباری دەرەوەی سۆڤیەت مۆلۆتۆڤ، بە سەفیری بریتانیا ڕادەگەیەنێ کە لەو سەفەرەدا "هیچ چەشنە باسێکی سیاسی نەکراوە".

کۆمەڵەی ژ.ک:

هاتنی هاوپەیمانان بوو بە هۆی لاوازی و کەمبوونەوەی تواناکانی دەوڵەتی ناوەندی، بە تایبەت لە ناوچەی موکریان و دەوروبەری، چەکێکی زۆر کەوتە دەست خەڵکەوە. بۆشایی سیاسی و نەبوونی ڕێکخراوەیەک کە هەم وەڵامدەری خواستەکانی خەڵک بێ و هەم کۆنترۆڵی بەسەر بارودۆخەکەدا بێ، بەتەواوی هەست پێدەکرا. بە پێی هێندێک سەرچاوە، کۆمەڵەی ژ.ک لەو کاتەدا چالاکیی ئاشکرای نەبووە.

هەرچەند لەساڵەکانی ١٩٣٦ - ١٩٣٧ ڕێکخراوەیەک بە ناوی "کۆمەڵەی ئازادیخوازیی کوردستان" لە لایەن عەزیز زەندی،

حوسێن فرووهەر و چەند کەسی تر لە مەهاباد دامەزرابوو، جگە لە بەیاننامەیەک کە بە بۆنەی هاتنی هێزەکانی هاوپەیمانان بۆ ئێران لەو کاتەدا بڵاویان کردۆتەوە، هیچ بەڵگەیەک لە کار و چالاکییەکانی دیار نییە. لە ساڵی ١٩٤١ بە هۆی ناکۆکی و جیاوازیی بۆچوون هەڵدەوەشێ و لە بری ئەو لە ٢٥ی گەلاوێژی ١٩٤٢ کۆمەڵەی ژ.ک (کۆمەڵەی ژیانەوەی کوردستان) دادەمەزرێ.

ئەو ڕووداوە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان وەک یەکەم ئەزموونی کاری مۆدێرنی سیاسی و ڕێکخراوەیی بە شێوەیەکی سەردەمیانە کارتێکەریی بەرچاوی لە ڕەوتی ڕووداوەکانی داهاتوودا دەبێ. لەسەر دامەزرێنەرانی ژ.ک بیروڕای جیاواز هەیە. سەرجەم ١١ تا ١٣ کەس ناویان هاتووە کە لەوانە حوسێن فرووهەر و ڕەحمان زەبیحی ڕۆڵی سەرەکییان گێڕاوە. حوسێن فرووهەر (حوسێن زێرینگەران) سەرۆکی کۆمەڵە بووە.

بۆ یەکەم جار لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان گۆڤاری "نیشتمان" وەک "بڵاوکەرەوەی بیری کۆمەڵەی ژ.ک" لە پووشپەڕی ١٣٢٢ی هەتاوی (١٩٤٣) بڵاو بۆوە.

کۆمەڵەی ژ.ک لە یەکەم ژمارەی "نیشتمان"دا بەم جۆرە پێناسەی بۆ کراوە کە: "کۆمەڵەی ژ.ک بە پێچەوانەی هەموو بەرهەڵست و قورت و چەڵەمەیەکی وەکوو دوژمنایەتیی خۆبەخۆ، دووبەرەکی و خۆخۆری، پووڵپەرستی و بێگانەدۆستی کە لە ڕێگای پێشکەوتنی کورددا هەیە، بە هەموو هێز و توانای خۆی تێدەکۆشێ تا زنجیر و کەڵەمەی دیلی و ژێردەستی لە ئەستۆی نەتەوەی کورد داماڵێ و لەم کوردستانە لەتوکوتەی ئێستادا، کوردستانێکی گەورە و ڕێکوپێک بێنێتە بەرهەم، کە هەموو کوردێک بە سەربەستی تیا بژی."

ئەگەر بەکورتی سەرنج بدەینە ئەو چەند ڕستەیە، چۆنیەتیی بیرکردنەوە و ئامانجی ژ.ک‌مان بەڕوونی بۆ دەردەکەوێ. باسی ناکۆکییە نێوخۆییەکان دەکا، باسی پارچە، پارچەبوونی کوردستان و کوردستانی گەورە دەکا و هەروەها چەمکی نەتەوە بەکار دێنێ.

واتەڕزگاریی کورد و کوردستان لەژێر داگیرکاری و دامەزراندنی دەوڵەتی نەتەوەیی. هەیئەتی ناوەندیی ژ.ک لە ڕاپۆرتێکدا بۆ مۆلۆتۆڤ، دەنووسێ: "ئامانجی حیزبی ئێمە تێکخستنەوەی هەموو پارچەکانی کوردستان و ئازادکردنی نەتەوەی کوردی ژێردەست و خزمەتکردن بە هەوڵدان و گەشەکردنی کۆمەڵی مرۆڤایەتی و شارستانیەتی گەلانی جیهانە."

سەرچاوە
Serchawe

کۆمەڵەی ژ.ک. توانی لە ماوەیەکی کورتدا متمانەی کۆمەڵانی خەڵک بۆ لای بەرنامەکانی ڕاکێشێ و تەنانەت لە ناوچەکانی سەقز، سنە و کرماشان و لۆڕستان و... سەرەڕای بوونی هێزەکانی ئینگلیس و دامودەزگا حوکمییەکانی دەوڵەتی ناوەندی، جموجۆڵ و لایەنگری هەبووە.

لازارییێڤ لێکۆڵەری بە ناوبانگی ڕووس لە "کوردستان و پرسی کورد لە نێوان ساڵەکانی ١٩٢٣ - ١٩٤٥دا کە لە لایەن بەڕێز مەنسوور سیدقی وەرگێڕدراوەتە سەر کوردی، لە بڕگەیەکدا ئاوا باسی کۆمەڵەی ژ.ک دەکا:

"کۆمەڵە پێوەندییەکی پتەوی لەگەڵ ڕێکخراوە نەتەوەیی و نێشتمانپەروەرە کوردییەکانی وڵاتانی دیکەش پێکهێنابوو. بە تایبەت لە مانگی مارسی ١٩٤٤ لە شاری کەرکووک، نوێنەرانی "کۆمەڵە" ڕێککەوتنیان لەگەڵ حیزبی "هیوا" واژۆ کرد و لە هاوینی هەمان ساڵدا نوێنەرانی حیزبی هیوا سەردانی مەهابادیان کرد. هێندەی پێناچێ چالاکانی گەلێک لە ڕێکخراوە کوردییەکانی دیکەی عێراق، سووریە و تورکیە بۆ تاوتوێکردنی خودموختاریی کورد خۆیان دەگەیێننە مەهاباد. لە مانگی ئووتی ١٩٤٤دا لە کوێستانی "دالانپەڕ" لە سێکوچکەی سنووری نێوان ئێران، عێراق و تورکیە، نوێنەرانی کوردەکانی ئێران، قاسم قادری، شێخ عوبەیدوڵڵای زینۆ لە تورکیە و قازی مەلا وەهاب لە عێراق، کۆبوونەوە و ڕێکەوتننامەیەکیان بە ناوی "پەیمانی سێ سنوور" واژۆ کرد و لایەنەکان بەڵێنیان دا بۆ خەبات لە پێناو "کوردستانی مەزن" هەر چەشنە یارمەتییەکی چەکوچۆڵ و مرۆڤی بە یەکتر بکەن. بیرۆکەی دامەزراندنی کوردستانی مەزن بۆ یەکەم جار لە لایەن بەدرخانییەکان لە شاری 'بەیرووت' واتە لە یەکەم ناوەندی "پانکوردیزم" سەری هەڵداوە. بەم شێوەیە کۆمەڵە بوو بە ڕێکخراوەیەکی ناسیۆنالیستی لە ئاست گشت کوردێکدا."

سیاسەتی ژ.ک لە ئاستی نێودەوڵەتیشدا، سیاسەتێکی ژیرانە و سەربەخۆیانە و بە ئاراستەی بەرژەوەندیی نەتەوەییدا داڕێژرابوو. مامۆستا مەلا قادر مودەڕڕیسی لەم بارەوە دەڵێ: "لە هەلومەرجی ئەو دەمەدا ڕووس و ئینگلیس وەک دوو بەرداش وابوون و کوردیش وەک گەنم لە نێوانیاندا. جا بۆیە ئێمە ئەگەر تاریفێکمان لە یەکیان دەکرد، لە ژمارەی داهاتوودا قەرەبوومان دەکردەوە و باسی ئەوی دیکەمان دەکرد، بۆ ئەوەی کە ئەو دوو دەوڵەتە گەورە هیچیان وا نەزانن کە ئێمە سەربە یەکێک لەوانین و دوژمنی ئەوی تریانین."

ئەوەش، نیشاندەری هزری سیاسی و مەنتقی دیپلۆماسیی ئەو سەردەمی بووە، بە واتایەکی تر پارسەنگی سیاسەتی دەرەوەیان بە شێوەیەکی ژیرانە ڕاگرتووە.

سەرچاوە
Serchawe

ئەو نموونانە دەیسەلمێنێ کە ژ.ک بە هێنانە ئارای گوتاری نەتەوەخوازانە بە شێوەی سەردەمیانە، ڕێڕەوی خەباتی ڕزگاریخوازانەی کوردی خستە سەر هێڵی ڕاستەقینە و شوناسخوازانە.

ئەندامەتیی قازی محەممەد لە کۆمەڵەی ژ.کدا:

قازی محەممەد وەک سیمایەکی دیار و خۆشناو و هەروەها لێهاتوو ببووە جێی متمانەی خەڵک بوو و هەر لەو سۆنگەیەشەوە سەرنجی ڕووسەکانیشی بۆ لای خۆی ڕاکێشابوو. لە ئۆکتۆبری ١٩٤٤ی زایینی (١٣٢٣) لە لایەن کۆمەڵەوە داوای ئەندامەتیی لێدەکرێ و پاش ماوەیەکی کورت بە سەرۆکی کۆمەڵە دیاری دەکرێ.

باقرۆڤ سەرۆککۆماری ئازەربایجانی سۆڤیەت لە کۆبوونەوەیەکدا، لە سەرەتای مانگی ڕەزبەری ١٣٢٤ داوا لە نوێنەرانی کورد بە سەرۆکایەتیی قازی محەممەد دەکا، هەتا کوردەکان کێشەی خۆیان لە چوارچێوەی ئازەربایجانی ئێران و لەگەڵ فرقەی دێموکرات چارەسەر بکەن. قازی محەممەد پێداگری لەسەر ئەوە دەکا کە "نەتەوەی کوردیش وەک نەتەوەی ئازەری بۆ بەدەستهێنانی مافی سروشتیی خۆی هەوڵ دەدا." لەو کۆبوونەوەدا وێڕای بەڵێنی یارمەتیدان و پشتیوانی لە کوردان، داوای گۆڕینی ناوی کۆمەڵەی ژێکاف بە حیزبی دێموکراتی کوردستان دێتە گۆڕێ.

ڕۆژی ٢٥ی ئۆکتۆبری ١٩٤٥حیزبی دێموکراتی کوردستان، یەکەم کۆنگرەی خۆی بە بەشداریی نوێنەرانی ناوچە ئازادکراوەکان، دەگرێ و لەودا مەرامنامەیەکی ٢٢ خاڵی پەسەند دەکرێ و بە ناوی مەرامنامەی حیزبی دێموکرات بڵاو دەکرێتەوە. دەرەنجامی ئەو بڕیارانە کۆمەڵێک ڕەهەندی ناتەبای لێدەکەوێتەوە. بۆ نموونە لە لایەک داوای خودموختاری و چارەسەری

لە ناوەند دەکا و لە لایەکی تر خۆی وەک حکوومەتێکی میللی پێناسە دەکا و سیاسەتی دەرەکی و پێوەندیی دیپلۆماسی لەگەڵ دەوڵەتان بە ئەرکی خۆی دەزانێ.

ئەو پەسەندکراوە لە لایەک ڕەنگدانەوەی باری کۆمەڵایەتی و هەلومەرجی داسەپاو و ناڕوونیی سیاسی و گوشاری نێوخۆ و دەرەکی و لە لایەکی تر تابلۆی ویست و داخوازییە بنەڕەتییەکانی نەتەوەیەکی بێدەوڵەتە کە بە شوێن دابینکردنی سەروەریی سیاسیدایە.

لە نوامبری ١٩٤٥ چاپخانەی کوردستان لە مەهاباد دەستی بە کار کرد. "ڤۆاری کوردستان" "بڵاوکراوەی بیری حیزبی دێموکراتی کوردستان" لە لاپەڕەی ١١ی ژمارە یەکی خۆیدا کە ڕۆژی ٦ی دێسامبری ١٩٤٥(سەرماوەزی ١٣٢٤) دەرچووە لەژێر ناونیشانی حیزبی دێموکراتی کوردستاندا نووسیویەتی: "لە دوای ئەوە لە هەوەڵی مانگی خەزەڵوەر (آبان)ـی ١٣٢٤ حیزبی دێموکراتی کوردستان لە مەهاباد دانرا و بەیاننامەی خۆی بڵاو کردەوە، لە ڕۆژی ٢ - ٨ - ١٣٢٤ هەوەڵ کۆنگرەی خۆی کە تێکەڵ بوو لە سەران و نوێنەرانی کوردان بە تەرتیبی ژێرۆ(...)

٢٥ی دێسامبری ١٩٤٥ ئینگلیس و ئەمریکا و یەکیەتیی سۆڤیەت، کۆمیسیۆنی سێ لایەنە لەسەر ئێران پێک دێنن. لە یەکێک لە خاڵەکاندا، جەخت لەسەر پاراستنی تەواویەتی خاکی ئێران و ڕێزلێنان لە دەسەڵاتدارییەتی و سەربەخۆیی سیاسیی ئێران دەکرێتەوە.

ڕۆژی دووی ڕێبەندانی ١٣٢٤ (٢٢ی ژانویەی ١٩٤٦) بە بەشداریی زیاتر لە ٢٠ هەزار کەس لە مەیدانی چوارچرای شاری مەهاباد و لەژێر ئاڵای سێ ڕەنگی کوردستان قازی محەممەد وەک یەکەم سەرۆککۆماری کوردستان، لە وتارێکی مێژووییدا، دامەزراندنی یەکەم کۆماری دێموکراتیکی کوردستان ڕادەگەیەنێ و لە کاتی سوێندخواردندا بەڵێنی دا بە "خوێن و گیان و ماڵ لە ڕێی سەربەخۆیی و بەرزکردنەوەی ئاڵای کوردستاندا تێبکۆشێ." هەرواش بوو. بەم چەشنە بۆ یەکەم جار لە مێژووی خەباتی نەپساوە و خوێناویی نەتەوەکەمان بۆ ئازادی و سەربەخۆیی، دەوڵەتێکی نەتەوەیی لەدایک دەبێ.

لە ماوەیەکی کورتی ٣٣٠ ڕۆژەدا، واتە ١١ مانگ، کۆمەڵێک هەوڵی بەنرخ لە بوارە جیاوازەکاندا، وەک بڕیاردان لە سەر ئاڵا و سروودی نیشتمانیی "ئەی ڕەقیب"، دامەزراندنی سپای میللی، پەرە دان بە پەروەردە و بارهێنان، چاپەمەنی و بڵاوکراوەکان، بازرگانی و بووژاندنەوەی ئابووری، گرینگیدان بە بەشداریی ژنان لە کاروباری فەرهەنگی و کۆمەڵایەتیدا، پێوەندی و دۆستایەتی و بازرگانی لەگەڵ کۆماری ئازەربایجان و یەکیەتیی سۆڤیەت، پێکهێنانی بەرە لەگەڵ فرقەی

سەرچاوە
Serchawe

دێموکراتی ئازەربایجان، حیزبی توودەی ئێران، حیزبی ئێران و حیزبی جەنگەڵ؛ لە ماوەیەکی کورتدا درا.

لە بانەمەڕی ١٣٢٥دا کە سۆڤیەت هێزی خۆی لە ئێران دەکشێنێتەوە، قازی محەممەد لە کۆبوونەوەیەکی جەماوەریدا، دەڵێ: "لە کاتێکدا ئۆردووی سوور لە نێوماندا بوو، دوژمنانی ئێمە هەمیشە وایان بڵاو دەکردەوە کە داوا و ئیدعای کوردان، هەمووی بە هۆی سیاسەتێکی خاریجییە،کە مەقسوودیان ئۆردووی سوور بوو. بەڵام ئەمڕۆ بە ئاشکرا لە هەمووکەس مەعلووم بووە کە کورد ئازادیی دەوێ و دەست لەو مەرامە هەڵناگرێ و (...) بۆ وەچەنگ هێنانی ئازادی، ئیعتمادی هەر بە خۆیە."

هەروەها ڕۆژی ٢٠ - ٢ - ١٣٢٥ لە وتارێکی تردا وتوویەتی: "دوژمنانی کورد وایان شۆرەت دەدا کە دەوڵەتی کوردستان ئەساسێکی نییە و بە ڕۆینی هێزی سوور تێکدەچێ".

لە ماوەی ئەو ١١ مانگەدا، بەڕێوەبەرانی کۆمار وێڕای کەلکوەرگرتن لە دەرفەتی پێشهاتوو بۆ پەرە پێدانی دێموکراسی و ئازادی و گەشەکردنی ژیانی فەرهەنگی و ئابووریی دانیشتووان، هەوڵێکی زۆریان دا بۆوەی بەڵکوو قەناعەت بە کاربەدەستانی تاران بێنن هەتا دان بە مافەکانی کورد واتە خودموختاری لە چوارچێوەی ئێراندا بنێن، بەڵام بێسوود بوو. کاربەدەستانی تاران بە تایبەت سەرۆکوەزیران "قوام‌السلطنه" کە لە نزیکەوە لە گەڵ قازی محەممەد دانیشتن و وتووێژیان بووە، توانی بە دانی وادە و بەڵێنی درۆ بە قازی محەممەد و هەروەها ڕێککەوتنی ئاشکرا و نهێنی لەگەڵ هاوپەیمانان، سیاسەتی تێکدەرانەی خۆی بەرەو پێش بەرێ و لە ئەنجامدا هێزەکانی ئەرتەشی دەوڵەتی ناوەندی دوای تێکشکاندنی کۆماری ئازەربایجان لە ٢١ی سەرماوەزی ١٣٢٥ی هەتاوی، لە ڕۆژی ٢٦ی مانگی سەرماوەزی ١٣٢٥دا، بۆ جارێکی دیکە شاری مەهابادیان داگیر کردەوە، بە گەیشتنی هێزەکانی ئەرتەش و خۆبەدەستەوەدانی قازی محەممەد و سەرکردەکانی تر، حکوومەتی کوردستان هەرەسی هێنا.

لە مەڕ هۆکارە دەرەکی و نێوخۆییەکانی هەرەسهێنانی کۆماری کوردستان لێکدانەوە و بۆچوونی جیاواز هەیە و هەر کەسە بەڕوانگە و بۆچوونی خۆی هەڵی سەنگاندوە. هەر چۆنێک بێ، کۆماری کوردستان ئاکامی ئیرادە و ویستی نەتەوەیەکی خاک داگیرکراو و بە کۆلۆنیکراو بوو کە بە کەلکوەرگرتن لە بارودۆخی پێکهاتوو، دەرفەتێکی گونجاوی بۆ ڕاگەیاندنی سەربەخۆیی کوردستان لەو پارچەی نیشتماندا، ڕەخساند. بۆیە دووی ڕێبەندان و کۆماری کوردستان وەک سەرمایەیەکی سیاسی و هزری لە ناخی بیر و زەینی تاکی کورددا ڕیشەی داکوتاوە و بۆتە بەردی بناغەی جووڵانەوەی ڕزگاریخوازانەی نەتەوەکەمان. بەڵگەنامەکان و سیستمی حوکوڕانی و دامەزراوە حوکمییەکان بە هەموو پێوەرەکان، دەیسەلمێنن کە کۆماری کوردستان، دەوڵەتێکی مۆدێرنی سەربەخۆ بوو.

سەرچاوە
Serchawe

پرۆسەی دامەزراندنی کۆمار و ئەو هەوڵ و تەقەلایانەی کە بە ڕێڕەوی جیاوازدا، بۆ قەناعەت پێهێنان بە دەسەڵاتی ناوەند وتەنانەت هاوپەیمانەکانیشیان، لەسەر چەسپاندنی ماف و ئازادییەکانی کورد و سەرەنجام شکست و ناکامییەکی کە لێیکەوتەوە و هەروەها ئەزموونی کاری سیاسی و مەدەنیی ٧٤ ساڵ پاش کۆمار، بۆ تاکی کورد، هەڵگری پەیامێکی وشیارکەرەوە و شوناسخوازانەیە.

لەو سۆنگەیەوە گرینگە بزانین بە چ شێوەیەک و لە چ گۆشەنیگایەکەوە دەڕوانینە، دروشمەکان، خواست وئامانجەکانی سەردەمی کۆمار. ڕوانگەیەک یان ڕەوتێکی سیاسی وەک حیزبی دێموکرات، کە شانازیی دامەزراندنی کۆماری هەیە، بە پشتبەستن بە دەرکەوتەی لایەنێکی بەڵگەنامەکانی کۆمار، باس لە چارەسەری و ئیمکانی وەدیهاتنی دروشمی تا دوێنێ خودموختاری و ئەمڕۆ فیدراڵی لە چوارچێوەی ئێرانێکی دێموکراتیکدا، دەکا. تا ئێستاش ستراتێژیی زۆربەی حیزب و ڕێکخراوەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە سەر ئەو بنەمایە دانراوە.

ئەوە بەو مانایە نییە کە هەڵگرانی ئەو شێوە چارەسەرییە، باوەڕیان بە سەروەریی سیاسی و دەوڵەتی سەربەخۆی کورد نییە. دەیان ساڵ خەبات و خۆڕاگری لە بەرامبەر سیستمی داپڵۆسێنەری پاشایی و ویلاییدا و دانی هەزاران قوربانی لە پێناو ڕزگاریی نیشتماندا، نیشانەی وەفادارییە بە ڕێبازی کۆمار.

ئەوان پێیان وایە چون لە لایەک مەسەلەی کورد لە ڕوانگەی یاسای نێودەوڵەتییەوە گرێدراوی دەوڵەت – نەتەوەی فارس - ئێرانە و پشتیوانیی نێودەوڵەتی وەخۆ ناگرێ و، لە لایەکی ترەوە لەگەڵ بەرپەرچدانەوەی توندی داگیرکەر ڕووبەڕوو دەبێتەوە، کەوابوو مەسڵەحەت و هەلومەرجی داسەپاو وا دەخوازێ باسی چارەسەری لە چوارچێوەی ئێراندا بکرێ. دەیان ساڵ تاقیکاری پێمان دەڵێ کە فارس و تورک و عەرەب، چ ئەوانەی لە دەسەڵات و چ ئەوانەی لە ڕیزی ئۆپۆزیسیۆندان، بوونی خۆیان لە نەبوونی ئێمەدا دەبیننەوە. بە واتایەکی تر چونکە ئامادە نین بە هیچ جۆرێک دەستبەرداری خاک و سەرچاوەکانی مادی و بەرهەمهێنانی وڵاتی کوردان بن، بە هەموو توانایانەوە و لە ڕێگای زمانی، کولتووری و جەستەییەوە هەوڵی ون کردن و لە نێوەڕۆک بەتاڵکردنی ئایدێنتیتەی مرۆڤی کورد دەدەن. فارس بوون و هۆگری بە کولتووری فارس و بەرگری کردن لە تەواویەتی ئەرزیی ئێران خاڵی کۆکەرەوە و هاوبەشی هەموویانە، بۆیە کاتێک باسی هاوکاری و پێکهێنانی بەرە دێتە پێشێ، یەکەم مەرجیان پێبەندبوونی بەشداران بە تەواویەتی ئەرزیی ئێرانە. کە ئەمەش لە هەنگاوی یەکەمدا پێشێلکردنی ماف و ئازادییەکانە و دەرخەری ئەو ڕاستییەیە کە بەرامبەرەکەت ئەوەی بۆ خۆی بە ڕەوا دەبینێ، بۆ تۆی بە ڕەوا نابینێ. لە هەلومەرجی تایبەتیشدا، ئەگەر بۆ هێندێک داوا پاشەکشە بکا، لە کاتی دەسەڵاتی ڕەهادا، بە زۆرەملی و بە زەبری چەک وەچنگی دێنێتەوە.

سەرچاوە
Serchawe

بۆیە ئەوان دەزانن هەر هەنگاوێک یارمەتی بە ڕەوتی گەشەکردنی فەرهەنگ و ناسنامەی کوردی بدا، ڕووبەڕووی ئاستەنگی دەکەنەوە یان لە باشترین حاڵەتدا لە هەرکام لە بوارەکاندا، بە تایبەت لە بۆنە نەتەوەییەکاندا، ئەگەر بۆیان نەچێتە سەر پێشگیریی لێبکەن، بۆ خۆیان مودیریەتی دەکەن. بۆ ئەو مەبەستەش بە کەلکوەرگرتن لە ئیمکاناتی دەوڵەتی و دەیان ئەنستیتۆ و ناوەندی لێکۆڵینەوە و تۆڕی کۆمەڵایەتییان، بۆ بەلاڕێدابردنی مێژوو و ئاسەواری ناسنامەیی کوردستان دامەزراندوە و دەیان و سەدان جیرەخۆر و زڕەکوردیان لە ئامێزی خۆیان و بۆ مەبەستی دیاریکراو پەروەردە کردوە.

لایەنێکی دیکەی نەرێنی، ڕوانین و چاوەڕوانی و بە فیڕۆدانی وزە و تواناییەکان بەرامبەر بە هێزەکان یان تاکەکانی ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانە (ئەزموونی چل ساڵەی کۆماری ئیسلامی نیشانی داوە کە کۆماری ئیسلامیی ئێران ساڵەهایە لەنێو هەناوی خۆیدا ئۆپۆزیسیۆن بەرهەم دێنێ). ئەزموونی کۆمار و ئەو ماوە دوورودرێژە مێژووییەش، دەیسەلمێنێ کە لە ئاکامدا شێوەی ڕوانین و ئەندێشەی فارس - ئێرانی لەمەڕ کێشەی کوردەوە لە یەک سەرچاوە ئاو دەخواتەوە، ئەویش وەفادار بوون بە ناسیۆنال - شوێنیزمی پانئێرانیستی و ئیدئۆلۆژیی شیعەی ئەسناعەشەرییە.

کاڵکردنەوە یان خۆ لێنەدان لە باسی سەروەری و سەربەخۆیی سیاسی وەک مافی سروشتیی نەتەوەیەک کە لە یاسا نێونەتەوەییەکاندا، دانی پێدا هێنراوە و هەروەها بە جیهانی نەکردنی کێشەی کورد و نەبوونی لۆبیی بەهێز لە دەرەوە لە لایەک و لە لایەکی تر پەرتەوازەیی و ناکۆکی و کێبەرکێ و نەبوونی گوتاری سیاسیی هاوبەش لە نێو هێزە سیاسییەکانی کورددا (سەرەڕای بوونی خاڵی هاوبەش لە نێوانیاندا) و... لە وزە و پۆتانسییلی خەباتگێڕانی کوردی کەم کردۆتەوە و لە بری کۆکردنەوەی هێز و تواناکان، بۆتە هۆی لاوازی و سەرلێشێواوی.

ئێستاش کێشە نێوخۆیی و لاوەکییەکان بەرۆکی ئێمەیان بەرنەداوە، ئاسۆی ڕوانینمان لە چوار دیواری حیزبایەتیدا قەتیس ماوەتەوە و بیرکردنەوە و دروستبوونی پرسیار بەلامانەوە نامۆیە. پێمان وایە حەقیقەتی ڕەها (کە لە ئەساسدا شتی وا هەر نییە) تەنیا بەلای ئێمەوەیە. هەموو لایەک باسی چەمکەکانی نەتەوە و نیشتمان، داگیرکاری و ڕزگاری، خۆسەری و فیدراڵی و سەربەخۆیی، دەکەین، کە گشتیان هەڵگری چەمکی ڕزگاری و ئازادین. بەڵام کەسمان بە کردەوە لە دەوری ئەو چەمک و بەها هاوبەشانەدا کۆ نابینەوە و زمانێکی هاوبەشمان بۆ نادۆزرێتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان کورد - ڕێکەوتی: ٥ی فێبریوێری ٢٠٢٠

لە یادی دوکتور شەرەفکەندیدا

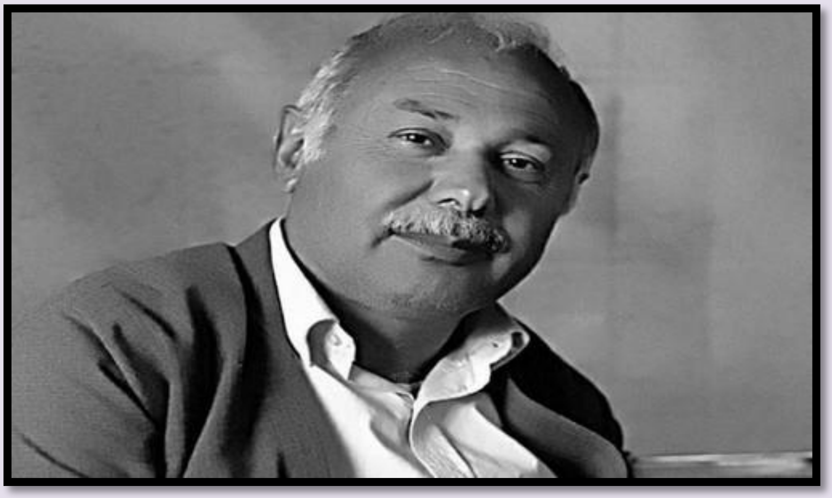

١٧ی سێپتامبری ١٩٩٢ی زایینی لە رۆژژمێری رۆژهەلاتی کوردستاندا، وەک رۆژێکی رەش و گەلێک ناخۆش دێتە ئەژمار. لەو رۆژەدا لە رێستورانی میکونوسی شاری برلین، جینایەتێکی ترسناک بە دەستوور و بە دەستی تێرۆریستان و پیاوکوژانی کۆماری پەت و سێدارە رووی دا و لە ئەنجامی پیلانێکی لە پێشدا ئامادە کراو زەبرێکی قورسیان لە جووڵانەوەی کورد، بە تایبەتی لە رۆژهەلاتی کوردستان دا.

دوکتور سادقی شەرەفکەندی، سکرتێری گشتیی حیزبی دێمۆکرات، فەتاحی عەبدولی و هومایونی ئەردەلان ئەندامانی سەرکردایەتی و نووری دێهکوردی لە دۆستانی حیزب بوونە قوربانی ئەو جینایەتە سامناکە.

رووداوی میکونوس بوو بە هۆی هەرچی زیاتر ریسوا بوون و تەریککەوتنەوەی کۆماری ئیسلامی لە ئاستی نێوخۆ و بە تایبەت لە ئاستی نێونەتەوەییدا.

کێشەی میکونوس بۆ ماوەی پتر لە ٤ ساڵ لە لایەک بوو بە جێی مشتومڕ و مەیدانی وتووێژ و دانوستاندنی دوو دەوڵەتی

سەرچاوە
Serchawe

ئێران و ئاڵمان و لە لایەکی‌تر بوو بە هۆی وەجموجۆڵ کەوتنی بیرورای گشتی و مرۆڤی ئازادیخواز بۆ پێشگیری لە ساتوسەودا و خەوشدارکردنی پرۆسەی دادگا و لێکۆلینەوە لە چۆنێتی رووداوەکە.

سەرئەنجام رۆژی ١٠ی ئاوریلی ١٩٩٧ی زایینی دوایین کۆبوونەوەی دادگای ئاڵمان بوێرانە و راشکاوانە بەرێوەبەرانی سیاسی و ئەمنییەتیی کۆماری ئیسلامیی ئێرانیان لە بەرزترین پلە و پایەدا سەبارەت بە بەشداریی راستەوخۆ لەو جینایەتەدا، مەحکووم و بریاری کۆتاییان لە سەر دان و بە فەرمی وەک دەوڵەتێکی تێرۆریست و جینایەتکار بە دنیا ناسرا.

دوکتور شەرەفکەندی کەسێکی لێهاتوو و سیاسیکارێکی کارکوشتە و بەئەزموون بوو. ناوبراو توانی لە ماوەیەکی کەمدا، بۆشایی نەبوونی دوکتور قاسملوو پر بکاتەوە. گەرچی لە قۆناخێکی زۆر هەستیاری نێوخۆیی و دەرەکیدا،

بەرپرسیارییەتێکی قورسی کەوتە سەر شان، بەڵام بە روحێکی ئازایانە و هزرێکی عاقڵانە هەنگاوی تیژی بەرەو زاڵبوون بە سەر ئاڵۆزی و قەیرانەکاندا داویشت.

یەکێک لەو کێشە و ئاڵۆزییانەی کە بەرۆکی جووڵانەوەی کوردی گرتبوو و ئێستاش بەری نەداوە ناتەبایی و نایەکگرتوویی کورد لە هەر چوار پارچەی کوردستانە. دوکتور سادق بە تەمابوو هەنگاوی جیدی بۆ نەهێشتنی ئەو دیاردەیە باوێژێ. تەنانەت لە پێوەندی لەگەڵ رێکخستنی ئوپۆزیسیونی پرش‌وبڵاوی ئێرانیشدا، پلان و بەرنامەی بۆ رێکخستنیان لە دەوری بەرەیەکی یەکگرتوودا، هەبوو.

لە پێوەندی بە کوردی رۆژهەڵات، بە تایبەت لە دیاسپۆرادا، هەموو هەوڵی ئەوە بوو لە حیزب نزیکیان کاتەوە و تواناکانیان لە پێناو کوردستان و داهاتووی کورددا وەگەڕ خا.

لە کاتی سەردانی بۆ ئاڵمان، داوای دیداری لەگەڵ کوردەکانی رۆژهەڵات کرد. بە تایبەت ئەوانەی وەختی خۆی لەگەڵ حیزبی توودە و چریکە فیداییەکان و پێرەوانی کۆنگرەی چوار بوون .

ئەو رۆژانە چاوم بە ئارشیوی گۆڤاری "هاوار" دا خشاند. لە ژمارە ١٧ی ساڵی ٢٠٠٥ی زایینی وتووێژێکم لەگەڵ رەوان شاد غەنی بلوریان کردوە.

مامە غەنی ئاماژە بە دیداری خۆی و دوکتور شەرەفکەندی دەکات و دەڵێ: "ساڵی ١٩٩٢ی زایینی رۆژێک خەبەریان دامێ کە بەرێز کاک سادقی شەرەفکەندی هاتۆتە ئاڵمان و لە نووسینگەی کۆمکارە و داوای منی کردوە.

چوومە لای و بە خۆشییەوە یەکترمان وەرگرت. پاش وتوێژێکی دۆستانە وتی "دەزانیت کە ئێمە لە بارووددۆخێکدا دەژین کە ناتوانین بە راشکاوی هەڵوێست بەرانبەر بە هێندێک مەسەلەی پێوەندیدار بە چارەنووسی نەتەوەکەمانەوە بگرین. ئێوە دەتوانن چالاکیی سیاسی بنوێنن، کە وابوو ئێوە لەگەڵ برادەرانتان رێگایەک بدۆزنەوە و ئێمەش بە هەموو تواناوە یارمەتیتان دەدەین". لە سەر زۆر بابەتی دیکە قسەمان کرد و لێک جیا بووینەوە، بە داخێکی گرانەوە دوکتور شەرەفکەندیش لە تەک هاوڕێیانی کەوتنە داوی تێرۆریستانی کۆماری ئیسلامی".

مەبەست لە هێنانەگۆڕی ئەو باسە، ئەوەیە کە دوکتور شەرەفکەندی بە تێگەیشتن و پێگەشتنێکی لۆژیکی و بەرپرسانە و بە هەستکردن بە پێداویستییەکانی ئەوکاتی جووڵانەوەکە، هەنگاوی هەڵدێناوە و دەیزانی دەبێت بە تەفاهوم و یەکگرتوویی بە گژ دوژمنێکی دڕندەی وەک کۆماری سێدارەدا بچی.

لەو یاد کردنەوەدا هیوادارم سەرکردایەتی و بەڕێوەبەرانی حیزب و رێکخراوە و کەسایەتییە سیاسییەکانی کوردستان، بە تایبەت لە رۆژهەڵاتی کوردوستان بە وەلانانی کێشە لاوەکییەکان، بیری ئەساسی لە داهاتوو و چارەنووسی نەتەوە پرشوبڵاو و نیشتمانی داگیرکراو بکەنەوە و بەرژەوەندیی گشتی فیدای مەسڵەحەتی شەخسی و حیزبی نەکەن.

یادی دوکتور شەرەفکەندی و هاوڕێیانی هەمیشە زیندوو دەمێنێتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - رێکەوتی: ١٥ی سێپتەمبەری ٢٠١٦

لەسەر کارەساتە خوێناوییەکەی شەوی یەڵدا

شەوی ٢٠ لەسەر ٢١ی دێسامبری ٢٠١٦ی زایینی، واتە شەوی یەڵدا کە هاوکاتە لەگەڵ ڕۆژی لە دایکبوونی دوکتور قاسملوو، دوای تەواوبوونی بەرنامەکە و گەڕانەوەی خەڵک بۆ ماڵەکانیان، لە ئاکامی دوو تەقینەوە لە نزیک بارەگای ناوەندی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە کۆیە،٧ کەس گیانیان لە دەستدا. پێنج پێشمەرگەی حیزب و دوو ئەندامی ئاسایشی هەرێمی کوردستان. گومانی تێدا نییە کۆماری ئیسلامی ئێران دەستی لەو کردەوەدا بووە. هۆیەکەشی دەگەڕێتەوە بۆ پێشینەی ٣٨ ساڵ دەسەڵاتداری ئەو ڕێژیمە. دەسەڵاتدارانی شیعەی ئێران، لە سەرەتای هاتنە سەرکاریان، بە هێرش بردن بۆ سەر باڵوێزخانەی ئەمریکا لە تاران، دیاردەی تیرۆریزمیان وەک ئامرازی پاراستنی دەسەڵات لە نێو هێزە ئەمنییەکاندا نەهادینە کرد و کردیانە قەڵغانی بەرگری لە نیزامی ولایەتی فەقیە.

تیرۆریزمی دەوڵەتی بە هاتنە سەرکاری کۆماری ئیسلامی بوو بە هۆی ئاژاوەنانە و شڵەژانی هەرچی زیاتری ئاسایش و هێمنی لە رادەی جیهانیدا و کەمتر وڵات و شوێن لە گۆی زەوی ماوە کە کۆماری ئیسلامی دەست تێوەردانی تێدا نەکردبێ و بە ڕێگای جۆراوجۆردا، نەبووبێتە هۆی نانەوەی شەڕ و کێشە و ماڵوێرانکاری.

لە پێوەندی لە تەک ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا، هەر لە سەرەتای هاتنە سەرکاری کۆماری ئیسلامی کێشە و ناتەبایی لە نێوان خواست و مافەکانی کورد و نکوڵی کردنی دەسەڵاتدارانی ناوەند، لە ئارادا بوو و هەتا ئێستاش وەڵامی داخوازە ڕەواکانی

کورد بە زیندان، ئەشکەنجە، راودوونان و گوللە دەدرێتەوە.

هێزە داکۆکیکارەکانی کورد لەو پارچەیەی کوردستان زیاتر لە شوێنەکانیتری ئێران، بە تایبەت حیزبی دێموکراتی کوردستان بوونە ئامانجی هێرش و تیرۆری کۆماری ئیسلامی.

لەو چەند دەیەی رابردوودا، وێڕای داسەپاندنی شەڕێکی نابەرابەر دژی جووڵانەوەی رزگاریخوازنەی کورد، بە یارمەتی دۆست و هاوپەیمانانی لە نێو بەشێک لە رێکخراوەکانی پارچەکانی دیکەی کوردستان، توانیویەتی دوو سکرتێر و سەدان کادر و پێشمەرگەی حیزب لەسەر خاکی ئورووپا و باشووری کوردستان، تیرۆر بکا و جگە لە رووداوی برلین کە لە لایەن دادگای ئاڵمان بەدواداچوونی بۆ کرا و بوو بە هۆی لە قاودان و زیاتر ریسوا بوونی کۆماری ئیسلامی، تیرۆرەکانی دیکە، نە تەنیا بەدواداچوونی بۆ نەکرا، بەڵکوو بە تێپەڕبوونی زەمان خەریکە تۆزی فەرامۆشیان لەسەر دەنیشێ.

دەیەی هەشتا و نەوەدەکانی زایینی بۆ حیزبی دێموکرات، رەنگە ناخۆشترین دەوران بێت. کۆماری ئیسلامی دوای شکستهێنانی لەشەڕ لەگەڵ عێراق و خواردنەوەی جامی ژەهر لە لایەن خومەینی، پلانی لاوازکردن و لەنێوبردنی هێزە بەرهەڵستکارەکان و یەک لەوان حیزبی دێموکراتی بە کپ کردنی جووڵانەوەی چەکداری لە بەرنامەدا بوو. لەو ساڵانەدا بە سەدان کادر و پێشمەرگەی حیزب کەوتنە بەر هێرشی تێرۆریستی ئێران و شەهید کران .

لە رێکەوتی ٨ی دێسامبری ١٩٩٧ی زایینی لە نزیک شاروچکەی دوکان چەند کەس لەبەرپرسانی دێموکرات کەوتنە بەر پەلاماری تێرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامی و بووبە هۆی شەهید بوونی مەنسووری فەتاحی و بریندار بوونی ٣ کەسیتر. ئەو کەسانەی توانیان لە چنگ تێرۆریستەکان دەرباز بن و خۆیان بگەیەنە سێڕای کۆیە، لە وێندەرێ دەکەونە بەر دەسڕێژی گوللە و هەر چواریان شەهید دەکەن. هەر لەو رووداوەدا دوو کەس لە پێشمەرگەکانی یەکیەتی شەهید دەکرێن (وەک رووداوی شەوی یەڵدا).

رووداوی دڵتەزێنی شەوی یەڵدا پێوەندی راستەوخۆی لە لایەک بەجموجۆڵی سیاسی و نیزامیی حیزب و حزووری زیاتری لە نێو خەڵکدا و لە لایەکی دیکە بە مەبەستی نانەوەی ئاژاوە و دووبەرەکی و هەروەها نیشاندانی سیمایەکی ناسەقامگیر و نائەمن لە هەرێمی کوردستانە، بە تایبەت ئێستا کە دەزانن مەسەلەی راگەیاندن و داوای رێفراندۆم بۆ سەربەخۆیی دوای کۆتاییهاتنی شەڕی موسڵ گرینگی زیاتری پێدەدرێت.

دوای رووداوی شەوی یەڵدا پێویستە حیزب و ڕێکخراوەکانی رۆژهەلاتی کوردستان بیرێکی جیدی لە حاڵی خۆیان بکەنەوە و ڕێگای چارەسەرێک بدۆزنەوە کە کەمترین هەزینەی بۆ بدەن. کاربەدەستانی سپای پاسداران و هێزە ئەمنیەکان لە چەند مانگ لەوە پێشەوە هەرەشەی کوشتن و لەنێو بردنی نەیارانیان کردوە لە هەر شوێنێک بن. ئەوان پابەندی هیچ چەشنە یاسا و ڕێسایەکی مرۆڤایەتی نین و نابن. ئەگەر لە لایەک بۆ فریوی خەڵک باس لە "مەنشووری مافی شەهروەندی" و "جیاوازییە" "قەومی" و "مەزهەبی'ییەکان لە ئێراندا دەکەن، لە هەمانکاتدا پلان و بەرنامە بۆ کوشتن و تیرۆرکردنی جیابیران و ئازادیخوازان دادەڕێژن.

لە هەلومەرجێکی ئەوتۆدا و بۆ رووبەروو بوونەوە لەگەڵ سیستەمێکی ئەوپەڕی دواکەوتوو و دڕندە وەک کۆماری ئێسلامی، حیزب و ڕێکخراوەی ئازادیخواز و بەرپرس، پێویستە بەیەک هەڵوێستی، یەکریزی، تەبایی و وردبینی سیاسی بەرەرووی دوژمن بێتەوە و پیلانەکانی پووچەڵ کەنەوە.

سەرچاوە ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٢٦ی دێسەمبەری ٢٠١٦

سەرچاوە
Serchawe

بۆ کۆچی ماملێ

ئەم بابەتەی ژێرەوە نوسراوەی بەڕێز کاک "حوسێن بەخشی" یە کە لە ساڵی ١٩٩٩ نوسراوە و بۆ جارێکیش لە گۆڤاری (هاوار) کە لە ئاڵمان دەردەچوو بە چاپ گەیشت.

لە ڕێوڕەسمی چلەی ماتەمینی مامۆستا "مامڵێ" لە "ستۆکهۆڵم" پێتەختی "سۆئێد"، خاتوو پێشمەرگەی هونەرمەند "مەرزییە فەریقی" بۆ یەکەم جار خوێندیوە. ئەگەر کۆچی نابەوەختی هونەرمەند مەرزییە نەبوایە، وا بڕیاریان دابوو کە هاوڕێ لەگەڵ مامۆستا ناسر ڕەزازی بیکەن بە گۆرانی، ئێمەش بە پێویستمان زانی تا ئەم کارە جوانەی کاک "حوسێن بەخشی" پێشکەش بکەین بە گشت ئێوە ئۆگرانی هونەر بە گشتی و عاشقانی "مامڵێ" بە تایبەتی.

بە بۆنەی کۆچی دوایی هونەرمەندی پایە بەرز مامۆستا "محەمەدی مامڵێ"

گا دەگریێم، گا دەسووتێم، غەرقی ئاو و ئاورم ئاخ لە بەر بەختی سیا، نازانم ئەز بۆچ نامرم
هەر کە دەتبینم، دەڵێی، تۆ شەم، منیش پەروانەتم تا سەراپا، نەبمە کۆی زووخاڵ، قەت ئارام ناگرم

(وەفایی)

موکریان،مەڵبەندی شێعرو ئەدەب و گۆرانی، مەکۆی ئەوین و دڵداری، بیرخەرەوەی ڕێبەندان وجێژوانگەی هەواری خاڵی، دیسان تەمی ماتەمینی بە سەر رووخساری دا، باری.

رۆژی ۳ی ڕێبەندانی ۱۳۷۷ی هەتاوی(۲۳ - ۱ - ۱۹۹۹)ی زایینی، لە کاتێکدا کە کوردستان یادی دووی ڕێبەندانی بە سەردەکردەوە، دڵی یادگارێکی خۆشەویستی ئەو کۆمارە لە مەهاباد، مامۆستا محەمەدی مامڵێ لە لێدان کەوت و ماڵئاوایی لە کوردستان وئەویندارانی ڕێگەی عیشق و ئازادی کرد.

مامڵێ، بۆ خەڵکی کورد بە گشتی و بۆ هونەرمەند و هونەردۆستان بە تایبەتی، ناو و دەنگێکی ئاشنایە. کەسایەتی هونەری، کۆمەڵایەتی و سیاسی ناوبراو، خۆشەویستییەکی تایبەتی لە ناو دڵی کۆمەڵانی خەڵک بە تایبەت لە ناوچەی مەهاباد و موکریان پێکهێناوە.

رۆژگاری ژیانی مامڵێ وەک هونەرمەندێکی خاوەن زە وق وهەست و بیر، تێکەڵاو و ئاوێتەی ژیانی پڕلە چەرمەسەری و هەوراز و نشێو و خۆشی و ناخۆشی نەتەوەیەکە، کە ئێستاش باری زوڵم و زۆری نەتەوایەتی لە ئاخر ساڵی سەدەی بیستەم،بە کۆڵدا دەکێشێ.

مامڵێ؛ لە ساڵی ۱۳۰٤ی هەتاوی لە شاری مەهاباد لە ناو خێزانێکی کوردپەروەر و هونەرمەند لە دایک بووە. باوکی (سەعیدی مامڵێ)، دەنگ خۆشی بە ناوبانگی موکریان بووە.

ژیانی منداڵی تا پلەی شەشی سەرەتایی بە خوێندن تێپەرکردووە. زۆقی گۆرانی گوتنی لە بنەماڵەوە بۆ بە میرات گەیشتووە و بزوێنەری هەستی،شێعری شاعیرانی بە ناوبانگی موکریان، "وەفایی"، "هەژار"، "هێمن"، "نانەوازادەگان"، "حەقیقی"،"سەیدکامیل" و.... و هەروەها شێوەی ژیانی کوردەواری و دیمەنی جوان و رازاوەی کوردستان بووە. بیر و هەست و دڵی ناسکی ئاوێتەی خۆشەویستی نیشتمان بووە. بە بینینی گوڵی سوور گەشاوەتەوە و هەوای چرینی گۆرانی کردوە. ئێوارانی زەماوەندی مەهابادیان بە بەشداربوونی مامڵێ دیمەنێکی تایبەتی و فەزایەکی شاعیرانە و عارفانەی بە خۆوە دەبینی.

تار و کەمانچە و زەرب(تەپڵ) رۆڵێکی سەرەکی لە ئاهەنگەکانی مامڵێ دا دەگێرن. ئەو کەسانەی لەو بوارانەدا، هونەری خۆیان تێکەڵ بە دەنگی خۆشی مامڵێ کردوە، جێگەی قەدر و رێز لێنانن. هەرچەند بە داخەوە شارەزاییکی ئەوتۆ لە

چۆنێتی ژیان و مان و نەمانی بەشێک لەو هونەرمەندە خۆشەویستانە لە بەردەست دا نییە،

ئاماژەیەک بە ناوەکانیان دەکەم.

کاک "عەزیزی تارژەن" خەڵکی سایتقەڵا، "عەسکەر"،"داوود"، "بیوک" مەراغەیی، "محەمەدخانی تارژەن"، "ئیسلام"کەمانچە ژەن، "موسەیبی شاداب" لە ناوچەی ورمێ. "حوسێنی رەهبەر"، "فارووقی مەتین"،"ئازاد قەرەداغی"،"جەعفەری ئەمینی" و.... لە ناوچەی موکریان.

بەسەرهاتی هونەری و سیاسی ژیانیماملێ، لە ماوەی زیاتر لە ٧٣ ساڵ تەمەنیدا، پێویستی بە لێکۆڵینەوە هەیە. چوون ناوبراو، جگە لەوەی کە هونەرمەندێکی دەنگ خۆش بووە، وەک کەسایەتێکی سیاسیش پێوەندێکی نەپساوەی بە خەباتگێرانی نەتەوەکەیەوە بووە. هەر بۆیەش ماوەی ژیانی پڕ لە شانازی بە سەربەرزی و سەربڵێندی تێپەڕ کرد و نەچووە ژێر داواکاری رژیمە داگیرکەرەکانی کوردستان. "**ماملێ**"ش، وەک "**سەید عەلی ئەسغەری کوردستانی**"، "**حەسەن زیرەک**"،"**عەلی مەردان**"،"**تاهیر تۆفیق**" و "**خالەقی**" لە مووسیقی دا، خاوەن سەبکی تایبەت بە خۆیە. ناوبراو زیاتر لە ٧٠٠ گۆرانی تۆمارکراوی هەیە. چەند ئاهەنگێکیشی لە سەروبەندی نەخۆشێکەی دا تۆمار کردووە کە تا ئێستا بڵاو نەکراونەوە.

هۆی دووچاربوونی بە نەخۆشی "فەرامۆشی" لە ساڵەکانی ١٣٦٧ی هەتاوی بەم لاوە جگە لە دەرد و مەینەتی کەڵەکەبووی ساڵانی ژێردەستی، بێ سەر و شوێن کردنی جگەرگۆشەکەی واتە "نەجاتی ١٦ ساڵە"وێرای چەند لاویتری مەهابادی، لە لایەن جەلادانی کۆماری ئیسلامی بوو، کە هەتا ئێستاش بنە ماڵەکانیان لە چاوەروانی ئەوو عەزیزانە دا هێشتۆتەوە.

لەو فەترەیەدا، ماملێ پەنا بۆ گۆشەی خانەقا دەبا وخۆی بە "تەسەوف" و "عیرفان" سەرگەرم دەکا. دەس نیشانکردنی شێعری گۆرانییەکانی لەو سەردەمەدا، وەزعی رووحی" ماملێ" مان بۆ دەردەخا:

وەرە ئەی بولبولی شەیدا لە غەمی گوڵ،مەکە زاری
دەبێ عاشق لە تۆ فێر بن هەموو دەرسی وەفاداری
دڵی من مات و غەمبارە کە گوڵی من لە گوڵزارە
چریکەی بولبولە ئەی دڵ کە دەچێ بۆ تەوافی گوڵ
وەرە توخوا گوڵی سوورم دەمێکە من لە تۆ دوورم
لە چەمەندا،مەکە زاری وەکوو من،دڵ برینداری

"نانەوازادەگان"

رۆژی ٤ی ڕێبەندانی ١٣٧٧(٢٤ - ١ - ١٩٩٩) کاتژمێر ١١ی پێشنیوەڕۆ، بە بەشداری هەزاران کەس، لە ڕێورەسمێکی تایبەتیدا، تەرمی "ماملێ" ی خۆشەویست لە سەر شانان، بە درووشمی"هەتا کوردێک بمێنێ، ڕێگای قازی دەمێنێ"بەرەو قەبران بردرا و لە پەنا یارانی "هەژار" و "هێمن" بە خاکی پیرۆزی نیشتمانیان ئەسپارد.

هەموو خەڵک،لە پیروجوانی ئەو شارە دەیانزانی کە "ماملێ"، یادگارێکی کۆمارە

بۆیە، تێکرا، بە دڵ و بە گیان کاتێک تەرمی خۆشەویستیان ناوەتە شان

هاوار دەکەن، دەگوڕێنن هەر بژی، کورد و کوردستان

بۆ "مامڵێ"ی خۆشەویست

کاتژمێر سێی پاشنیوەڕۆ سێهەم رۆژی ڕێبەندانە

شایی و شین تێکەڵ بە یەک بووە هاتووچۆیە، هوروژانە

لە هەر کووچە و کۆڵانێک دا کۆری ماتەم و گریانە

دیسان، مەهابادە دەگری کوردستانیش بۆی بە ژانە

تاقە گوڵی ناو گوڵزارمان بولبولی خۆشخوانی ماڵمان

هاندەری هەستی بێدارمان هەوێنی عیشق و دڵدارمان

بیرخەرەوەی رۆژی شادمان بە دوای شکانی کۆمارمان

لە شایی، هەڵپەرکێ، لە شین مامڵێ دەبوو بە میوانمان

قازی، هێمن، هەژارەکەی موکریانمان لە ئامێزی بگرن وا هات، بولبولەکەی کوردستانمان

ئێوە، کوردو کوردستانتان، بە مە سپارد ئێمەش، بە ئێوەی دەسپیرین، بولبولی جوانی گوڵزارمان

٢٤ - ١ - ١٩٩٩

ئاڵمان

٢٢ی پووشپەڕ جینایەتی کۆماری ئیسلامی ئێران

١٣ی جوولای ٢٠٢٠ ی زایینی، واتە ٢٢ی پووشپەڕی ١٣٩٩ی هەتاوی ٣١ ساڵ بە سەر رووداوی دڵتەزێنی تێرۆری دوکتور قاسملوو، کاک عەبدوڵڵا قادری ئازەر و دوکتور فازل رەسووڵ، بە دەستی جینایەتکارانی کۆماری ئیسلامی ئێران لە شاری "وین" تێپەڕ دەبێت.

خوێنی دوکتور قاسملوو و هاوڕێیانی، بووبە قوربانی بەرژەوەندییە ئابووری و سیاسییەکانی نێوان ئوتریش و ئێران و دەوڵەتی ئوتریش لەوپەڕی بێ پرەنسیپی و بێویژدانیدا ڕێگای بە تێرۆریستان دا و بواری بۆ ڕەخساندن تا بێ بەربەست بچنەوە ئێران.

بە داخەوە پەروەندەی ئەو جینایەتە، هەتا ئێستاش بە داخراوی ماوەتەوە و بەدواداچوونی جیدی بۆ نەکراوە و نەتوانراوە بە گوشار خستن بۆ سەر دەسەڵاتدارانی ئوتریش، لێکۆڵینەوە لەو رووداو و کارەساتە بکرێ و وەک چۆن دادگای ئاڵمان کاربەدەستانی تێرۆریستی کۆماری ئیسلامی لە لووتکەی دەسەڵاتدا، مەحکووم و ریسوا کرد، دادگای ئوتریشیش بەو شێوە

بەدواداچوون بۆ ڕووداوی "وین" دا بکات و ڕووخساری دژە مرۆڤانەی کۆماری ئیسلامی ئێران ئەوەندەیتر لە ڕادەی جیهانیدا ڕیسوا و بێ نرخ بکات.

گەرچی ماوەیەکی زۆر لەو ڕووداوە سامناکە تێپەڕیوە، بەڵام نەتەوەکەمان بە تایبەت لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان نە تەنیا فەرامۆشی ناکا، بەڵکوو جار لە جار زیاتر هەستی بێزاری خۆیان بە رانبەر بە داگیرکەران و تێرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامی و بێئەخلاقی و بێ پرینسیپی دەوڵەتی ئوتریش دەردەبڕن و پتر ڕیسوایان دەکەن.

لە هەلومەرجی ئێستاشدا، کە کۆماری ئێسلامی لەوپەڕی لاوازیدایە و گلۆڵەی کەوتۆتە لێژی و لە ڕادەی دەرەوە و ناوەوەدا هیچ حیسابێکی بۆ ناکرێ، دەرفەتێکی لە بارە بۆ ئەوەی بە شێوەیەکی شێلگیرانە بەدواداچوون بۆ ئەو کەیسە بکرێ و بە ڕێگای دیپلۆماسی و خۆپێشاندانی جەماوەری و.... گوشار بخرێتە سەر دەوڵەتی ئوتریش، تا پەروەندەی ئەو جینایەتە بە دواداچوونی بۆ بکرێ.

کەسایەتی سیاسی و کۆمەڵایەتی دوکتور قاسملوو، کارتێکەری بیر و بۆچوونەکانی لە سەر جووڵانەوەی ڕزگاریخوازانەی نەتەوەکەمان، بەتایبەت لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، ڕۆڵ و پێگەیەکی سیاسی و کۆمەڵایەتی دیار و تایبەتییان بە ناوبراو بەخشیوە.

جینایەتکانی داگیرکەران و کاربەدەستانی تێرۆریستی کۆماری ئیسلامی ئێران دەرحەق بە ڕێبوارانی ئازادی و سەربەستی نیشتمان و نەتەوەکەمان هیچکات لە بیر ناچێتەوە.

سەرچاوە: دیواری فەیس بووکی نووسەر - ڕێکەوتی: ١٠ی جوولای ٢٠٢٠

سەرچاوە
Serchawe

با کارەساتی میکۆنووس هاندەرێک بێت بۆ یەکدەنگیمان

١٧ی سێپتامبر ٢٠ ساڵ بە سەر شەهیدکرانی دوکتور سادقی شەرەفکەندی سکرتێری گشتی حیزبی دێمۆکرات و فەتاحی عەبدولی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی و همایونی ئەردەڵان کادر و نوری دێهکوردی دوستی حیزب، بە دەستی تێرۆریستەکانی کۆماری ئینسانکوژی ئیسلامی لە رێستورانی میکۆنووسی شاری برلینی ئاڵمان، تیدەپەرێ. پرۆسەی بە دواداچوون و لێکۆڵینەوە و کەندەوەکۆشی پتر لە چوار ساڵی بەشی قەزایی دەسەڵاتی ئاڵمان لە کارەساتی میکۆنووس، دەنگۆیەکی زۆری لە ناوەوەی ئاڵمان و دەرەوەدا لێکەوتەوە. ئاخرسەر دادگای ئاڵمان سەربەخۆیانە و بوێرانە بریاری یەکلاکەرەوەی لەمەڕ بەشداری راستەوخۆی لووتکەی دەسەڵات لە ئێران لەو جینایەتەدا،بەدنیاراگەیاند و بەم شێوە، رووخساری دزێو وتێرۆریست پەروەری دەسەڵاتدارانی ئێرانی پتر بە مرۆڤایەتی ناساند.

تێرۆری دوکتور شەرەفکەندی و هاورێیانی، گەرچی بووبە هۆی ریسوابوونی زیاتری کۆماری ئیسلامی، بەڵام زیانێکی گەورەشی لە جووڵانەوەی کوردی رۆژهەڵات بە تایبەت لە حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران دا. ئێستا برینی شەهیدکردنی دوکتور قاسملوو سارێژ نەکرابوو، کۆماری ئیسلامی ئەو کارەساتەی خوڵقاند.

حیزبی دێمۆکرات لە ماوەی نزیک بە سێ ساڵ دوو کەسایەتی کارامە و شارەزای لە مەیدانی سیاسەتی نێوخۆ و دەرەوەدا، لە

دەست دا. ئەمە و گووشارەکانی کۆماری ئیسلامی و هەل و مەرجی تایبەتی باشووری کوردستان، ئەو حیزبەی تووشی قەیرانی سیاسی،تەشکیلاتی کرد. بە چەشنێک کە مەودا و مەیدانی کار و تێکۆشانی لە هەردوو بواری رێکخراوەیی و چەکداری دا بە شێوەیەکی بەرچاو لێ بەرتەسک کراوە و بۆ ماوەیەکی درێژخایەن نەیتوانی خۆی لەژێر تەوژم و قوورسایی ئەو گووشارە داسەپاوەدا، رزگار کات. بە داخەوە هە تا ئێستاش ئاسەواری بە رووخساری دێمۆکراتەکانەوە دیارەو نەک هەر نەیانتوانیوە کۆتایی بەو قەیران و کێشانە بێنن،بەڵکوو لە بواری هاودەنگی و یەکریزیدا دووچاری پەتای ناتەبایی و دووبەرەکی ناوخۆش هاتوون.

شەش ساڵ لەمەو بەر رووداوی دووپارچە بوونی حیزب، ئەگەرچی نامۆ بە مێژووی حیزب نەبوو،بەڵام لە باری چۆنیەتی و چەندییەتێوە،جیاوازی بەرچاوی لە تەک جیابوونەوەکانیتردا، هەبوو. ئەمجارەیان رێک دوو کەرت بوو و لایەنی جیابۆوە، توانی لە ماوەیەکی کورت دا ئۆتۆریتەی خۆی وەک حیزبی دیمۆکرات بە هەموو نیشانە مێژووییەکانێوە بپارێزێ.لایەنەکەی دیکەش سەرەرای هەوڵی زۆر لە پێناو نکۆڵی کردن لە بەرانبەرەکەی، ناچارکرا دان بە بوونیان وەک ئەو جۆرەی هەن دابنێ. هەرچەند مەودای دانانان بەهەبوون و مل راکێشان بۆ یەک بوون درێژخایەنە. رەنگە ئەگەر رێکەوتنەکەی کاک مستەفای هیجری و کاک عەوڵای موهتەدی لەو رۆژانەدا بە ئەنجام نەگەیشتبا، سووکە هیوایەک، ئەویش لە ژێر گووشاری ئەم وئەودا، بۆ یەکگرتنەوەی دێمۆکراتەکان لە ئارادابا، بەڵام هەردوولا وەک ئەوەی "لە رێبیە زۆریان پێچووبێ و لە ئاشی پەلە بکەن"، دوور لە چاوی ئەغیار کاری خۆیان تەواو کرد.

سەیر ئەوەیە،ناوماڵی هەردوولا شپرزەوبەربڵاوولێکدابراوە،دەبوایە پێشتر هەر کام ناوماڵی خۆیان رێک خەن پاشان کاسەی جیرانەتی یەک خەن. بەهەر حاڵ، رەنگە رێککەوتنێکی ئەوتۆ، خۆی لە خۆیدا، بە مەرجێک مەبەستی تایبەتی بۆ تەریکخستنەوەی لایەنەکانیتری تێدا بەستە نەبێت و بۆ تاپۆ کردنی دەسەڵات نەبێت. ئاکامی باشی لێبکەوێتەوە. بەڵام لە هەمان کاتدا جێگای باس و پرسیارگەلی زۆریش دێڵێتەوە. هیوادارم ئەو نزیکایەتییە رەنگدانەوەی سرووشتی باروودۆخی تایبەتی کوردستان و هەلقوولاوی بۆچوونێکی عەقڵانی بێت و بەر پرسیارێتی مێژوویی لە ئاست بەرژەوەندی نەتەوەکەمانی لە پشت بێت. کردەوەکان بە چ ئاراستەیەک دا تێپەر دەبن؟ داهاتوو نیشانی دەدا.

بە نیسبەت حیزبی دیمۆکرات و لایەنەکانیتر وەک پژاک و رێکخراوی خەبات و پارتی ئازادی و کۆمەڵە(لایەنی کاک عومەری ئیلخانیزادە) و....کە خاڵی هاوبەشیان کەم نییە، با هاوپەیمانێکیتر پێک بهێنرێ و بەو شێوە دوو ناوەندی بە دەسەڵات و بریاردەر لە رۆژهەڵاتی کوردستان بە پابەند بوون بە بنەماکانی دێمۆکراسی ومافی مرۆڤ وهەروەها چارەسەری ناکۆکییەکان بە رێگای دیالۆگ دا، نوێنەرایەتی جووڵانەوەی رزگاریخوازانەی ئەو بەشە لە ئەستۆ بگرن و لە پێوەندێکی

دۆستانە و برایانە لە تەک بەشەکانی دیکەی کوردستان دا، نەتەوەکەمان لە ئاوات و ئارەزووی سەرکەوتن بە سەر داگیرکەرانی وڵاتەکەماندا نزیک بکەنەوە و بۆ هەمیشە ماکەی دووبەرەکی و دژایەتی یەکترکردن لە گۆڕ نێن.

لە ساڵیادی تێرۆری دوکتور شەرەفکەندی و هاورێیانیدا، بە پێویستی دەزانم ئاماژەیەکی کورت بە روانگە و بۆچوونی ناو براو لە مەڕ نیزیکی بیرورا جیاوازەکان و پێوێستی هاوکاریکردنی کوردە جیابیرەکان لە دەرەوەی وڵات ،چەند رۆژ پێش خولقانی کارەساتەکە بکەم.

کاتێک کاک سادق بە مەبەستی بەشداری لە کۆنگرەی ئەنترناسیونالی سۆسیالیست دا، هاتە ئاڵمان، پێش ئەوەی بچێتە برلین،بیرۆکەیەکی لا درووست ببوو، ئەویش ئەوەبوو کە لە گەڵ ئەو کەسانەی بە هۆی بیرووڕای جیاوازەوە لە حیزب هاتبوونە دەر یان دەرکرابوون و هەروەها لە تەک ئەو کوردانەی لە رابردوودا ئەندامی حیزبە سەراسەرییەکان بوون و لە مێژ بوو وازیان لەو حیزبانە هێنابوو، راستەو خۆ پێوەندی بگرێ و داوای هاوکاریان لێ بکات و لە دەرفەتێک دا لە گەلیان کۆ بێتەوە.

لە قسەکانیدالە تەک چەند کەسێک باسی ئەوەی کردبوو، کە چوون ئێوە لە دەرەوەی وڵاتن و سەربەخۆ کاردەکەن و بە ڕاشکاویش باسی مەسەلەی نەتەوایەتی و سەربەخۆیی دێنە گۆڕێ و پەرژینی بەرنامە و پرۆگرامی حیزبتان لە رووبەروو نییە، دەرفەتێکی هەرە باشە بۆ ئەوەی بە شێوەیەکی رێکخراوەیی کاری بۆ بکەن و ئێمەش وەک حیزب بە هەموو تواناوە یارمەتیتان دەدەین.

بریار وابوو لە سەفەری برلین بگەرێتەوە ولە گەڵ کەسانی هاومەبەست کۆبێتەوە ولە سەرچۆنییەتی مکانیزمی بە یەکەوە کارکردن باس و ئاڵوگۆری بیرورا بکرێ. بە داخەوە جینایەتکارانی کۆماری ئیسلامی بە پێی پیلانێکی لە پێشدا دارێژراو کارەساتی میکۆنووسیان خولقاند وخوێنی دوکتوور سادق و هاورێکانیان رشت و لاپەرەیەکی رەشی تریان بە دەفتەری سەراسەر خوێن و جینایەتیان زیاد کرد.

سەرچاوە: ماڵپەری رۆژهەڵات تایمز - رێکەوتی: ٦ی سێپتەمبەری ٢٠١٢

سەرچاوە
Serchawe

وەڵامێک بۆ کارو چالاکییەکانی ڕەحمان نەقشی

حوسێن بەخشی: ئەم کارو تێکۆشانە، لە لایەک ئارشیوێکی مەزنی نەتەوەییە و لە لایەکیتر بۆتە هۆی ئاسانکاری لە ڕادەبەدەر بۆ دەستپێڕاگەیشتنی خوازیارانی...

بەڕێز کاک ڕەحمانی خۆشەویست

ئەو کاتەتان باش،

لێت ناشارمەوە بۆ من کارێکی ئاسایی نییە ویست و هەستی خۆم سەبارەت بە کەسێکی وەک جەنابتان بەو تایبەتمەندییانەوە، بێنمە ئاراوە. سەرەڕای ئەوەش بە ئەرکم زانی بۆچوونی خۆم لەسەرزەحمەتەکانی جەنابتان بە کورتی دەربڕم.

زۆر بە ڕاشکاوی دەڵێم، مێتۆد و شێوەی کاری ئێوە لە نەوعی خۆیدا بە تایبەت لە کوردستان، تا ئەو ڕادەیەی من ئاگادار بم، بێوێنەیە. مرۆڤێک خۆبەخشانە و بە دڵخواز و بێ ئەوەی چاوی لە پاداشتی کەس بێت، دەست بداتە کارێکی لەو چەشنە.

بە چاوخشاندنێکی خێرا بە سەر کۆی ئەو کار و بەرهەمانەی کە لە ماوەی چەندین ساڵ هەوڵی بێوچان و شەو و شەونخوونیدا بە ئاکام گەیشتوون، ئەو ڕاستییەمان بۆ دەردەکەوێ کە تەنیا کەسانی دەگمەن دەتوانن خاوەنی وزە و هەڵگری ئەرکێکی ئەوتۆ بن.

جووڵانەوەی رزگاریخوازانەی نەتەوەکەمان بە تایبەت لە سەد ساڵی رابردوودا تووشی هەزاران کارەساتی خوێناوی هاتووە. بست بە بستی خاکی کوردستان جێپەنجەی خەبات و خۆڕاگری و گیانبەختکردنی پێشمەرگەی چەک لە شان و قەڵەم بەدەست بووە وهەیە. هەر گۆشەیەکی مێژوویەکی ئافراندووە کە بە دڵنیایەوە ئەوەی ئێستا بۆ نەوەی ئەوڕۆمان ماوەتەوە دڵۆپێکە لە دەریا.

تاکی هەر نەتەوەیەک بە تایبەت کورد کە خاکی دابەش و داگیر کراوە پێویستە ئاگادار و شارەزای مێژوو و چۆنێتی هەوڵ و تێکۆشان و تێچووی بەرەی پێش خۆی بێت بۆ ئەوەی هەم ناسنامەی نەتەوەیی خۆی بناسێ و بیپارێزێ و هەمیش بە ئەزموونەوە بەرەورووی پێشهاتە ونەهامەتییەکان بێتەوە.

کارو تێکۆشانی ئێوەی بەڕێز لەو بەستێنەدا، لە لایەک ئارشیوێکی مەزنی نەتەوەییە و لە لایەکیتر بۆتە هۆی ئاسانکاری لە ڕادەبەدەر بۆ دەستپێڕاگەیشتنی خوازیاران، بە بەرهەمە سیاسی و کۆمەڵایەتی و فەرهەنگییەکانی زۆربەی نووسەران و رووناکبیرانی کورد بە تایبەت لە رۆژهەڵاتی کوردستان.

کاری کەسێکی وەک جەنابتان کە لە مەیدانی کەندەوەکۆشی و گەڕان بە دوای بەرهەم و نووسراوەی سیاسیکاران و رووناکبیرانی کورد و کۆکردنەوە و سەرئەنجام بڵاو کردنەوەیان لە سەر تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان، لە توانا و بەهرە و کاتەکانی خۆی مایە دادەنێ و خزمەتی هەرە گەورە بە مانەوەی بەشێکی بەرچاو لە مێژووی نەتەوەکەمان دەکا و لە پچڕپچڕی و فەوتان دەیانپارێزێ، بە هیچ پێوانەیەک ناتوانرێ بپێورێندرێ و نرخی بۆ دیاری بکرێ.

ئەو ئەرکەی ئێوەی بەرێز بۆخۆتان دیاریکردوە و بەو پەڕی سەداقەت و دڵسۆزی بەرێوەی دەبەن جگە لە دەستخۆشی و دڵخۆشی جێگای هیچ چەشنە پێشنیارو رەخنەیەکی لانی کەم بۆ من نەهێشتۆتەوە. کارێکی کە بە سەدان کەسی نووسەر تەنانەت وەک تاک بۆ بەرهەمەکانی خۆشیان نەیانکردوە، ئێوە بە تەنیا شانتان وەبەرهەمووی داوە و هەتا ئێستا زۆر بە سەرکەوتوویی بەرێوەتان بردووە.

سپاس بۆ هەموو ماندووبوونەکانت.

جێی شانازیمانی، وێنەتان زۆر بێت و بە ئاواتەکانت بگەی.

براتان: حوسێن بەخشی.

٦ - ٣ - ٢٠١٩ ئاڵمان، شاری بۆن

سەرچاوە: نامیلکەی ١٠ ساڵ کارو چالاکی بەردەوام

بانەمەڕی ٢٧١٩ی کوردی = مای ٢٠١٩ی زایینی

سەرچاوە
Serchawe

پرسیار: کارتێکەریی یەکگرتنەوەی دێمۆکڕاتەکان لەسەر بزاڤی ڕزگاریخوازیی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان چۆن دەبینی؟

دیمانە: ڕحمان نەقشی

حوسێن بەخشی: بەرانبەر بە کۆماری ئیسلامی و ئۆپۆزیسیونی بە ناوئێرانی وەک هێزێکی یەکپارچە و یەکدەنگ دەردەکەون و پارسەنگی هێز لە معادلاتی سیاسیدا بە قازانجی بەرژەوەندی کورد دەگۆڕێ.

وەڵام: حیزبی دێمۆکڕاتی کوردستان بە حوکمی ئەوەی خاوەنی مێژووییەکی هەشتا ساڵەی (بە کۆمەڵەی ژ - ک) وە، خەبات و تێکۆشان و هەروەها دامەزرێنەری یەکەم دەوڵەتی مۆدێرنی کوردە، وەک سەرمایەیەکی بەنرخی مەعنەوی و زۆر تایبەتمەندیتر، ئاوێتەی هەست، خواست و ویستی کۆمەڵانی هەراوی نەتەوەکەمانە.

بە لەبەرچاوگرتنی بارووداۆخی ژێئۆپۆلیتیکی کوردستان و دابەشکردنی زۆرەملی بە سەر چوار دەوڵەتی شۆینیست و دیکتاتۆردا کە بە هەموو تواناوە و بە ڕێگای سەخت و نەرم دا هەوڵی ئاسیمیلەکردن و تواندنەوەی دەدەن، لە ئاستی ناوخۆ و دەرەوەدا ئەرک و بەرپرسیارەتی زۆر دەخاتە سەر شانی حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران کە پێشەنگایەتی و

سەرچاوە
Serchawe

نوێنەرایەتی بزافی ڕزگاریخوازی نەتەوەیی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەکات.

بەو هۆیەوە هەرچەشنە ئاڵوگۆڕێکی ئەرێنی و نەرێنی لەو حیزبەدا، کارتێکەری ڕاوستەوخۆی لە سەر بارودۆخی کۆمەڵایەتی، بە تایبەت لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەبێت. ئەوەندەی لێکدابڕان زیانی بە یەکریزی و تەبایی گەیاند و بووبە هۆی نیگەرانی و دڵەڕاوکێی نەتەوەکەمان، سەد ئەوەندەش یەکگرتنەوە دڵی وەفاداران بە ڕێبازی کوردایەتی خۆش کرد.

کارتێکەری ئەو ڕووداوە مێژووییە. لە سێ ڕەهەندەوە جێی سەرنجە.

یەکەم: لە ناوخۆی وڵات، تین و وزەیەکی نوێ بە خەباتی خەڵکی وەزاڵەهاتوو لە دەست داگیرکەرانی کۆماری ئیسلامی ئێران، دەبەخشێ و بە ئیرادەیەکی یەکگرتووتر بە گژ دوژمن دا دەچنەوە. لە بواری ڕێکخستن و کاری تەشکیلاتییەوە بە هێزتر دەبن. هێز و تواناکانی هزری، سیاسی، تەشکیلاتی و نیزامی هەردوولا لە یەک بەستێن دا دەخرێتە کار. دەبێتە هاندەرێک بۆ ئەوەی حیزب و ڕێکخراوەکانی دیکەش بەرەو یەکگرتن هەنگاوی کردەیی هەڵێننەوە و بواری پێکهاتنی بەرەیەکی یەکگرتووی کورد بە پلاتفۆرمێکی هاوبەش دەرەخسێنێ. هەروەها کاریگەری ئەرێنی لەسەر هێز و ڕێکخراوەکانی پارچەکانیتری کوردستان بۆ لێک نزیکبوونەوە و کاری هاوبەش دادەنێ.

دووهەم: بەرانبەر بە کۆماری ئیسلامی و ئۆپۆزیسیونی بە ناوئێرانی وەک هێزێکی یەکپارچە و یەکدەنگ دەردەکەون و پارسەنگی هێز لە معادلاتی سیاسیدا بە قازانجی بەرژەوەندی کورد دەگۆڕێ.

سێهەم: لە بواری دیپلۆماسیدا و ڕوو بە دنیای دەرەوە، بە مەرجێک کەڵکی پێویست لە تواناکان وەرگیرێ دەتوانێ جێگە و پێگەی کورد و داوا ڕەواکانی لە ئاستی نێونەتەوەییدا ڕەنگدانەوە و دەنگدانەوەی زیاتری بە دوادا بێت. لەو پێوەندییەدا گرینگیدان بە دیاسپۆرا و هەوڵدان بۆ چالاک کردنی ئەو هێزە، پرسی کورد لە ڕادەی جیهانیدا زیاتر بەرجەستە دەکاتەوە. لە کۆتاییدا، هیوادارم حیزبی دێمۆکراتی یەکگرتوو(حیزبی دێمۆکڕاتی کوردستانی ئێران) بە پێداچوونەوە و کەڵکوەرگرتن لە ئەزموونەکانی ڕابردوو، بە ڕوانگەیەکی خەسارناسانەوە لە هۆکار و زیانەکانی لێکدابڕان بکۆڵێتەوە و بە پشتبەستن بە دیالۆگ و دێمۆکراسی نێو خۆیی و یەکتر قەبووڵکردن، پێش بە دووپات بوونەوەی ڕووداوی لەو چەشنە بگرێ.

سەرچاوە: ناميلكەی کۆمەڵێک دیمانە بۆبۆنەی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان

خەرمانانی ٢٧٢٢ی کوردی = سێپتەمبەری ٢٠٢٢ی زایینی

سەرچاوە
Serchawe

کورتەیەک ژیان و بەسەرهاتی ژیانی حسێن بەخشی

ڕۆژی لە دایکبوون: ٧ی بەفرانباری ١٣٣٥ی هەتاوی لە شاری مەهاباد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان.

خوێندنی سەرەتایی و دواناوەندی تا دیپلۆم لە شاری مەهاباد. هۆگری بە کار و چالاکی سیاسی لە تەمەنی ١٥ و ١٦ ساڵێوە, لە هاوینی ساڵی ١٣٥٣ی هەتاوی بۆ یەکەم جار بە تاوانی سیاسی لەگەڵ پۆلێک لە دۆستان لەلایەن هێزە ئەمنییەکانی ڕژێمی پەهلەوی دەستبەسەر و ڕەوانەی بەندیخانەی ورمێ کراون.

لە بەهاری ساڵی ١٣٥٧ی هەتاوی دوای ڕێوڕەسمی بەخاک سپاردنی شەهید عەزیزی یوسفی سەرلەنوێ لەگەڵ چەندین کەسیتر دەسبەسەرکراون.

لە کۆتاییەکانی پاییزی ئەو ساڵەدا لە ئاکامی خۆپێشاندانەکانی خەڵک دژی ڕژێمی شایەتی و لاواز بوونی دەسەڵاتی ناوەند، لە زیندان ئازاد کران.

دوای ڕووخانی ڕژێمی شای لە ڕیزەکانی حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران دا درێژەی بە کار و تێکۆشان دا.

لە سەرووبەندی شۆڕشی گەلانی ئێران و تا ئەو کاتەی حیزب چالاکی ئاشکرای هەبوو، وەک نوێنەری لاوان لە دوو دەورەی شورای شاردا بەشدار بوو.

لە ساڵی ١٣٥٨ و لە جەنگەی شەری سێ مانگەدا دەوری لە دامەزراندنی ڕێکخراوی لاوانی حدکا هەبووە و لە پلەی بەرپرسی ئەو ڕێکخراوەدا کاری کردووە.

لە ڕێبەندانی ١٣٥٨ی هەتاوی لە کۆنگرەی چواری حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێراندا بەشداربوو.

لە ٢٥ی جۆزەردانی ١٣٥٩ی هەتاوی لەگەڵ ڕەوتی جیابوونەوەی کۆمەڵێک لە ئەندامانی ڕێبەری و کادرەکانی حیزب بە ناوی حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران (پێرەوانی کۆنگرەی چوار) کەوت.

لە ساڵی ١٣٦٠ی هەتاوی بووتە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی و ڕاوێژکاری دەفتەری سیاسی.

لە بەهاری ساڵی ١٣٦٢ی هەتاوی لەگەڵ کۆمەڵێک لە هاوڕێیان ڕۆژهەلاتی کوردستانی بە جێهێشت و تا کۆتایی ساڵی ١٣٦٤ی هەتاوی لە چیاکانی باشووری وڵات لە لای هاوڕێیانی حیزبی شیوعی ئێراق گیرسانەوە.

لە زستانی ١٣٦٥ی هەتاوی لەگەڵ هاوژینەکەی وکۆرپەیەکی یەک ساڵە بە نهێنی لە شەوی ١٠ی بەفرانبار بە ڕانبەر بە ١ی ژانویە ئاودیوی یەکییەتی سۆڤیەت بووە.

لە ٢ی مانگی مای ١٩٨٧ی زایینی گەیشتنە وڵاتی ئەڵمانیا و داوای پەنابەرییان کرد.

لە ئەڵمانیا بووتە ئەندامی کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەورووپا.

لە ساڵی ١٩٨٩لە دەرکردنی ڕۆژنامەی هاوارگەی کوردەواریدا دەوری هەبووە. تا ٩ ژمارە بەو ناوە دەرچووە.

لە ژمارە ١٠تا ژمارە ١٤ لەژێر ناوی هاواری کورد بلاو دەکراوە. تا ساڵی ١٩٩٣.

پاشان لە ساڵی ١٩٩٧ی زایینی تا ١٧ی خاکەلێوەی ٢٠٠٥، ئەندامی دەستەی نووسەرانی گوڤاری هاوار بوو کە سەرجەم ١٧

سەرچاوە
Serchawe

ژمارەی چاپ و بڵاو بووەوە.

لە ساڵی ١٩٩٣ تا ١٩٩٦ دەورەی تێکنیسێنی نەخشەکێشی سەنعەتی لە ئەڵمانیا تێپەڕ کرد.

لە ٢٠١٧ تا ٢٠١٨ دەورەی وەرگێڕ لە ئاڵمانییەوە بۆ کوردی و فارسی و کار لەگەڵ پەناخوازاندا.

لە سیپتامبری ٢٠١٨، وێڕای چەند کەس لە دۆستان، دامەزراندن و بە فەرمی گەیاندنی ڕێکخراوێکی مەدەنی بە ناوی ڕێکخراوی جیهانی کورد بۆ مەبەستی ناساندنی دۆزی کورد لە دیاسپۆرا.

لە ئێستادا وەک دووەم کەسی بەرپرس لە کۆمیتەی بەڕێوەبەریدا کار دەکات.

ساڵێک زیاترە بووەتە خوێندکاری زانستە کۆمەڵایەتییەکان بە شێوەی ئۆنلاین لەگەڵ زانکۆی ئێران ئاکادێمی کە ناوەندەکەی لە هولەندە.

جگە لە وتار و بابەتی کوورت و درێژ کە لە گۆڤاری هاواردا بڵاو بوونەوە، لەسەر لاپەڕەی فەیسبووکیش جاروبار بابەتی کوورت دەنووسێ. نزیکەی ٢٠ ساڵ لەوە پێشیش پەرتووکێکی بە ناوی لێکدابڕان سەبارەت بە پێداچوونەوەیەک بە سەر چۆنێتی پێکهاتنی پێرەوانی کۆنگرەی چواری حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران نووسیوە.

سەرچاوە: ماڵپەری کوردیپێدیا

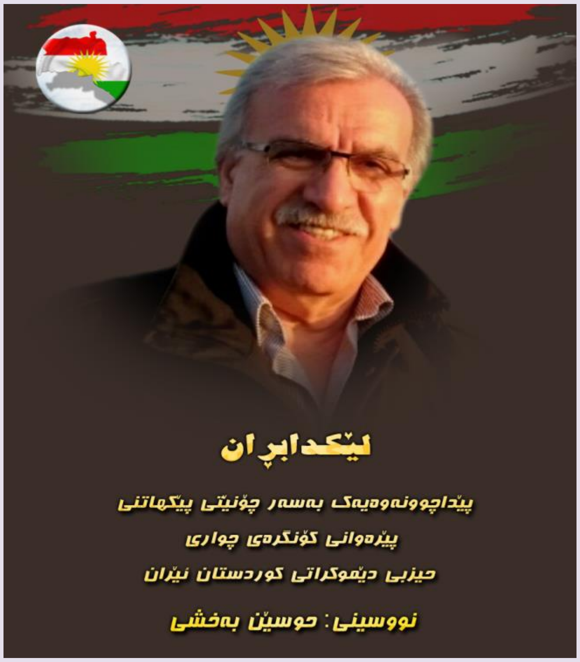

لێکدابڕان

پێداچوونەوەیەک بەسەرچۆنێتی پێکهاتنی پێڕەوانی کۆنگرەی چواری حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران

پێشەکی

خوێنەری بەڕێز!

لە مێژ بوو بە تەمابووم ئەو زنجیرە بابەتەی لە سەر چۆنێتی پێکهاتنی پێڕەوانی کۆنگرەی چواری حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران نووسیبووم، لە توێی نامیلکەیەکدا بڵاو بکەمەوە.

بەشی یەکەمی ئەو بابەتە لە مانگی ڕەشەمەی ساڵی ١٩٩٩ی زایینی لە ژمارە ٥ی گۆڤاری هاوار کە لە ئاڵمانیا دەردەچوو و بەشی کۆتایی لە ژمارە ١٦دا بڵاو کراوە.

بە داخەوە سەرقاڵبوون بە کاری ڕۆژانە بۆ بژێوی ژیان دەرفەتی پێنەدام تا زووتر ئەو ئەرکە ڕاپەڕێنم.

سەرچاوە
Serchawe

نامیلکەی بەردەستتان بریتیە لە چاوپێداخشاندنێکی خێرایی بەسەر هۆ و هۆکارەکانی ناکۆکی سیاسی و ڕێکخراوەیی نێو حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران و ئاخرسەرجیابوونەوەی بەشێک لە ئەندامانی بەڕێوەبەری و کادر و پێشمەرگە لە پاش کۆنگرەی چوار لە ساڵی ١٣٥٩ی هەتاویدا.

من خۆم یەکێک لەو کەسانە بووم کە لە نیزیکەوە و ڕاستەوخۆ بەشداری ڕەوتی جیابوونەوەکەبووم و هەربەو پێیەش بە پێویستم زانی سەبارەت بەو ڕووداوە بە پێی ڕادەی بەرپرسیایەتی و ئاگاداریم تیشک بخەمە سەر هێندێک لایەنی لێڵی ئەو دیاردەیە کە نامۆ بە ناوەڕۆکی جووڵانەوەی ڕزگاریخوازانەی نەتەوەکەمان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بوو.

ڕاستێکی تاڵ و حاشاهەڵنەگرە کە هەتا ئێستاش و پاش چەند جار ڕوودانی جیابوونەوە و لەتبوونی حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران نەتوانراوە یان نەخوازراوە هۆیەکانی گێرەو کێشەی ناوخۆیی کە زۆرجار ئاکامی زیانبار و قەرەبوونەکراوەی بۆ نەتەوەکەمان بە دیاری هێناوە، بە شێوەیەکی بنچینەیی لێک بدرێتەوە و دەردەکان بناسرێن و چارەسەر بکرێن. گرفتی سەرەکیش لێرەدا لە لایەک دەگەڕێتەوە سەر تایبەتمەندیەکانی جووڵانەوەی کورد و ئاسێ بوونی لە ناو جەرگەی چوار دەوڵەتی داگیرکەر و نەفامدا کە هیچ تێگەیشتنێکی شارستانییانەیان لە دێمۆکراسی و مافی مرۆڤ و یاسا مەدەنیەکانی نێونەتەوەیی نییە و لە لایەکیتر کورد خۆی و بەشێکی زۆر لە سەرکردەکانی کە هەتائێستاش نەیتوانیوە لە باری فکرییەوە لە ژێر کارتێکەری فەرهەنگی و نەریتی داگیرکەر ڕزگار بێ و وەک نەتەوەیەک کە خاک و نیشتمانەکەی داگیر ودابەش کراوە، خۆی پێناسە بکات.

بە نیسبەت ڕۆژهەڵاتی کوردستان و هێزە سیاسیەکانی بە تایبەت دوو هێزی سەرەکی دێمۆکرات و کۆمەڵە، بە داخەوە هەتا ئێستاش بەتەواوی خۆیان لە داوی تەنراوی جاڵجاڵۆکەی فکری ئێرانچێتی ڕزگار نەکردووە. هەتا ئەو ڕەوتەش بەو شێوە درێژەی هەبێ، کۆسپ و تەگەرەی زیاتر دەخرێتە سەر ڕێگای تێگەیشتنی کۆمەڵ و سەرئەنجام دوور خستنەوەیان لە ئامانجی نیهایی واتە ڕزگاری و سەربەخۆیی.

ئەگەر لە گەڵ خۆمان و نەتەوەکەمان ڕاستگۆ بین، پێویستە بە خۆمان و مێژووماندا بچینەوە و لە ئەزموونە تاڵ و شیرینەکانی بۆ بنیاتنانی داهاتوویەکی بەختەوەرانە بۆ نەتەوەکەمان کەڵک وەرگرین.

تاکی کورد دەبێ بزانێ کە حیزب و ڕێکخراو ئامانج نین بەڵکوو ئامرازێکن بۆ گەیشتن بە ئامانج، کەواتە سرووشتیە کە بە پێی هەلومەرج ئاڵوگۆڕ لە سیاسەت و تاکتیک و ستراتێژیدا پێک بێ و پیرۆزایەتی بۆهیچ ڕێبازێک جگە لە ڕێبازی

نەتەوەیی دانەنرێ. ڕەخنەگرتن لە سیاسەتی ڕابردووی هێزێک یان کەسایەتێک نابێ بە تاوان بژمێردرێ، دەبێ بواری دەربڕینی ئازادانەی بیروڕا بۆ هەموو کەس لە ئارادابێ. پێویستە یاسای پێکەوە ژیان فێرببین و ڕێز لە ئازادی بیروڕا بگرین. با لە مەیدانی کێبەرکێیی لە پێناو بەرژەوەندی نەتەوەییماندا تواناکان تاقیکرێنەوە. با گەل بڕیاربدا کام لایەن زیاتر لە بەرژەوەندی ئەودا هەوڵدەدا، بۆ ئەو مەبەستەش لە پلەی یەکەمدا پێویستیمان بەتێگەیشتن لێکتر و تەبایی و یەکڕیزی هەیە.

ئەو کورتە باسە هەوڵێکی بچووکە بۆ نیشاندانی ئەو بارودۆخەی کە لە سەرەتای ساڵەکانی دوای شۆڕشی گەلانی ئێران بە سەر حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێراندا زاڵ بوو. هەوڵم داوە بە چاوێکی بێ لایەن سەیری ڕووداوەکە بکەم. هەرچەند بۆ کەسێکی خۆی ڕاستەوخۆ لە ناو کێشەکاندا بووبێت، دژوارە بێ لایەنانە لێکی داتەوە.

داوەری لەو بارەوە بە خوێنەری بەڕێز دەسپێرم. هیوادارم بەو کارەم خزمەتێکی بچووکم بە ڕوونکردنەوەی گۆشەیەک لە مێژووی هەتا ئێستا نەنووسراوی حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران و بێ ئێران، کردبێت.

دەسپێک

ڕۆژی ٢٥ی جۆزەردانی ١٣٥٩ی هەتاوی(١٩٨٠ی زایینی) ژمارەیەک لە بەڕیوەبەرانی حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران، لە توێی بڵاوکراوەیەکدا، دابڕانی خۆیان لە بەشی زۆربەی حیزب ڕاگەیاند و بە ناوی "**پێڕەوانی کۆنگرەی چواری حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران**"، دەستیان بەکار کرد. کەرتبوونی "حدکا" لەوسەروبەندەدا زیانێکی گەورەی بە سەرجەمی جووڵانەوەی نەتەوەکەمان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان گەیاند. دوو باڵی حیزب هەرکام لە ڕوانگەی بۆچوونی تایبەت بە خۆ و هەروەها بە هاندان و پشتگرتنی لایەنە غەیرە کوردەکان، لە ژێر دروشمی ڕازاوەی "**دێموکراسی بۆ ئێران، خودموختاری بۆ کوردستانی ئێران**" بە ناوی دیمۆکرات و ئاشتیخواز، کەوتنە ناو گێژەپانی دژایەتی و بەربەرەکانی یەکتر، تا ڕادەیەک کە چی نەما دەرحەق بە یەک نەیڵێن و نەیکەن. یەک لایەن تاوانی "باند و دژی شوڕش و جنایەتکار"ی بۆ هەڵپێچرا و لایەنێکیش" خۆفرۆش و خەیانەتکار و جاشی مودێرن". "پێڕەوانی کۆنگرەی چوار" پاش تێپەڕکردنی زیاتر لە پێنج ساڵ تەمەن، بێ ئەوەی دوایین چارەنووسی خۆیان بە ئاشکرا ڕاگەیەنن، بوونە قوربانی سیاسەتی هەلپەرستانە و دوژمنکارانەی ڕێبەرایەتی حیزبی توودەی ئێران و ئاداری بەسەر پادارەوە نەما. ڕەوتی هاتنە ئارای "پێڕەوانی کۆنگرەی چوار"، ڕێباز و هەڵسو کەوتیان و ئاخرسەر چۆنێتی تواندنەوە و چارەنووسی نادیاریان، کەم تا کورت و بە شێوەیەکی سەرپێیی، لێرە و لەوێ، ڕەنگی داوەتەوە، بەڵام هیچکام لە لاپەڕەیەک یان چەند دێڕێک تێنەپەڕیون. خۆزگە ئەوکەسانەی، ڕاستەوخۆ

بەشدار و و خوڵقێنەری ڕووداوەکە بوون و ماوەی ساڵانی دووردرێژی ئاوارەییان بە نووسینی بیرەوەریەکانیانەوە، تێپەڕ کردووە، ئاوڕێکیشیان لەو بەسەرهاتە تاڵە داباوە و راستی ڕووداوەکەیان بو خەڵک و مێژوو روون کردباوە. نووسەری ئەو دێڕانە هەوڵ دەدا بە پێی توانا و رادەی ئاگاداری، تیشک بخاتە سەر ئەو ڕووداوە و لە هەمان کاتدا هیواداره کەسانی شارەزاتر لەو بوارەدا قۆڵی لێ هەڵماڵن و راستییەکان بدرکێنن.

لەماوەی دەسەڵاتداریەتی درێژخایەنی رژێمی پاشایەتیدا، بە هۆی لە ئارادابوونی سیستمی دیکتاتۆری و پێشێلکردنی ئازادیە دیمۆکراتییەکان، بواری پێکهاتن و گەشەسەندنی حیزب و ڕێکخراوە سیاسی و پیشەییەکان لە ئێراندا نەبوو، بەڵام مەزهەب بەتایبەتی ئائینی شیعە وەک دیاردەیەکی کۆمەڵایەتی مەیدانێکی بێ سنووری بۆ بڵاوکردنەوەی پرۆپاگەندە و خۆ ڕێکخستن لە بەردەستدا بوو. هەر بۆیەش مەلاکان توانیان بە ئاسانی و بە کەڵک وەرگرتن لە هەستی ئایینی خەڵک و ڕێکخستنیان لە ژێر ئەو ئاڵایەدا، هەوساری جووڵانەوەی بەرینی گەلانی ئێران بەدەستەوە بگرن و دەسەڵاتی خۆیان داسەپێنن. نەتەوەی کوردیش، لە رۆژهەڵاتی کوردستاندا، لە پێناو وەدیهێنانی مافە نەتەوایەتیەکانی لە راپەڕین و بەرەوپێشبردن و بە سەرئەنجام گەیاندنی شۆرشدا بەشداری چالاکانەی کرد. لە ٢٢ی ڕێبەندانی ١٣٥٧ (١٩٧٩)دا، دامودەزگای رژێمی شایەتی لەبەریەک هەڵوەشا. هێزە بەرهەڵستکارەکانی ئێرانی بە چەپ و راست و دیندار و بێ دینەوە، بە مەبەستی بەشداری لە ڕەوتی پەرەسەندنی شۆڕش و دابینکردنی دێمۆکراسی لە ئێران کوڵەباری ئاوارەیی ساڵانی دووردرێژیان بە کۆڵدادا و بەرەو وڵاتی بێدەسەڵاتی ئێران گەڕانەوە. حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێرانیش، پاش زیاتر لە ٢٥ ساڵ ژیانی نەهێنی و نیوە نەهێنی سەر لە نوێ گەراوە رۆژهەڵاتی کوردستان و لە ماوەیەکی کورتدا پشتیوانی زۆربەی خەڵکی بۆ لای خۆی راکێشا.

ساڵانی دوورەوڵاتی پاش تێکچوونی کۆماری کوردستان، بۆ "حدکا" ئاوێتەی کۆمەڵێک گێرەوکێشەی فکری و سیاسی و ڕێکخراوەییە، لە پێناو ساخکردنەوە و پاراستنی ناو و دروشمەکانی ئەو حیزبەدا. سەرەتای دەسپێکردنی ئەو ئاڵۆزی و گێرە و کێشەیە، دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی خۆ تێخزاندنی هێزە هاوپەیمانەکان، (سۆڤیەت، ئینگلیس و ئەمریکا) لە جەنگەی شەڕی دووهەمی جیهانی لە باکوور و باشووری ئێران و دەستێوەردانیان لە کاروباری ناوخۆی نەتەوەکانی نیشتەجێی ئەو وڵاتەدا. هەڵوەشاندنەوەی کومەڵەی (ژ.ک) و دامەزراندنی (حدک) لە ٢٥ی گەلاوێژی ١٣٢٤ (١٦ای ئوتی ١٩٤٥) یەکێک لەو دیاردانە بوو. لەو کاتەوە جووڵانەوەی کوردی رۆژهەڵاتی کوردستان لە فۆرمی سیاسیشدا خرایە ناو چوارچێوەی جووڵانەوەی سەراسەری ئێران و چارەنووسی گرێدرا بە هاتنە سەرکاری حکومەتێکی ناوەندی، نەتەوەیی و دیمۆکراتیک، کە لانی کەم ئەوەندەی باوەڕ بە دیموکراسی و مافی مروڤ هەبێ تا ئەو برە داوایەی کە "حدک" خەباتی بۆ دەکا، دابینی بکا.

بە درێژایی دەیان ساڵ "حدکا" تاقە دامەزراوی سیاسی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بووە کە لە پێناو وەدیهێنانی دروشمی "دێمۆکراسی بۆ ئێران و خودموختاری بۆ کوردستانی ئێران" خەباتی کردووە و نوینەرایەتی سەرجەمی چین و توێژەکانی کۆمەڵی کوردەواری لەو بەشەی کوردستاندا، بە ئەستووە گرتووە و وەک "بەرەیەک" کۆکەرەوەی لایەنە سیاسیە جیاوازەکان بووە. هەروەها بە هۆی بەستراوەیی بە جووڵانەوەی سەراسەری، کارتێکەری هێڵی فکری، سیاسی و ڕێکخراوەیی هێزە سەرانسەریەکانیشی لە سەر بووە. کە وابوو ململانی و ناکۆکی بیروڕا، لە ناو حیزبدا دیاردەیەکی سروشتی ڕەنگدانەوەی پێکهاتەی کومەڵایەتی ئەو حیزبەیە و هێندێک جار بە هۆی لاوازبوون یان لە ئارادانەبوونی فەرهەنگی دێموکراسی و نامۆبوون بە دیاردەی پلۆرالیزمی سیاسی و زاڵبوونی هەستی سەرەڕۆیی، ئاکامی ئەو گێرەو و کێشەیە، گەیوەتە ئاستی پێک هەڵپڕژانی چەکدارانەش (کاتێک کە چەک لە گوڕێدا بووە). لێدانەوەی ئاوڕێکی کورت بۆ سەر بنج و بناوانی ئەو گێرە و کێشەیە، تا ڕادەیەک لە مەبەستی نووسینی ئەو وتارە نیزیکمان دەکاتەوە. بە دامەزراندنی "حدک" سەرەتای دابڕان لە سیستمی فکری، سیاسی و ڕێبازی کومەڵەی (ژ.ک) کە ئامانجی یەکگرتنەوەی خاک و ڕزگاری نەتەوەیی و پێکهێنانی دەوڵەتێکی سەربەخۆی کورد بوو، دەسپێدەکا. هەرچەند شانازی دامەزراندنی کۆماری کوردستان بۆ حیزبی دیمۆکراتە، بەلام ئەوە بەو مانایە نییە، ئەگەر ڕێکخراوەیەکی تر جگە لەو حیزبە لە مەیداندا بووایە، توانایی بە جێگەیاندنی ئەو ئەرکەی نەدەبوو. هەلومەرجی ئەوکات و لاوازی دەوڵەتی ناوەندی و پشتیوانی مەسلەحەتی یەکیەتی سۆڤیەت و لە پێش هەموانda ئیرادە و ویستی نەتەوەیی، ئەو دەرفەتەی بۆ کورد و حیزبی دیمۆکرات ڕەخساند. کۆماری کوردستان بە لەبەرچاوگرتنی ئەو ڕیزە هەنگاوانەی کە لە ماوەی کورتی تەمەنی نیزیک بە یەکساڵەیدا نایەوە، دیاردەیەکی بێ وێنەی مێژووی جووڵانەوەی ڕزگاریخوازانەی نەتەوەکەمانە. تێکۆشەرانی حیزبی دوای هەرەس هێنانی کۆمار لە ٢٦ی سەرماوەزی ١٣٢٥ (١٩٤٦) دا، سەرلە نوێ لە پێناو زیندووکردنەوە و وەگەڕ خستنی ڕێکخراوەکانی حیزبی تێهەڵدەچنەوە و داوای یارمەتی و هاوکاری لە حیزبی توودە (حیزبی چینی کرێکاری ئێران و ئەندامی بەرەی حیزبە کومونیست و کرێکارییەکانی جیهان و باوەڕپێکراوی یەکیەتی سۆڤیەت) دەکەن. ئەو هاوکاری و نیزیکایەتیە دەگاتە ئاستی تەنینەوەی سنوورە فکری، ڕێکخراوەیی و سیاسیەکانی نێوان دوو حیزب. یارمەتی فکری، ڕێکخراوەیی و سیاسی، ماڵی و چاپەمەنی، پەروەردەکردنی کادر و ناردنیان بۆ کوردستان بەشێک لە ئاڵقەی زنجیری ئەو هاوکاریانە پێکدێنن. کاک جەلیلی گادانی دەڵێ: "لە بەهاری ساڵی ١٣٣٢دا حیزبی توودە چوار کادریان نارد، کە دوویان کورد بوون، یەکیان کاک عەبدوڵرحمانی قاسملوو بوو" (بڕوانە، ٥٠ ساڵ خەبات لاپەرەی ٨٣) دوای کوودیتای ٢٨ی گەلاوێژی ١٣٣٢ بە هۆی هەڵە و هەڵەکاری و گوێ لە مستی لە ڕادە بەدەری حیزبی توودە بە یەکیەتی سۆڤیەت و نەبوونی سەربەخۆیی بڕیاردان و دەس لە سەردەس دانانیان سەرەڕای دەسەڵاتداری بەرچاویان لە ناو ئەرتەش و رایەڵەکانی حکوومەت، لە کاتی کوودیتا دا، تا ڕادەیەک ساردی و سڕی لە پێوەندی نێوان دوو حیزبدا دێتە پێش.

هێرشی بەربڵاوی ساڵەکانی پاش کوودیتا، دەبێتە هۆی گیران و دەربـاز بوونی ژمارەیەکی زۆر لە کادر و ئەندامەکانی حیزب بۆ ئـەودیوی کوردستـان. لـەو فەترەیـەدا شۆڕشی بـارزان لـە باشووری کوردستـان پەرە دەستێنێ (١٩٦١). لـە سـەرەتـاوە بارودوخێکی لەبار بۆ بووژانەوە و جموجۆڵی سیاسی پێکدێ. بەڵام لە لایەک بە هۆی دەستێوەردان و پیلانگێڕانی دەوڵەتە داگیرکەرەکانی کوردستان و لە لایەکی تر سەرلێشێواوی هێزە سیاسییەکانی کورد و نەبوونی ستراتیژێکی هاوبەش بەرامبەر بە مەسەلەی نەتەوایەتی و پـەنگ خواردنـەوەیان لـە نـاو تـەنگژەی چەنـد سیستـمی فکری جیـاوازدا، سـەراپای لەشـی جووڵانەوەکە تووشی داوەشان و هەرەس هێنـان دێ. ئـەو نەخۆشییە بەتایبـەت لـە نـاو جووڵانـەوەی تێکشکاو و بـەربڵاوی رۆژهەڵاتی کوردستانیشدا بە زەقی خۆی نیشان دەدا.

لەو سەردەمەدا سێ شێوە بیرکردنەوە لە ناو ئەندامانی لێکدابڕاوی حیزبی دێموکڕات لە ئارادابوو.

لایەنێک بە سەروکایەتی "ئەحمەد توفیق" تێکەڵ بە شۆڕشی بارزانی دەبێ.

دەستەیەک کە لایەنگری پاراستنی سەربەخۆیی حیزب بوون و لە نێوان کێشەی دووبـاڵی "پـارتی و بـارزانی" دا بێ لایـەن مانەوە، وێڕای تێکۆشانی سیاسی ناچار بوون بۆ بژیوی خۆیان و خێزانیان، روو لە کار و کاسبیش بکەن.

دەستەی سێهەم ئەو رووناکبیرانـەن کـە لـە خوێندگە و زانستگاکانی ئێران یـان ئورووپـا خوێنـدنیان تـەواو یـان نیوەتـەواو کردبوو و لەو رێگایەوە لەتەک بیری مارکسیستی ئاشنا و زۆربەیان لە ژێر کارتێکەری فکری و سیاسی حیزبی توودەدا بوون.

بـە لاوازبـوونی جووڵانـەوەی کورد لـە باشووری کوردستان و هـەروەها بـێ سـەر و شـوێن چـوونی "ئەحمـەد توفیـق" مەیـدانی هەڵسووڕانی دەستەی یەکـەم بەرتەسک دەبـێ و دەسـەڵاتێکی ئـەوتۆیان نـامێنێ. لـەو کاتـەوە هەلومـەرجێکی لـە بـار بـۆ دووباڵەکەی تـر دەرەخسێ. دوکتـور قاسملوو ئـەوجاره نـەک وەک کـادری حیزبـی تـوودە، بـەڵکوو لـە پلەی کەسـایەتییەکی سەربەخۆی دێموکڕاتدا، چالاکانە پێ دەنێتە ناو مەیدانی تێکۆشانی سیاسیەوە. ناوبراو لـە مـاوەی سـاڵانی نیشتەجێ بـوونی لە ئورووپا (چەکوسلاواکی، فەرانسە و...) لە نیزیکەوە ئاگاداری چۆنێتی بـاری ژیـانی کومەڵایـەتی و شێوەی بـەڕێوەبردنی سیستمی ئابووری و سیاسی وڵاتـانی رۆژئـاوا و رۆژهەڵاتی ئورووپا بوو و لە مـاوەی ژیـانی سیاسی و رێکخراوەیی نێـو حیزبی توودەی ئێراندا، پێوەندی و هەڵسو کەوتی نێوان حیزبە کومونیستەکانی دیبـوو کە چۆن بـرای گـەورە (حیزبـی کومونیستی یەکیەتی سۆڤیەت) مافی سەربەخۆیی بڕیاردانی لە برا بچووکەکانی زەوتکردبـوو و خستبوونیە ژێـر رکێفی خـۆی. ئەوانە و زۆر شتی تر، ئاڵوگۆڕ لە شێوەی بیرکردنەوە و بۆچوونی قاسملوودا دێننە پـێش و بـەو چەشنە نـەک هـەر لـە ریشەوە لە

"توودەئیسم" دادەبڕێ، بەڵکوو لە قاویشی دەدا. لەو فەترەیەدا دوکتور قاسملوو بۆ یەکەم جار هەوڵی جێگیرکردنی هێڵی فکری سوسیال دێموکراسی (لە روانگەی کۆمونیستەکانەوە لە بەرەی ئەمپریالیزم دادەندرا) لە ناو "حدکا"دا دەدا. لە ساڵی ١٣٥٢ پێکهێنانی کونفرانسی (سێ) و پاشان کۆنگرەی (سێ) لە بەغدا، پرۆسەی بە دەسەڵات گەیشتنی د.قاسملوو وەک سکرتێری گشتی حیزبێکی خاوەن ستراتیژی، بەرنامە و پێرەو و ڕێبازێکی سەربەخۆی سیاسی کە شەقڵی بۆچوونی سوسیالیزمی دیمۆکراتیکی پێوە دیاربوو، بە سەرئەنجام دەگەیەنێ. دیارە ئەوە بە مانای رزگار بوونی یەگجاری حیزبی دیمۆکرات، لە رایەڵەی فکری و سیاسی چەپی سوونەتی و توودەئیسم نییە. بەڵام سەرەتای پەرەگرتن و بە دەسەڵات گەیشتنی سوسیال دیمۆکراسییە لە ناو ئەو حیزبەدا. ئەمەش لە ڕوانگەی حیزبی توودەوە بە مانای کردنەوەی بەرەیەکی فکری تازە دژی بۆچوونی لایەنگرانی بەناو سوسیالیزمی عیلمی بوو. کە وابوو دەبوایە بە توندی بەربەرەکانی لەگەڵ بکرێ.

بە درێژایی دەیان ساڵ ئەدەبیاتی مارکسیست - لنینیستی لە ڕێگای حیزبی توودەوە، ئەویش لە چوارچێوەی پاراستنی بەرژەوەندیەکانی یەکیەتی سۆڤیەت، بە شێوەیەکی دوور لە راستی لە ئێران و بەو پێیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا، بلاو کراوەتەوە. هەر بویە ئەو حیزبە خۆی بە خاوەنی بزووتنەوەی چەپ لە ئێران دەزانی و بە چاوی حیزبی دایک دەیڕوانیە حیزبی دیمۆکرات.

لادانی حیزبی دیمۆکرات لە ڕێبازی فکری، سیاسی و ڕێکخراوەیی حیزبی توودە، بە مانای لە دەستدانی ئەو پێگە سیاسی و کومەڵایەتیەیە، کە بە درێژایی چەندین ساڵ حیزبی توودە لە کوردستان، بە دەستی رووناکبیرە کوردەکان یەک لەوان د.قاسملوو دایمەزراندبوو. کەوابوو هەوڵی ئەو حیزبە بۆ وەدەسهێنانەوەی ئەو پێگەیە و گەڕانەوەی بۆ ساڵانی سەروەری بە سەر حیزبی دیمۆکراتدا، سرووشتیە. لە پێناو گەیشتن بەو ئامانجە، بۆ وێنە بە دوای کۆتایی هاتنی کۆنگرەی سێی حیزبی دیمۆکرات، بەڕێوەبەری حیزبی توودە "کەریمی حیسامی" بانگ دەکا و دوای وتووێژێکی زۆر داوای کوبوونەوەیەکی هاوبەش دەکەن.

کاک جەلیل لە پەنجاساڵ خەباتدا دەنووسێ: "لە ڕۆژەکانی سەرەتای مانگی هەشتی ١٩٧٤ کۆڕی نوێنەرایەتی حیزب (د.قاسملوو، کەریمی حیسامی و حەمەدەمینی سیراجی) لە گەڵ ڕێبەرایەتی حیزبی توودە (ئیرەجی ئەسکەندەری، کیانووری و عەلی گەلاوێژ) لە برلین کۆ دەبنەوە و... بەڵام کیانووری حازر نەبووە حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران بە رەسمی بناسێ و لە مەڕ ناولێنانی کۆبوونەوەکەش، گوتوویەتی، دەبێ بڵێین حیزبی توودە لەگەڵ چەند کوردی پێشکەوتنخوازی ئێرانی دانیشتنی بووە." (پەنجا ساڵ خەبات لاپەڕەی ١٧٦) هەڵوێستی کیانووری لەو کۆبوونەوەیەدا، نیشانەی ئاشکرای ترسی دام و دەزگای رابەری حیزبی توودە لەو ئاڵوگۆڕە فکری و سیاسیانەیە، کە بە سەر حیزبی دیمۆکراتدا هاتووە. ئاخر

سەر کاتێک بەڕێوەبەرانی توودە هیوای گەڕاندنەوەی حیزبی دیمۆکرات بۆ ناو باوەشی خۆیان لە دەسدەدەن، لە توێی پەیامێکی تایبەتی کۆمیتەی ناوەندیدا (١٩٧٦) ١٣٥٤ی هەتاوی بەو شێوەیە بانگی تێکۆشەرانی کورد دەکەن: "ئێمە تەواوی تێکۆشەرانی شۆڕشگێڕی کورد لە ئێراندا بانگ دەکەین کە وەکوو تێکۆشەرانی شۆڕشگێڕی ئازەربایجان و گەلانی تری ئێران لە گەڵ حیزبی توودەی ئێران یەک بگرن و سووننەتی شۆڕشگێڕی یەکیەتی ڕێکخراوەیی و سیاسی حیزبی دیمۆکراتی کوردستان لە گەڵ حیزبی دایک، حیزب گشتی چینی کرێکاری ئێران، سەر لە نوێ زیندوو بکەنەوە." ئەو بانگەوازە پێشاندەر و تەواوکەری هەموو ئەو ئامانج و ئارەزوویانەیە کە بەڕێوەبەرانی حیزبی توودە دواتر لە پێناو وەدەسهێنانەوەیان دووبەرەکی و ناکۆکی و جودایی دەخەنە ناو حیزبی دیمۆکرات و جووڵانەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا. پێکهێنانی "پێڕەوانی کۆنگرەی چوار" ئاخر هەوڵی تێکدەرانەی حیزبی توودەی ئێران بوو دژی حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران و جووڵانەوەی کورد لەو بەشەی کوردستاندا.

لە ئاخروئۆخری ساڵەکانی هەفتا و سەرەتای هەشتاکاندا، کاتێک کێبەرکێ و پێشبڕکێ لە سەر دابەشکردنی سامانی سەرزەوی لە ناو دوو بەرەی سوسیالیزم و ئەمپریالیزمدا لە ئارادابوو و تۆڕی ڕێکخراوە جاسوسیەکانی هەردوولا (ک.گ.ب.) و (سی.ئای.ئی.) گۆی زەویان داگرتبوو، شۆڕشی گەلانی ئێران، دژی پێگەی هەرە بەهێزی سیاسی، نیزامی و ئابووری ئەمریکا سەردەکەوێ و پارسەنگی هێزەکان لەو ناوچەیەدا بە زیانی ئەمریکا دەگۆڕێ.

لەو کاتەوە لەشکری هەردووبەرە بە هەموو توانای ماڵی و تەبلیغاتی و جاسوسی بە مەبەستی یەکلا کردنەوەی دەسەڵاتی سیاسی لە ئێراندا، بەرانبەر بە یەک ڕادەوەستن.

دیاردەیەکی وەک "خومەینی" لە پلەی پێشەوای ئایینی و سیاسیدا بە هۆی پێ چەقاندنی لە سەر دژایەتی لە تەک ئەمریکا و هاوپیمانەکانی، دەبێتە تەوەرەی گشت هێزە بەر هەڵستکارە پێشکەوتووخوازەکانی سەراسەری ئێران. کەچی زۆری پێ ناچێ، لە ڕەوتی جێگیرکردن و سەپاندنی دەسەڵاتیدا، ڕوخساری ڕاستەقینە و دژی مرۆڤانەی نیشان دەدا و لە پێناو پاراستنی خۆی و هاوخەتەکانیدا، لە هیچ چەشنە جینایەتێک خۆ ناپارێزێ.

هەلومەرجی پێکهاتووی دوای شۆڕشی ٢٢ی ڕێبەندان لە ڕاستیدا، گۆڕەپانیکی پیشبڕکێی نیوان هەموو ئەو حیزب و ڕێکخراوانە بوو تا توانایی و لێهاتووی خۆیان بەرانبەر بە چارەنووسی گەلانی ئێران نیشان دەن. زۆربەی ئەو حیزب و ڕێکخراوانەی کە لە جەنگەی شۆڕشدا گەرابوونەوە ئێران، بەرەبەرە خەریکی جموجۆڵ و دامەزراندنی ڕێکخراو لە شار و شاروچکەکاندا بوون.

حیزبی توودەی ئێران توانی لە ماوەیەکی کورتدا لە زۆربەی شارەکانی ئێران ڕێکخراوی تایبەت بە خۆ دامەزرێنێ و خەریکی هەڵسووڕانی سیاسی بێ.

ڕۆژهەڵاتی کوردستان، بەڵام لە هەلومەرجێکی تایبەتیدا دەژیا. لەو ناوچەیەدا، خەڵک نە بە هۆی مەزهەبەوە و نە بە دنەدانی مەلایەکی وەک خومەینی، بەڵکوو لە پێناو وەدەسهێنانی ئاواتە لە مێژینەکانی خۆیان و خاشەبرکردنی زوڵم و زۆری نەتەوایەتی، خەباتیان دەکرد.
لە کوردستان، بە پێچەوانەی ناوچەکانی تری ئێران، خەڵک لە پێشەنگی سیاسی خۆی بێ بەهرە نەبوو. حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران کە خاوەنی کۆماری کوردستان و پێشەوا قازی محەمەد بوو و لە ماوەی سی ساڵ خەباتی نەهێنی و نیوەنەهێنیدا مانەوە و بوونی خۆی بە خەڵک نیشان دابوو، ناوێکی ئاشنا بوو. خۆشەویستی ئەو حیزبە ڕیشەی لە رابردوویەکی گەشەداری مێژوویی دابوو کە ڕۆژگارێک ئاواتەکانی گەلی بۆ ماوەیەکی هەرچەند کورت بەدی هێنابوو.

دیارە ئەو هەلەش بە بێ یارمەتیدان و لە ئارادابوونی یەکیەتی سۆڤیەت بەو شێوە نەدەرەخسا. هەر ئەو پێوەندیانەش بوونە هۆی پێکهاتن و درێژەدانی هاوڕێیی و هاوکاری هەمە لایەنەی نێوان حیزبی دیمۆکرات و حیزبی توودەی ئێران و ئاخرسەریش کۆسپ و تەگەرە لە سەر ڕێگای جووڵانەوەی کورد. حیزبی توودە دوای سەرکەوتنی شۆڕشی ڕێبەندان، ئێستا هیوای لەکیس چوونی حیزبی دیمۆکراتی لە دەسنەدابوو. بەشێک لە ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی ئەو حیزبە کەسایەتی ناسراوی کورد بوون. وەک، ماموستا حەسەنی قزڵجی، عەلی گەلاوێژ، رەزا شەڵتووکی و محەمەدعەلی عەمویی، لە ناو سەرکردایەتی حیزبی دیموکراتدا کەسایەتی بەناوبانگی کورد، غەنی بلوریان کە ٢٥ ساڵی تەمەنی لە زیندانەکانی ڕژیمی شایەتیدا بە تاوانی بەرگری لە کورد، تێپەڕ کردبوو. (لە کاتی ئازادکردنیدا ڕۆژنامەی "نامە مردم" ئورگانی ناوەندی حیزبی توودە بە ناوی یەکێک لە سەردارانی توودەیی ناودێری کردبوو)، و دوکتور رەحیمی سەیفی قازی، کە لە سۆڤیەت ڕا گەرابووە و ماوەیەکیش لە باکۆ لەتەک عەلی گەلاوێژ ڕۆژنامەی کوردستانیان دەردەکرد. کەریمی حیسامی کە لە ماوەی ژیانی لە وڵاتانی سوسیالیستیدا سەردەمێک لە سەر ڕادیوی "پەیکی ئێران" دەنگی حیزبی توودەی ئێران لە دەرەوە، کاری دەکرد، هەروەها حەمەدەمینی سیراجی کە لە باری فکرییەوە لە حیزبی توودە نزیک بوو،و...

جگە لەوانە کومەڵێک لە لاوە تازە پێگەیشتوو و ڕووناکبیرەکانی کورد کە کەمتاکورتێک لەتەک ئەدەبیاتی حیزبی توودە ئاشنا ببوون و زۆر پارامێتری مێژووی تر، حیزبی توودەی دڵگەرم کردبوو بۆ ئەوەی سەرلە نوێ حیزبی دیمۆکرات بگەڕێنێتەوە ناو باوەشی خۆی. بەڵام بە لەبەرچاوگرتنی ئەو ناکۆکیانەی کە لە ئاخر ساڵەکانی پێش شۆڕشی ڕێبەندان بە هۆی بوونی د.قاسملوو وەک سکرتێری گشتی حیزبی دیمۆکرات لە نێوان دوو حیزبدا تەشەنەی سەندبوو، حیزبی توودە بە

نیگەرانی و دڵەخورپەوە دەیڕوانیە داهاتووی حیزبی دیمۆکرات و د.قاسملووی بە پێکهێنەر و خوڵقێنەری ئەو وەزعە و بە لەمپەر و کۆسپی سەر ڕێ دەزانی. ڕوانگەی د.قاسملوو بەرانبەر بە چەمکەکانی "سوسیالیزم" "دێموکراسی" و هەروەها چۆنێتی پێوەندی نێوان حیزبە سیاسیەکان و... جیاوازی ڕیشەیی لەگەڵ ڕوانگە و بۆچوونی سەرکردایەتی حیزبی توودەدا هەبوو.

هەموو هەوڵی د.قاسملوو ئەوەبوو کەحیزبی دیمۆکرات لە ژێر نفووز و دەسەڵاتی حیزبی توودەدا بێنێتە دەر، ئەوەش بە لەبەرچاوگرتنی ڕیشەی کۆنی داچەقیوی ئەدەبیاتی حیزبی توودە لە ناو مێشکی ڕووناکبیرە چەپەکانی کورد و غەیرە کورددا، کارێکی سووک و سانا نەبوو. لە لایەکی تر ناوبراو لەو مەیدانەدا تا ڕادەیەک تەریک کەوتبووە، چوون ئەو کوردانەی لە ولاتانی سوسیالیستی ڕاگەرابوونەوە، جگە لە پێداهەڵکوتن و حەمد و سەنای وڵاتانی سوسیالیستی و نیشاندانیان بە وێنەی دنیایەکی خەیاڵاوی دوور لە هەرچەشنە ئازارێکی ژیان، شتێکی تریان بۆ ناشارەزایان نەدەدرکاند، لە لایەکی تر زۆربەی ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی حیزبی دیمۆکرات بە تەواوی ئاگاداری ململانی و ناکۆکیەکانی فکری و سیاسی و شەخسی نێوان د.قاسملوو و سەرکردەکانی حیزبی توودە بەتایبەت د.کیانووری نەبوون.

بەو هۆیانەوە لە سەرەتاوە مەیدانی دەربڕین و ئاشکراکردنی ئەو ناکۆکیانە بۆ هەردوولا لە گۆڕێدا نەبوو، تا سەرئەنجام دەستدرێژی پەیتا پەیتای دەسەڵاتدارانی تاران بۆ سەر جووڵانەوەی کورد و گوێنەدانی حیزبی توودە بە داواکانی گەلی کورد و بەستنەوەیان بە داهاتوویەکی نادیاری سەرکەوتن بە سەر ئەمپریالیزم و کۆنەپەرستی و دابین کردنی دێموکراسی لە ئێران دا و هەروەها پشتیوانی بێ ئەملا و ئەولا لە ئیمام و خەتی ئیمام، و زۆر هۆی تر، جیاوازی و ناکۆکی نێوان دوو حیزب ئاشکرا بوو. ڕووداوەکانی دوای ٢٢ی ڕێبەندانی ١٣٥٧ بە تایبەتی دەرکردنی فەرمانی جیهاد لە ٢٨ی گەلاوێژی ١٣٥٨ دژی کورد لە لایەن "خومەینی"یەوە ئەزموونێکی لەبار بوو بۆ ئەوەی ڕاستی ئەو دروشمانەی کە حیزبی توودە و هێزەکانی تر بۆ دیفاع و پشتیوانی لە مافی گەلان و یەک لەوان گەلی کورد، لە بەرنامەیاندا گونجاندووە، لە مەیدانی کردەوەدا نیشان بدەن.

بەڕێوەبەرانی حیزبی توودە، هاوکات لە گەڵ هەڵگیرسانی یەکەم بڵیسەی شەڕ لە کوردستاندا، هەستیان بە مەترسی کرد و هەڵوێستێکی هەلپەرستانەیان بەرانبەر بە ڕووداوە دڵتەزینەکانی کوردستان گرتە پێش. کیانووری سکرتێری گشتی حیزبی توودە لە بەهاری ١٣٥٨ لە کۆبوونەوەیەکی "پرسیار و وەڵام"دا سەبارەت بە بارودۆخی کوردستان دەڵێ: "هیواداریـن ئەو ڕێگایەی کە ئێمە لە کاتی هێرش بۆ سەر کوردستان لەو بارودۆخە ناسک و ئاڵۆزەدا پێشنیارمان کرد و زۆریش بەجێ و ڕاست بوو، بەرەو پێش بچێ و بەرەی خەڵک لە دژی خەڵک خۆی جیا بکاتەوە...

گرتنە پێشی هەڵوێستێکی شۆڕشگێڕانە و دوور لە هەلپەرستی بۆ حیزبی توودە کە هەموو پرنسیپەکانی شۆڕشگێڕی لە پێناو بەرگری و پشتیوانی لە خومێنی و خەتەکەیدا قوربانی کردبوو، چاوەڕوان نەدەکرا. هەربۆیە لە سەرەتای دەسپێکردنی شەڕی سێ مانگەدا، بۆ ئەوەی لە لایەن کاربەدەستانی تارانەوە تاوانی بەشداری لە شەڕی کوردستانی لێ نەدرێ، لە بانگەوازێکی نەهێنی تەشکیلاتیدا، داوای لە لایەنگرانی خۆی کرد ڕیزەکانی حیزبی دیمۆکرات بەجێ بێڵن. ئەوانیش ماوەیەکی کورت بە ناوی "لاوانی شۆڕشگێڕی توودە" لە خێوەتێکدا لە تەنیشت حیزبی دیمۆکرات گیرسانەوە و پاشان هێدی هێدی بەرەو شارەکان تیخزانەوە. هەر ئەوانە دوایی ڕێکخراوی ئەیالەتی حیزبی توودەیان لە کوردستان پێک هێنا. لەو هەلومەرجەدا کەم نەبوون ئەو کەسانەی گوێیان بۆ داواکاری حیزبی توودە شل نەکرد و سەرەڕای وێکچوونی بۆچوونیان لە تەک حیزبی توودە، ڕێزەکانی حیزبی دیمۆکراتیان بەجێ نەهێشت.

لە جەنگەی شەڕی سێ مانگەدا حیزبی دێموکڕاتی کوردستانی ئێران، بە ناوی کەڵک وەرگرتن لە ناکۆکی نێوان دوو ڕژیمی ئێران و عێراق، پێوەندی ئاشکرای بە ڕژیمی بەغداوە گرت و داوای یارمەتی لێکرد. ئەوەش سەرەتایەک بوو بۆ بەرزکردنەوەی دەنگی نارەزایەتی ئەو کەسانەی دژی ڕژیمی بەعس بوون و لە هەمان کاتدا لە حیزبی توودەش نیزیک بوون.

لە ماوەی شەڕی سێ مانگەدا گێرەوکێشەی ناو حیزبی، بە هۆی هەلومەرجی تایبەتی، نموودێکی ئەوتۆی نەبوو، بەڵام گەرای ناکۆکی و لێکدابڕان بەسترا. لایەنگرانی هەردوولا بە خشکە خەریکی جموجۆڵ و خۆسازدان دژی یەکتر بوون. هەر لەو سەروبەندەدا، ڕێکخراوی لاوانی حیزبی دیمۆکراتی کوردستان ئێران بە هاندان و یارمەتی کاک کەریمی حیسامی و بە بەرپرسایەتی نووسەری ئەو دێرانە لە ناوچەی مەهاباد دامەزرا و لە ماوەیەکی کورتدا توانی لە زۆربەی ناوچەکانی کوردستان لاوەکان لە ریزەکانی خۆیدا کۆکاتەوە. گۆڤاری "هاواری نیشتمان" ئۆرگانی ڕێکخراوی لاوان دەورێکی بەرچاوی سەبارەت بە ئاشنا کردنی لاوان لە بوارەکانی کولتوری و سیاسی و ئەدەبیدا گێڕا.

لە ٢٦ی خەزەڵوەری ١٣٥٨ خومێنی لە توێی پەیامێکی تایبەتیدا داوای ئاگربەس و ئاشتی و هەروەها بەڵێنی دابین کردنی مافەکانی گەلی کوردی دا. د.قاسملوو پاش چەند ڕۆژ لە میتینگێکی گەورەی شاری مەهاباددا، "لبیک"ی بە قسەکانی خومێنی گووت. لەو هەلومەرجەدا ڕاکێشانی سرنجی کاربەدەستانی تاران بەتایبەت شەخسی خومێنی بۆ لای مەسەلەی کورد و نیشاندانی دڵسوزی بەرانبەر بە شۆڕشی گەلانی ئێران و هەروەها گرتنە پێشی هەڵوێستی دژی ئەمپریالیستی، لە بەرنامەی کاری حیزبی دیمۆکراتدا گونجا. پێشنیار کردنی گەڵاڵەی شەش مادەیی بە مەبەستی چارەسەرکردنی کێشەی کورد، کاندیدا کردنی د.قاسملوو بۆ مەجلیسی خوبرەگان و هەروەها بەشداری لە هەڵبژاردنەکانی مەجلیسی شوڕا دا، چەند نموونە لەو هەڵویستانەن.

سەرچاوە
Serchawe

دوای شەڕی سێ مانگە و لە کاتی وتووێژەکانی نێوان نوێنەرانی کورد و هەیئەتی ویژەی دەوڵەتدا کە تا ڕادەیەک هێمنایەتی باڵی بە سەر کوردستاندا کێشابوو و خەڵک چاوەڕوانی بە سەرئەنجام گەیشتنی وتووێژەکان بوون، پێوەندی نێوان حیزبی توودە و هاوفکرەکانی لە کوردستان گەرم بوو.

حیزبی ناوبراو لە لایەک خەریکی پتەوکردنی جێ پێی لەناو حیزبی دیمۆکرات و لە لایەکی تر خەریکی گەڵاڵە دارشتن و پێشنیارکردنی بە کاربەدەستانی تاران بۆ چارەسەرێکی هێمنانەی مەسەلەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بوو.

کۆنگرەی چوار و ئاکامەکانی

لە ڕۆژانی ٣٠ - ١١ - ١٣٥٨ تا ٥ - ١٢ - ١٣٥٨ی هەتاوی لە ساڵۆنی سینەما ئومیدی شاری مەهاباد بە بەشداری ٣١٠ کەس لە ئەندامانی هەڵبژێردراوی کونفرانسی کۆمیتەی شارستانەکان و هەروەها چەندین کەسایەتی و نوێنەرانی بەشێک لە حیزبەکان، چوارەمین کۆنگرەی حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران بەڕێوەچوو.

چۆنێتی بەرەوپیرچوونی کۆنگرە، دەستپێکردن و گێرەوکێشە و ئاکامەکانی، پێویستی بە ئاخافتنی دوور و درێژ هەیە کە مەبەستی ئەو نووسراوەیە ئەوە نییە.

هەر لە سەرەتاوە چ کاتی گرتنی کونفرانسەکان و چ لە ناو کۆنگرەدا، دوولایەنی فکری بەهێز کەوتنە مەیدانی ململانی و کێشەوە. لایەنێک بە سەرۆکایەتی د.قاسملوو هەوڵی سەپاندنی بەرنامە و ڕێبازی خۆی دەدا، لایەنەکەی تر بە دنەدانی حیزبی توودە و بە سەروکایەتی کاک حەمەدەمینی سیراجی لە پێناو بردنە پێشی ئامانجەکانی حیزبی توودە دا تێدەکوشا. کاک غەنی بلوریان بە هۆی مانەوەی ٢٥ ساڵ لە زینداندا، کەمتر ئاگای لە هۆیەکانی پێکهێنەری ئەو کێشەیە بوو.

بەو بۆنەوە ناوبراو، لە سەرەتاوە وەک ڕیش سپی دەوری هێورکردنەوەی وەزعەکەی بە ئەستۆوە گرتبوو. چەند مەسەلەی ئەساسی لە ناو کۆنگرەدا کەوتە بەر باس و لێکولینەوە و بڕیاریان لە سەر درا، کە لە هەموان گرینگتر ئەوانەی خوارەوە بوون.

یەکەم: هەڵوێست بەرانبەر بە شۆڕشی ئێران و ڕێبەرایەتیەکەی.

دووهەم: دەست نیشانکردنی سنوورێک لە نێوان دۆستان و دوژمنان لە ڕادەی ناوەوە و دەرەوەدا.

سێهەم: دیاری کردنی ئامانجی نیهایی واتە "سوسیالیزم" چ جۆرە سوسیالزمێک؟ سوسیالیزمی دیمۆکراتیک یان سوسیالیزمی

سەرچاوە
Serchawe

واقعەن مەوجوود؟

چوارەم: دیاری کردنی سنوورێک لە نێوان ئینسانی دیمۆکرات و نادیمۆکراتدا.

جگە لەوانە لە سەر زۆر بابەتی تر کە لە ڕاپورتی کۆمیتەی ناوەندی بۆ کۆنگرەدا هاتبوو، لێدوان و لێپرسینەوە کرا. چۆنێتی هەڵبژاردنی ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی و دانی لیستەی تایبەتی(لیستەی فیکس) لە لایەن د.قاسملووەوە، هەرایەکی زۆری ساز کرد و ئاخرسەریش بە هێندێک دەستکاریەوە دەنگی پێدرا. لەو لیستەدا ناوی بەشێک لە ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی پێشوو نەهێنرابوو. یەکێک لە دیاردەکانی تری کۆنگرە، هەڵبژاردنی کۆمیتەیەکی بازرەسی بوو کە لە ڕاستیدا بە پێچەوانەی هەموو ئەو دروشمانەی کە بە ناوی دێموکراسی و ئازادی دەربڕینی بیروڕا لە لایەن د.قاسملوو و لایەنگرانی دەدرا، ئەرکی پشکنین و کەندەوەکۆشی لەو کەسانەی بە ئەستۆوە گرتبوو کە لە پلەی یەکەمدا مۆری تووەدەیان بە ناوچاوانەوە درابوو یان جۆرێکیتریان بیر دەکردەوە. ئەوە لە کاتێکدا بوو کە بە پێی ئەسڵە بنچینەیەکانی دێموکڕاسی چ لە ناو حیزب و چ لە ناو کومەڵدا و هەروەها بە هۆی ئەوە کە حیزبی دیمۆکرات حیزبێکی ئیدوئۆلۆژیک نەبوو، دەبوایە ڕێز لە بیر و بۆچوونی جیاواز گیرابا. ئەندامانی کۆمیسیونی بازرەسی (تەفتیش) کە لە لایەن د.قاسملوو پێشنیار کرا و کۆنگرە دەنگی بۆ دان، بریتی بوون لە یازدە کەس، کە بەداخەوە زۆربەیان ئاگادارێکی ئەوتویان لە سەر سیاسەت و ڕێبازی حیزب نەبوو جگە لەوە هیچ چەشنە چوارچێوە یان ئاییننامەیەکی کاریان، بۆ دیاری نەکرابوو، تا بەرگێڕەوەکیان بێ و سەرەڕۆیانە کردەوەی نالەبار لە خۆ نیشان نەدەن. لە هەلومەرجی ئەوکاتەدا، بەداخەوە کۆمیسیونی ناوبراو، کە ڕاستەوخۆ لە ژێر چاوەدێری د.قاسملوو دابوو. ڕۆڵێکی نیگاتیڤانە و تێکدەرانەی لە حیزبدا گێڕا و بووبە هۆی نانەوەی دووبەرەکی زیاتر لە ناو ریزەکانی حیزبدا.

پێشتر باسی ئەوە کرا کە دوای شەڕی سێ مانگە بواری ئەوە پێکهاتبوو، تا کێشەی کوردی ڕۆژهەڵات بە ڕێگای ئاشتیدا چارەسەر بکرێ، کۆنگرەی چوار دەبوایە وێرای لێکۆڵینەوە و لێکدانەوەی باری سیاسی و ئابووری و کۆمەڵایەتی، جیهان، ئێران و کوردستان، ڕێبازی سیاسی داهاتووی حیزب دیاری و بڕیاری لە سەر بدا بۆ ئەو مەبەستە ڕاپۆرتی کۆمیتەی ناوەندی، کە لە لایەن د.قاسملوو گەڵاڵە کرابوو، خوێندرایەوە. پاش باس و وتووێژێکی زۆر بە هێندێک تێبینی و دەستکاریەوە پەسند کرا. کۆنگرە، بەگشتی لە سەر ئەوە ساغ بۆوە، کە لەمەودوا حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران، لە چوارچێوەی درووشمی مێژوویی، دێموکراسی بۆ ئێران و خودموختاری بۆ کوردستانی ئێران، وێرای پاراستنی تەواوییەتی ئەرزی ئێران، لە پێناو دیفاع و پشتیوانی لە دەسکەوتەکانی شۆڕشی دژی ئەمپریالیستی ئێران بە ڕابەرایەتی خومەینی و هەروەها بۆ چارەسەری مەسەلەی کورد بە ڕێگای ئاشتیەوە خەبات بکا. لە بەشێک لە ڕاپۆرتی کۆمیتەی ناوەندیدا لەو پێوەندیەدا هاتووە: "ئێمە وێرای هەموو هێزە شۆڕشگێڕەکانی تر لە بەرانبەر پیلانەکانی دژی شۆڕش و بەکرێگیراوەکانی

ئەمپریالیزم بە تەواوی هێزمانەوە بەرگری لە شۆڕش دەکەین." (لاپەرەی ٢٠ راپورتی کۆمیتەی ناوەندی بۆ کۆنگرەی چوار).
لە رادەی جیهانیشدا، دیفاع و پشتیوانی لەبەرەی پێشکەوتنخواز و وڵاتانی سوسیالیستی و راکێشانی سرنجی مرۆڤایەتی بۆلای مەسەلەی کورد و یارمەتی دانیان بۆ چارەسەری کێشەکەی، بووبە رێبازی داهاتووی حیزب. یەکێک لە باسە هەرە گرینگەکانی کۆنگرە، لە سەر دیاری کردنی دوایین ئامانجی حیزب واتە سوسیالیزم بوو.

ئەو گێرەو کێشەیەی کە لە زووەوە لە سەر بۆچوون بەرانبەر بە سوسیالیزم و هەروەها دیکتاتۆری چینی کریکار و پێوەندییە کۆمەڵایەتیەکانی سوسیالیزم و هەڵسوکەوتی نێوان حیزبی دیمۆکراتدا ریشەی داکوتابوو، لە کۆنگرەی چواردا بوونە هەوێنی باس و لێکدوانێکی خەستوخوڵ و لێکهەڵبەزینەوەی دوو شێوەی هەڵسەنگاندن و بۆچوون. بۆچوونی د.قاسملوو ئەوە بوو کە لەو وڵاتانەی بە ناوی سوسیالیزمی واقعەن مەوجوود ناسراون بەتایبەت لە یەکیەتی سۆڤیەت، سەرەرای کەم و کووڕی ئابووری، لە ئارادانە بوونی ئازادی تاک و کۆ، بوونەتە کۆسپی سەر ڕێگای گەشەسەندنی سوسیالیزم. هەر بۆیە ناوبراو سوسیالیزمێکی دەویست کە لە گەڵ هەلومەرجی وڵات یەک بگریتەوە و لە هەمان کاتیشدا دادپەروەرانە بێت. واتە "سوسیالیزمی دیمۆکراتیک" ناوبراو دەیگوت: "هەڵوێستی حیزب بەرانبەر بە وڵاتانی سوسیالیستی پێویستە نە دژایەتی بێ و نە پێرەوی کردنی بێ ئەملاوئەملا، بەڵکوو هەلوێستی دوستانە و رەخنەگەرانە بێ". لایەنەکەی تر کە زیاتر کاک حەمەدەمینی سیراجی قسەکەری بوو، باوەڕی بەوە بوو کە ناوەرۆکی سوسیالیزم دادەپەروەری تێدایە، کەوابوو سوسیالیزم ئەگەر دادپەروەرانە نەبێ سوسیالیزم نییە. کاک حەمەدەمین و هاوبیرەکانی ئەو چەشنە پێوەندی و دوستایەتیەی نێوان حیزبە چەپ و کومونیستەکانیان بەرەوا دەزانی. لە ئارادا بوونی یەکیتی سۆڤیەت وەک پیشەنگی دنیای سوسیالیزم و پرۆپاگەندەی چەندین ساڵەی بێ هاوتای حیزبی توودە لە سەر سوسیالیزمی زانستی و نیشاندانی بە وێنەی بەهەشتێکی خەیاڵاوی کاری کردبووە سەر مێشکی رووناکبیرانی چەپ لە سەراسەری ئێراندا. هەر بەو هۆیەوە ئامانجی نیهایی حیزب لە بەرنامەدا "سوسیالیزم" دیاری کرا. مەسەلەیەکی تر کە بە پێشنیاری د.قاسملوو هاتە بەر باس و لێدوان، ئەوە بوو کە ئەندامی حیزب پێویستە "سیمای دیمۆکرات"ی هەبێ. کێشانی سنوور لە نێوان دیمۆکرات و نادیمۆکراتدا، بۆ د.قاسملوو هاوبیرەکانی گرینگیەکی تایبەتی هەبوو. لە ڕوانگەی د.قاسملووەوە، دەبوایە ئەندامی حیزبی دیمۆکرات وێرای باوەری قووڵی بە دێموکراسی، شارەزایی سیاسی و زانستیشی لە رادەیەک دابێ کە فەرقی نێوان خۆی و توودەییەک بناسێ. هەوڵی د.قاسملوو بۆ گونجاندنی "سوسیالیزمی دیمۆکراتیک" لە بەرنامەی حیزبدا بۆ نیشاندانی "سیمای ئینسانی دیمۆکرات" بوو. مەبەستی د.قاسملوو لە هێنانە ئارای ئەو باسە و پێ چەقاندنی بۆ هێنانەوەی لە بەرنامە و پروگرامی ناوخۆی حیزبدا، پاکتاو کردنی توودەئیسم بوو، ئەویش لە ماوەیەکی کورتدا.

کارتێکردنێکی کە حیزبی توودە زیاتر لە سی (٣٠) ساڵ لە سەر مێشکی رووناکبیرانی کوردی ڕۆژهەڵاتی کردبوو، دوکتور بە

تەما بوو بە چەند مانگێک ئاسەواری نەهێڵێ. ئاخرسەر کۆنگرە بڕیاریدا، کە ئەندامی حیزبی دیمۆکرات، پێویستە "سیمای دیمۆکرات"ی هەبێ. بەرنامەی کاری کۆنگرە لە سەر هەڵبژاردنی ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی پێویستی بە لێدوانی زۆر هەیە. لێرەدا بە کورتی باسی دەکەم. لە سەر شێوەی هەڵبژاردنی ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی بۆچوونی جۆراوجۆر هاتە ئاراوە. هەر لایەنێکی فکری، هەوڵی دەدا بە لای خۆیدا بیشکێنێتەوە. لە ڕاستیشدا گرینگترین مەیدانی کێ بەرکێ بوو. چوون چارەنووسی داهاتووی حیزب و جووڵانەوە پێوەندی ڕاستەوخۆی بە چۆنێتی تەرکیبی کۆمیتەی ناوەندیەوە بوو. د.قاسملوو لە ماوەی ساڵانی دوور و درێژی لە ناو حیزبی توودە دا ئەزموونی باشی لەو بوارەدا وەدەس هێنابوو. ئەگەر ناوبراو، لە سەر بابەتەکانی تر کە بە پێچەوانەی ویستی خۆی بڕیاریان لە سەردەدرا، هەوڵی داسەپاندنی نەدەدا، لە کاتی دیاریکردنی کاندید بۆ کۆمیتەی ناوەندی، ئەوپەڕی هۆش و ئەزموونی نیشان دا. زۆربەی ئەندامانی بەشدار بە هۆی کەم ئەزموونی لە کاری سیاسی و ڕێکخراوەییدا، نەیانتوانی لەسەر چۆنێتی دیاری کردنی کاندید و شێوەی دەنگدان، چالاکانە بەشداری بکەن و پێش بە داسەپاندنی نەزەری تاقەکەسی بگرن. د.قاسملوو کە خەڵکی ئاموزگاری دەکرد، بۆ "تەمرینی دێموکراسی"، بۆ ئەوەی بتوانێ چارەنووسی داهاتووی حیزب بە تەواوی بە دەستەوە بگرێ، شەوی پێش هەڵبژاردنی کۆمیتەی ناوەندی، لیستەیەکی ئامادە کردبوو، کە بو شوێنەوونکە، ناوی چەند ئەندامی کونی حیزب وەک غەنی بلووریانیشی تێدابوو و لە چەندین نووسخەدا سەر لە بەیانی، پێشکردنەوەی ڕەسمی کۆنگرە، بە سەر ئەندامانیدا بڵاویان کردەوە و هەریەکەی پارچە کاغەزێکیشیان لە بەردەست دانان، تا دەنگی خۆیان بە شێوەیەکی "دیمۆکراتیک"! بەو ناوانەی بەردەستیان بدەن! هەرچەند بەشێک لە بەشداران ڕەخنەی توند و ناڕەزایی خۆیان لەو کردەوە دەربڕی، بەلام کاک غەنی کە خوشەویستی هەموولایەک بوو وەزعەکەی هێدی کردەوە و کۆنگرەی هێناوە سەر ڕەوتی ئاسایی.

لە ئەنجامدا، بیست و پێنج کەس وەک ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی دیاری کران و چارەنووسی کوردی ڕۆژهەلاتیان درایە دەست. گەرچی ئەو کۆمیتە ناوەندییەی کە بەم چەشنە دەنگی بۆ درا، ژمارەیان لە کۆمیتەی ناوەندی پێشوو زیاتر بوو، بەڵام لە باری چۆنێتیەوە بەرەو نزمی خزا و مەیدانی بۆ سەرەڕۆیی و دیکتاتوری تاقەکەسی زیاتر ئاوەڵە کرد. بە کورتی بڕیاراتی سیاسی کۆنگرەی چوار لە تەک بۆچوون و هەڵوێستی حیزبی توودە بەرانبەر بە شۆڕش و ڕێبەرایەتیەکەی، هەروەها دۆستان و دوژمنانی شۆڕش هاوسەنگی تەواوی بوو. بەلام لە بوارەکانی دەستنیشان کردن و داسەپاندنی ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی و ڕاوێژکار و کۆمیسیونی بازرەسی و هەروەها پێکهێنانی هێندێک ئالوگۆر لە پێڕەو و بەرنامەدا، د.قاسملوو ئامانجەکانی خۆی پێکا و سەرکەوتنی گەورەی وەدەست هێنا. سەرکەوتنێک کە لە داهاتوودا، ڕێگای بۆ بەربەست کردنی هەر چەشنە بەرهەڵستکارێک دژی هەڵوێستەکانی دوکتور و هەروەها پەسند کردنی "کورتەباسێک لە سەر سوسیالیزم" و ئاخرسەر وەلانانی "توودەئیسیم" خۆش کرد و حیزبی دیمۆکراتی لە ژێر نفووزی حیزبی توودە دەرهێنا و پاڵی وەپاڵی حیزبە سوسیال دیمۆکراتەکانی ئوروپای غەربی دا و دەرگای بەرەو ئەنترناسیونالی سوسیالیست کردەوە. بە پێچەوانەی

ڕاگەیەندراوەکانی ئەوکاتی حیزب، پێکهاتن و کۆتایی کاری کۆنگرە، نەریزەکانی حیزبی پتەو کرد و نە دەسکەوتی مێژوویی بە دواوە بوو. بەڵکوو بوو بەهۆی سەرەتای لێکدابران و زاڵبوونی دیکتاتۆری بە سەر حیزبدا. بەڕێوەبەرایەتێک کە لە کۆنگرەی چواردا لە دایک بوو، توانایی و لێهاتوویی ئەوەی نەبوو تا بە شێلگیری و نەترسانە لە پێناو دابیینکردنی بڕیاراتی کۆنگرەی چواردا هەنگاو باوێژێ. هێڵی فکری و کردەوەکانی زۆربەی ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندەی، بە دوای ڕێوشوێنێکی تر، غەیری ڕێوشوێنی پەسندکراوی کۆنگرەدا ڕۆیشت. ئاڵۆزی و پەشێویکی کە لە ئاکامی کۆنگرەدا کەوتە ناو ڕێزەکانی حیزبەوە چ جاران مێژووی حیزب ڕەنگە بە خۆیەوە نەدیتبێ. ناکۆکی فکری و سیاسی نێوان ئەندامانی حیزب، شەڕی دەسەڵات لە نێوان کومەڵە و حیزبدا، شەڕفروشی و ئاژاوە نانەوەی دەسەڵاتدارانی شوونیست و بەرچاوتەنگ و ویشکە مەزهەبی ئێران لە کوردستان و گوێ نەدان بە داخوازییەکانی گەلی کورد، خوتێخزاندنی کۆنە ساواکی و ئەفسەرە ڕاکردووکانی سەر بە ڕژیمی پێشوو و هەروەها پیلانگێرانی ڕژیمی بەعسی فاشیستی عێراق لە سەر حیسابی کورد و... ئاسوی چارەنووسی سیاسی کوردی ڕۆژهەڵاتیان تاریک کردبوو. لە هەلومەرجێکی ئەوتودا، بەڕێوەبەرایەتی حیزب لە جیاتی پتەوکردنی ریزەکانی حیزب و دارشتنی سیاسەتێکی گونجاو لە تەک دروشمەکان و بڕیاراتی کۆنگرەدا، کات و دەرفەتی خۆی بۆ زەخت خستنە سەر لایەنگرانی سیاسەتی حیزبی توودە و کەسانی سەربەخۆ و وەلانانیان لە حیزب تەرخان دەکرد. بەداخەوە هەر کەسێک گویرایەڵی سیاسەت و کردەوەکانی ئەوان نەبووایە، بە ناوی لاڕێ و توودەیی دەکەوتە بەر تەوژمی بوختان و تەریکیان دەخستەوە. یەکێک لە ڕێکخراوە هەرە بەهێز و بە دیسیپلینەکانی حیزب لەو سەروبەندەدا، تەشکیلاتی مەهاباد بوو، کە ڕاستەوخۆ لە ژێر چاوەدێری و بەرپرسایەتی کاک کەریمی حیسامی و بە هاوکاری ڕێکخراوی لاوانی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران، کاروباری سیاسی و ریکخراوەیی و کۆمەڵایەتی شاری مەهابادی ڕادەپەراند. دوای کۆنگرەی چوار ئاگری دژایەتی لە گەڵ توودەیەکان و لایەنگرانی هەر دەهات خۆشتر دەبوو، هێرش بردنە سەر دەفتەری حیزبی توودە و ئاورتێبەردانی، ڕاونان و گرتن و لێدان و بێ حورمەتی پێکردنیان، ڕۆژ لە گەڵ ڕۆژ زیاتر پەرەی دەستاند. تەشکیلاتی مەهاباد، دژی ئەو کردەوانە بوو. یەک دوو جاریش بەیانیەی لەسەر ئەو تاقم و کەسانە دەرکرد کە دەبنە هۆی ئاژاوە نانەوە و هێمنایەتی شار تێکدەدەن. کۆمیتەی ناوەندی کە خۆی بە پێشەنگی دێمۆکراسی خوازی دەزانی، لە جیاتی پشتیوانی کردن لە تەشکیلاتی مەهاباد، کۆسپی دەخستە سەر ڕێ و بە یارمەتی کۆمیسیونی بازرەسی، دادگایان بۆ ئەندامانی ڕێکخراوی شار و ڕێکخراوی لاوان پێکدێنا و وەبەر کەندەوەکۆشی و پشکنینیان دەدان. لە ئەنجامدا، بەرەبەرە مەیدانی هەڵسووڕان و تێکوشانی تەشکیلاتی مەهاباد بەرتەسک کراوە و ئاخرسەر بەرپرسی تەشکیلاتیان وەلانا و ئەندامێکی دەستکردی کۆمیتەی ناوەندیان جێنشین کرد کە بە هۆی نەزانی و لە رووی ئیحساساتەوە، دەستی لە زۆر کاری ناڕەوا و نابەجێدا. ڕێکخراوی لاوانی ح.د.ک.ا یش، لە باری کارامەیی و چالاکی نواندن لە ناو حیزبدا نموونە بوو. ئەو ڕێکخراوەیە بە کۆکردنەوەی زۆربەی لاوانی شۆڕشگێر و لێهاتوو لە دەوری خۆی ڕوڵێکی گرینگی لە بواری بردنە پێشی سیاسەتی حیزبدا گێڕا. ڕێکخراوی ناوبراو بە تاوانی ڕەخنە گرتن لە بەشێک لە سیاسەتی کۆمیتەی ناوەندی و دانی

دروشمی دژی بەعس و نزیکایەتی لە سیاسەتی حیزبی توودە، کەوتە بەر هێرش و ڕەخنەی توندی کۆمیتەی ناوەندی و ئاخرسەر بەڕێوەبەرایەتیەکەیان وەلانا و ناوەکەشیان گۆڕی و کردیانە "یەکیەتی لاوانی حیزبی دیمۆکرات". کاک کەریمی حیسامی لەو پێوەندیەدا دەڵێ: "ڕێکخراوی لاوانی حیزبی دیمۆکرات، چالاکترین و بەکارترین تەشکیلات و ڕێکخراوی حیزب بوو، کاری چاپەمەنی و نووسینی شوعار و سازکردنی مێتینگ و کاری تەبلیغاتی لە ئەستۆی ئەو ڕێکخراوەیە بوو. دوای کۆنگرەی چوار کونەپەرستی نێو حیزب بۆ تێکدانی ئەو ڕێکخراوە، کەوتە خۆ. بیانوویان ئەوە بوو گویا سەر بە توودەن."
(بیرەوەریەکان، بەرگی ٧ ل ٦٥).

ئەوانە دوو نموونەی بچووک لە کار و کردەوەکانی لایەنگرانی دیموکراسی دژی ئەو کەسانە بوو کە بە گوێرەی یاسا و ڕیساکانی ئەوان نەدەجووڵانەوە. لایەنێکی دیکەی بارودۆخەکە، پێوەندی بە سیاسەتی دەسەڵاتدارانی حاکم و هێزەکانی لایەنگری، وەک حیزبی توودە، چۆنێتی چوونە پێشی ڕەوتی وتووێژەکان لە سەر کوردستان بوو. مەسەلەی کوردستان، ببووە ناوەندی گێرەوکیشەی چەند لایەنی بەهێزی دژ بە یەک، لە ناو حیزب و ڕێکخراوە سیاسیەکانی ئۆپوزیسیۆن و لایەنگرانی شۆڕشدا. هەرکام لەو دەستە و تاقمانە، تێدەکۆشان، لەو دۆخە ئاڵۆزە و لە داخوازییەکانی گەلی کورد، بۆ بەرژەوەندی سیاسی و ڕێکخراوەیی خۆیان کەڵک وەرگرن. ڕژیمی بەعسی عێراقیش، بەشێک لە هەوڵەکانی ئەوە بوو کە لە جووڵانەوەی کوردی ڕۆژهەلات، دژی ڕژیمی ئێران کەڵک وەرگرێ و کورد بکاتە پردەبازی گەیشتن بە ئامانجەکانی خۆی. حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران لە سەرەتاوە ریزە هەنگاوێکی بەرپرسانەی سەبارەت بە چارەنووسی خەڵک لە مەڕ درێژەدان بە وتووێژ و دۆزینەوەی ڕیگاچارەیەکی ئاشتیانە بۆ کیشەی کورد هاویشت. بەڵام نە هیزەکانی وەک کۆمەڵە و چریکی فیدایی و نە دەسەڵاتدارانی تاران، ملیان بۆ وتووێژێکی ڕاستەقینە و بێ گرێ و گۆڵ ڕانەکێشا. کۆمیتەی ناوەندی لە یەکەم پلۆنۆمی دوای کۆنگرەدا، هەیئەتێکی چەند کەسی بە سەرۆکایەتی کاک غەنی بلووریان، بە مەبەستی وتووێژ لە گەڵ کاربەدەستانی دەوڵەت ڕەوانەی تاران کرد تا لە تەک "بەنی سەدر" سەرکۆماری کاتی، بە سەرئەنجامێک بگەن. هەیئەتی ناوبراو، بە بێ هیچ چەشنە دەسکەوتێک گەراوە. هەر لەو فەترەیەدا، بە ڕێگای "داریووشی فروهەر"ەوە، گەڵاڵەیەکی چەند مادەیی، بە ناوی گەڵاڵەی "خودگەردانی" کە شەقڵی حیزبی توودەی پێوە دیار بوو، ئاراستەی نوێنەرانی گەلی کورد و بەتایبەتی حیزبی دیمۆکرات وەک قسەکەری "هەیئەتی نوینەرایەتی گەلی کورد" لە گەڵ دەوڵەتدا کرا. گەڵاڵەی خودگەردانی لە ناوەرۆکدا جیاوازیەکی ئەو توی لەگەڵ گەڵاڵەی شەش ماددەیی حیزبی دیمۆکرات بۆ خودموختاری نەبوو. د.قاسملوو لە مێتینگی گەورەی شاری مەهاباد دا، ناوی گەڵاڵەی خودگەردانی نا "سەرگەردانی" و ئاوێکی ساردی بە سەر داڕێژەرانی گەڵاڵەکەدا کرد و کوتی: "گەلی کورد خودموختاری دەوێ نەک سەرگەردانی". هەر لەو مێتینگەدا ناوبراو باسی دوستایەتی کورد و یەکیتی سوڤێتی کرد و کوتی: "ئێمە یەکێتی سوڤێت بە دۆستی هەرە گەورەی خۆمان دەزانین". ئەگەر کاربەدەستانی تاران و لە سەروی هەموانەوە شەخسی خومەینی وەک ڕێبەری سیاسی و مەزهەبی قسە و کردەوەیان یەک با و

ئامانجیان فریودان و دژایەتی لە گەڵ کورد نەبوایە،بە دان پێداهێنان بە خودموختاری و پەسند کردنی گەلاڵەی شەش ماددەیی حیزبی دیمۆکرات، دەیان توانی بەر بە ماڵوێرانی و کوشت و کوشتار لە کوردستان بگرن.

بەڵام بەرچاوتەنگی و ڕەگەز پەرستی نەتەوەی فەرمانرەوا، مەیدانی بۆ بە کافر زانین و دانی حوکمی جیهاد بۆ وەڕێخستنی لافاوی خوێن خۆش کرد. بەنی سەدری بە ناو لیبراڵی سەرکۆمار و فەرماندەی گشتی هێزە چەکدارەکانی ئێران بە دوای ئەوەدا، داوای چەک دانانی لە هێزە سیاسیە چەکدارەکانی کورد کرد، فەرمانی بە ئەرتەش و سپای پاسداران دا کە "هەتا لە ناو بردنی ئاخر سەربزێوی (شورشی) کورد پوتینەکانیان دەرنەهێنن." بە دوای ئەوەدا کۆمیتەی ناوەندی حیزب لە وەڵامی بەنی سەدردا ڕایگەیاند "پێش ئەوەی خودموختاری کوردستان بە ڕەسمی بناسرێ و ئینتزاماتی ناوخۆ بدرێتە دەست پێشمەرگە (پولیس و ژاندارمەی خۆولاتی) بە هیچ جۆر ناچێتە ژێر باری چەکدانان." لە کاتێکدا کە شەڕێکی هەمە لایەنە بە سەر کوردستاندا سەپێندرابوو و ئەرتەش و سپای پاسدارانی خومەینی بێبەزەییانە خەڵکیان وەبەر گوللە دەدا، بەڕێوەبەرانی حیزبی توودە لە چوارچێوەی سیاسەتی پشتیوانی لە خەتی ئیمام و هەڵڕشتنی فرمێسکی بە درۆ بۆ گەلی کورد خەریکی داڕشتنی بەرنامە بە مەبەستی شەق کردنی حدکا و نانەوەی دووبەرەکی لە ناو جووڵانەوەی کورد بوون.

بۆ ئەو مەبەستە حیزبی توودە لە وتارێکدا لە نامەی مەردوم، ئۆرگانی کۆمیتەی ناوەندیدا، حیزبی دیمۆکراتی بە سێ دەستە و لایەن دابەشکرد:

یەکەم: عەناسوری موخەڕیب.
دووهەم: عەناسوری ناسیونالیستی تەنگ نەزەر.
سێهەم: عەناسوری سادق و ئاگا.

پاشانیش لە درێژەی هەمان سیاسەتدا، بە بڵاو کردنەوەی هێندێک خەبەری بێ بەڵگە و پشتیوانە لە سەر سکرتێری حیزب، د.قاسملوو لە مەڕ وەرگرتنی ٩ میلیون دولار یارمەتی لە ناتۆ کۆتایی بە مێژووی پێوەندی نێوان هەر دوو حیزب هێنا.

بەرەو دابڕان

هەرچی سیاسەتی گشتی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران، لە بڕیارە پەسندکراوەکانی کۆنگرەی چوار دوور دەکەوتەوە، لایەنگرانی کۆنگرە، زیاتر پێیان لە سەر بەڕێوەبردنی دادەگرت.

سەرچاوە
Serchawe

کێشەکەش لەوەدا خۆی دەنواند کە لایەنێک بە پێرەوی کردن لە سیاسەتی گشتی حیزبی توودە، داکۆکی و پشتیوانی لە شۆڕشی دژی ئەمپریالیستی ئێران بە رێبەری خومەینی، بە ئەرکی سەرەکی خۆی دەزانی و چارەنووسی کێشەی کوردی رۆژهەلاتی گرێ دابوو بە خاشەبرکردنی ئاسەواری دەسەلاتی سیاسی، کۆمەلایەتی و ئابووری ئەمپریالیزم و سەقامگیر بوونی دەولەتێکی میللی، دیموکراتیک کە لەسایەی ئەودا، ئازادیە کۆمەلایەتیەکان و یەک لەوان خودموختاری ئیداری و فەرهەنگی لە چوارچێوەی تەواوییەتی ئەرزی ئێراندا مسۆگەر بکرێ.

بە پێی بۆچوون و هەلسەنگاندنی ئەو لایەنە، کەسێک خەباتگێر و شورشگێری راستەقینەبوو، کە توانای خۆی لە پێناو پشتیوانی لە خەتی ئیمام و دژی ئەمپریالیزم تەرخان کردبا. لە چوارچێوەی ئەو بۆچوونەدا، تێکڕای ئەو هێزو کەسانەی کە بەهەر هۆیەک بە پێچەوانەی ئەو رێبازە جوولابانەوە، دەکەوتنە کادری «دژی شۆڕش» و خزمەتگوزاری ئەمپریالیزم. لایەنەکەی تر کە لە ئەساسدا، د.قاسملوو بەڕێوەبەر و دارێژەری بەرنامەو رێبازەکەی بوو، مەسەلەی پشتیوانی کردن لە شۆڕش و بەڕێوەبەرایەتیەکەی، بەستبۆوە بە چارەسەری کێشەی کورد لە چوارچێوەی گەلالەی پێشنیارکراوی خودموختاری و راگەیاندن و جێبەجێکردنی لە لایەن کاربەدەستانی تارانەوە. جگە لەوە کۆمەلێک ناتەبایی و کێشەی فکری تر کە لە کۆنەوە لەسەریەک کەلەکە کرابوو و ژیانێکی هێمنانەی نێو حیزبی بۆ هەردوولا دژوار کردبوو. بەو چەشنە بە لەبەرچاوگرتنی سیاسەت و بۆچوونی دژ بەیەکی هەر دوو بالی حیزب، پرۆسەی دوور کەوتنەوە لێکتر، رۆژ بە رۆژ زیاتر پەرەی دەستاند. سەرباری ئەوەش، بارودۆخی ئێران لەو پەڕی ئالۆزی و پەشێوی سیاسی و ئابووری دابوو. لەناوەندی دەسەلات، لە تاران، ناڕەزایی و خۆپێشاندانی خوێندکارانی زانستگاکان و رووناکبیرانی سەر بە دەستەو تاقم و حیزب و رێکخراوە سیاسیەکان، لە پەرەگرتن دابوو. مەودا و مەیدانی ئازادیە دیمۆکراتیکەکان، لە لایەن مەزهەبیە ویشکەرۆیەکان و لایەنگرانی خەتی ئیمام بەرە بەرە وەبەر هێرش دەدران و بەرتەسک دەکرانەوە. بە کردەوە دەولەت هیچ چەشنە دەسەلاتێکی نەمابوو. بەنی سەدر و دۆست و پێوەندەکانی و هەروەها رێکخراوی موجاهیدینی خەلکی ئێران و... کەوتبوونە بەر هێرش و پەلاماری تەبلیغاتی ئیمام و خەتەکەی. لە هەمانکاتدا کوردستان کەوتبووە بەر دەستدرێژ و هێرشی نیزامی ئەرتەش و سوپای پاسداران و شارو و گوندەکانی خاپوور و خەلکی بێتاوانیش وەبەر گولله دەدران.

لە دەرەوەی ئێران ولاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا و هاوپەیمانەکانی، بە مەبەستی هێنانە سەرکاری ئالترناتیوی خۆیان، خەریکی بەرنامە و پلان داڕشتن بوون، کە یەک لەوان وەخۆخستن و هاندانی رژیمی عێراق بۆ هێرش کردن بۆ سەر خاکی ئێران بوو.

لەو کاتەدا کێشەی دوو رەوتی فکری لە ناو حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێراندا، لە سەر چۆنێتی گرتنەپێشی سیاسەت و

هەڵوێستێکی ڕێکخەرانە و بەرپرسانە بە پێی هەلومەرج، گەیشتبووە رادەی پێکهەڵپڕژاندنی تەبلیغاتی توند و تیژ. لە روانگەی لایەنگرانی حیزبی توودەوە، جناحی د.قاسملوو، کەوتبووە بەرەی دژی شۆڕشەوە و هەروەها بڵاوکراوەکانی حیزبی توودەش بە ئاشکرا دژی دەوەستان و پروپاگەندەیان دەکرد. لە لایەکی تر د.قاسملوو بە یارمەتی چەندکەس لە ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی بە کەڵک وەرگرتن لە بارودۆخی زاڵ بەسەر کوردستاندا، لە پێناو گەیشتن بەو بەرنامەو پلانەی کە لە مێشکی دا دایڕشتبوو، بڕیار و پەسندکراوەکانی کۆنگرەی چواری وەلانا و تاکتیکی خەباتی چەکداری جێنشینی وتوویژ و کاری سیاسی کرد. لە هەمانکاتیشدا بواری بۆ هەڵگرتنی دروشمی رووخانی رژیم خۆش دەکرد. (دیارە هەروەک لە چەند جێ ئاماژەم پێکردووە، رژیم ئامادە نەبوو دان بە خودموختاری دا بێنێ.) بەم شێوە، لە سەرەتای مانگی خەرمانانی ١٣٥٩ی هەتاویدا، کۆمیتەی ناوەندی لە تۆی بەیانێکدا، رایگەیاند: "بۆ ئەوەی جارێکیتر دەوڵەت بکێشینەسەر مێزی ووتوویژ، دەبێ بە هەموو تواناوە بەرامبەر بە هێزەکانی مقاومەت بکەین و شەڕێکی درێژخایەنی پارتیزانی لە گەڵ بکەین." گرتنەپێشی هەڵوێستێکی ئەوتۆ کە پێوەندی بە چارەنووسی نەک هەر حیزب، بەڵکوو سەرجەمی گەلی کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستانەوە بوو، ئەوەندەی دێنا تا بە شێوەیەکی بەر بڵاو و هەمە لایەنە باری باش و خەراپی لێکبدرێتەوە و لە کۆنگرە، کونفرانس، یان لانی کەم کوبوونەوەیەکی بەرینی حیزبی دا، بدرایە بەر باس و لێکۆلینەوە و ئینجا بڕیاری پێویستی لە سەر درابا. بەلام بە داخەوە نەک مەجال و دەرفەتی ئەمە پێک نەهێنرا، بەڵکوو بە پەلە وبە بێ وورد بوونەوە لە ئەنجام و ئاکامەکانی و هەروەها، بێ شارەزابوون لە ئوسوول و تاکتیکی شەڕی پارتیزانی، ئامادەیی بۆ شەڕێکی درێژ خایەنی پارتیزانی راگەیەندرا. هەر لەو سەر و بەندەدا (پاش ئەوەی سەرە چەرمەکە ئاو بردبووی) پلێنۆمی دووهەمی حیزب لە ١٧ی خەرمانانی ١٣٥٩ لە گوندی «برایمە» ی سەر بە ناوچەی مەنگوڕان، بەسترا. ئەو کوبوونەوەیە لە باری سیاسی و ڕێکخراوەییەوە، گرینگی و تایبەتمەندی خۆی هەبوو.

لە پلۆنۆمدا، باس و وتوویژ لەسەر پێشێلکردنی بڕیاراتی کۆنگرەی چوار و هەروەها پێش مەرجەکانی رژیمی بەعس لەمەڕ شێوەی هاوکاری و دانی یارمەتی بە حیزب، دێتە گۆڕێ و پاش کێشە و هەرایەکی زۆر، بە زۆربەی دەنگ پەسند دەکرێ. گەرچی تا ئیستا حیزبی دیمۆکرات راستەوخۆ لە بڵاوکراوە و بەڵگەنامەکانیدا، بە وردی باسی کار و ئەنجامەکانی ئەو کوبوونەوەیەی نەکردووە، بەلام چەند کەس لە بەرپرسان و بەشدارانی پلۆنۆم هەرکام لە روانگەی خۆیانەوە ئاوڕێکیان لێداوەتەوە. کاک «غەنی بلوریان» کە خۆی ئەندامی دەفتەری سیاسی و یەکێک لەلایەنە هەرە گرینگەکانی کێشەکە بووە، لەبیرەوەریەکانیدا، ئاماژە بە حەوت خاڵی پێشنیارکراوی بەعس دەکا و ئەوەی بە یەکێک لە هۆ گرینگەکانی جیابوونەوەی لە حیزب دەژمێرێ. گەرچی چوونە ژێرباری ئەو مەرجانە خۆی لە خۆیدا نووختەیەکی لاواز لە ژیانی سیاسی حیزبی دیمۆکراتدا بوو، بەلام ئەزموونی دەیان ساڵەی جووڵانەوەی کورد پێشانی داوە کە، کاتێک هێزێکی کوردی لە هەر پارچەیەک دژی دەسەلاتی ناوەندی چەک هەڵدەگرێ، ناچار دەبێ پەنا بۆ دژمنەکەی تر بەرێ. کورد خووی بە وە گرتووە و

وازیشی لێ ناهێنێ. حیزبی دیمۆکراتیش کاتێک بە ئاشکرا «شەڕی درێژخایەنی پارتیزانی» دژی ڕژیم رادەگەیەنێ، بۆ درێژەدانی شەڕ دەبێ پشت بە لایەنێک ببەستێ.

بڕیار و ئەنجامەکانی کاری پلۆنۆم، وەک هێندێک کەس پێیان وایە، نابێ تەنیا لە چاوچێوەی گێرەو کێشەی دوولایەنی جیاوازی فکری و ئالۆزی و پەشێوی باری سیاسی وئابووری ئێران و مل رانەکێشانی رژیم بۆ داخوازییەکانی گەلی کورد لێکبدرێتەوە، بەڵکوو سیاسەت و هەڵوێستی دنیای دەرەوە بەتایبەتی ئەمریکا و ئورووپای رۆژئاوا، بەرامبەر بە ئێران و ئەو حیساباتەی کە بۆ ئۆپوزیسیونی ئێرانی (کوردیش یەک لە وان) بۆکوتایی هێنان بە دەسەڵاتی مەلاکان لە ئارادابوو، بەشێک لە بەڕێوەبەرایەتی حیزبی هێنابووە سەر ئەو باوەڕە، تا بەپشت بەستن بە هێزو ئیمکاناتی ناوەوە وەک (موجاهیدین و پاشانیش بەنی سەدر و...) و پشتیوانی دەرەوە(عێراق،فەرانسە و...) دەس لە »خەباتێکی درێژ خایەنی پارتیزانی» بدات.

بە هەر حال پلۆنۆمی برایمە نە هۆی دابڕان، بەڵکوو سەرەتایەک بوو بەرەو شەق کردن و لە بەریەک هەڵوەشاندنی بەرەی یەکگرتووی کوردی رۆژهەلات کە لەئەساسدا لە سیمای حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێراندا خۆی دەنواند. دوای کۆتایی هاتنی پلۆنۆمی «برایمە« حیزبی دیموکرات تووشی قەیرانێکی هەمە لایەنەی سیاسی و تەشکیلاتی هات. هەردوو ڕێبازی فکری بە کردەوە کەوتنە جموجوڵ و هەوڵدان بو راکێشانی کادر و ئەندامانی حیزب بۆلای خۆیان. جناحی د.قاسملوو بە هاوکاری کۆمیسیونی بازرەسی (تەفتیش) دەستی بە زەخت خستنە سەر و دادگایی و پاکتاو کردنی لایەنگرانی کۆنگرەی چوار کرد. زۆربەی ئەو کەسانەی گومانیان لێدەکرا لە بەرپرسیایەتی ڕێکخراوەکانی حیزبی وەلانران. ریکخراوی لاوان هەلوەشێندرا و یەکیەتی لاوانی لە جێ داندرا. لایەنگرانی کۆنگرەی چواریش، بە ڕێنوێنی وئامۆژگاری حیزبی توودە، لە پێناو بەرفراوان کردنی بەرەی خۆیاندا کارو کردەوەکانی ئەولایان لە بڵاوکراوەکانی حیزبی توودەدا لە قاودەدا. لەو فەترەیەدا بازاری بووختان و تومەت هەڵبەستن بۆ یەکتر بە بێ سرنجدان بە هەلومەرجی کوردستان و تەنیا لە بۆ بەرژەوەندی تەسکی ئیدوئولوژی و حیزبایەتی لە برەو دابوو. ئەگەر د.قاسملوو و لایەنگرانی بە مەتمانە کردن بە وادەو بەڵێنیەکانی ولاتانی ئورووپایی و دروشمە بێ ناوەرۆکەکانی لیبرالەکان و ڕێکخراوی موجاهیدینی خەڵک و... بە ورە و هەڵویستێکی سیاسی ئەوتۆ راکێش کران، لایەنگرانی سیاسەتی حیزبی توودەی ناو حیزبی دیموکرات، بە پشت بەستن بە یەکیەتی سۆڤیەت و حیزبی توودە، چارەنووسی سیاسیان لە ژێرپێی ئیمام و خەتەکەی دا بێ هیچ چەشنە دەستکەوتێک قوربانی کرد.

لێکدابڕان

برینی ناکۆکی و ناتەبایی رۆژبە رۆژ زیاتر تەشەنەی دەستاند. تا رادەیەک کە لایەنگرانی هەردوولا لە شەقامەکانی شار یەکتریان وەبەر لێدان و کوتان دەدا. جگە لەو کەسانەی کە بە تەواوی رێبازی فکری و سیاسی حیزبی تووده‌یان قەبوول کردبوو، ژمارەیەکی بەرچاو لە ئەندامانی پێشووی کۆمیتەی ناوەندی و بەرپرسانی کۆمیتەی نیزامی وەک (مەلارەسوولی پێشنماز، مەلا سمایلی حاجی، سەرگورد عەباسی، رەحمانی کەریمی) و کومەڵێک لە کادر و پێشمەرگەکانی حیزب، لە دوو رێیانی لایەنگری هەرکام لە هێڵەکانی فکری حیزبدا، خولیان دەخواردەوە و نەیاندەزانی بەرەو کام لا هەنگاو باوێژن. لەوانە چەند کەسێکیش، لە پێناو ئاشتکردنەوە و یەکگرتنەوەی هەردوو لایەندا ناوبژیکەریان دەکرد.

ئەگەر سەرجەمی ئەوکەسانەی کە لە دوو رێیانەدا گیریان کردبوو، لە کاتی راگەیاندنی «دابڕان»دا، رەگەڵ کەوتبان، ئەوا لە روانگەی «ماموستا عەبدوڵڵەی حەسەنزادە«وە نیو بەشی کوردستانی ژێردەستی ئێران جاشاوی دەبوو.

کاک غەنی بلوریان کە بە هۆی رابردووی ساڵانی دوور ودرێژی زیندان وەک قارەمانێک پێشوازی لێکرابوو و لەو کاتەدا دەورێکی بەرچاوی لە ناو کومەڵ و حیزبدا دەگێڕا، کوبوونەوەکانی بەڕێوەبەری تەحریم کردبوو. راسپاردەکانی حیزبی توودە لە هاتووچوی مەهاباد و تاراندا بوون و بە پێوەندی گرتن لە تەک ناڕازیەکان بەرە بەرە بواری لێکدابڕانیان خۆش دەکرد.

ئاخرسەر لە ٢٥ی جۆزەردانی ١٣٥٩ی هەتاوی ٧ کەس لە ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی هەلبژێردراوی کۆنگرەی چوار کە بریتی بوون لە؛

- **غەنی بلوریان.**
- **ماموستا هێمن.**
- **رەحیمی سەیفی قازی.**
- **فەوزییەی قازی.**
- **فارووقی کەیخوسرەوی.**
- **ئەحمەدی عەزیزی.**
- **نەویدی موعینی.**

لە توێی بەیانیەیەکی چەند لاپەڕەییدا، ویڕای شێکردنەوە و پێداچوونەوە بە هۆیەکانی ناتابەیی نێوان دوو باڵی حیزب،

دابڕانی خۆیان لە جناحی د.قاسملوو ڕاگەیاند و بە ناوی حدکا. ئێران (پێڕەوانی کۆنگرەی چوار) دەستیان بە کار کرد.

ڕاگەیاندراوەکە بە ناوی «بۆچوون و هەڵوێستی بەشێک لە کادری بەڕێوەبەرایەتی حدکا سەبارەت بە وەزعی ئێستای وڵات، شۆڕشی ئێران و مەسەلەی کوردستان» ناودێر کرابوو، لایەنەکەی تری بەناوی «باندی قاسملوو» لە قەڵەم دابوو، کە سەر بە سوسیال دیموکراسی ئورووپای غەربییە و لە تەک ئاڵوگۆڕە شورشگێڕیەکانی دنیای ئێستا دژایەتی دەکا و ناوەڕۆک و مێشکی ڕفورمیستی هەیە و هەروەها ناسیونالیسمی کوێر و بەرچاوتەنگ لەو بۆچوونەدا ڕۆڵێکی بەرچاو دەگێڕێ. کە وابوو هەوڵی د.قاسملوو بۆ گونجاندنی «سوسیالیزمی دیموکراتیک» لە بەرنامەی حیزبدا، ڕەنگدانەوەی بەشێک لەو بۆچوونە ڕفورمیستیانەیە و ...

ئەوە کاکڵەی ڕوانگەو بۆچوونی دابڕاوەکان بەرانبەر بە لاباڵەکەی تر بوو، کە هیچ چەشنە جیاوازێکی تەنانەت وشەیی لە تەک بۆچوونی حیزبی توودەدا نەبوو. بە دوای ئەو ڕاگەیاندراوەدا، حیزبی توودە لەلاپەڕەی یەکەمی ڕۆژنامەی (مردم) ئۆرگانی کۆمیتەی ناوەندی، بە خەتی درشت پێشوازی لەو هەڵوێستە کرد و بە هەنگاوێکی مێژوویی قەبڵاند.

بەڕێوەبەرانی حیزبی توودە خۆیان لە تاران دانیشتبوون و بێئاگا لە هەلومەرجی تایبەتی کوردستان و باری پسیکۆلۆژی خەڵک و کردەوەکانی چەکدارە شووینیست و بەرچاوتەنگەکانی حکوومەت و ڤین و تووڕەیی خەڵک لەوان، نووسخەی سیاسیان بۆ کوردستان دەپێچاوە و ڕێوشوێنی شەڕی براکوژیان خۆش دەکرد. بەڕێوەبەران و کادر و ئەندامانی پێرەوانی کۆنگرەی چواریش بە بێ ئەوەی ئاکامەکانی جیابوونەوەیان، لێک بدەنەوە، وەها کەوتنە ناو گێژاوەی خەباتی چینایەتی و دژی ئەمپریالیستی، کە خەباتی نەتەوایەتی لە ئاستیدا ڕەنگ و ڕووی لە دەست دابوو.

بەم شێوە ئەو کەسانەی کە تا دوێنێ لە سەنگەرێکدا لە پێناو وەدیهێنانی ئامانجەکانیان، تێدەکوشان و زیندانی و دەربەدەری و قوربانیان دەدا، لەمەو دوا لە دوو سەنگەری جیاواز بەڵام لە پێناو هەمان ئامانجدا، شیر و تیریان لێک دەسوو.

دیارە سیاسەت و هەڵوێستی (پێرەوانی کۆنگرەی چوار) بەرانبەر بە حیزبی دیموکرات تووند و تیژ و دوژمنکاریانە بوو و زیانێکی گەورەشی لە جووڵانەوەی کوردی ڕۆژهەلات دا،بەلام هەرچێک بێ، دیاردەیەک بوو کە مێژووی خودی جووڵانەوەکە لە ناخی خۆیدا پەروەردەی کردبوو و هیچ چەشنە ناتەبایەکی لە تەک دروشمە مێژوویی و ستراتیژیەکانی حیزب و

جووڵانەوەکەدا نەبوو. جیاوازیەکە لە ئەساسدا لەوەدا خۆی دەنواند کە هەرکام لەو دوولایەنە بە دوو ڕێگا و کەرەسەی جیاوازەوە بە تەمای گەیشتن بە ئامانجەکانیان بوون. بەڵام پاشکەوتوویی ئابووری و کومەڵایەتی، هەتڵە بوونی ڕێگا و تینەگەیشتوویی و شەڕی دەسەڵات ودەست تێوەردانی نەیاران و... تا ئێستا زۆر جار لە کوردستان تراژدی خوڵقاندووە.

حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران لە ژێر رابەری د.قاسملوودا، کە خاوەنی چەک و چوڵ و ئیمکانات و هێزێکی ئینسانی زۆر بوو و هەروەها خۆی بە پێشەنگی دیموکراسی خوازی دەزانی، هەڵویستێکی یەکجار توون‌د و ناسیاسیانەی بەرانبەر بە «دابڕاوەکان» لە حیزب گرتە پێش و بە قسەو نووسین و کردەوە تاوانی «جاش» و «خۆفروش» و «خەیانەتکار» یان بۆ هەڵبەستن. مێژووی فەرهەنگی سیاسی حیزب و ڕیکخراوە سیاسیەکانی کوردستان لەو ووشانە ئاخنراوە. بڵاوکراوەکانی دەفتەری سیاسی حیزبی دیموکرات لەمەر «تاقمی ٧ کەسی»وە دەستی زۆر کەسی هەلپەرست و نەزانی بۆ خولقاندنی تاوان ئازاد کرد. دوو کەس لە ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی (ماموستا هێمن و فارووقی کەیخسرەوی) و هەروەها ژمارەیەک لە کادر و ئەندامانی پێرەو لە لایەن بەرپرسانی حیزبەوە گیران و رەوانەی زیندان کران. جەعفەر و عەلی کەرووبی دوو برای پێشمەرگە و دڵسۆز بە حیزب و گەل بە بێ تاوان تێرۆر کران. هەر لەو سەروبەندەدا چەندین کەسیش لە لایەن بەکرێگیراوانی رژیم لە مەهاباد و شارەکانی تر گیران و یەک لەوان بە ناوی (سەید رەحیمی نادر ئەحمەدی) کە لاوێکی یەکجار بەوەج و تێکۆشەر بوو، بە بێ سێ و دوو لێ کردن گوللەباران کرا .

هەڵوێستی کۆمیتەی ناوەندی حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران بەرانبەر بە پێرەوانی کۆنگرەی چوار دوور لە هەر چەشنە ئوسوول و پرنسیپی حیزبی بوو. ئەوان لە بری ئەوەێکە دیاردەی دابڕان (ئینشعاب) و هۆیەکانی کە پێوەندی ڕاستەوخۆیان بەناکۆکی و ململانی نێو کۆمەڵگاو حیزب و هەروەها بەرهەمی دوو روانگەی جیاوازبوو، بە شێوەیەکی زانستیانە و سیاسیانە و واقعبینانە لێک بدەنەوە و ئەندامانی حیزب و جەماوەری خەڵکیش لە چونێتی رووی ڕاستی ڕووداوەکان ئاگادار کەن، بە کەڵک وەرگرتن لە بارودۆخی کوردستان و قین و تووڕەیی خەڵک لە سەرەڕۆیی و دیکتاتوری مەزهەبیە ویشکەرۆیەکان، بە بێ ئەوەی وەرووی خۆیان بێنن کە زۆربەی قەرار و بڕیارەکانی کۆنگرەی چواریان لە ژێر پێ ناوە، هەموو تاوانی ناکۆکی و دووبەرەکی و سەرئەنجام دابڕان لە حیزبیان خستە سەرملی ئەو بەشەی کە بەناوی پێرەوانی کۆنگرەی چوار لە بەشەکەی تر جیا بوونەوە. لەو پێوەندییەدا بەکارهێنانی وشەگەلی «جاش» و «خائین» دەرحەق بە پێرەوانی کۆنگرەی چوار کە تەنیا بە هۆی ناکۆکی بیرورا و شێوەی بۆچوونی جیاواز بەرانبەر بە چەمکە کۆمەڵایەتی، سیاسی وئابووریەکان و لەو پێوەندییەدا چونێتی لێکدانەوەیان لە سەر شۆڕشی گەلانی ئێران و بەڕێوەبەرایەتێکەی، لە حیزب جیابوونەوە و پاشانیش ڕێگای سیاسەتێکی ئاشتیانەیان بۆچارەسەری مەسەلەی کورد گرتە پێش، زۆر ناڕەوا و نابەجێ بوو... لە ناو کوردا، جاش بە کەس یان کەسانێک دەگوترێ کە دژی جووڵانەوەی رزگاریخوازی گەلەکەیان بە هەر شێوەیەک لە خزمەت دوژمنانی

جووڵانەوەکەدابن و زیانی پێبگەیەنن وجیرە و مواجبیش لە دەوڵەت وەرگرن. پێڕەوانی کۆنگرەی چوار خاوەنی رابردووی سیاسی و هەستی نەتەوەیی و نیشتمانپەروەری بوون. زۆربەیان لەو کەسانە نەبوون کە شەو خەون بە حیزبەوە ببینن و سبەینێ بەرگەی ئەندامەتی پڕکەنەوە و لە سەر کورسی کۆمیتەی ناوەندی دانیشن و قسەی نەقاڵ بکەن. ئەوان نە تەنیا دژی جووڵانەوەی کورد نەبوون بەڵکوو لە پێناو دابینکردنی درووشمە مێژووییەکەی حیزب واتە »دیموکراسی بۆ ئێران و خودموختاری بۆ کوردستانی ئێران« و هەروەها ئەو بڕیاراتەی کە لە کۆنگرەدا پەسند کرابوو، کەوتنە هەوڵ و تێکۆشان. ئەگەر لەو فەترەیەدا پێیان وابووکە جیناحێک لە دەسەڵات تاڕادەیەک توانایی دەرک و چارەسەری کێشەی کوردی لە چوارچێوەی خودموختاری ئیداری و فەرهەنگیدا، هەیە، ئەوە تەنیا دەکەوێتە ناو خانەی هەڵەی سیاسی و خویندنەوەیەکیتری لێناکەوێتەوە. کەسانێک کە تاچەند چریکەیەک پێش جیابوونەوە لە گەڵ سەرجەمی ئەندامان و لایەنگرانی حیزبی دیموکرات لە یەک سەنگەردابوون، چۆن پاش دەربڕینی بیروڕای سیاسی خۆیان بەرانبەر بەدرێژەدان و گرتنە پێشی هەرئەو رێبازەی کە نوێنەرانی زیاتر لە 30 هەزار ئەندامی حیزب، دەنگیان بۆدابوو، یەکدابەدوو بوونە جاش و خایین؟ زۆربەی ئەندامانی بەڕێوەبەری کۆنگرەی چوار، ئەو کەسانەبوون کە ڕاستەوخۆ لە دامەزراندن و پەرە پێدانی حیزب وئامانجەکانیدا ڕۆڵی سەرەکیان گێڕابوو، بۆ وینە کەسانی وەک ماموستا هێمن (لە کۆنگرەدا نازناوی شاعیری نەتەوەیی پێدرا)، غەنی بلووریان (بە 25 ساڵ رابردووی زیندان و راکێشانی دەنگی سەرجەمی ئەندامانی کۆنگرە بۆلای خۆی) و حەمەدەمینی سیراجی و رەحیمی سەیفی قازی و بە دەیان کەسیتر کە سالانی دوور و درێژی ژیانی خۆیان لە ئاوارەیی و دەربەدەری و زینداندا تێپەڕکردبوو، شیاوی ئەو شێوە لێدوان و بوختان پێکردنانە، نەبوون.

بەڕێوەبەرایەتی حیزبی دیموکرات بە دانی حوکمێکی ئەوتۆ گەرچی راستەوخۆ بڕیاری تێرۆر و لێدانی پێرەوانی کۆنگرەی چواری لە کۆبوونەوەیەکی رەسمیدا نەدا (چوون لە پرستیژی نێونەتەوەیی حیزبی دیمۆکراتی کەم دەکردەوە) بەڵام لە هەمانکاتدا بواری بۆ گرتن و تەنانەت کوشتنی «پێڕەوان» لە ناو حیزبدا ئامادە کرد. پێڕەوانی کۆنگرەی چواریش وەک بەشەکەی تری حیزب خوازیاری خودموختاری ئیداری و فەرهەنگی لە چوارچێوەی تەواویەتی ئەرزی ئێراندابوون، بەڵام ئەوان پێیان وابوو بۆدابینکردنی ئەو دروشمە، شەڕی چەکداری پێویست نییە و دەکرێ لە رێگای سیاسی و وتوویژەوە چارەسەرێکی بۆ بدوزرێتەوە. گەرچی داهاتوو نیشانیدا نە پشتیوانی پێرەوانی کۆنگرەی چوار و نە دروشمی رووخاندن و شەڕی چەکداری و نە وەدەنگ هاتنی رواڵەتی دنیای دەرەوە حکوومەتی دینسالار و لاساری مەلاکانی نەهێنا سەر ئەو باوەڕە، تا لانی کەم دان بە هێندێک لە مافە نەتەوایەتیەکانی کورددا بێنن. ڕادەی تەسکبینی و خۆشبینی ڕووناکبیرانی کورد لە هەردووباڵی حیزبدا چ بەرانبەر بە هێزە سەراسەریەکان و چ لەمەڕ دیاریکردنی ستراتیژی و تاکتیکی خەباتەوە تووشی چارەنووسێکی تاڵی کردن. لە هەمانکاتدا کە پێرەوانی کۆنگرەی چوار لە نیزیکایەتی و خزمایەتێکی تەنگەبەر لە تەک حیزبی توودە و ڕێکخراوی فیدایيەکانی خەڵک (زۆربە) دا بە مەبەستی تێگەیاندنی دەسەڵاتدارانی تاران لە ویست و

خواستی گەل، کەوتبوونە سەر هێڵی خەباتی توند و تیژی دژی ئەمپریالیستی و پیشتیوانی گەرم و گوڕ لە شۆڕش و ئیمام و خەتەکەی، حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێرانیش، وێڕای نیزیکایەتی و هاوپیوەندی لە گەڵ ڕژیمی عێراق، خەریکی خۆشکردنی بواری دوستایەتی و هاوکاری لە تەک ڕێکخراوی موجاهیدینی خەڵکی ئێران و بەشداری لە »شووڕای نیشتمانی بەرگری میللی» بە سەرۆکایەتی مەسعوودی ڕەجەوی دا بوو.

ئەگەر پێڕەوانی کۆنگرەی چوار بە بێ ئاگاداری و لێکدانەوەیەکی زانستیانە لە ناوەرۆک و شێوەی بۆچوونی دەسەڵاتدارانی کۆماری ئیسلامی ئێران داوای خودموختاریان لەو ڕژیمە دەکرد، حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێرانیش هەمان داوای لە «حکوومەتی کاتی کۆماری دیموکراتیکی ئیسلامی ئێران» ی جەنابانی بەنی سەدر و ڕەجەوی دەکرد. بەنی سەدر کاتێک سەرکوماربوو، هەڵوێستی ڕوون و دژی گەلی خۆی بەرانبەر بە کورد دەربڕیبوو. ڕێکخراوی موجاهیدینیش تا ئەو کاتەی نەکەوتبوونە بەر شاڵاوی ڕژیم و گوڵوڵەیان نەکەتبووە لێژی، چ جاران باسی مەسەلەی نەتەوایەتی بە تایبەت مەسەلەی کوردی لە بەرنامەی سیاسی خۆیدا نەگوونجاندبوو.

دەستنیشانکردنی خودموختاری کوردستان لە بەرنامەی «شورای نیشتمانی بەرگری میللی»دا تەنیا بە مەبەستی گەلەکۆمەگی و هەڵخەڵەتاندنی جووڵانەوەی کورد بوو. بو ئەوەی کورد میواندارێکی باش و کوردستانیش پەناو پەسێوێکی لەبار بوو بۆ درێژەدان بە شەڕی چەکداری و لەوێوە تەقە لە تاران کردن. ئەگەر نا بۆچی لە بەرنامەی «شوڕا» دا، دان بەمافی نەتەوەکانی تری نیشتەجێی ئێراندا نەنراوە؟. لە لایەکی ترەوە، موجاهیدینیش بە شێوەی حیزبی توودە لە ناو حیزبی دیموکراتدا هەڵسوکەوتیان دەکرد و هەوڵی ئەوەیان دەدا تا لانی کەم لە باری سیاسیەوە بیخەنە ژێر ڕکێفی خۆیان. مەسعوودی ڕەجەوی لە نامەی پیرۆزبایی خۆیدا بۆ کۆنگرەی پێنجەمی حیزبی دیموکرات دەنووسێ:

«بە ئاواتی سەرکەوتن بۆ پێنجەمین کۆنگرەی حیزبی ئێوە، لە سەر بەجێگەیاندنی پاککردنەوەی زیاتری نێو ریزەکانتان پێدادەگرم».

پێداگرتنی جەنابی ڕەجەوی ڕاست لە کاتێکدایە کە د.قاسملوو لە کۆنگرەی پێنجەمدا سەر لە نوێ «سوسیالیزمی دیموکراتیک» وەک ئامانجی نهایی لە بەرنامەی حیزبدا دێنێتە گوڕێ و دیسان شەڕ و کێشەی لەسەر ساز دەبێتەوە. مەبەستی ڕەجەوی ئەوەبووە کە لایەنگرانی سوسیالیزمی عیلمی لە ناو ریزەکانی حیزبدا وەلانێن. وەختی خۆی حیزبی توودە داوای پاککردنەوەی ریزەکانی حیزبی دیموکراتی لە کەسانی دژ بە ڕێبازی سوسیالیزمی عیلمی (بیخوێنەوە دژ بە ڕێبازی خۆی) دەکرد. ئێستا موجاهیدین، پێ لەسەر پاککردنەوەی لایەنگرانی سوسیالیزم دادەگرێ. هەردوو ڕێکخراوی سەراسەری،

سەرچاوە
Serchawe

یەک کومونیست و ئەویتر موسڵمان، یەک ئامانج دەپێون. هردوولا خۆیان بە خاوەنی نەتەوەی کورد و ڕێکخراوەکانی دەزانن و پێیان وایە، ئەوانن کە دەبێ چارە نووسی کورد دیاری بکەن. لەم ڕێرەوەدا خۆشمان یاریدەدەرێکی باش بووین. بە کورتی، بوون بە ئەندامی «شورای بەرگری میللی» و مانەوەی حیزبی دیمۆکرات لە شوورادا زۆری نەخایاند، یەکێک لە هۆ سەرەکیەکانیشی ئەوە بوو کە حیزب لە بەرژەوەندی خۆیدا نەدی بە تەواوی بچێتە ژیر باری هێژمۆنی شوورا کە ڕێکخراوی موجاهیدین رۆڵی سەرەکیان تێدا دەگێرا. لە سالەکانی دواییدا کە سەرلە نوێ حیزب تووشی قەیرانی ناوخۆیی هاتبوو و ئاخرسەر لە کۆنگرەی هەشتدا تەقیۆە و دابڕانی بەهاری ١٣٦٧ی بەدوادا هات.کاتێک موجاهیدین بۆیان دەرکەوت کە ئەو لایەنە ئامادەی هاوکارین بە گەرمی پشتیوانیان لێکرد و دابڕاوەکانیش(بەڕێوەبەرایەتی شۆڕشگێر) پێوەندی قووڵیان لە گەڵ موجاهیدین وەگەر خستەوە. دیارە ئەویش جگە لە خۆماندووکردن و دەرفەت لەدەستدان و... بەرهەمێکی تری نەبوو. گرفتەکە لەوەدابوو کە هیچکام لە هێزە چەپ و دیمۆکراتەکان بۆیان دەرنەکەوتبوو کە، ئیدوئولوژی ئیسلام ناتوانێ تەبایی لە تەک دێموکراسی و ئازادیدا هەبێ. هەڵەیەک کە ئێستاش خەریکەبە شێوەیەکی تر، بەلاّم بە هەمان ناوەرۆکەوە دوویات دەکرێتەوە.

پچڕانی هاوکاری نێوان حیزبی دیمۆکرات و «شورای بەرگری» جاریکی تر ئەزموونی تاڵی شکستی مەتمانەکردن بە هێزە سەراسەریەکانی دەرخست و نیشانیدا کە نەک هەر حیزبی توودە، بەڵکوو سەرجەمی حیزب و ڕێکخراوە غەیرە کوردیەکان بە هۆی غەرق بوون لە گۆمی شوڤینیزم و بەرچاوتەنگیدا ئامادە نین ناسنامەی نەتەوەیی، نەتەوەیەک بە ناوی کورد بسەلمێنن .

لێکدانەوەی سیاسەت و پێوەندییەکانی ناوەوە و دەرەوەی هەردووباڵی حیزب و دەست نیشانکردنی جێ پێی لاواز و بەهێزی ئەم سیاسەتانە کاری ئەم نووسراوەیە نییە. هەروەک لە دەسپێکەوە باسکراوە، مەبەست چونێتی پێکهاتنی پێرەوانی کۆنگرەی چوار و چارەنووسی نادیاریانە. ئاماژە بە دوو نموونەی سەرەوەش بو ئەوە بوو بزانین، نەک هەر پێڕەوانی کونگرەی چوار بەڵکوو حیزبی دیمۆکراتیش، چوون هەڵگری یەک درووشم و یەک سیاسەت بەرانبەر بە ڕێگا و شێوەی چارەسەرکردنی مەسەلەی کورد لە چوارچێوەی تەواوییەتی ئەرزی ئێراندابوون،بە مەتمانەکردن وخۆبەستنەوە بە هێزە سەراسەریەکان جگە لە کۆمەڵێک گێرەوکێشەی ناوخۆیی و هەروەها دوورکەوتنەوە لە هەوڵدان بۆ دەستەبەرکردنی مافە نەتەوایەتیەکان دەسکەوتێکی تریان نەبوو.

پێرەوانی کۆنگرەی چوار لە بەرانبەر تاقیکردنەوەیەکی مێژووییدا

لە سەرەتای بەهاری ١٣٥٩دا، کە هێزەکانی کۆماری ئیسلامی بۆسەر کوردستان هێرش دێنن و حیزبی دێموکراتی کوردستانی

ئێران خۆی بۆ «شەڕی درێژخایەن» ئامادەدەکا، بەرەبەرە شارەکان و پاشانیش گوندەکان لە شەڕێکی نابەرابەردا لە لایەن ئەرتەش و سپای پاسدارانی رژێم داگیر و شاروگوند خاپوور و خەڵکێکی بێتاوانی لە ژمارنەهاتوو بە دەستی سپای ئیسلام شەهید دەکرێ، حیزب ناچار دەبێ مەیدانی خەبات لە شارەوە بۆ شاخ بگوێزێتەوە. پێڕەوانی کونگرەی چواریش سەرەڕای پشتیوانی لە بەناو خەتی خومەینی، بە هۆی زەختێک کە لە لایەن کاربەدەستانی رژێمەوە لە سەریان بوو (بۆ وێنە چەندین کەس لە ئەندامانی پێرەو لە لایەن کاربەدەستانی دەوڵەت گیران و ڕەوانەی زیندانەکانی ورمێ کران). ڕێگای تێکوشانی نهێنی و نیوە نهێنیان گرتە بەر و بە لە پێشگرتنی سیاسەتی «رەخنە و یەکێتی» کە لە لایەن حیزبی توودەوە داڕێژرابوو کەوتنە ناو مەیدانی سیاسەتێک کە لە ڕاستیدا هیچ چەشنە بنەما و بنچینەیەکی زانستی تێدا بەدی نەدەکرا. چوون لە پێناو ئامانجێکدا گەلاڵە کرابوو کە تەنیا بۆ مەبەستی کێ بەرکێی نێوان دوو سیستمی جیاوازی سەردەم واتە سوسیالیزم و ئەمپریالیزم کەڵکی لێوەردەگیرا.

پێرەوان بە باوەڕهێنان بە بوونی دوولابالی جیاواز (خەتی ئیمام و دژی شۆڕش) لە ناو دەسەڵاتدا و هەروەها بە مەتمانەکردن بە لابالی «خەتی ئیمام» سەبارەت بە دابینکردنی مافەسەرەکیەکانی گەلی کورد کەوتنە جموجۆڵی سیاسیەوە.

لەو پێناوەدا بە لەبەرچاوگرتنی هەلومەرجی تێکۆشان وێڕای ڕێک و پێککردنی کاروباری ڕێکخراوەیی، بەمەبەستی ڕاگەیاندنی بیروڕای خۆیان دەستیان کرد بە لە چاپدان و بڵاوکردنەوەی «کوردستان» وەک ئورگانی کومیتەی ناوەندی (پێرەوانی کونگرەی چوار) کە لە کاتی دابڕانەوە (بەهاری ١٣٥٩) تا زستانی ١٣٦١، نیزیکەی ٣٠ ژمارەی دەرچوو. ئەوان بۆ ئەوەی سرنجی حکوومەتی ئێران بۆلای داواکانیان راکێشن لە بڵاوکراوەی کوردستاندا دەقاودەق سیاسەت و بۆچوونەکانی حیزبی توودەیان تەبلیغ دەکرد.

پێرەوانی کۆنگرەی چوار بە مەبەستی پەرە پێدان بە سیاسەت و پەسندکراوەکانی کۆنگرە و هەروەها شیکردنەوەی هۆیەکانی جیابوونەوە لە حیزب و ئامانجەکانی داهاتوویان، سەرەڕای بەرتەسک بوونی بواری هەڵسووڕان و کەمی ژمارەی ئەندامان، کەوتنە ناو مەیدانی ململانێکی هەمە لایەنەی سیاسی و تەشکیلاتیەوە. هەر وەک پێشتر باسم کرد بەرێوەبەرایەتی ٧ کەسی ماوەیەکی کورت دوای دابڕانی ڕۆژنامەی «کوردستان»ی وەک ئورگانی کۆمیتەی ناوەندی دەرکرد، پاشان لە باری تەشکیلاتیەوە تا ڕادەیەک خۆی ڕێکوپێک کرد. لە تەرکیبی کومیتەی ناوەندیدا ئاڵوگۆڕی پێکهێنا، ماموستا هێمن کە لە کۆنگرەی چوار دا بە هۆی تەمەن درێژی وەک ئەندامی «ئیفتیخاری» کۆمیتەی ناوەندی هەڵبژێردرابوو، دوای دابڕان گەڕاوە «شیلاناوێ» و هەتا ساڵی ١٣٦٢ (١٩٨٣) کە بڕیاری مانەوەی یەکجاری و دەرکردنی گۆڤاری «سروە»ی دا، لەو شوێنە

مایەوە، تا ساڵی ١٣٦٣ لە ڕێگای تەشکیلاتی مەهابادەوە پێوەندی لە گەڵ ناوبراو نەپچڕا، وابزانم لە سەرەتای بەهاری ١٣٦٣دا بۆ ئاخرجار کادرێکی پێڕەو بە تایبەتی ناردرا بۆلای ماموستا و داوای لێکرا بێتە شاخ تا بە ڕێگای حیزبی شیوعیدا ڕەوانەی ئورووپا بکرێ، ماموستا لە وڵامدا وێرای دوعا و سڵاو و سپاس نووسیبووی «تازە بەسەری پیری تاقەتی سەرلەنوێ دەربەدەر بوونەوەم نییە و...» ناوبراو کاتێک لە شیلاناوێ بوو بۆ ماوەیەک لە لایەن حیزبەوە گیرا و بە داخەوە بێ حورمەتیشی پێکرا، هەروەها فاروقی کەیخوسرەوی ئەندامی کومیتەی ناوەندی لە زیندانی حیزبدابوو. ٦ کەسەکەیتر لە یەکەم کۆبوونەوەی دوای دابڕاندا بڕیاریان دا ژمارەی ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی زیاد کەن. کاک حەمەدەمینی سیراجی کە خۆی یەکێک لە بەڕێوەبەرانی سەرەکی دابڕان بوو، بێ سی و دوو کرا بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی و دەفتەری سیاسی، پاشان چەند کەسیتر بەو ناوانە قادری خالیدی، ناسری خۆشکەلام و حوسینی بەخشی ئەو ئەرکەیان پێ سپێردرا، جگە لەوە پاش ماوەیەک سێ کادری کوردی حیزبی توودە ناردرانە نێو پێڕەو کە دوو کەسیان لە کۆبوونەوەکانی کۆمیتەی ناوەندیدا بەشداریان دەکرد. بە نیشتەجێ بوونی چەند کەس لە سەرکردایەتی پێڕەو «کاک غەنی، کاک حەمەدەمین و دوکتور ڕەحیم» لە تاران و لە پەنا بەریوەبەرایەتی حیزبی توودە، پرۆسەی پێگەیشتن و تێگەیشتنی پێڕەو لە سیاسەتی حیزبی توودە بە ئاکامی خۆی گەیشت، لەو کاتەوە چارەنووسی پێڕەوان بە تەواوی کەوتە بەردەستی حیزبی دایک و هەرچەشنە سەربەخۆیەکی بڕیاردانیان لێ زەوتکرا، لەڕاستیدا لەو قۆناغە بە دواوە سیاسەتی حیزبی توودە لە کوردستان بە شێوەی سەرەکی و ڕاستەوخۆ بە دەستی پێڕەوانی کۆنگرەی چوار بەڕێوە دەچوو. سەرکردایەتی حیزبی توودەش بە بێ ئەوەی تایبەتمەندییەکانی خەباتی ڕزگاریخوازانەی کورد لە بەرچاو بگرێ، لە مەسەلەی کوردستان بە قازانجی پتەوکردنی جێ پێی خۆی لە لای کاربەدەستانی ئێران کەڵکی وەردەگرت. بە نیسبەتی حیزبی دیمۆکراتەوە، ئەگەرچی لە هەلومەرجی ئەوکاتیدا بە هۆی سیاسەتی کوشت و بڕی ڕژیم لە کوردستان، هەستی خۆڕاگری بە تایبەت بە شێوەی چەکدارانە بەرانبەر بە هێرشکەران، لە ناو کۆمەلانی خەڵکدا زاڵ بوو، بەلام بۆ بەشێک لە توێژی ڕووناکبیر، چ لەناو حیزب و چ لە دەرەوەی حیزب هێندێک پرسیاری بێ وەڵام مابووە کە ئەوانی تووشی شک و گومان بەرانبەر بە مانەوە یان نەمانەوە لەناو حیزبدا کردبوو. لە ئارادانەبوونی بەرنامەیەکی ڕوونی سیاسی و لەوەش گرینگتر، ئەو شەرت و مەرجانەی کە ڕژیمی بەعس بۆ یارمەتیدان بە حیزب لە سەر ڕێی دانابوو، بایخ نەدان بە کاری ڕێکخراوەیی و چۆنێتی بارهێنان و پەروەردەکردنی کادر و هەروەها بڵاوکردنەوەی چەک و چۆڵ بەشێوەیەکی بەربڵاو لەناو خەڵکدا، کۆمەڵێک گیروگرفتی چارەسەرنەکراوی بۆ حیزب هێنابووە گۆڕێ. لە لایەکیترەوە، دەوڵەت بە مەبەستی گێرەشێوێنی و لاوازکردنی حیزبی دیمۆکرات، زیاتر لە پێشوو کەوتە پیلانگێڕان و سیاسەتی چەکدارکردنی دەرەبەگەکان و سەرۆک عەشیرەتەکانی درێژە پێدا (ڕژیم دوای شەڕی نەغەدە ٣١ی خاکەلێوەی ١٩٧٩ بەرنامەی چەکدارکردنی ئەوانەی هێنا ئاراوە). دەستدرێژی ڕژیمی بەعس بۆسەر ئێران وهەڵگیرسانی شەڕی نێوان ئێران و عێراق لە خەرمانانی ١٣٥٩ی هەتاویدا، بووبەهۆی دنەدانی هەستی ئایینی و نەتەوەیی خەڵکی ئێران لەلایەن دەستەلاتدارانی تاران و بیانووهێنانەوە بۆ بەرتەسککردن و

سەرکوتکردنی ئاسەواری دەسکەوتە دیمۆکراتیکەکانی دوای شۆڕش. هەر لەو سەروبەندەدا و بە تایبەت دوای هەڵگیرسانی شەڕی ئێران و عێراق پشتیوانی حیزبی توودە و چریکەفیداییەکانی خەڵک (زۆربە) و هەروەها پێرەوانی کۆنگرەی چوار، لە حکوومەتی ئێران و بەتایبەت لە خەتی ئیمام، سەرەرای هەموو زەختێک کەلە لایەن حکوومەتەوە لە سەریان بوو، کێشەی نێوان لایەنگرانی کۆماری ئیسلامی و دژەکانی قووڵتر کردبووە. لە وەزعێکی ئاوادا هێرشی تەبلیغاتی هەردوو لا بالی حیزب گەیشتبووە ئاستێکی مەترسیدار. حیزبی دیمۆکرات لە چەند لاوەتووشی قەیران هاتبوو، لە لایەک وەکو حیزبێکی کوردی ئێرانی، کە لە چوارچێوەی ئێراندا داوای خودموختاری دەکرد و خۆی بە لایەنگری راستەقینەی پاراستنی تەواوییەتی ئەرزی ئێران دەژمارد و دەژمێرێ، لە بەرانبەر هێرشی عێراق بۆ سەر ئێراندا بە کردەوە چی بۆ نەدەکرا، چوون خۆشی لایەنێک لە شەڕی چەکداری دژی ئێرانبوو. هەرچەند حیزبی دیموکرات لە چەند بەیانیەدا رایگەیاند کە ئەگەر حکوومەتی ئێران دان بە پێشنیارەکانی حیزب لە مەڕ چارەسەرکردنی کیشەی کورد دابنێ، ئامادەیە چەکەکانی روو لە عێراق بکا و لە بەرەی ئێراندا دژی عێراق بشەڕیکا، بەلام لەو وەزعە ئالۆزەدا،ئەو هەڵوێستە تەنیا بەکاری بەرژەوەندی دیپلۆماسی دەهات نەک چارەسەرێکی بنەڕەتی.

لە لایەکی تر لە ناوخۆدا تووشی کۆمەڵێک گێرە و کێشەی ڕێکخراوەیی و فکری هاتبوو کە بە ئاسانی چارەسەر نەدەکران. نارەزایی بەشێک لە ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی و چەند کەس لە فەرماندەکانی هێزی پێشمەرگە و هەروەها ئالۆزی و پەشێوی لە چەند ناوچەی ژێر دەسەلاتی حیزب بەتایبەت لەباکوور، بەشێک لەو کۆمەلە گیروگرفتانە بوون کە دەستەویەخەی حیزب ببوونەوە. لەو پێوەندییەدا د.قاسملوو لە کۆبوونەوەی کۆمیتەی ناوەندیدا کە لە ئاخر مانگی پاییزی ١٣٥٩دا گیراوە، دەڵێ: «ئێستا بۆمان دەرکەوتووە کە لە هەرجێگاییەک تەشکیلاتمان بە هێزترە، ئێمە لەوێ سەرکەوتووین، لەهەرجێگاییەک تەشکیلاتمان نییە و تەنیا لەباری نیزامیەوە و بلاوکردنەوەی چەک رویشتبین وەک شیمالی کوردستان و یا تا رادەیەک جنووبی کوردستان یا ناوچەی هەوشار، سەرکەوتنێکی ئەوتۆمان نەبووە و تەنانەت نازانین ئەو چەکە کە بلاویشمان کردوتەوە، ئێستا بە کێیە؟ واتا ئەوچەکە ئێستا چەکی ئێمە نییە و بە کاری ئێمە نایە. لە باری پروپاگەندەشەوە کزین. کەم وکورێکی زۆر گەورەی دیکەمان ئەوەیە کە رۆژنامەی کوردستانمان بە رێک و پێکی بۆ دەرناچێ. بە داخەوە وەزعێکی تایبەتی هاتۆتە پێش ئێمە. بە کورتی ڕۆژنامەکەمان نووستووەو ئەوەش دیارە بۆ حیزبێکی وەک حیزبی ئێمە زۆر عەیبە کە رۆژنامەی ئورگانی دەرنەچێ»(لاپەرەکانی ٢٠ و٢١ و ٢٢ی راپۆرتی دەفتەری سیاسی بۆ کۆبوونەوەی گشتی کۆمیتەی ناوەندی). دەستنیشانکردنی ئەم کەم و کوڕیانە لە لایەن دەفتەری سیاسی و لە زمان د.قاسملووە، پیشاندەری ئەم راستییەن کە حیزبی دیموکرات لە بواری بایخدان بە کاری فکری و ڕێکخراوەییەوە لاواز بووە. ئەوانە و کۆمەڵێک دیاردەی نەریتی تر سەر لە نوێ بوونە هۆی سەرهەڵدان و پێکهاتنی زنجیرە رووداویتر لە ناو جوولانەوەکەدا کە یەک لە وان جیابوونەوەی سێ کەسی دیکە لە ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی، رەحمانی کەریمی، سەنناری

مامەدی و جهانگیری ئیسماعیلزادە، لە حیزبی دێموکرات و تێکەڵبوونیان لەگەڵ پێڕەوانی کونگرە چوار. مەسەلەی "شیمال" یان "کارەساتی شیمال" کە لێرەو لەوێ باسی لێوە دەکرێ وهەر لە سەرەتای شۆڕشی٥٧، بە هۆی هێندێک تایبەتمەندییەوە کۆمەڵێک گیرو گرفتی بۆ حیزب هێنابووە گۆڕێ، بە دوای ئەم جیابوونەوەدا زیاتر تەشەنە دەستێنێ و رووخسارێکی‌تر بەخۆیەوە دەگرێ. "کارەساتی شیمال" لە چەند روانگەی جیاوازەوە تاوتوێکراوە و هەلسەنگێندراوە. بۆچوونێک تاوانەکەی تەنیا خستۆتە سەر پێڕەوانی کونگرەی چوار و ئەوان بە خولقێنەری رووداوەکە دەزانن. هێندێک کەسیش چاوپۆشی لە نەقشی پێرەوان لەو رووداوەدا دەکەن و بە پارێزەوە لە پەنای رەد بوون و دیزە بە دەرخۆنەیان کردووە.

گیروگرفتی "شیمال" دەگەڕێتەوە بۆ سەرەتای ساڵەکانی شۆڕشی ١٣٥٧ی هەتاوی. ئەو ناوچەیە بەهۆی ئەوە کە رێگای هاتووچۆی نێوان ئێران و تورکیە و واتە ئوروپایە، گرینگێکی تایبەتی هەم بۆ دەوڵەتی ئێران و هەم بۆ هێزە بەرهەڵستکارەکانی ئێرانی هەبووە و هەیە. لەو سەرو بەندەدا دەسەڵاتی بەشێک لەو ناوچە گرینگ و ستراتێژییە وەک دەوروبەری سەڵماس و قتوور و ماکۆ بە دەست عەشیرەتی مامەدی بە سەرۆکایەتی سەننار مامەدی بوو. سەننار کە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی هەلبژێردراوی لیستەی فیکسی د.قاسملوو لە کونگرەی چواردا بوو، خۆی بە چوارچێوەی بریار و قەراراتی سیاسی و رێکخراوەیی حیزب نەدەبەستەوە و ببووە کۆسپ و تەگەرە لە سەر رێگای کاری حیزبی. ناوبراو گەرچی بە رواڵەت ژێستی دیمۆکرات بوون و جاروبار لایەنگری لە سوسیالیزمی عیلمیشی دەگرت بەلام لە کردەوەدا ئامادە نەبوو بستێک لە دەسەڵاتی عەشیرەتی کەم کاتەوە و رێگا بۆ دامەزراندن و جێ بە جێکردنی بەرنامەکانی حیزب لەناوچەکەدا بکاتەوە. جگە لەوە هەرکات خۆی بە قازانجی زانیوە تێکەڵچوونی چەکداری یان وتووێژی لەگەڵ دەوڵەتدا کردووە، بیرەوەرییەکانی سەننار ئاوێنەی بالانوێنی هەڵچوون و داچوون و کردەوە دژی حیزبییەکانی ناوبراون. هەربۆیە حیزبی دێموکرات بە مەبەستی دەست داگرتن بەسەر ناوچەکەدا و رێکخستنی تەنزیمات و رێکخراوی حیزبی چەندجارێک کادر و پێشمەرگە دەنێرێتە ناوچەی ژێر دەسەڵاتی سەننار و جهانگیری ئیسماعیلزادە ئەندامی کومیتەی ناوەندی و بەرپرسی تەشکیلاتی سۆمابرادۆست و ئەنزەل. بەلام لەگەل نارەزایی سەننار و... بەرەوروو دەبێ و بەرە بەرە کاریان دەکێشێتە نێوان ناخۆشی و بە کردەوە رێگای حیزب نادا لەو ناچەیەدا هەڵسووڕانی بێ ورێکخراو دامەزرێنێ. ئەو وەزعە هیچ پێوەندێکی بە پێرەوانی کونگرەی چوارەوە نییە و تەنانەت پێوەندی نهێنیش لە گەل ناوبراو لە گۆڕێدا نەبووە. بەرێوەبەرایەتی حیزبی دیمۆکراتیش دلنیایە لەوەیکە سەننار هیچ پێوەندێکی بە پێرەوانەوە نییە، ئەوان بو ئەوەی بتوانن بارودۆخی شیمال بە قازانجی حیزب ئاسایی کەنەوە، بە رەسمی داوا لە سەننار دەکەن واز لە دژایەتی کردنی حیزب بێنێ. هەر بۆیە لە رێکەوتی ٢١ - ٩ - ١٣٥٩ دا د.سادقی شەرەفکەندی لە لایەن دەفتەری سیاسیەوە نامەیەک بۆ سەننار دەنووسێ و داوای لێدەکا بە دەرکردنی ئاگادارێک، داکۆکی لە سیاسەتی حیزب و بەرێوەبەرایەتییەکەی بکا و... بەلام ناوبراو بە پێچەوانەی چاوەروانی حیزب درێژە بەکاری خۆی دەدا و وەلامی کەسیش ناداتەوە.لە پێوەندی لەگەڵ گێرەو کێشەی ئەوسەردەمیدا سەننار لە نووسراوەیەکیدا بە ناوی «

سەرچاوە
Serchawe

فهرستی از خاطرات سیاسی من» واتە بەشێک لە بیرەوەریەسیاسیەکانی من دا دەڵێ: «لە هەموو مەسەلە سیاسی، نیزامی و نێوخۆییەکان لە ناو حیزب و کوردستاندا لە گەڵ بەڕێوەبەری حیزب بە توندترین شێوە ناکۆکی و ململانیم هەبووە». لەو سەروبەندەدا گۆیا سەننار پەیتا پەیتا نامە بۆ د.قاسملوو دەنووسێ و داوای ناردنی یارمەتی و هەروەها نوێنەری دەفتەری سیاسی لێدەکا، ئەوە لە کاتێکدابووە کە ڕژیم بە تەمابووە لایەنی سەننارێش وەک سەرۆک عەشیرەتەکانی تر بۆلای خۆی ڕاکێشێ. سەننار دەنووسێ:

«هەیئەتی نیزامی ڕژیم بە سەداقەتەوە خوازیاری ئیمزا و بەجێگەیاندنی ڕێککەوتننامە و هەروەها هێمنایەتی لە ناوچەکەدابوو».

سرووشتیە کە حیزبی دیموکرات لە فروفێڵی ڕژیم گەیبوو و دەیزانی کە ئامانجی ئەوان نانەوەی دووبەرەکییە لە ناو جووڵانەوەکەدا، بەڵام سەننار کە خۆی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی حیزب بوو بێ ئاگا لە سیاسەتی حیزب، پێی وابووە ئەگەر لەگەڵ ڕژیم ڕێککەوێ، ئەوە خودموختاری کوردستانی وەرگرتووە و حیزب ئامادە نییە قەبووڵی کا، ئەمە لە لایەک و لە لایەکیتر ڕەحمانی کەریمی ئەندامی کومیتەی ناوەندی و بەرپرسی تەشکیلاتی تەرگەوەڕ و مەرگەوەڕ و هەروەها فەرماندەی هێزی «نحۆ» بە هۆی داکۆکی کردن لە سیاسەتی حیزبی توودە و فیداییەکان و پێڕەوان کەوتبووە دژایەتی لە گەڵ حیزب و لەو پێوەندییەدا، بە پێی زانیارییەکانی حیزبی دیمۆکرات هێندێک زانیاری گرینگی نیزامیشی دابوو بە دەوڵەت، هەڵوێستگرتنی ڕەحمانی کەریمی دژی حیزب و نیزیک بوونەوەی لە سەننار زەبرێکی گەورە و گران بوو کە لەو سەرووبەندەدا وەحیزب کەوت. بە دوای ئەو بارودۆخەدابوو کە حیزبی دیموکرات لە پلێنۆمی ١٦ تا ٢٠ی مانگی خاکەلێوەی ١٣٦٠ی هەتاویدا سەننار مامدی و ڕەحمانی کەریمی بە تاوانی خەیانەت بە ئامانجەکانی گەلی کورد و... لە حیزب دەردەکا و بۆ سزادان دەیاندا بە دادگای شۆڕش.

پلێنۆم بەم شێوە تاوانەکانی سەننار دەستنیشان دەکا:

«پێوەندی لە گەڵ ئووەیسی و دارووەدستەی سەڵتەنەتخوازان، وەرگرتنی پوول و چەک لەوان، چەوسانەوەی زەحمەتکێشانی گوندەکانی ژێر دەسەڵاتی خۆی و دەرکردنیان لەسەر جێگاو ڕێگای خۆیان، بە کارهێنانی ڕەفتاری دەرەبەگانە لە کاروباری حیزبیدا و هەروەها بەشداری ڕاستەوخۆلە گەڵ ڕەحمانی کەریمی بۆ خەیانەت بە حیزب و گەل». پاشان هەشت ڕۆژ دوای ڕاگەیاندنی بڕیاری پلێنۆم دووئەندامی دەرکراوی کۆمیتەی ناوەندی (سەننار و ڕەحمان) لە گەڵ ئەندامێکی تری کۆمیتەی ناوەندی بە ناوی جهانگیری ئیسماعیلزادە، بە هاوکاری و هاوئاهەنگی حیزبی توودە و بەڕیوەبەرایەتی پێڕەوانی کونگرەی چوار لە ڕیکەوتی ٢٨ - ١ - ١٣٦٠ (١٩٨٠) بە دەرکردنی ئاگادارییەک کە ناوەرۆکەکەی بە تەواوی لە چوارچێوەی بۆچوون و

سیاسەتی حیزبی توودەدابوو، دابڕانی خۆیان لە حیزبی دێموکرات ڕاگەیاند و هاتنە ناو ڕیزی پێڕەوانی کونگرەی چوار. دابڕانی ئەوسێ کەسە لە حیزب هیچ پێوەندییەکی بە بۆچوونی هاوبەشی فکری و سیاسی ناوبراوانەوە نەبوو. سەننار و جهانگیر لە گەڵ حیزب تووشی تێکهەڵچوونی چەکداری ببوون و دەسەڵاتیان لە ناوچەکەدا کەوتبووە مەترسیەوە، لە لایەکی تر پێیان وابوو بە هۆی پێڕەوان و حیزبی توودەوە یەکیەتی سۆڤیەت یارمەتیان دەدا و لەو ڕێگەیەوە هەم ئیعتبار و هەم ئیمکاناتێکی باش ئەگەر بۆ ماوەیەکی کاتیش بێ وەچنگ دێنن. سەننار بۆ پووش بەسەرکردنی کردەوە سەرەڕۆییەکانی خۆی و بیانووهێنانەوە بۆ هاتنەدەر لە حیزب و هەروەها بە مەبەستی پاساودانەوەی ئەو کردەوانەی کە لە پلۆنۆمدا پێی تاوانبار کرابوو، ئەو جارە لە مەسڵەحەتی دابوو تا لە بەرگی لایەنگری لە شۆڕش و خەباتی دژی ئەمپریالیستی و لە ڕیزی حیزبی توودە و پێرەودا بێتە مەیدان تا بەڵکوو لەو ڕێگایەوە بە ئەنوایەک بگا. بەڵام ڕەحمانی کەریمی کوڕێکی زەحمەتکێش و ئازاو بە جەرگ بوو. ئازایەتی ڕەحمان لە شەڕی نەغەدەدا و هەروەها لە دژی دەرەبەگەکانی ناوچە، دەنگی دابۆوە. ناوبراو بەپێچەوانەی سەننار فروفێڵی سیاسی نەدەزانی و بەو پەڕی سەداقەتەوە هاتبووە ناو ڕیزی حیزبی دیموکرات و بە باشی ئەرکەکانی رادەپەڕاند. ئەگەر لەو فەترەیەشدا وەک ئەوانیتر تووشی هەڵەی سیاسی هات، نەک لە پێناو بەرژەوەندی تاقە کەسی و عەشیرەتی دابوو، بەڵکوو بە هۆی داکۆکی کردن لەو بیرو بۆچوونە بوو، کە دەیان ساڵ بوو لە لایەن پێرەوانی ڕێگای سوسیالیزم و یەکسانی کۆمەڵایەتی و ئازادی و سەربەستیدا، پرۆپاگەندەیان بۆدەکرد و خوێنیان بۆدەدا ،ئەویش دوچاری ئەو خۆشباوەڕی و تەوەهومە ببوو کە زۆر کەسیتر گیرۆدەی ببوون. مەسڵەحەتخوازی یەکیەتی سۆڤیەت و گوێ لە مستی بەڕێوەبەرانی حیزبی تودە و بێ سیاسەتی ڕووناکبیرانی کورد و پێش هەمووشتێک دووڕوویی و بێ سەداقەتی مەلایان، وەزعێکی وەهای لە ئێران و کوردستان پێکهێنا کە تەڕ و ویشکی بەیەکەوە سووتاند .

ئەگەرنا، نە ڕەحمانی کەریمی وەک «جاش» نێوی دەهێنرا و نە سەننار مامدیش سەرەڕای هەمووتاوانەکانی لە بەڕێوەبەرایەتی حیزبی دیمۆکراتدا سەر لە نوێ جێی دەکراوە...!!!

لەو فەترەیەدا، سێ ئەندامی دەفتەری سیاسی، کاک غەنی و کاک حەمەدەمین و دوکتور ڕەحیم کە لە تاران دەژیان، بۆ ماوەیەک سەردانی گوندی ڕاژانی نیزیک ورمێیان کرد، تا لە گەڵ سەننار و ڕەحمان و جەهانگیرلە کۆبوونەوەکانی کۆمیتەی ناوەندیدا بەشداری بکەن و هەلومەرجەکە هەڵسەنگێنن و بڕیاری لە سەر بدەن. حیزبی توودەش بە ڕێگای ڕاسپاردەکانی دا وەک عەلی گەلاوێژ و ڕەزا شەڵتووکی بۆلای پێڕەو بە تایبەت سەننار ڕاستەوخۆ بەشداری لە هەڵویست و بڕیارەکاندا دەکرد. سرووشتیە کە جیابوونەوەی ئەو سێ کەسە و پێوەست بوونیان بە پێڕەوان، زیانێکی گەورەی بە حیزب گەیاند و پارسەنگی هیزەکانی لە ناوچەکەدا بە قازانجی کۆماری ئیسلامی و حیزبی توودە و فیدایی و پێڕەو گۆڕی.

سەننارو جەهانگیر خاوەنی هێزێکی عەشیرەیی زۆر لەو ناوچەیەدابوون. ڕەحمان نفووزی لە شنۆ و نەغەدە و خانێدا هەبوو.

سەرچاوە
Serchawe

لە لایەکیتر سەرکردایەتی پارتی دێموکراتی کوردستان - عێراق کە ئەوکات بە قیادەی مووەقەت ناسرابوون، لە ناوچەی مەرگەوەڕ لە گوندی ڕاژان نیشتەجێ بوون. پارتی هەم پێوەندی لە گەڵ ئێراندا هەبوو،هەمیش نێوانی لە تەک حیزبی دێموکرات ناخۆش بوو. هۆیەکانی ناکۆکی لە ئەساسدا دەگەڕاوە بۆ ڕابردوو.

بەڵام دوو ڕووداوی هەرە گرینگ کە لەو کاتانەدا ببوونە هۆی دژایەتی نێوان هەردوو لا،

یەکەم: لە ساڵی ١٣٥٨ی هەتاوی (١٩٨٠) لە کاتی وتوویژی نێوان "هەیئەتی نوێنەرایەتی کورد" و هەیئەتی ویژەی دەوڵەت"دا ، لە خالی ٨ی پێشنیارکراوی نوێنەرانی کورد، داوای وەدەرنانی "قیادەی مووەقت"یان لە ئێران کردبوو.

دووهەم: لە سەروبەندی جیابوونەوەی ئەو سێ کەسەدا، هێندێک گومانلێکراو شەڕهەڵایسێنەر بێ حورمەتیان بە گلکۆی بارزانی نەمر کردبوو. پارتی لەو پێوەندییەدا بە کەسانێک کە پێی وابوو ڕاسپاردەی "بەعس"ن و لەناو حیزبی دیموکراتدان، زەنین بوو. بەم شێوە بوارێکی لە بار و گونجاو بۆ کۆماری ئیسلامی ڕەخسا، تالەسەر ئەو بەستێنە نەخشەوپیلانەکانی دارێژێ و بەڕێوەیان بەرێ. بەرپرسانی سیاسی و نیزامی کۆماری ئیسلامی لە ناوچەکەدا بە ڕێگای هەموو ئەو هێزو ڕێکخراو و سەرۆک عەشیرەت و زۆر لق و پۆ و رایەڵەیتر زانیاری تەواویان لە سەر وەزعی ناوچەکە و بارستایی هێزەکانی دژ بە خۆی،بە تایبەت حیزبی دیموکرات هەبوو. ئەوەشیان دەزانی کە ئەگەر ڕاستەوخۆ بە ڕێگای پێڕەوانی کۆنگرەی چواردا، چارەسەرێک بۆ گرفتی ناوچەکە بدۆزنەوە، دەنگدانەوەوڕەنگدانەوەیەکیتر بەخۆوەدەگرێ و دەبتە هۆی بەهێزبوونی پێڕەو و بە واتەیەکیترحیزبی توودە لەوناوچەیە.

بەو هۆیانەوە، دەوڵەت ڕاستەوخۆ پێوەندی بە سەنناروە دەگرت. لەو فەترەیەدا چەندجار کۆبوونەوەی کۆمیتەی ناوەندی پێڕەو بە بەشداری سەننار و جەهانگیر و ڕەحمان لە ڕاژان گیرا و بەدرێژی باسی هەلومەرجی ئێران و سیاسەتی ڕژیم بەرانبەر بە مەسەلەی کورد و هەروەها هێنانە ئارای داخوازی خودموختاری و چۆنێتی چارەسەرکردنی کێشەی کورد بە شێوەیەکی هێمنانە و کەڵک وەرگرتن لە هەلی رەخساو، کراو بریاردرا تا لە کاتی چاو پێکەوتنی ئەو سێ کەسە لە گەڵ کاربەدەستانی رژیم،لە چوارچێوەی ئەو داوایانەدا باس و وتوویژ بکرێ.

بەڵام دەسەڵاتدارانی حاکم چون لە ئەساسدا باوەڕیان بە کێشەی کورد نەبوو و ئامانجیان تەنیا ئاژاوەنانەوە و سازکردنی شەڕی براکوژی بوو، بە ئەوڕۆسبەی پێیکردن و دانی وادەوبەڵێنی درۆ، پیلانی شەڕی براکوژیان نایەوە. بۆ ئەو مەبەستەش نوێنەری تایبەتی خومەینی"ئایەتوڵائیشراقی" هاتە ورمێ و ڕاسپاردەی ناردە لای سەننار و ڕەحمان و جەهانگیر و لە دانیشتنێکدا لە بری هاوکاریکردن بۆ لێدانی حیزبی دێمۆکرات بەڵێنی مانەوە و نیشتەجێبوون لە ناوچە ودابینکردنی

هیندێک شتی لاوەکی وەک پێڕاگەیشتن و ئاوەدانکردنەوە و تەرخانکردنی بوودجەی زیاتریان پێدان. ئەوە لە کاتێکدایە کە هەموو لایەک بە تایبەتی پیاوەکانی رژێم ئاگادارن کە ئەو سێ کەسە ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی پێڕەو بوون، بەڵام نوێنەری خومەێنی ئامادە نەبووە وەک پێڕەو هەڵسوکەوتیان لە گەڵ بکا. رژێم بۆ ئەوەی ناکۆکی و دووبەرەکی لە نێوان ئەو سێ کەسە و هەروەها پێڕەودا سازکا، لە تەک هەرکام لەوان بە پێی رادەی بیرووبۆچوون و چۆنێتی کەسایەتیان دەجووڵاوە. لەسەرئەو ئەساسە هەوڵیان دەدا، سەننار لەو مەجمووعەیە جیاکەنەوە و سەربەخۆ دان و ستاندنی لە گەڵ بکەن. سەننار لە بیرەوەرییە پڕ لە هەڵەوپەڵە و شپرزەکەیدا، دان بەوەدا دێنێ کە رژێم تەنیا هەر لە گەڵ ئەودا ئامادە بووە دانیشێ. لە لاپەرەی ١٤٤ی بیرەوەریەکانیدا دەڵێ: "لە لایەن مەکتەبی سیاسی پارتیەوە خەبەر هات کە هەیئەتێک لە لایەن ئایەتوڵا خومێنی یەوە بۆ وتوویژ هاتۆتە ورمێ..." لە درێژەدا دەڵێ بریارم دا نەچم، بەڵام بە پێچەوانەی بریارەکەی دەچێ و لەو بارەوە لە لاپەرەی ١٤٥دا دەنووسێ: " ئاخرسەر لە گەڵ چەند کادر و بەرپرسی دوو هێزی قارەمان و سەرگورد عەبباسی چووینە گوندی ڕاژان . ڕۆژی دوایی عەلی عەبدوڵا سکرتێری پارتی بە عەجەلە و شلەژاو هاتە لامان و کوتی: هەیئەت هاتۆتە 'سیلوانا'یە ، گورج بن بڕۆین و تەنیا دەبێ جهانگیر و رەحمان لە تەک خۆت بێنی". پاشان باسی چۆنێتی وتوویژی نێوان خۆیان و ڕاسپاردەکانی حکومەت دەکا و تێروپڕ بە شان و باهۆی خۆیدا هەڵدەدلێ و وەک رێبەر و شەرکەرێکی قارەمان خۆ دەنوێنێ و ئەوانیتر بە تایبەت رەحمانی کەریمی بە ترسنۆک و سیخوڕی رژێم دەقەبلێنێ.

بە هەرحاڵ ئاکامی دانیشتنەکانی سەننارو... لە گەڵ نوێنەرانی رژێم ئەوەدەبێ کە حیزبی دێمۆکرات لەو ناوچەدا نەمێنێ و هێزەکانی سەننار و جهانگیر و رەحمان لە گەڵ دەوڵەت بە یەکەوە ناوچەکە بپارێزن. حیزبی دیمۆکراتیش بۆ ئەوەی بەرگری لە خۆی بکا، هێزێکی زۆری لەوناوەدا کۆکردبۆوە. بەم شێوە بەرەبەرە بواری پێکدادانی چەکدارانە خۆش دەکرا. بە نیزیک بوونەوەی پێشمەرگەکانی حیزب بۆ ناوچەی ژێر دەسەڵاتی سەننارو بەدیل گرتنی دە،دوازدە کەس لە پیاوەکانی سەننارلە گوندی "گردیان" سەربەناوچەی سەڵماس شەڕدەست پێدەکا و بەداخەوە زۆربەی ناوچەی شیمال و شنۆ و دەرووبەری دەتەنێتەوە. لە درێژەی شەڕەکەدا کە زیاتر لە مانگێکی خایاند، هێزەکانی دەوڵەت و پارتی بەشداریان کرد و زۆر شوێنی گرینگیان وەک شاری شنۆ لە دەست پێشمەرگە دەرهێنا. دوای گرتنەوەی ئەو شارە بەرپرسی کۆمیسیۆنی تەشکیلاتی پێڕەو "ئەحمەدی عەزیزی" لە گەڵ رەحمانی کەریمی لە مێتینگێکدا سەبارەت بە وەزعی ئەو سەردەمە،لە سەر سیاسەتی پێڕەوانی کۆنگرەی چوار قسە بۆ بەشداران دەکەن.

لە درێژەی شەڕەکەدا و لە کاتی داگیرکردنی یەک لە دوای یەکی گوندەکانی شیمال و دەوروبەری و جێگیربوونی چەکدارەکانی دەوڵەت لە ناوچەکە و ئاخەرسەرلەژێرپێنانی ئەو بەڵێنیانەی لە مەڕ چۆڵکردنی ناوچە و ئەسپاردنی بە سەننار، بەرەبەرە ناوبراو کەوتە بیری دۆزینەوەی چارە. سەننار کە دەبیینێ ژێرپێی بەتاڵ دەبێ،ئەو جار زۆر

هەلپەرستانە پێوەندی بە حیزبی دیمۆکراتەوە دەگرێ و داوای وتووێژیان لێدەکا. حیزبیش کە هەرلەسەرەتاوە هەوڵی ئەهوەن کردنەوەی سەنناری دەدا، ئەو هەلە دەقۆزێتەوە و بە دانانی چەند شەرت و مەرجێک سەرلە نوێ ناوبراوی لە ریزەکانی خۆیدا جێ دەکاتەوە. ئاکامی دان و ستاندنی هەردوولا دەبتە هۆی کوژرانی رەحمانی کەریمی بە دەستی سەنناری مامەدی.

لە ڕاستیدا سەننار بۆئەوەی پاساوی کردەوەکانی خۆی بداتەوە و لەلای چەکدارەکان و خەڵکی ناوچە خۆی بێ گوناح نیشاندا، تێکڕای ئەو تاوانانەی کە بەشداری تێداکردبوو، بە ئەستۆی رەحمانی کەریمی داهێنا و بۆ ئەوەی خۆی لە ناو ئەو گێژەڵوکەیەیی کە تێی کەوتبوو، ڕزگارکا، رەحمانی کردە قوربانی.

ناوبراو بە پێچەوانەی داب و نەریتی کوردەواری و تەنانەت عەشیرەتیش کە قەت میوان لە ماڵی خۆیاندا ناکوژن، جووڵاوە. ئەو کە خۆی بە شۆڕشگێڕ و دژی ڕژیم دەزانی، بۆچی، هەروەک لە بیرەوەریەکانیدا باسی دەکا، بەرپرسی سپای پاسدارانی "هەشتیان"و پاسدارێکتر بە ناوی دوکتور رەزا و هەروەها ئەندامێکی کۆمیتەی ناوەندی پێرەو"نەویدی موعینی" کە لە گەڵ رەحمان چوبوونە لای، ئازاد دەکا و تەنیا رەحمانی کەریمی بە شێوەیەکی زۆر نامەردانە گوللەباران دەکا؟. داستانی کوژرانی ر.کەریمی بە دەستووری سەنناربە داخەوە لە تارماییدا ماوەتەوە و تا ئێستاش روونیان نەکردۆتەوە کە جیاوازی کردەوەکانی سەننارو رەحمان و... لە کوێدایە کە خوێنی یەکیان ببتە نرخی سڕینەوەی داوێنی ئەویتر لەو کاروکردەوە دژی حیزبیانەی کە کراوە؟.

سەننار بە حوکمی ئەوەکە سەرۆکی عەشیرەتی مامەدی بووە و ناوچەیەکی گرینگی وەک شیمالی لەبەردەستدابووە و هەروەها بە هۆی ڕابردووی چەندین ساڵەی سەرەڕۆیی و پێشێلکردنی بڕیاراتی حیزب و... بەرپرسایەتی زیاتری لە ئەستۆ بووە. هەربەوپێیە گەر تاوانێک کرابێ، رۆڵی ناوبراو پتر بووە، کە وابوو نەدەبوایە وابە سانایی سەرلە نوێ دەرکەی حیزبی بۆکراباوە و لەووەش خراپتر پۆستی راوێژکاری کۆمیتەی ناوەندیشی پێبدەن! کە ئاخرسەر قەدری هەموو ئەو لێخۆشبوونەی نەزانی و سەرلەنوێ وەک نەریتی خوو پێگرتووی کە بە قازانجی نەبوو،بەگژحیزبداچۆوە.!

مەبەست لێرەدا ئەوە نییە تاوانی کارەساتی شیمال دیزەبەدەرخۆنە یان لایەنێک زیاتر تاوانبار بکرێ،بەڵکوو یارمەتیدان بە روونکردنەوەی ئەو راستییە کە سەرچاوەی روودانی کارەساتی شیمال لەو ناکۆکی و ناتەبایی و شەروکێشانەی ڕابردوودا بوو کە لە نێوان حیزب و سەننارردا لە سەر چۆنێتی دەسەڵات لە ناوچەکە و چاوەڕوانیەکانی سەننار لە حیزب، هاتبووە ئاراوە. جیابوونەوەی سەننار و دووکەسەکەیتر لە حیزب، بواری لەباری بۆ حیزبی توودە و پێرەو و بە تایبەت دەوڵەت

پێکهێنا تا کارەساتێکی لەم چەشنە روویدا. ئەگەرچی پێڕەوانی کۆنگرەی چوار وەک رێکخراوەیەکی سیاسی نە باوەڕیان بە شەڕی چەکداری بوو و نە خاوەنی هێزی چەکداربوون، هەروەها گەرچی بە رەسمی لایەنێکی وتووێژ لە گەڵ دەولەت نەبوون و تەنانەت ئاگایان لە زۆر کەینەوبەینەی نێوان دەوڵەت و سەننار نەبوو بەڵام چوون سەربەخۆیی بریاردانیان نەبوو و رێنوێنییەکانی حیزبی توودەیان جێ بە جێ دەکرد،بەشداری راستەوخۆیان لەو رووداوەداکرد و حاشاشی لێناکرێ.

چوارچێوەی فکری و سیاسی پێرەوانی کۆنگرەی چوار بە تەواوی لە سەر بناغەی ئیدۆئۆلۆژی و رێبازی حیزبی توودە دارێژرابوو. رێبازێک کە ستراتێژی تێکۆشانی لەسەر پشتیوانی و بەرگری لە خەتی پڕلە درۆودەلەسە و فروفێڵی دژی ئەمپریالیستی خومەینی دامەزراندبوو و جگە لەو هێڵە فکرییە، هەموو لایەنێک و یەک لەوان حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران بە دژی شۆڕش و سەربە بێگانە دەقەبلاند. جگە لەوە بەرێوەبەرایەتی حیزبی توودە بە بێ لە بەرچاوگرتنی تایبەتمەندیەکانی کوردستان ورادەی نفووزی حیزبی دیمۆکرات لە ناوکۆمەڵگادا و هەروەها رق و بێزاری خەڵک لە رژێمی کۆماری ئیسلامی، بە کەڵک وەرگرتن لە دەرفەتی پێکهاتوو، بواری شەڕێکی درێژخایەنی براکوژیان لە کوردستاندا خۆش دەکرد.

ئاماژە بە چەند نموونەیەک لە چۆنێتی بیرکردنەوەی ئەوکاتی پێرەوان و توودەییەکان بەرانبەر بە مەسەلەی کورد پێشاندەری ئەو راستییە کە کوردی عەودالی سوسیالیزم تا چ رادەیەک لە مەسەلەی نەتەوایەتی و بەرژەوندییەکانی خۆی دوور کەوتبۆوە ونەزانانە هزر و وزە وتوانای بۆ خزمەت بە بێگانان و نەیارانی کورد تەرخان کردبوو.

لە راپۆرتی دەفتەری سیاسی بۆ کۆنفرانسی پێرەو کە لە پاییزی ١٣٦١(١٩٨٠) دا گیرا، لە پێوەندی لەگەڵ وەزعی شیمالدا ئاوا هاتووە: "هەوڵ و تەقەلای ئێمە و ئەو بەڵێنیانەی سەبارەت بە دابینکردنی داوخوازییەکانی گەلی کورد لە کاتی سەفەری ئایەتوڵائیشراقی و چەندکەس لە بەرپرسانی تر بۆ ئازەربایجانی رۆژئاوا دران، بوونە هۆی دابرانی سێ کەس لە ئەندامانی بەرێوەبەری هەڵبژێردراوی کۆنگرەی چوار و بەرپرسی هێزەکانی شیمال سەربە باند. هاتنی ئەو هێزانە بۆناو ریزەکانی شۆڕش و داکۆکی کردنیان لە بۆچوونی حیزب(پێرەوی کۆنگرە چوار) لە توێی بەیاننامەیەکی چرو‌پڕ کە لە بەهاری ١٣٦٠دا، دایانەدەر، زەربەیەکی توند بوو کە لەناوچەکانی تەرگەوەڕ،مەرگەوەڕ،سۆمایبرادۆست، ئەنزەل، شپیران و شنۆیە وەدژی شۆڕش کەوت..." . پاشان زۆر بە راشکاوی ڕادەگەیەندرێ کە:" هاوکاری هێزەکانی لایەنگری شۆڕش لە ناوچەکەدا ئەزموونێکی باش بوو کە ئەگەر درێژەی پێ درابا دەیتوانی ئاکامی بە کەڵکی لە کوردستان لە پێناو شۆڕشدا لێ وەرگیرابا". بە داخەوە روانگەی بەشێک لە رووناکبیرانی ئەو سەردەمە بەرانبەر بە چارەنووسی نەتەوەکەمان بەو شێوەبوو. لەو بارەوە ئاماژە بە زۆر شتیتر لەو راپۆرتەدا کراوە کە نیشان دەدا کە ئەو کەسانە و یەک لەوان نووسەری ئەو دێڕانە،

بە دڵبەستن بە تێئۆریەکانی حیزبی کۆمۆنیستی سەراسەری، چۆن تووشی خۆشباوەری بوون.

دوای داگیرکردن و دەست بەسەرداگرتنی ناوچەکە، دەوڵەت نە تەنیا لە وادە و بەڵێنیەکانی پاشگەز بۆوە، بەڵکوو بە توندی کەوتە گێرەشێوێنی و ئاگری دژایەتی نێوان کوردەکانی خۆشترکرد و بە قازانجی خۆی کەڵکی لێوەرگرت. سەننار کە بە فڕوفێڵی دەوڵەتی زانی، زۆر هەلپەرستانە بایداوە و ڕەحمانی کەریمی کردە پردەبازی پەڕینەوەی دووبارەی بۆناو حیزب. پاش ئەو ڕووداوانە پێرەوان نەیانتوانی وەک پێشوو لە ناوچەکەدا بمێننەوە، تەنیا سووکە پێوەندێک لەگەڵ سەرکردایەتی پارتی لە ڕاژان ڕاگیرابوو.

لە سەرەتای پاییزی ١٣٦١ی هەتاوی(١٩٨٢) کۆمیتەی ناوەندی پێرەو لە ماڵی دایکی د.ڕەحیمی سەیفی قازی لە تاران کۆبۆوە. لەدانیشتنەکەدا، دوای باس و لێدوان لە بارودۆخی ئەوکاتی، بە پێویست زانرا کۆنفرانسێک پێک بهێنرێ. هەرلەو کۆبوونەوەدا پێشنووسێکی نیزیک سەد لاپەڕیی بە ناوی"بەڵگەنامە پەسندکراوەکانی کۆنفرانسی حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران(پێرەوی کۆنگرەی چوار) کە بە ڕاوێژکاری و هاوبیری حیزبی توودە ئامادەکرابوو خرایە بەردەستی بەشداربووان.

ڕاپۆرتی دەفتەری سیاسی بۆ کۆنفرانس چواربەشی لەخۆدەگرت،

١- چاوپێداخشاندنێک بە سەر وەزعی دنیا
٢- لێکدانەوەی بارودۆخی ئێران
٣- کۆنگرەی چواری حیزبی دیمۆکرات و ڕووداوەکانی پاش ئەو
٤- تێکۆشانی پێرەوانی کۆنگرەی چوار و ئەرکەکانی داهاتوو وبڕیارنامەکانی کۆتایی کۆنفرانس.

ناوەرۆکی سەرجەمی نووسراوەکە، بەرگری و پشتیوانی لە سوسیالیزم و بەرەی دژی ئەمپریالیزم و هێڵی دژی ئەمپریالیستی خومەینی بوو. جگە لەوە بە بیانووی بارودۆخی زاڵ بەسەر ئێراندا، درووشمی ئەساسی حیزب، واتە دیمۆکراسی بۆ ئێران و خودموختاری بۆ کوردستانی ئێران گۆڕانی بەسەرداهاتبوو. لە لاپەڕەی ٧٠ی بەڵگەنامەکاندا، بەو شێوە باسی دروشمی سەرەکی حیزب دەکا:"سەرکەوتنی شۆڕشی خەڵکی و دژی ئەمپریالیستی ئێران و دابینکردنی خودموختاری ئیداری و فەرهەنگی کوردستان لە چوارچێوەی ئێرانێکی ئازاد و ئاوەدان و سەربەخۆدا... " بۆیە حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران (پێرەوی کۆنگرەی چوار) خەبات لە پێناو وەدەستهێنانی مافە نەتەوایەتیەکانی گەلی کورد لە کوردستانی ئێراندا بە

خەباتی سەراسەری خەڵکی ئێران دژی ئەمپریالیزمی جیهانی بە سەرۆکایەتی ئەمریکا و پێگە ناوخۆییەکانی بۆ دابینکردنی سەربەخۆیی راستەقینە و هەمە لایەنەی ئێران، دەبەستێتەوە و سیاسەت و کردەوەی خۆی لە ڕێگای دابینکردنی مافی مەشرووعی گەلی کورد بە پێی پێداویستی و بەرژەوەندیەکانی ئەو خەباتە سەراسەریە ڕێک دەخا". تێکڕای بەشدارانی کۆبوونەوە، کە منیش یەکێک لەوان بووم. بەڵگەنامەکانیان پەسند کرد.

واتە خۆ ماندووکردن و خۆبەکوشتدان و کات بە فیرۆبردن و چاوپۆشی لە مافە سەرەتاییەکانی کورد و بەستنەوەیان بە بنەبڕکردنی ئاسەواری لق و پۆ و ڕایەڵەکانی دام و دەزگای دنیای سەرمایەداری لە هەموو کەلێن و قوژبنی ئەو وڵاتە یان و بەرینەی کە دەیان ساڵە ئەمپریالیزم تەڕاتێنی تێدا دەکا.!

بە داخەوە ئێستاش دوای تێپەڕبوونی چەندین ساڵ، ئەو ڕوانگەیە لە ناو بەشێک لە کۆمەڵگای کورد دا ماوە کە مسۆگەربوونی مافەکانی کورد دەبەستێتەوە بە دامەزراندنی سوسیالیزم و وزە و توانای بەشێک لە جووڵانەوەکە دەکاتە سووتەمەنی جووڵانەوەی سەراسەری و بە فیرۆی دەبا.

دوای خوێندنەوەی ڕاپۆرت و بەڵگەنامەکان، باسی چۆنێتی ڕاگەیاندنیان بە ڕێکخراوەکانی حیزبی هاتە گۆڕێ. بە لە بەرچاوگرتنی هەلومەرجی نەهێنی و نیوەنهێنی ئەوکاتی، وادانرا لە هەر شوێنێک تەشکیلات هەیە، کۆمیتەی شار یان دێهات بە پێی هەڵسەنگاندنی خۆیان لە شانەکانی حیزبی کەسانێک بانگهێشتن بکەن ولێیان ڕوون کەنەوە کە لەو وەزعەدا بە شێوەیەکیتر ناکرێ کۆنفرانس بگیرێ. بە هەرحاڵ مەبەست ئەوەبوو ڕوخسارێکی بە ڕواڵەت دیمۆکراتیانە بدرێ بەو بۆچوونانەی کە حیزبی توودە لە پێش پێرەوانی دانابوو تا بکرێتە هەوێنی کار و تێکۆشانی داهاتوویان.

دوای کۆتایی هاتنی ئەو شانۆیە، پێرەوانی کۆنگرەی چوار چالاکتر لە پێشوو وەجموجۆڵ کەوتن. حیزبی توودەش بە دڵنیایی زیاترەوە یارمەتی ماڵی و ڕێکخراوەیی پێدەدان. هەروەها ڕێکخراوی فیداییەکان(زۆربە) بەشێک لە گیروگرفتی ماڵی چارەسەر دەکرد. لەمەو بەدوا کاروباری تەشکیلاتیش راستەوخۆ کەوتە ژێر ڕێنوێنی و چاوەدێری حیزبی توودە. نامیلکەی ناوخۆیی تەشکیلاتی بە ڕێگای بەرپرسی تەشکیلاتی پێرەو دەهاتە ناو کۆمیتە و شانەکانی حیزبییەوە. هەر لەو فەترەیەدا، بە مەبەستی بردنەسەری رادەی زانیاری ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی پێرەو لە لایەن تێئۆریسێنەکانی حیزبی توودەوە چەند دەورە دەرسی فەلسەفە ، مێژوو، ئابووری و سیاسەت لە تاران دانرا. ڕۆژنامەی کوردستان(ئۆرگانی کۆمیتەی ناوەندی پێرەو) کە لە سەرەتای بەهاری ١٣٦٠ی هەتاوی لە چاپخانەی حیزبی توودە لە تاران چۆوە ژێر چاپ، لە باری ناوەرۆک و سەفحەبەندییەوە گۆڕانی بەسەرداهات.

لە پێناو بەسەرئەنجام گەیاندنی یەکێتی ڕێکخراوەیی بە تایبەت لە گەڵ فیداییەکان کۆبوونەوەی سێ قۆڵی لە رادەی کۆمیتەکانی ناوەندی و شارەکاندا پێک دەهێنرا. لەو کۆبوونەوانەدا، وێڕای هەڵسەنگاندنی هەلومەرجی تازە، هەواڵەکانی ڕۆژ و چۆنێتی هاوکاری هاوباش بۆ پووچەڵکردنەوەی پیلانەکانی دژی شۆڕش لە دەرەوە و ناوەوەی دەسەڵاتدا، دەهاتە ئاراوە. لە راستیدا لەو دانیشتنانەدا، جگە لە دووپاتکردنەوەی سیاسەتی داڕێژراوی بەڕێوەبەرایەتی حیزبی توودە، کارێکی داهێنەرانە، نەدەکرا.

حیزبی توودەی ئێران بە پێی لێکدانەوەکانی، ستراتیژی تێکۆشانی لەسەر چەند خاڵی بنچینەیی دامەزراندبوو کە خالی هەرە گرینگی پشتیوانی بێ مەرج لە خەتی دژی ئەمپریالیستی خومەینی بوو. بۆ گەیشتن بەو ئامانجە سیاسەتی رەخنە و یەکێتی گرتبوە بەر. بەو مانایە هەر بۆچوونێک لەو بازنەیە ترازابا بە دژی شۆڕشی دەقەبلاند. حیزبی ناوبراو بۆ ئەوەی رادەی وەفاداری خۆی بە ئیمام و خەتەکەی نیشان بدا، هاوکاری هێزە سەرکوتکەرەکانی دەکرد. پێرەوانی کۆنگرەی چواریش هێزی دابەزێنەری سیاسەت وڕێبازی ئەو حیزبە لە کوردستان بوون. هۆی ئەوەی بە ئاشکرا پاشگری ڕێکخراوی ئەیالەتی حیزبی توودەی کوردستانیان بە دوای خۆدا راکێش نەدەکرد نەک لەبەر ئەوەبوو سەربەخۆیی خۆیان بپارێزن، بەڵکوو جگە لە ئۆگری بە حیزبی دیمۆکرات کە ریشەی لە رابردووی کۆنی کورددا بوو، پێیان وابوو بەو شێوە لە لایەک دەتوانن خەڵکێکی زیاتر لە دەوری خۆیان کۆکەنەوە و لەلایەکیتر لەگەڵ کاربەدەستانی رژێم(ئەگەرمەودایان پێدرابا) وەک نوێنەری ڕاستەقینەی خەڵک لە سەر کێشەی کورد وتووێژیان کردبا.

لەو سەروبەندەدا ولە گرمەی شەڕی عێراق وئێراندا، بازاری شەڕوکێشەی نێوان هێزەکانی لاینگری شۆڕش، خەتی ئیمام ودژبەرەکانی گەرم بوو. کوردی لێقەوماوی خۆمان لە هەردوولاوە کێشەی خۆی لەبیر کردبوو، لە کوردستان لاینگرانی ڕێکخراوە سەراسەرییەکان و ناوچەییەکان هەرکام بە مەبەستی تایبەتی و لە چوارچێوەی سیاسەتی ڕێکخراوەکەیدا کەوتبوونە گیانی یەکتر. کۆمەڵە و حیزبی دیمۆکرات سەرەڕای شەڕی براکوژی نێو خۆیان، لەسەر دەسەڵات، لەوەش غافڵ نەبوون کە هەرتاوناتاوێک بۆسەی تیرۆر و تۆقاندن بۆ توودەیی و فیدای و پێرەو و تەنانەت هەرکەس یا کەسایەتێکی ئایینی و سیاسی کە لە دەرەوەی بازنەی سیاسەت و بۆچوونی ئەواندا هەنگاوێکی هەرچەند بچووکیشی بۆ هێدی کردنەوەی بارودۆخەکە هەڵێنابا‌وە، دانێننەوە. مستەفای شارویرانی کەم ئەندام کوڕە مجێورێکی هەژار و لێقەوماوی مزگەوتی قوبلەی مەهاباد، بە تاوانی لاینگری لە حیزبی توودە و هەروەها خالیدی بەدرنیا کە لە خێزانێکی مام ناوەندی و تا رادەیەک ناوبەدەرەوەی شار بوو بە تاوانی لاینگری لە فیداییەکان، لە لایەن پێشمەرگەکانی کۆمەڵەوە دەگیرێن و لە ڕێگای بردنیان بۆ بنکەی کۆمەڵە، گۆیا مستەفا وەدەنگ دێ و قسەیان لێ پەیدا دەبێ، ئەوانیش سێ و دووی لێناکەن و بە ئاسانی وەبەر گوولەی دەدەن و دەیکوژن. خالیدیش پاش ماوەیەک ئازاد دەکەن. ئێستاش نەزانرا ناوبراو بە چ تاوانێک و بێ ئەوەی

لێکۆلینەوەی لەسەر بکرێ، بە خۆڕایی خوێنی ڕژا. هەر لەو کاتانەدا، هێرش دەکەنە سەر ماڵی چەند ئەندامێکی پێرەو و دەیانبەنە دەرەوەی شار و وەبەر گوولەیان دەدەن و رادەکەن.

مەلا کەریمی شاریکەندی یەکێک لەو کەسایەتیە ئایینی و نیشتمانپەروەرانە بوو کە لەناو خەڵکی مەهاباد و دەورووبەری بە پیاوچاکی ناسرابوو و قسەی لە لای خەڵک دەڕۆی. چەندکەس لە کاربەدەستانی رژیم، یەک لەوان جەلائیپور فەرمانداری ئەوکاتی مەهاباد جاروبار هاتووچۆیان دەکرد تا لە رێگای ناوبراوەوە هەم مەتمانەی خەڵک بەدەست بێنن و هەمیش جێ پێی خۆیان سەقامگیرکەن. پێرەوانی کۆنگرەی چواریش بۆ ئەوەی بتوانن بە ڕێگای مامۆستا مەلا کەریمەوە و بە ناوی ئەوەوە، داخوازیەکانیان بە گوێی کاربەدەستانی رژیم بگەیەنن، بە ڕێگای دووکەس لە ئەندامان(ئەحمەدی عەزیزی و حوسێنی بەخشی) پێوەندیان لە گەڵ ناوبراوەوە گرت و لە دانیشتنێکدا لە ماڵی خۆی، وێڕای باسی وەزعی پێرەوان و گوشاری رژێم لە سەریان، دەقی داخوازیەکانیان بە نووسراوە پێشکەش کرد. مامۆستا بەڵێنیدا لە دیدار لە گەڵ نوێنەرانی دەوڵەت ئەو داوایانە بۆ چارەسەری کێشەی کورد لە ئێران بێنێتە گۆڕێ. بە داخەوە پێش ئەوەی لە تەک رژیم بە ئەنجامێک بگا، لە سەرەتای نەورۆزی ساڵی ١٣٦١ی هەتاوی(٢٢ - ٣ - ١٩٨٢) دوای نوێژی نیوەڕۆ لە بەر دەرکی مزگەوتی مەولەوی وەبەر دەسترێژی گوللەی پێشمەرگەیەکی کۆمەڵە دەکەوێت و شەهید دەکرێ. لەو بارودۆخەدا پێرەوانی کۆنگرەی چوار لە لایەن دەسەڵاتدارانی کۆماری ئیسلامیشەوە دەکەونە بەر هێرش و پەلامار. سێ ئەندامی پێرەو لە حاڵێکدا کە بە تاریکی شەو خەریکی بڵاوکردنەوەی تراکت و نووسینی درووشم لە سەر دیوار دەبن، تووشی کۆمەڵێک چەکداری رژیم دێن وسەرەڕای ئەوەی هاواردەکەن کە ئێمە پێرەوین، دەسترێژیان لێ دەکەن و بە توندی برینداریان دەکەن و لە ئاکامدا دوو کەسیان هەرکام لاقێکیان لە دەست دەدەن. جگە لەوە ژمارەیەکی بەرچاو کە لە زووە گیرابوون هەر لە زینداندا ڕایانگرتبوون، چەندکەسێکی تریش ماوەیەک دوای تەواوبوونی کۆنفرانسەکە گیران.

کاک ناسری خۆشکەلام ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی پێرەو لە سەرەتای زستانی ١٣٦١دا لە شاری بانە دەکەوێتە بەر دەستی جەلادەکانی کۆماری ئیسلامی. پاش ماوەیەک ئەشکەنجە و جەزرەبەدان لە ڕێکەوتی ٤ی بانەمەڕی ١٣٦٢ی هەتاوی بە شێوەیەکی دڕندانە و نامەردانە تیرەباران دەکرێ. کاتێک تەرمی ناسر تەسلیمی بنەماڵەی دەکەنەوە، لە گیرفانی کەواوپاتۆڵەکەیدا دوو نووسخە وەسیەتنامە دەبیننەوە. یەکیان بۆ هاوڕێیانی حیزبی و ئەویتریان بۆ دایک وباب و دەزگیرانەکەی. ناوبراو لە هەدووکیاندا زۆر ئازایانە و بوێرانە و بە ڕاشکاوی بە پێی بیرووبۆچوونی خۆی بەرگری لە ڕێبازی حیزب دەکا و بە گژ جەلادەکاندا دێتەوە و دەڵێ:" دەزانم کە بەدەستی دژی شۆڕش و کۆنەپەرستی ناو دەسەڵات دەکوژرێم... لەو کاتەدا یادی ئازایەتی مامە غەنی لە زیندانەکانی شادا و چۆک دانەدانی رەحمانی کەریمی من بە هێزتر دەکا تا لە بەرانبەر دوژمندا راوەستاو بم و.."..

بە داخەوە وەسیەتنامەکەی کە بۆ حیزبی نووسیبوو بە دەستەوە نییە. کاتێک لە شاخ بووین نووسخەی ئەسڵیمان لە لایەن بنەماڵەکەیەوە پێ گەیشت و لە لای من بوو. پاشان کە مامە ودووکەسەکەیتربە ناو پێوەندی گرتن لە گەڵ حیزبە براکان! دەهاتنە دەرەوە، داوای لێکردم لە تەک خۆی بیباتە دەرەوە. بە قسەی مامە دەبێ تەسلیمی عەلی خاوەری سکرتێری حیزبی توودەی کردبێ، ئەویش وادیارە لە ئارشیوی حیزبیدا بۆ ڕۆژی مەحشەر رایگرتووە! لەو ساڵانەی دواییدا ئەو وەسیەتنامەی کە بۆ بنەماڵەکەی نووسیوە بە دەستم گەیشت.

لە سەرەتای ١٣٦١ هەتا بەهاری ١٣٦٢ ئیسلامیە توندئاژۆکان پێ بەپێی پتەوکردنی دەسەڵاتیان لە ناو دام و دەزگاکانی دەوڵەتدا، گوشاریان دەخستە سەر حیزبی توودە و لاینگرانی لە سەراسەی ئێران. ئەوان زانیارێکی زۆریان لە سەر نفووزی ئەو حیزبە لە ناو ئۆرگانەکانی حکومەتی، بە تایبەت ئەرتەش و سوپای پاسدارانەدا بوو. دەشیانزانی کە پشتیوانی زلهێزێکی وەک یەکێتی سۆڤیەتی لە پشتە. هەربۆیە بە یارمەتی دەزگا جاسوسیەکانی غەرب بە تایبەت ئینگلیس، بە بیانووی جاسوسیکردن بۆ یەکیەتی سۆڤیەت کەوتنە گیانی و بە سەدان کەسیان لێ گرتن وبە دەیانیشان ئێعدام کرد. بەم شێوە مەلاکان ئەمەکداری خۆیان بەو کەسانەی کە رۆڵی هەرە گرینگیان لە پێناو سەقامگرتنی دەسەڵاتیاندا گێڕا نیشاندا. هاوکات لە گەڵ هێرش بۆ سەر حیزبی توودە، فیداییەکان و پێرەوانیش وەبەر شەپۆلی قین و تووڕەیی کۆنەپەرستان کەوتن. زۆربەی ئەندامانی کوردی توودەیی و فیدایی و پێرەو کە لە کوردستان دەژیان دەرفەتی دەربازبوون لە سنووری دەستکردەکانیان بۆ ڕەخسا و بە یارمەتی هێزە بەرهەڵستکارەکانی دژ بە ڕژێمی بەعس وەک پارتی و حیزبی شیوعی لە گەرمێن گیرسانەوە و چەند ساڵێک لە چاوەڕوانی بێ ئاکامدا مانەوە.

چۆنیێتی خۆ دەربازکردنی کوردەکانی لایەنگری حیزبی توودە بە پێرەو و فیداییشەوە لە چنگی پیاوکوژەکانی کۆماری ئیسلامی و هەروەها گیرسانەوەیان بۆ ماوەی نیزیک بە ٥ ساڵ لە شاخ و هەردەکانی کوردستان و هەڵسەنگاندنی باری نالەباری ژیانیان و لە چاوەڕوانی مانەوەیاندا پێویستی بە لێدوانی تایبەتی هەیە. بە کورتی هەوڵ دەدەم ئاوڕێک لەو ڕووداوە،بەتایبەت ئەو بەشەی پێوەندی بە پێرەوانەوە هەیە بدەمەوە.

هێرشی دەسەڵاتدارانی کۆماری ئیسلامی بۆ سەر حیزبی توودە لە چەند قۆناغی جیاوازدا بەڕێوەچوو. لە بەهاری ١٣٦١(١٩٨٢)دا ژمارەیەک لە ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی وکادرەکانی گیران، بەڵام بەڕێوەبەرایەتی هێشتا مەتمانەی بە ئیمام و خەتەکەی لە دەست نەدابوو و پێی وابوو ئەو هێرشانە بە پیلانی دژی شۆڕشی دزەکردوو لەناو دەسەڵاتدا بەڕێوە دەچێ و خومەینی ئاگای لێ نییە. لە ١٧ی ڕێبەندانی ١٣٦١ی هەتاوی سکرتێری گشتی حیزب "کیانووری"و چەندکەس لە بەڕێوەبەری و ئەندامان کەوتنەبەر هێرشی ڕژێم. دوای ئەوەی "سەرەچەرمەکە ئاو بردی" کەوتنە پەلەقاژە و لێیان وەراست

گەڕا و هەستیان بەمەترسی کرد و هێندێک ئاڵوگۆڕیان لە ڕێکخراوەکانیاندا پێکهێنا.

بەو پێیە پێڕەوانی کۆنگرەی چواریش خۆیان کۆکردەوە. سەرەتای مانگی گوڵانی ١٣٦٢ (١٩٨٣) هێرشی سەراسەری بۆ ڕاودونان وگرتنی توودەییەکان دەستی پێکرد. دەزگای پاراستنی کۆماری ئیسلامی بە کەڵک وەرگرتن لە هەموو چەشنە ئامرازێکی ئەشکەنجە و جەزرەبەدانی لەش و ڕەوان بۆ بە چۆکدادانی زیندانیەکان، توانی بەشێکی زۆر لە ئەندامانی بەڕێوەبەرایەتی بە ناو "ئێعتراف" وەرگرتن بێنێتە سەر تەلەفیزیون تا بەم شێوە کەسایەتی و کەرامەتی ئینسانیان تێک بشکێنێ و بە چۆکیاندابێنێ. لە ١١ی گوڵان دوکتور 'کیانوری' سکرتێری گشتی حیزبیان هێنا سەر تەلەفیزیون و ئەوەی سەبارەت بە خەیانەتکردنی حیزبی توودە لەمەڕ پێوەندی و بەستراوەیی بە حیزبی کۆمۆنیستی یەکێتی سۆڤیەت و سیخوڕی کردن بۆ ئەو وڵاتە و هەروەها هەڵەو چەوتی بیروبۆچوون و ئامانجەکانی حیزب،لێیان داواکردبوو، بە خەڵک و لایەنگرانی حیزبی ڕاگەیاند. بەم شێوە کۆماری ئیسلامی لە سەرجەمی خۆیدا، بە خەتی ئیمام و بێ خەتەوە لە گەلەکۆمەکێکی هەمە لایەنە و لە پێناو پتەوکردنی دەسەڵاتی ڕەشیاندا، بەو پەڕی بێ ئەخلاقی دەستیان بە گرتن و کوشت و بڕی کەسانێک کرد کە تا دوێنی خزمەتی زۆریان بە پەرەپێدان و سەقامگرتوویی سیستەمەکەیان کردبوو. هاوکات لە گەڵ هێرشی کۆماری ئیسلامی ، حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران لە توێی ئاگادارێکدا ئامادەیی خۆی بۆ پەنادانی توودەییەکان لە کوردستان، واتە لەو شوێنانەی بنکەی حیزبی لێیە، ڕاگەیاند.

هەرچەند ژمارەیەکی کەم لە ئەندامانی حیزبی توودە بە ڕێگای حیزبی دیمۆکراتدا خۆیان ڕزگارکرد، بەڵام ئەو ڕاگەیاندنە لە خۆیدا نیشانەی هەست بە بەرپرسیایەتی کردن و وەڵامی گیانی تۆڵە ئەستاندنەوە لەو هەلومەرجە دژوارەدا بوو کە داوێنی حیزبی توودە و لایەنگرانی گرتبوو.

پێڕەوانی کۆنگرەی چوار بە هۆی نیزیکایەتی و دۆستایەتی لە گەڵ پارتی و هەروەها شارەزاییان بەسەر ناوچەکەدا، هاوکات لە گەڵ هێرشی ڕژیم توانیان بە ڕێگای گوندی "ڕاژان" دا و بە یارمەتی پارتی لە یەکەم وەجبەدا ٢٥ کەس لە ئەندامانی بەڕێوەبەری و کادر دەربازی ئەودیوی گەرمێن بن. هەر لە ڕاژانەوە ڕاسپاردەمان ناردە تەورێزو کاک غەنی و کاک حەمەدەمینمان هێنا ڕاژان. لە تەورێز داوا لە کاک عەلی گەلاوێژ و چەند کەسێتر لە ئەندامانی حیزبی توودە کرابوو بە ڕێگای ئێمەدا دەرباز بن، بەڵام بەداخەوە گوێیان نەدابوویە و ئاخرسەر وەچنگ ڕژیم کەوتبوون و سەریان تێداچوو.

ڕۆژی ١٩ی مانگی گوڵانی ١٣٦٢(١٩٨٣) بەرەو "لۆلان" وەڕێ کەوتین لە بەرژەوەندی پارتی دا نەبوو ئەو جەماعەتە لە سەر سنووری دەستکرد ڕاگرێ. بڕیاردرا بەرەو بادینان دوور خرێنەوە. کاک غەنی و کاک حەمەدەمین و ئەحمەدی عەزیزی و

ئەندامێکی حیزبی توودە مانەوە. قەراردرا ئەو برادەرانە هەوڵ بدەن ئەوانەی گیانیان لە مەترسیدایە دەرفەتی دەرباز بوونیان بۆ مسۆگەر بکەن. ئێمە(نزیک ٢٦ کەس)لە تەک چەند پێشمەرگەی پارتی بەرەو بادینان وەڕێ کەوتین. پاش نیزیکەی چوار ڕۆژ ڕێپێوان ئێوارەیەکی درەنگ لە نزیک گوندی "حاجی بێرووخ" ڕاسپاردەیەکی پارتی لە پشت سەرمان لە دوورەوە هەرای کردین و داوای سێ کەس "مەحموود"و"مەجید"و"سەعید"ی کرد و کوتی لە لۆلانەوە بەرقیە (واتە بێسیم) لێدراوە و دەبێ ئێوە بچنەوە وێندەرێ. بەلامانەوە سەیربوو، بۆچی ئاوا بە پەلە برادەران داوامان دەکەن. جەماعەت ڕێگایان بەرەو بادینان درێژە پێدا و ئێمەش سێ کەس(ناوی نەهێنی من سەعید بوو) لە گەڵ ناردراوی پارتی گەراینەوە. پاش چەند سەعات گەیشتینە مقەری بارزان لە دەشتی بەرازگر. بە حورمەتەوە وەریان گرتین. شەومان ڕۆژ کردەوە و بەیانی سێ کەسیان ڕەگەڵ خستین و سەرلە نوێ ڕێگای براومان بڕیوە،تا گەیشتینە بنکەی دەفتەری سیاسی پارتی لە لۆلان. بە هۆی ئەوەی ئەو سێ پێشمەرگەیە حاڵی نەکرابوون کە ئێمە کێین لە ڕێگادا وەک گومانلێکراو و دژ بە خۆیان هەڵسوکەوتیان لە گەڵ دەکردین. پاشان بۆمان دەرکەوت کە خراپیان تێگەیاندوون و تەنیا ئەوەندەیان پێ کوتوون: " ئەوانە تەسلیمی لۆلان کەن."

لە وێندەرێ مامە غەنی بلوریان لە وەڵامی ئەو پرسیارەدا کە بۆ چی داوای گەرانەوەی ئێمەتان کردووە گوتی:" ئێوە بە ڕێوە بوون کە کاک حەمەدەمین مەوزووعێکی هێناگۆڕێ، نەزەری ئەوەیە کە مانەوەمان لێرە سوودی نییە و واچاکە تەرتیبی چوونە دەرەوەمان بۆ وڵاتێکی ئورووپایی بدەێن."

لەو وەزعەدا، زۆر کەم و کووڕی و گیروگرفت لە پێشمان بوو کە دەبوایە ڕێگا چارەیان بۆ بدۆزینەوە و خۆمان لەو قەیرانە کە لە ئاکامی هێرشی کۆماری ئیسلامی تووشمان بووە رزگار کەین. ئێستا ژمارەیەکی بەرچاو لەو کەسانەی گیانیان لە مەترسیدابوو بە نەهێنی لە ناوەوە دەژیان و پێویستیان بە یاریدەدانی ئێمە بوو. لە باری فکری و سیاسیەوە دەبوایە پێداچوونەوەیەک بکەین و خۆمان بۆ هەلومەرجی پێشهاتوو ئامادە بکەێن و... بەڵام بە داخەوە چەند کەس لە برادەرانی دەفتەری سیاسی بە تایبەت مامە غەنی و کاک حەمەدەمین بە بیانووی پێوەندی و مەشوەرەت کردن لە تەک حیزبی توودە پێیان لەسەر چوونە دەرەوە دادەگرت و هەموو چارەسەرێکیان لەو ڕوانگەوە دەبینی. بە پێویستی دەزانم ئەوەش بڵێم کە سەرەرای دژایەتی کردنی من و ئەحمەدی عەزیزی لەسەر چوونە دەرەوەی بەرێوەبەرایەتی و تەنانەت هەڕەشە و گوڕەشەی مامە غەنی لە ئێمە، دەفتەری سیاسی بە زۆربەی دەنگ بریاری پەسندکردنی ئەو پێشنیارەی دا. بە داخەوە چەند کەس لە ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی وەک غەنی بلوریان و حەمەدەمینی سیراجی کە تەمەنێکی زۆریان لە ناو جووڵانەوە و کاری سیاسیدا تێپەڕکردبوو و دەیانتوانی بە کەڵک وەرگرتن لە کەسایەتی و ئەزموونەکانیان چارەنووس و پێگەی پێرەو بە بارێکیتردا بخەن، بە خولانەوە لە بازنەی فکری و سیاسی حیزبی توودە و گرێدانی هەرچەشنە هەنگاوێک بەو حیزبەوە،

ڕێگەی بیرکردنەوە لە دۆزینەوەی چارەسەرێکیتریان لە خۆیان و هاوفکرانیان بەستبوو. ئەو بۆچوونە بە مانای پاکانەکردن بۆخۆم و هەواڵانی هاوتەمەنی خۆم نییە. ئێمە ئەزموونێکی ئەوتۆمان لە چەم و خەمی سیاسەتدا نەبوو. وەک سەدان لاوی دیکە بە ئەوینی خزمەت بە نەتەوەکەمان ، ئارمانی کۆمەڵگای بێ گەردی سوسیالیستیمان لە مێشکدا پەروەردە کردبوو و ببووینە دەرویشی ئەو ڕێگایە. ئێمەش هەرکام بە پێی رادەی پلەو پایەی تەشکیلاتیمان بەرانبەر بە هەرچەشنە بڕیارێک بەرپرس بووین، بەڵام بۆچوون و هەڵوێستی ئەو کەسایەتیانەی کە لە کۆمەڵگای وێنەی کوردەواریدا ڕۆڵی سەرەکی دەگێڕن، زەقتر و بەرچاوترە. لە کاری سیاسی و کۆمەڵایەتیدا، کاتێک بەرژەوەندی تاقمێک یان کۆمەڵێک بەستراوەتەوە بە بڕیاری کەس یان کەسانێک پێویستە بەو پەری بەرپرسیایەتیەوە و بێ لەبەرچاوگرتنی قازانجی شەخسی، بیر لە چارەنووس و بەرژەوەندی گشتی بکرێتەوە. لێدوان و بڕیاراتی سەرجەمی کۆبوونەوەکانی کۆمیتەی ناوەندی پێرەو لە چوارچێوەی خۆدەربازکردن لە شاخ پەنگی دەخواردەوە و هەرئەوەش بووبە یەکێک لە هۆ سەرەکیەکانی لە ناو چوونی پێرەو و پرش و بڵاو بوونی زیاتر لە ۳۰۰کەس کە چەند ساڵ لە چاوەڕوانیدا مانەوە و دەیانتوانی ببنە بەشێکی چالاک لە جووڵانەوەی کوردی ڕۆژهەڵاتی کوردستان.

ڕۆژی ۲۷ی گوڵانی۱۳٦۲(۱۹۸۳) کۆبوونەوەی دەفتەری سیاسی پێرەو لە بنکەی سەرکردایەتی پارتی لە لۆلان پێکهات. لەو کۆبوونەوەدا پاش هێندێک باسی لاوەکی سەبارەت بە هێرشی حکومەت، مامە غەنی لەسەر داواکەی کاک حەمەدەمین، پێشنیاری چوونە دەرەوەی خستە بەر باسی کۆبوونەوە، ئەوان بە ئاگاداری لەسەر ئەوە کە لە لایەک ئیمکانی چوونەدەرەوەی هەمووان نییە و لە لایەکیتر چەندکەس دژی چوونەدەرەوەن، کوتیان جارێ با سێ کەس بۆ پێوەندی لە گەڵ حیزبی توودە بچنە دەرەوە. کە باسی مەسەلەی هاوڕێیانی ناوشاروگوندەکان و چۆنێتی دەرباز کردنیان هاتە گۆڕێ، کاک حەمەدەمین وەدەنگ هات وگوتی:"لە ئورووپاڕا بە تەلەیفوون پێوەندیان لە گەڵ دەگرین .!"

کە ئەوەش خۆی هەڵایەکی زۆری لێکەوتەوە. بەهەرحاڵ پاش دوو جار دانیشتن بڕیاردرا کۆبوونەوەی بەرینتر واتە پلۆنۆمی بۆ بگیرێ. هەروەها لەو کۆبوونەوانەدا باسی پێوەندی لە تەک هاوڕێیانی حیزبی شیوعی عێراق هاتە گۆڕێ و قەرار درا ئەوانەی لە بادینان بێنەلای حیزبی شیوعی نیشتەجێ بن. لەو سەردەمەدا واتە بەهاری ۱۹۸۳شیوعیەکان کەتبوونە بەر هێرشی یەکیەتی نیشتمانی کوردستان و بنکەو بارەگاکانیان لە پشت ئاشان کەوتبووە بەر شاڵاو و ژمارەیەک لە کادرو پێشمەرگەیان لێ شەهید کردبوون. لەو بارودۆخەدا جەماعەتێکی زۆر لە پێرەو و فیدایی و توودەیی ڕۆژهەڵاتی کوردستان کە زۆربەشیان هەلومەرجی دژواری ژیانی شاخ و کێویان تاقی نەکردبۆوە، بە ڕێگای جەلدیان وگردەسوور و گردی کاولان و زێوکەدا، بە یارمەتی حیزبی شیوعی خۆیان گەیاندبوە ناوچەی ڕۆست و ببوونە بار بە کۆڵ ئەو حیزبەوە. سەرەرای ئەوە بەو پەڕی لە خۆبردوویەوە پێشوازی لێکردن وتا سەر وەک بنەماڵەی خۆی ئەرکی پاراستن و بەخێوکردنیانی خستە ئەستۆ

و بەدەرد و مەرگیانەوەبوو. ئەو یارمەتیەی کە لە ماوەی چەند ساڵاندا پارتی و بە تایبەتی حیزبی شیوعی بەو کەسانەیانکرد لە نەوعی خۆیدا بێ وێنە بوو. زۆرکەس لەوانەی ئێستا زیندوون چ لە ناو خۆی وڵات چ لە هەندەران، ژیانی خۆیان لەوان دەزانن و ئەو میوانداری و ئەمەگداریەیان لە بیر نەچۆتەوە. لە ئاخر ڕۆژەکانی مانگی گەلاوێژی 1362 (١٩٨٣) دا، کۆبوونەوەی کۆمیتەی ناوەندی پێرەو، بە باشداری زۆربەی ئەندامانی ناوەندی و راوێژکار لە داوێنی چیاکانی لۆلان گیرا و ناوی پلۆنۆمی لێنرا.

کۆبوونەوە لەسەر ئەو خاڵانەی خوارەوە قسەی کرد.

١- لە سەر پێشنیاری مامە غەنی، قەرار درا سێ کەس (مامە و کاک حەمەدەمین و نەوید) تەنیا بۆ باس و مەشوەرەت لە گەڵ حیزبی توودە و چەند لایەنیتر، بچنە دەرەوە و لە ماوەی ٣ تا ٤ مانگدا بگەڕێنەوە کوردستان.
٢- مانگێ جارێک مانگنامەیەک بە ناوی "رێبازی کوردستان" بە جێی "کوردستان" لە لایەن کۆمیتەی ناوەندیەوە دەرچێ.
٣- تا گەڕانەوەی ئەو سێ کەسە، کاروباری کۆمیتەی ناوەندی بە شێوەی شووڕایی بەرێوە بچێ و هەر15رۆژ جارێک کەسێک بەرپرسی هەڵسووڕانی کارەکان بێ.
٤- سێ کەس بۆ کۆمیسیونی تەشکیلات دیاری کران و بڕیاردرا بە کاری ناووەش رابگەن.
٥- بۆ راپەڕاندنی ئەرکەکانی پێوەندی و ماڵی و هەروەها راگەیشتن بە کاروباری مقەر، بەرپرس دیاری کرا.

لە لایەن توودەییەکانیشەوە کاک بابەکر(حەمەدەمینی چیرە) دیاری کرابوو تا لە گەڵ ئەو سێ کەسە سەفەر بکا. لە مانگی پووشپەڕی هەمان ساڵدا، کاروباری برادەران جێبەجێ بوو و هەر چواریان لە نێوان بەدرەقەی گەرمی هاوڕێیان بە هیوای ئەوەیکە خێری تێدابێت، بەرەو سەفەری نابەڵەدی وەڕێ کەوتن. جاماعەتیش بەو پەڕی دڵگەرمی خەریکی کەندەوەکۆشی و دابیینکردنی کەرەسەی ژیان ودۆزینەوەی شوێنی ئەمن بۆ مانەوە ودرووستکردنی سەرپەنا و نانەوەی ئازووقە و سووتەمەنی بۆ زستانی کوێستانە ساردەکانی کوردستان بوون. ئاخروئۆخری پاییز پاش زیاتر لە سێ مانگ، بە رێگای هاورێیانی شیوعی دا، نامەیەکی کورتی مامە غەنی مان پێگەیشت. لە نامەکەدا نووسرابوو:" بە هەزار زەحمەت و کوێرەوەری گەیشتینە جێ. ئەگەر بمزانیبا ئاوا تووشی چەرمەسەری دەبووین نەدەهاتم". فارس گوتەنی:'ساڵی خۆش لە بەهاریرا دیارە". لە نامەکەی مامەش را وادەردەکەوت کە بەم زووانە ناگەڕێنەوە(کەچی هەر نەشگەڕانەوە).

زستانی ئەو ساڵەمان هەرچۆنێک بێ تێپەڕکرد. بەهار داهات و لە کۆچکردووەکان خەبەرێک نەبوو، تەنیا نامەیەکی کاک حەمەدەمین نەبێ کە نووسیبووی:" تا ئێستا نەمانتوانیوە پێوەندی بە حیزبی توودەوە بگرین، ناچارین جارێ بمێنینەوە.

سەرچاوە
Serchawe

هاوناوەکەی ملازم چۆتە سەفەر نەهاتۆتەوە". هاوڕێکی کۆمیتەی ناوەندیمان هەبوو بە ناوی نەهێنی ملازم عەلی(عەتا دەباغی) مەبەستی کاک حەمەدەمین لە هاوناوەکەی ملازم ،عەلی خاوەری سکرتێری گشتی حیزبی توودەبوو کە لە پڕاگ دەژیا.

لە مانگی گوڵانی ١٣٦٣دا هاوڕێ بابەکر لە سەفەری دەرەوە گەڕاوە. خۆشی هەمووانی داگرت، پێمان وابوو بە دەستی پڕەوە گەڕاوەتەوە، بەڵام بە داخەوە شتێکی ئەوتۆی پێ نەبوو. گوتی :"هاوڕێیان سڵاویان هەیەو قەرارە بەم زوانە پەیکی حیزب بێ و وەزعەکە روون کاتەوە، بە ئێمەیان گوتووە لەمەودوا بە ناوی کۆمیتەی مهاجرەت کاربکەن". وەزعی برادەرانی توودەیی هەتا ئێرە ئاوا روون کرابۆوە، سەبارەت بە پێڕەوانیش گوتی:"قەرارە کاک حەمەدەمین ونەوید بگەڕێنەوە، دەبێ خۆمان و ئەو هێزە ڕاگرین تا هاوڕێیان دێنەوە". نامەیەکی مامە و کاک حەمەدەمینی هێنابوو کە تێیدا نووسرابوو "هاوڕێیان، ئەوە هاوڕێ بابەکر هاتەوە لاتان، تا ئێستا مەسائیلمان حەل نەبووە"! (دیارە مەسەلە تواندنەوەی بە بێ دەنگی پێڕەو لە حیزبی توودەدا بووە).

نیزیک بە دە مانگ چاوەڕوانی هێشتا برادەران مەسائیلیان حەل نەکردبوو، سەرەڕای ئەوەش دڵخۆشێک بەوەمابوو کە بەم زووانە "پەیکی" حیزب دێ و لەو سەرگەردانیە دەمانهێنێتە دەر. هەموو پێیان وابوو بەو زوانە بە شێوەیەک تواناکان وەکار دەخرێن وتەنانەت دەنگۆی ئەوە هەبوو کە لەوانەیە حیزب درووشمی رووخانی رژیم هەڵگرێ و دوور نییە پێویستی بە هێزی چەکداریش بێ.

بەڵام ئەوانە هەمووی ئارەزوو و خەیاڵ بوون. زۆری نەخایاند زەردی ونائومێدی و هەست بە بۆشایی و نەبوون کردن بە ناوچاوانی هێندێکانەوە دیارکەوت و وەک خۆرە ئەوانی دیکەشی داگرت. بەتایبەت دوای هاتنەوەی هاوڕێ بابەکر بە دەستی بەتاڵ و نەگەیشتنی پەیکی حیزب پاش چەند مانگێک،درۆنگی و دووبەرەکی کەوتە ناو ریزەکانی هەرسێ رێکخراو. لەناو پێڕەودا بەرپرسی تەشکیلات، خەریکی دنەدان بوو و ژمارەیەکی رەگەڵ خۆی خستبوو و لە ژێرەوە و بە نەهێنی خەریکی پێوەندی لە گەڵ حیزبی دیمۆکرات بوو. بۆ ئەومەبەستەش دووکەسی بە بەهانەی دیدار لە تەک خزم و قەومان نارده لای حیزب و بەڵێنی پێدابوون کە ئەوانیش لە داهاتوویەکی نزیکدا دەچنە لایان. بەڵام لەو سەروبەندەدا حیزبی دیمۆکرات تەنیا بە مەرجی نووسینی "تۆبەنامە" توودەییەکانی وەردەگرتەوە. تەنانەت چەندجارێک هاوڕێیانی شیوعی بە رەسمی داوایان لێکردبوون تا ئەو جەماعەتەی لە لای خۆیان راگرن و هاوکارییان لە گەڵ بکەن. بە قەولی شیوعیەکان وەڵامی حیزب ئەوەبووە کە دەبێ "غەڵەتنامە" بنووسن.

لێرەدا پێویستە ئاماژە بەوە بکەم کە بەر لە گەیشتنی ئەو چوارکەسە بۆ پراگ،ناردراوێکی حیزبی توودە، برادەرێکی خوێن شیرن و ئازاو لەبەردڵانی کرماشانی بە ناوی "عەلی" لە لایەن کۆمیتەی بروون مەرزی واتە کۆمیتەی دەرەوەی حیزبی توودە، بە یارمەتی هاورێیانی شیوعی رێگای چەندین رۆژەی نێوان سنووری دەستکرد لە قامشلی را کێوەڕەش لە سێ سنوور کە شوێنگەی گیرسانەوەی ئەو کاتی ئێمە بوو، ئازایانە بڕیبوو و خۆی گەیاندبووە لامان. بۆ ئەوەی ناوەکەی لە گەڵ عەلییەکانی تر تێکەڵ نەبێ، ناویان نابوو"عەلی بروون مەرزی."

کاتێک جەماعەت چاویان بە عەلی کەوت، گەلێک خۆشحاڵ بوون، لە ناوەوە پۆل پۆل خەڵک دەگیران و ئێعدام دەکران، رۆژ نەبوو هەواڵێکی ناخۆش نەبیسرێ، جگە لە ژیانی پڕلە چەرمەسەری وبێ ئیمکاناتی، مەترسی هێرشی هەرسێ دەوڵەتی ئێران و عێراق و تورکیەش هەڕەشەی لێدەکردین. سەرەڕای ئەوە هەموو لایەک ئامادەی کار و تێکۆشان و ڕووبەڕووبوونەوە لە گەڵ هەرچەشنە مەترسێک بوون.

بە مەرجێک لەو سەرگەردانیە نەجاتیان هاتبا . بەڵام پەیامی بەڕێوەبەرایەتی حیزبی توودە لە توێی نەوارێک دا کە ناردبوویان، ئاوێکی ساردی بەسەر لەشی گەرمی هەموان داکرد و هەرئەوەبەس بوو تا بۆمان دەرکەوتبا کە ئەوانە سوارچاکی ئەو مەیدانە نین.

لە ناو بەڕێوەبەرایەتی حیزبی توودە لە دەرەوەی وڵات، کەسێکیان ئامادەیی خۆی بۆ هاتنی شاخ رادەگەیەنێ. ئەوکەسە لەگەڵ "عەلی" خۆ دەگەیەننە سوورییە.لە دیمێشق لە لای هاورێیانی شیوعی بە بیستنی سەخڵەتی و نائەمن بوونی رێگای گەیشتن بە بنکەکانی ئێمە،کە تێپەڕبوون بەناو سەیتەرەی بەعس و ژاندارمی تورکی لە پێشدایە، ترسی رێدەنیشێ و داوای گارانتی لە هاورێیانی شیوعی دەکا! دیارە وەڵامی ئەوانیش روونە. ئەوە لە کاتێکدا بوو کە بەڕێوەبەرایەتی و کادرو ئەندامانی حیزبی شیوعی بە لاو و پیرەوە لە ساڵدا بە دەیان جار ئەو رێگایەیان بە پێیان دەپێوا و زۆرجاریش تووشی بۆسە و هێرشی جەیش وژاندارم دەهاتن.

بە هەرحاڵ کاکی سەرکردە شریتێکی نزیک بە یەک سەعاتە پڕدەکاتەوە و بە هاورێ "عەلی"دا دەینێرێ. لە قسەکانیدا دوای ئەوەی ئاماژە بە شکان و ورە لەدەستدانی رێبەرایەتی حیزب لە زینداندا دەکا، جەخت لەسەر ئەوەش دەکات کە سیاسەت و بۆچوونەکانی رابردووی حیزب بەرانبەر بە شۆڕش و کۆماری ئیسلامی دروست بووە و ئێستاش ئەگەر هەلومەرجێکی ئاوا بێتە ئاراوە، هەرئەو سیاسەتە دەگرینە پێش.

سەرچاوە Serchawe

پاشان بێ ئەوەی باسی ڕێبازی داهاتووی حیزب بکا، داوا لە هاوڕێیانی شاخ دەکا تا بیرو بۆچوونی خۆیان سەبارەت بە سیاسەتی داهاتووی حیزب بە نووسراوە تەسلیمی هاوڕێ "عەلی" بکەن.

برادەرانی توودەییش لە چەند لاپەڕەدا، وێڕای لێکدانەوەی بارودۆخی ئەوکاتی داوایان کرد کە پێویستە حیزب بە شێوەیەکی شۆڕشگێڕانە و شێلگیرانە خۆی بۆ خەباتێکی هەمەلایەنە دژی کۆماری ئیسلامی ئامادە بکا و لەو هێز و ئیمکاناتەی کە بە یارمەتی حیزبی شیوعی لە شاخ پێکهێنراوە کەڵک وەرگرێ و لە پێناو نزیک بوونەوە لە حیزبی دێمۆکرات وئۆپۆزیسیونی ئێرانی تواناکانی وەگەڕ خا.

ئێمەش وەک پێرەو بە نامە و بە قسە داواکانمان ڕاگەیاند. بە تایبەت لەسەر ئەوە سووربووین کە هیچ چەشنە بڕیارێک لە سەر چارەنووسی پێرەو بە بێ ئاگاداری کۆمیتەی ناوەندی و ئەندامانی ئەو ڕێکخراوەیە نەدرێ. هەروەها داوامان لە برادەران کرد هەرچی زووتر بگەڕێنەوە و چیتر لە چاوەڕوانیدا نەمانهێڵنەوە. پاش ماوەیەکی زۆر پێمزانی کە ئەو سەرکردەی زاتی نەبووە بێتە کوردستان و شریتی ناردبوو،"بابەکی ئەمیرخوسرەوی" ئەندامی دەفتەری سیاسی حیزبی توودە بووە کە بە دوای پلۆنۆمی 16دا ئالای دژایەتی لەگەڵ "سەفەری"و"لاروودی"و"خاوەری" هەڵکردبوو و بە تەمابووە لە مەسەلەی هاوڕێیانی شاخ بە قازانجی خۆی لە کێشە ناوخۆییەکانی حیزبیدا کەڵک وەرگرێ.

لە ٢٥ی گەلاوێژی ١٣٦٣دا بە بۆنەی ٣٩هەمین ساڵی دامەزراندنی حیزبی دیمۆکرات، ئاهەنگێکی خۆشمان بەڕێوەبرد. لە سەرەتای مانگی سەرماوەزی ئەوساڵەدا خەبەریان داینێ کە چەندکەس لە ئەندامانی بەڕێوەبەری حیزبی دێمۆکرات هاتوونەتە ئەو ناوە تا بێنە لای ئێمە. بارانێکی توند دەباری، لە ئەرمووشی پەنا کێوەڕەش، حامیدی گەوهەری، فەرێدونی میتران،سەعیدی ئەفشار ورەسووڵی ئاریا، لێمان وەژوور کەوتن. بە بینینیان گەلێک شاد بووین. ناوبراوان لە کۆنگرەی شەشی حیزبدا و پاش کۆنگرە، لەسەر گیروگرفتی ناو حیزبی و جیاوازی بیروڕا بە تایبەتی مەسەلەی داسەپاندنی ناميلکەی کورتەباسێک لەسەرسوسیالیزمی دیمۆکراتیک ومکانیزمی بەڕێوەبەری حیزب، ناکۆکی وکێشەیان لێ پەیدادەبێ.

هەرکام لەو کەسانە بە پێی رابردووی کار و تێکۆشان و پلە و پایەی حیزبی و رادەی زانیاریان لە سەر بارودۆخی ئەوکاتی، جێگایەکی دیاریکراویان لە ناو حیزب و لایەنگرانی حیزب دا هەبوو. ئەوان لە لای خۆیان حیسابێکی تایبەتیان بۆ پێرەو کردبۆوە. بەو نیازە هاتبوون تا بەڵکوو، بە هاوکاری لە تەک پێروان دا، ڕێگا چارەیەک بۆ خۆیان و کۆمەڵێکی زۆر لە هاوبیرانیان کە بە خاو و خێزانەوە نیزیکەی ٥٠٠ کەس دەبوون و لە هەڵ و مەرجێکی دژواردا دەژیان، بدۆزنەوە و بە یەکخستنەوەی هێز و توانایان لە گەڵ پێرەو، چالاکانە بەشداری کار و تێکۆشان بن. هەر چوار کەسیان لە

کۆبوونەوەیەکی هاوبەش لە گەڵ کۆمیتەی ناوەندی پێرەو دا،

پێشنیارەکانیان بەم چەشنە خستە روو.

- ئێستا کە وەزعی ئەولا (لای قاسملو) لە شپرزەبووندایە، ئێمە دەتوانین بەیەکەوە هێزەکانمان تێکخەینەوە و بە ناوی حیزب دەس بەکار بین .
- ئێمە خۆمان بە پێرەو دەزانین و سیاسەتی حیزبی توودەمان قەبووڵە.
- پێویستە لەباری ئیمکاناتی ماڵیشەوە یارمەتیمان بدەن.

رەنگە هەر چوار کەس لە لای خۆیان وایان حساب کردبێ کە چوون ئێمە سەربە حیزبی توودەین و میوانی حیزبی شیوعین و ئەوانیش لەگەڵ زلحیزبی کومونیستی دەسەڵاتداری یەکیەتی سۆڤیەت بران، دەبێ لە چ ناز و نێعمەتێکدا بژین و چ ئیمکاناتێکمان بۆ تەرخان کرابێ؟ نەیاندەزانی ئێمە، لەوان بێ دەرەتانترین و ئەگەر یارمەتی هاورێیانی شیوعی نەبا، کە ئەوانیش پیاو لە حەق لانەدا، لە خۆیان دەگێراوە بۆ ئێمە، هیچ چەشنە دەراوێکی روونمان شک نەدەبرد. لە کاتێکدا بەڕێوەبەرایەتی حیزبی توودە لە دەرەوە، لە کۆبوونەوەکانی حیزبیدا فرمێسکی بە درۆیان بۆ هەڵدەرشتین و زۆر جار بۆ ئەوەی وەرەی پەنابەرەکان بۆ یەکیەتی سۆڤیەت، بەرز راگرن، ئاماژەیان بە خۆڕاگری و بارودۆخی کوردەکانی شاخ کردووە و تەنانەت وایان نواندووە کە پێوەندی راستەوخۆیان لە گەڵیان هەیە و یارمەتیان پێ دەگەیەنن و لەوانەیە بەم زوانە شەڕی چەکداریش رابگەیەنێ، لە خۆیان نەگرت، تا بۆ یەک جاریش بێ، سووکە یارمەتێک بۆ هاوسەنگەرەکانیان بە رێگای هاورێیانی شیوعی دا بنێرن . کەچی کاتێک هاتینە دەرەوە گوێبیس بووین کە بە ناوی یارمەتی ناردنەوە بۆ برادەرانی شاخ، پووڵ و پارەیەکی زۆریان کۆ کردۆتەوە و خواردوویانە. تەنانەت ئەگەر بەڕێوەبەرایەتی فارسی حیزبی توودە، جگە لە فرۆفیشاڵ هیچ هەستێکی هاوکاری و دڵسۆزییان بەرانبەر بەو جەماعەتە کوردە لێقەوماوەی شاخ نەبوو، برادەرانی کوردی خۆمان لەو پەڕی بێ دەسەڵاتیدا، دەستەوەستان مابوونەوە و نەیانتوانی بە دوور لە سەرکردایەتی حیزبی توودە چارەیەک بدۆزنەوە و ئاورێک لە هاو قەتارەکانیان بدەنەوە. بە هەر حاڵ پاش پێشنیار و داوای برادەران، خۆمان کۆبوونەوەمان گرت و گەیشتینە ئەو قەناعەتە کە بە هۆی ئەوە لە هەل و مەرجی ئێستادا، رژیمی کۆنەپەرستی ئێران هێرشی دڕندانەی خستۆتە سەر هەموو حیزب و رێکخراوە ئازادیخوازەکان، پێویستە بۆ بەرەنگار بوونەوەی رژیم، هێزەکانی ئوپوزیسیون لە بەرەیەکدا کۆبنەوە و تواناکانیان یەکخەن . کەوابوو نابێ ریزەکانی حیزبی دێموکرات لێک بڵاو و لاواز بکرێ. لە لایەکی تر ئێمە نەماندەتوانی بە بێ ئاگاداری بەڕێوەبەرایەتی دەرەوە بڕیاری یەک لایەنە بدەین. سەرباری ئەوەش، ناکۆکی لە سەر شتی لاوەکی و چۆنێتی هەڵسوکەوت لەگەڵ یەکتر و نەخۆشی خۆ بە زڵ زانین و من من کردن و

ماندووبوون بە هۆی ناروونی وەزعەکە، دەرەتانی بیرکردنەوەی ئاسایی لە هەمووان بڕیبوو. لە هەمووی گرینگتر، ئەوە کە ئێمە خۆمان میوانی حیزبی شیوعی و بار بووین بە ملیانەوە. دەبوایە ئەم داوایە لە گەڵ ئەوانیش باس بکرێ. بە هەر لایەکەوە لێکمان دەداوە، بڕیاردانی یەکجاری ئاسان نەبوو . ئاخرسەر بە لێدوان و هاوفکری لە تەک هاوڕێیانی شیوعی و توودەیی و فدایی، گەیشتینە ئەو ئەنجامە کە بە برادەران رابگەیەنین، ئەگەر بۆیان دەگونجێ، بگەڕێنەوە شوێنی خۆیان و لە وێندەرێ درێژە بە کار و تێکۆشان بدەن. ئەوانەی بۆشیان ناگونجێ، دەتوانن وەک میوان لە لای ئێمە بمێننەوە. پێشمان راگەیاندن، کە: رەنگە تا بەهارێ هاوڕێیانی دەرەوە بگەڕێنەوە و بە تێکرایی چارەیەک بۆ ئەو وەزعە بدۆزینەوە، ئەوکات ئێوەش ئاگادار دەکەینەوە. هەر چواریان لە ناو بەدرەقەی گەرمی ئێمەدا بە نابەدڵی گەرانەوە. پاش چەند مانگ، کاک فەریدون و خاوخێزانی گەرانەوە لای ئێمە و کاک حامید و براکەی و چەند هاوڕێی تر چوونە لای پارتی و بە رێگای ئەواندا، چوونە دەرەوە.

لە پێوەندی لەگەڵ باری نالەباری جووڵانەوەی کوردی رۆژهەڵات، لە سەر و بەندی ساڵەکانی ١٣٦٣ و ١٣٦٤ی هەتاویدا، ئەو ئاڵۆزی و پەشێویەی کە لە ئاکامی گێرە و کێشەی پێش و پاش کۆنگرەی شەشی حیزبی دێموکرات، رووی لە حیزب کردبوو و ببووە هۆی دابڕانی ژمارەیەکی بەرچاو لە کادر و ئەندامانی حیزب، بە شێوەیەکی تر، رێکخراوی کۆمەڵەشی، لە پێوەندی لە تەک باری فکری و ئیدئولوژیکی و چۆنیەتی هەڵوێستی سیاسیان بەرانبەر بە مەسەلەی کورد تەنیبۆوە بەشێک لە هەڵسووڕێنەرانی رێکخراوی زەحمەتکێشانی کوردستان (کۆمەڵە)، وازیان لە کاری رێکخراوەیی هێنابوو. بەم شێوە لەو ساڵانەدا ژمارەیەکی زۆر لە کوردی چەپی رۆژهەڵات، بە خولانەوە لە بازنەی بێ چارەنووسیدا بە دوای پێوانەیەکدا، دەگەران، تا بتوانن بیر و بۆچوونەکانیان بێننە مەیدانی تاقیکردنەوە. لە راستیشدا، ئەگەر، ناوەندێکی رێکخەر لە ئارادابوایە، دەیتوانی ببێتە تەوەرەیەک بۆ کۆکردنەوەی سەرجەمی ئەو هێز و کەسایەتیانەی کە بە هۆی جیاوازی رێباز و بۆچوونی فکری یا هەر هۆیەکی دی، لە رێکخراوەکانی تر هاتبوونە دەر. ئۆرگانیزەکردنی ئەو هێزە لە چوارچێوەی رێکخراوەیەکی دیاریکراو دا، لە پاشەڕۆژدا دەیتوانی وەک هێزێکی چەپی رەسەنی کوردی دەوری خۆی لە مەیدانی تێکۆشاندا بۆ بەرژەوندیەکانی نەتەوەیی بە شێوەیەکی کارگەرانە بگێڕێ. لەو سەردەمەدا، هەبوون کەسانێک، چ لە ناو حیزبی دێموکرات، چ لە ناو کۆمەڵە و چ لە ناو پێرەودا، کە بە چاوی شک و گومانەوە لە سیاسەت و رێبازی هێزە سەراسەرییەکان بە تایبەتی حیزبی توودەیان دەڕوانی و بواری ئەوەیان تێدابوو، تا بە وازهێنان لە شێوەی خەبات لە شکڵ و قەوارەی سوننەتیدا، بە دابڕان لە هێزە سەراسەرییەکان، هەرچەند بە کاڵ و کرچیش بایە، رێچکەی رێبازێکی نوێ دابرێژن و بە نۆبەی خۆیان خزمەتی رێبازی رەسەنی کوردی و گەشەپێدانی بیری نەتەوەییان کردبا. پرۆسەی جیابوونەوەی کوردەکان لە حیزب و رێکخراوە کومونیستیە سەراسەرییەکانی ئێران لەو ساڵانەدا و بە تایبەت لە هەڕەتی، هەرەسهێنانی یەکێتی سۆڤیەتدا نیشانی دا، کە خۆبەستنەوە بەو هێزانە جگە لە فریودان و بە فیڕۆدانی کات و تواناکان، بەرهەمێکی دیاری

سەرچاوە
Serchawe

کراوی بۆ کورد تێدا نییە. هەرچی زەمان بە بەتاڵی و بێ بەرهەمی و بێ ئاسۆیی تێپەڕ دەبوو، هەست بە بۆشایی کردن و بێ هیوایی لە ناو ئەندامانی هەر سێ ڕێکخراودا، زیاتر پەرەی دەستاند. سەرەڕۆیی و ڕاڕایی و حوکمرانی بەشێک لە بەرپرسانی هەر سێ ڕێکخراوە دەرحەق بە ئەندامانی خوارەوە و بەشداری نەکردنیان لە ژیانی پڕ چەرمەسەری ڕۆژانەی شاخدا، بارهێنان و بردن، قورەکاری و خانوو سازکردن، چێشت لێنان و نان کردن، حەرەسیات واتە پارێزگاری کردنی بە نۆبە لە مقەر و... ڕۆژ لە ڕۆژ زیاتر مەتمانە و بڕوای ئەو جەماعەتەی بەرامبەر بە لێپرسراوان لاواز دەکرد.

ژیان لە هەر شوێنێک تەنانەت لە زیندانیش دا، بە مەرجێک حوکمی زیندان بڕابێتەوە، دەکەوێتە ناو چوارچێوەیەکی دیاریکراو و بە پێی بەرنامەی تایبەتی بە ڕێوە دەچێ. بەڵام کاتێک دەستەڵاتت بە خۆت نەبێ و لێت روون نەبێ چ داهاتوویەک چاوەڕوانت دەکا و چارەنووست بە چۆنێتی هەڵسوکەوت و هەڵوێستی کەسانێک بەسترابێتەوە کە خۆشیان چاو لە دەستی بڕیاری کەسانی دیکەن، وشەکانی خەباتگێڕ و خۆراگر و .. مانا و ناوەرۆکی راستەقینەی خۆیان لە دەست دەدەن و ئاهەنگی داچڵەکان و دارمان هەموو ئەندامی لەشت دادەگرێ و هێز و بڕستت لێ دەبڕێ و هەست بە بۆشایی و نەبوون دەکەی.

زیاتر لە سێ ساڵ نزیک بە سێسەد(٣٠٠) کەس لە رۆڵەکانی کورد، کە بە پەنا بردن بۆ شاخ و هەردەکانی کوردستان گیانی خۆیان لە ژێر چنگی جەلادانی کۆماری ئیسلامی رزگار کردبوو و ئامادەی هەر چەشنە فیداکاری و لە خۆبردوویيەک لە پێناو خزمەت بە گەلەکەیاندا بوون، بە تەمای ئەوە کە لە هێز و توانایان بۆ بەربەرەکانی دژی رژیمی کۆنەپەرەستی کۆماری ئیسلامی کەڵک وەردەگیرێ، لە چاوەڕوانی و هەلومەرجێکی هەرە دژواردا، هێشتبۆوە . پاش زیاتر لە سێ ساڵ نە تەنیا هیچ چەشنە یارمەتی و رێنوێنێک بۆ کاری داهاتوو، لە لایەن بەڕێوەبەرایەتی لە خەوداماوی حیزبی توودە، بۆ شاخ نەهات، بەڵکوو کاتێک بە هۆی هاوڕێیانی شیوعی، ئاگاداری هەرەسهێنان و ماندوویی و چوونەوەی بەشێک لەو جەماعەتە بوون، خۆیان بە وەشەوە ماندوو نەکرد، تا بە شێوەیەکی ڕێکخراوەیی و بە ڕێگای دۆستانی سۆڤیەتیان، هاوفکرەکانیان لە مەترسی لە داو کەوتنی رژیم بپارێزن. بەم چەشنە بەرە بەرە، گوشاری رەوانی و بێ بەرنامەیی جەستە و رۆحی هەموانی داگرت و شپرزەیی و ئاڵۆزی و لێکدابڕان رووی تێکردین. لێرەدا پێویستە ئاماژە بەوە بکەم کە ئەوانەی هاتنە دەرەوە و خۆیان رزگار کرد، نەک لە کاناڵی ڕێکخراوەییەوە، بەڵکوو هەرکەس بە پێی زانیاری وەرگرتن لە نیزیکان و دۆستانی خۆی، هەوڵی دەربازبوونی دا و بەم شێوەیە زۆربەی ئەو جەماعەتە، بەرە بەرە پەراوازەی هەندەران بوون.

شەوان و رۆژانی زستانی ساردو پڕ لە بەفری ساڵی ١٣٦٣ی هەتاویشمان لە دیوی رەق و تەق و لە پەنا سۆبەی دار بە خوێندنەوە و خۆبارهێنان، خەبازی(نانکردن) و خەفەریات(چێشت لێنان) و... ، رابوارد. خۆ رزگارکردن لەو وەزعە و

چوونەوە بۆ ناو ئێران سەرەڕای هەموو مەترسیێک، مێشکی بەشێک لە ئەندامانی بە خۆوە مەشغوول کردبوو. جگە لەوە ناوچەکەش کەوتبووە بەر هەڕەشەی لێدانی هەر دوو رژێمی ئێران و عێراق و چەند جاریش بۆمباران و تۆپباران کرا. بەم شێوە بەرە بەرە ژمارەمان لە کەمی دەدا و بێ هیوایی زیاتر روی تێدەکردین. لە ناو ئێمەی پێرەودا، دوو شێوە بۆچوون لە سەر چۆنێتی دەربازبوونمان لەو بارودۆخە لە ئارادابوو، چەند کەسێک کە بەرپرسی تەشکیلات یەکێک لەوان بوو، سەرەڕای وەفاداری و باوەر بە بە رێبازی فکری حیزبی توودە، خوازیاری گەرانەوە بۆ ناو حیزبی دیمۆکرات بوون. (لەمەو پێش باسی ئەوەم کردووە کە حیزبی دیمۆکرات بە مەرجی نووسینی تۆبەنامە پێرەوەکانی وەردەگرتەوە). لایەنەکەی دی کە زۆربەی ئەندامانی پێرەوی، بە نووسەری ئەو دێرانەشەوە دەگرتەوە، وەها شەیدای رێبازی حیزبی توودە بوون، کە بە بێ رێنوێنی و بریاری ئەو حیزبە، جووڵەیان نەدەکرد. ئەوان ئامادە بوون لە چاوەڕوانیدا بمێننەوە، بە مەرجێک لە لایەن رێبەرایەتییەوە ئەرکێکی دیاریکراویان بۆ کاری داهاتوو پێ ئەسپێردرابا و لەو بۆشایی و بێ بەرنامەییە رزگاریان بووبا. لە مانگی پووشپەری ١٣٦٤ی هەتاوی سەر لە نوێ دوو نامەمان بۆ برادەرانی دەرەوە نووسی و داوامان کرد، هەتا وەزعەکە بە تەواوی شێرزە نەبووە خۆیان بگەیێننەوە لامان. لە سەرەتای مانگی رەزبەری هەمانساڵدا، ئێمە و نوێنەرانی فیدایی و توودەیی کۆبوونەوەیەکی هاوبەشمان لە گەڵ هاورێیانی حیزبی شیوعی عێراق(ئەبوو حیکمەت، ئەبوو عامل و ئەبوو سەلیم) پیکهێنا. لەو دانیشتنەدا وێڕای لێکدانەوەی بارودۆخی خۆمان و باسی هاتنی دوو کەس لە بەرادەران بۆ سوریە،

دەقی بروسکەی هاوڕێیانی دەرەوەمان بەم چەشنە پێ ڕاگەیەندرا:

"هاورێیانی بەرێز سڵاو، لەو ماوەدا چەندین نامەمان بۆ ناردوون، تەنیا دوو نامەی ئێوە بەدەستمان گەیشتووە. لە مەودوا، لە ژێر ناوی حیزبی توودەی ئێران درێژە بە تێکۆشان دەدەین، تێبکۆشن کار و باری سەبارەت بە یەکێتی فکری و رێکخراوەیی جێ بە جێ بکەن. رێگای گەرانەوە داخراوە." "براتان حوسین"

حوسین، نازناوی کاک حەمەدەمینی سیراجی بوو. کاک حەمەدەمین و نەوید هاتبوونە سوریە و لە دەمیشق گۆیا ماوەیەکی زۆر لە چاوەڕوانیدا دەمێننەوە، تا بەڵکوو بە یارمەتی و بە رێگای هاوڕێیانی شیوعی یان پارتی دا بگەرێنەوە ناوچەی نیشتەجێبوونی ئێمە. بەڵام وەک لە نامەکەی کاک حوسین ڕا دەردەکەوت، وادیار بوو رێگا داخرابوو . جا چۆن داخرابوو، ئێمە ئاگادار نەبووین، ئەوەندەمان دەزانی کە هاورێیانی شیوعی و پارتی و زۆریەک لە هێزە بەرهەڵستکارەکانی هەر چوار پارچەی کوردستان رۆژانە لەو رێگایانەوە هاتووچۆی ناوەوە و دەرەوەیان دەکرد! بە هەر حاڵ ئەو چەند دێرە ئاکامی کار و تێکۆشانی زیاتر لە دوو ساڵ مانەوەی ئەو سێ برادەرە لە دەرەوەی وڵات و چۆنێتی دۆزینەوەی رێگاچارە بۆ دەربازبوون لەوقەیران و هەلومەرجە دژوار و ناڕوونە بوو کە جەماعەتی شاخ بە تایبەت پێرەوانی لە خۆ گرتبوو.

سەرچاوە Serchawe

سەبارەت بە چۆنێتی یەکگرتنی ڕێکخراوەیی و چارەنووسی ئەو جەماعەتە، لە مەڕ مانەوە یان نەمانەوەیان لە چیا، هەروەها هاتنەوە و نەهاتنەوەی خۆیان، هیچیان ڕانەگەیاندبوو. بەم شێوە هەر سێ برادەری بەرپرس، بە بێ پرس و ڕا لەگەڵ ئەندامانی دیکەی حیزب و بێ ئەوەی بنەما هەرە سەرەتاییەکانی پرنسیپی حیزبی لە بەر چاو بگرن، خۆیان لەگەڵ بەڕێوەبەرایەتی حیزبی توودە پێک هاتبوون و لە دان و ستاندنێکی ناوخۆییدا، بە بێ دەنگی، تۆماری پێرەوانی کونگرەی چواریان، پێچاوە. من وەک ئەندامێکی ئەو کاتی کومیتەی ناوەندی پێرەو ئەوە ڕادەگەیەنم کە: بە هۆی لایەنگری و ئۆگری بە سیاسەت و ڕێبازی حیزبی توودە لەو سەردەمەداو یەکلابوونەوەی وەزعی سیاسیمان، هەرچەند دژایەتیم لە تەک ئەو بڕیارەدا نەکرد، بەڵام ناتوانم گلەیی و ناڕەزایی خۆم لە کەمتەر خەمی و بێ پرنسیپی ئەو سێ کەسە ڕانەگەینم، کە بە بێ پرس و ڕا کردن بە ئەندامانی دیکە وبە بێ سرنجدان بەو مەسەلەیە کە تەنیا بۆ باس و مەشوەرەت چوونە دەرەوە و بەس، بێ ئەوەی لە مەبەستی بەڕێوەبەرایەتی حیزبی توودە بکۆڵنەوە، یان تەنانەت گوشار بێنن بۆ ئەوەی چۆنێتی ڕێکەوتنەکە ڕابگەینن، بە شێوەیەکی زۆر ساکارانە ملیان بۆ داوای بەڕێوەبەرایەتی حیزبی توودە، ڕاکێشا.

کاک غەنی بلوریان وەک کەسایەتی ناسراوی کورد بە پلەی یەکەم بەرپرسایەتی دەکەوێتە ئەستۆ. ناوبراو لە لاپەرەی ٣٦٣ی بیرەوەریەکانی "ئاڵەکۆک"دا لە وڵامی داوای سەفەریدا کە گۆیا د.قاسملوو ئامادە بووە بە مەرجێک پێرەو حەل بکرێ، لە بەرەیەکدا لەگەڵ حیزبی توودە هاوکاری بکا، لەم بارەوە دەڵێ: "من لە لایەن هاڤاڵانی خۆمەوە دەسەڵاتم پێدراوە و دەتوانم کاتی پێویست بڕیار بدەم. "مامە دەڵێ ئەگەر مەرجی د. قاسملوو بۆ هاوکاری و هاوبەرەیی لەگەڵ حیزبی توودە، تواندنەوەی پێرەوانە، من نابمە کۆسپی سەر ڕێ. بەڵام کاتێ مامە داوا لە خاوەری و سەفەری دەکا تا چۆنێتی پێکهاتنیان لە مەڕ تێکەڵ بوون بە حیزبی توودە بە ئاشکرا ڕابگەینن، هەر دوو کەس لە وڵامدا دەڵێن"جارێ پێویست ناکا." کە ئەوە خۆی شک و گومان لە قسەکانی سەفەری و خاوەری دا دێنێتە پێشێ. من لام وایە ئەوان بۆ ئەوەی ئەو مەسەلەیان هێناوەتە گۆڕێ، تا بەو بەهانە خۆیان کە لەو پەڕی لاوازی و بەربڵاوی دا بوون، بە یارمەتی کوردەکان بە هێزکەن و ڕاستەوخۆ لە تواناکانیان کەڵک وەرگرن. مامە غەنی زۆرجاران بۆ منی گێڕاوەتەوە کە کاتی گەیشتنی بە فرۆکەخانەی پراگ، چۆن خاوەری لە باوەشی کردووە و پێی گوتووە: "لە ئاسمانان لێت دەگەڕام لە عەرزی وەگیرم کەوتی، تازە لێت ناگەڕێم بگەڕێیەوە، زۆرمان کار پێتە." هەروەها باسی ئەوەی بۆ کردووم کە چۆن وادە و بەڵێنی بەرپرسیایەتی ڕێکخراوی ئەیالەتی کوردستانیان پێداوە و تەنانەت بە قسە دەسەڵاتی تەواویان داوەتێ تا بۆ خۆی ڕاستەوخۆ لە سەر کێشەی کورد پێوەندی بە کاربەدەستانی یەکێتی سۆڤیەتەوە بگرێ و چی و چی! هەروەها زۆر جار ئەوەشی گێڕاوەتەوە کە کاتێک لە پراگ بووە، د. قاسملوو لەگەڵ هاڕێ عەزیز محەمەد سکرتێری ئەو کاتی حیزبی شیوعی عێراق، چۆتە لای و پاش باسێکی زۆر پێی گوتووە: "ئەتۆ لە هەر جێگایەک بی هەر ئی خۆمانی." ئەوەش ئەوە دەگەیەنێ کە ئەگەر دوکتور قاسملوو، نییەتی ئەوە بوایە کە پێرەو لە حیزبی توودە دا بتوێتەوە، چۆن ڕاستەوخۆ لەگەڵ مامەی نەدەهێنا گۆڕێ .دڵنیام

سەرچاوە
Serchawe

کە غەنی بلوریان بە نییەتی خزمەت بە نەتەوەکەی ملی بۆ ئەو داوایە راکێشاوە، بەڵام دیسانیش دووپاتی دەکەمەوە کە چوارچێوەی ئەرکی مامە و ئەو دوو کەسەی تر ئەوە نەبوو تا بڕیاری یەکجاری لە سەر چارەنووسی پێڕەو بدەن، ئەویش بە چەشنێکی ئەوتۆ کە تەنیا رەزامەندی خۆیان و حیزبی توودە مسوگەر بکا. چۆنیەتی توانەوەی پێڕەو لە حیزبی توودە دا، پێویستی بە لێکۆڵینەوەی زیاتر هەیە .پێچانەوەی تۆماری پێڕەوانی کونگرەی چوار، لە کۆبوونەوەیەکی ئاسایی چەند کەسی دا و دیزە بە دەرخۆنە کردن و رانەگەیاندنی، جارێکی تر نیشانی دا کە بە رێوەبەرانی حیزبی توودە نە تەنیا هیچ نرخێکیان بۆ جووڵانەوەی کورد دانەنا بەڵکوو زۆر زیرەکانە و تێکدەرانە، وەک ئامرازێک لە بازاری سیاسەت و لە پێناو بەرژەوەندی خۆیاندا، سات و سەودایان لەسەرکرد. خۆشمان زۆر ساویلکانە لە داویان کەوتین. ئەوان زەمانێک کەبە ناوی خەباتی دژی ئەمپریالیستی دیفاع و بەرگریان لە رژیمی کۆنەپەرستی ئیسلامی دەکرد بۆ ئەوەی وەفاداری خۆیان بە مەلاکان نیشان دەن دەستیان خستەناو جووڵانەوەی کورد وبە هێنانە ئارا و زەقکردنەوەی ناکۆکیە فکری، سیاسی و شەخسییەکان تۆی دووبەرەکی و دوژمنایەتیان بڵاو کردەوە و تا ئەو جێیەی بڕستیان کرد، لە پێناو لاوازکردنیدا کۆتاییان نەکرد و بەو کارەش خزمەتێکی بە نرخیان بە مانەوە و سەقامگیرکردنی کۆماری ئیسلامی کرد. کاتێکیش هێرشیان کرایە سەر و بێ بەزەیانە سەرکوت کران وتووشی زیندان و ڕاونان ودەربەدەری هاتن، لەو پەڕی بێ دەسەڵاتی و هەلپەرستیدا، هانایان بۆ حیزبی دیمۆکرات برد و پێشنیاری «بەرەی یەکگرتوو»یان پێ کردن و ئەمجارە لە وەرچەرخانێکی تردا و بە ناوی پێشنیار و مەرجی دوکتور قاسملوو بۆ پێکهێنانی ئەو «بەرە» خەیاڵاوییە سەری پێڕەوانی کونگرەی چواریان بە بێ دەنگی بڕی و بەرەی یەکگرتووی خەڵکیش هەرگیز پێک نەهات.

دوای گەیشتنی تیلگرافی کاک حەمەدەمینی سیراجی لەمەڕ «یەکیەتی فکری و رێکخراوەیی لە گەڵ حیزبی توودەی ئێران» کۆبوونەوەی کومیتەی ناوەندی لە شاخ گیرا.

لەوکۆبوونەوەیەدا باسێکی دوور و ودرێژ لە سەر ئەورێککەوتنە (ئەوداسەپاندنە) کرا. وەکوو چاوەڕوان دەکرا، دوو کەس لە ئەندامانی بەڕێوەبەری(کاک ئەحمەدی عەزیزی بەرپرسی تەشکیلات و ئەندامێکی کومیتەی ناوەندی) دژی ئەو بڕیارە راوەستان. ئەو هەڵویستەی وان، هەر وەک زۆرجار بۆ خۆیان باسیان دەکرد، دژایەتی لە تەک رێباز وئیدۆئۆلۆژی و سیاسەتی حیزبی توودە نەبوو، بەڵکوو پێیان وابوو پێڕەوانی کونگرەی چوار دەبێ تێکەڵاوی حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران بێتەوە ولە ریزی ئەو حیزبەدا درێژە بە تێکۆشان بدا. هەر چەند دەیانزانی کە ماوەیەک لەمەو پێش بە ڕێگای هاورێیانی شیوعی دا، داوا لە حیزبی دیمۆکرات کرابوو کە بۆ ئەوەی بواری تێکەڵ بوونەوە خۆش بکرێ، وەک میوان پێڕەوانی کونگرەی چوار قەبوول بکا. بەڵام لە وەڵام دا کوتبوویان دەبێ غەڵەت نامە (واتە تۆبە نامە) بنووسن. ئەوان لە گەڵ حەوت کەسی تر لە ئەندامان پاش ماوەیەک بە یارمەتی هاورێیانی شیوعی چوونەوە لای حیزبی دیمۆکرات. کەچی بە

داخەوە نەک هەر وەرنەگیرانەوە بەڵکوو هەر وەک ئاماژەم پێی کردووە شەرت ومەرجیان بۆ دانابوون و وادیارە ئەوانیش لەو کاتی دا نەچووبوونە ژێر باری ئەو داوایە. تا ئەو جێیەی ئاگادارم، چەند کەسێکیان چوونەوە ناوشارەکان و هێندێکیشان خۆیان لە دەرەوەی وڵات گرتۆتەوە. (لەو هاورییانەی کە لە شاخ مابوونەوە زۆربەیان بە کوێرەوەری و زەحمەتێکی زۆر دوای تێپەڕ کردنی مەترسی وهەڕەشەی شەڕ و پێکدادانەکانی نێوان ئێران و عێراق وکیمیابارانی بنکەکانیان، بە سەر سووریە و عێراق و تورکیە وئازەربایجانی سۆڤیەت و تەنانەت ئەفغانستانیش دا بڵاو بوونەوە و ئاخرسەر لە ئورووپا و کانادا و .. گیرسانەوە)

زۆربەی ئەندامانی دی کە خۆشم یەکێک لەوان بووم، گەرچی لە سەر شێوەی کارەکە ڕەخنەیان گرت بەڵام ملیان بۆ یەکێتی سیاسی، ڕێکخراوەیی لە گەڵ حیزبی توودە ڕاکێشا و بە پیریوە چوون. سەبارەت بە جێبەجێ کردنی چۆنێتی تێکەڵاوبوون و دیاریکردن و دەستنیشان کردنی ڕێوشوێنی ئەندامانی پێرەو، هیچ بەرنامەیەکی دیاریکراو لە گۆڕێدا نەبوو و ئەوەی کرا گۆترەکاری بوو. (لە سەر هەڵبژاردنی ئەندامێکی کۆمیتەی ناوەندی پێرەو بۆ بەشداربوون لە کۆمیتەی ئەیالەتی دا، مشت و مڕی زۆر کرا و ئاخرسەریش برادەرانی کۆمیتە ئەوەی خۆیان لە پێش دا دەستنیشانیان کردبوو بردیانە ناو کۆمیتەکە) لە دەرەوەی وڵاتیش، دوایی بۆمان دەرکەوت کە مامە غەنی بۆتە ئەندامی دەفتەری سیاسی و کاک حەمەدەمینی سیراجیش بۆتە کۆمیتەی ناوەندی نەویدی موعینیش سەری بێ کڵاو ماوەتەوە. لێرەدا پێویستە ئاماژە بەوە بکەم کە ئەوکەسانەی کە لە هەل و مەرجی نەهێنیدا لە ناو ئێران دەژیان، هیچ پرسێکیان پێ نەکرا وتەنانەت لەو ئاڵوگۆڕانەش ئاگادارنەکران. بە هەر حال پێرەوانی کونگرەی چوار، بەو شێوەیە بە حیزبی توودەوە لکێندرا، ئێمەش وەک زۆربەی ئەندامانی پێرەو، لە چیاکانی کوردستان کە تێکەڵاوی «ڕێکخراوەی ئەیالەتی حیزبی توودەی ئێران لە کوردستان» بووین، چارە نووسمان بە چارەنووسی ڕێکخراوێک گرێدرا کە لە لایەن بەڕێوەبەرایەتی کاتی حیزبی توودەوە هیچ بایخێکی سیاسی و ڕێکخراوەیان بۆ دانەدەنا. (پاش ماوەیەک بۆم دەرکەوت کە ڕێبەری حیزبی توودە لە دەرەوەی وڵات نەک هەر بایخیان بۆ ڕێکخراوەکانی ناوەوە دانەدەنا بەڵکوو هیچ چەشنە زانیاریکیشیان لە سەر چۆنێتی هەلسووکەوتی ئەوان نەبوو و تەنیا خۆیان بە شەڕی دەسەڵات لە ناو ڕێبەری دا مەشغوول کردبوو.)

بەو جۆرە کۆتایی بە تەمەنی دیاردەیەکی سیاسی لە و بەشەی کوردستان هێنرا کە لە کاتی پێکهاتنی دا «نامە مردم» ئۆرگانی ناوەندی حیزبی توودەی ئێران بە تیتری درشت و قەبە لە لاپەڕەی یەکەم دا باسی کرد و لە ناو کۆڕ و کۆمەڵە سیاسیەکانی ناوەوە و دەرەوەی کوردستان دەنگی داوە و بۆ ماوەیەک لە گۆڕەپانی سیاسی ئێران دا، کەم و زۆر شوێن پێی بەسەر ڕووداوەکاندا، دیار بوو. کاتی تواندنەوەشی، چوون بەرژوەندی و مەسڵەحەتی حیزبی توودە و هاوپێمانەکەی لەوەدابوو، بێ ئەوەی تەنانەت دێڕێکی لە سەر بنووسرێ، بە بێدەنگی خنکێندرا و نووزەی لێوە نەهات. بە چاو

پێداخشاندن و لێکدانەوەی ئەو رووداوە بۆمان دەردەکەوێ کە سازدانی پێڕەوانی کونگرەی چوار هیچ چەشنە پێوەندیکی بە ئامانج وستراتێژی سیاسی جووڵانەوەی کوردەوە نەبوو بەڵکوو بەرهەمی ململانی و ناکۆکی نێوان دوو رەوت و ڕێبازی فکری بوو کە لە ئەساس دا هیچکامیان نوێنەرایەتی راستەقینەی جووڵانەوەی رزگاری نەتەوەیی کوردیان نەدەکرد، بەڵکوو لە سەرجەمی خۆی دا لە ژێر کارتێکەری دیاردە دەرەکیەکان ولە پێناو چەسپاندنی سیاسەتێکی دیاری کراو کە بە پێی هەڵکەوت بە دوای ڕێگا چارەی کاتیدا دەگەڕا (وەک چارەسەری خودموختاری ئیداری و فەرهەنگی) پلان و بەرنامەی بۆ کورد دادەڕشت. سەرهەڵدانی ئەو دیاردانە بە پلەی یەکەم ئاکامی کاڵی و کرچی سیاسی کۆمەڵگای کوردەواری و نامۆ بوون بە ڕێبازی چارە سەری مەسەلەی نەتەوایەتی لە سەر بنەما سەرەتایی و بنچینەیەکانی مافی دیاری کردنی چارەنووس لە فۆرمی دەوڵەتی سەربەخۆی نەتەوەیی دابوو. بە واتەیەکی تر نە ئیدۆئۆلۆژی کۆمۆنیستی، کرێکاری و نە سۆسیال دێمۆکراسی ئورووپای رۆژاوا، وەڵامدەری داخوازی نەتەوایەتی، نەتەوەیەکی دابەشکراوی وەک نەتەوەی کورد نین و نابن. گەرچی بەم شێوە نامەسئوولانە کۆتایی بە تەمەنی پێرەوانی کونگرەی چوار هێنرا و وەک ڕێکخستنێکی سیاسی لە مەیدانی جووڵانەوەی کورد دا نەما، بەڵام ئەو هێزە بە پێچەوانەی ویستی بەڕێوەبەرانی حیزبی توودە نەک تەنیا بۆیان نەبوو بە ماڵ، بەڵکوو زۆربەی نیزیک بە تەواوی ئەندامانی پێشووی پێرە و هەروەها کوردەکانی توودەیی و فیدایی لە پرۆسەیەکی فکری، سیاسی دا بە دابڕان لە ئیدۆئۆلۆژی چەپی سووننەتی و رووهێنان بۆ مەیدانی خەباتی نەتەوایەتی هزر و تواناکانیان لەو گۆڕەپانەدا خستە کایەوە و بیر و بەرژووەندی نەتەوایەتی بووبە بناغەی کار و کردەوەکانی رۆژانەیان. من وەک کەسێک کە لە سەرەتاوە تێکەڵاوی ئەو ڕەوتە بووم، هەوڵ دەدەم بە کورتی تیشک بخەمە سەر ئەو جموجۆڵ و ئاڵووگۆڕیە فکری و سیاسییانەی کە دوای تێکەڵ بوون وپاشان هاتنە دەری یەکجاری لە حیزبی توودە، تووشی ئەو کۆمەڵە کوردەی گیرۆدەی ڕێبازی سوسیالیزم لە وێنەی یەکیەتی سۆڤیەت دا،بوون.

لەو کاتانەدا کە بەڕێوەبەران و کادر و ئەندامانی حیزبی توودە و پێرەو فیدایی کەوتبوونە بەر هێرش و راونانی دەسەڵاتدارانی کۆنەپەرستی ئێران، جووڵانەوەی نوێخوازی واتە »پرۆستریکا« لە دژی سەرەرۆیی و دیکتاتۆری نوێنەرانی پرولیتاریا، سەراسەری وڵاتی سۆڤیەتی تەنیبۆوە و دام و دەزگای دەسەڵاتداریەتی تاقە حیزبی، لەق کردبوو. لەو هەل و مەرجەدا ژمارەیەکی بەرچاو لە جەماعەتی شاخ دوای ئەوەی نەیانتوانیبوو درێژە بە ژیانی نەهێنی بدەن و کەوتبوونە بەر مەترسی گیران، بە هیمەتی خۆیان و دۆستانیان روویان لە سۆڤیەت کرد و لەشاری باکوی ئازەربایجان، گیرسانەوە. لە مێژووی جولانەوەی کورد دا، دوای تێکشکانی کۆماری مەهاباد و پەنابردنی بارزانییەکان بۆ سۆڤیەت، ئەوە یەکەم جاربوو کە دەیان کەس کورد بەو شێوە بەربلاوە ڕوو لەو وڵاتە دەکەن. ڕەنگبێ تا ئەوکاتی ئاوات و ئارەزووی هەموان ئەوەبوو تا لە نیزیکەوە ئەو دنیا سیحراوییە و بێ کەم وکوورییەی کە لە کتێبەکاندا خوێندبوویانەوە یان پێشینیان بۆیان گێڕابوونەوە ببیینن و لە ئەزموونەکانی بۆ بنیاتنانی کۆمەڵی سوسیالیستی دوارۆژی کورد کەڵک وەرگرن. لەمەو پێش وایان

تێگەیاندبووین کە لە دنیای سۆسیالیزمی سۆڤیەت دا دیاردەکانی هەژاری، برسییەتی، بێ سەوادی وبێکاری و... لە ئارادا نین و ئازادی، دادپەروەری کۆمەلایەتی، گەشە سەندنی سەنعەت و تێکنۆلۆژی هەموو بوارەکانی ژیانی کۆمەڵی داگرتووە، جگە لەوەش پێمان وابوو یان وا باو بوو کە تەنیا هاندەر و پشتیوانی جوولانەوەی رزگاریخوازنەی کورد بەرەی سوسیالیزم بە سەرۆکایەتی یەکیەتی سۆڤیەتە. نەماندەزانی کە هاندەر بوو بەلام پشتیوانی راستەقینە نەبوو. کاتێک لە ژێر گوشاری راونان و نەبوونی دەرەتانی مانەوە بە ناچاری رێمان لە ماڵی ئاوات و ئارەزووەکانمان کەوت و لە نیزیکەوە تێکەلاوی بووین، بە جارێکی داچلەکاین و ریسەکانمان لێ بوونەوە خوری لە راستیشدا، ئەوسیستمەی بە ناوی «سوسیالیزمی واقعەن مەوجوود» پرۆپاگەندەیان بۆدەکرد و خەڵکیان لە پێناودا بۆ بە کوشت دەدا فرێ بە سەر سوسیالیزم و دادپەروەرییەوە نەبوو. بەکورتی تاک و کۆمەڵ کەسایەتی سەربەخۆیان لێ زەوت کرابوو و سیستمێکی بە تەواوی ویشک و بێرۆکراتیکی تاقە حیزبی باڵی بەسەر کۆمەڵگادا کشاندبوو. نوێنەری ئێرانیە راکردووەکان لە پێوەندی لە گەڵ دەزگای حکومەتی ئازەربایجان، فرقەی دێمۆکرات بوو کە لە ڕواڵەتدا رێکخراوی ئەیالەتی حیزبی توودە بوو، بەلام بە کردەوە حیزبی توودە لە ژێر رێبەری و دیسیپلینی فرقەدابوو. هۆیەکەشی ئەوەبوو کە بە درێژایی دەیان ساڵ (دوای تێکشکانی کۆماری ئازەربایجان و پەنابردنی فرقەییەکان بۆ ئەو ولاتە) ریشەیان لەو کۆمەڵگایەدا، داکوتابوو و لە راستیشدا چون ولاتی خۆیان بوو، نە تەنیا هیچ فەرق و جیاوازییەکیان بۆ دانەدەنان، بەڵکوو رێزی تایبەتیشیان لێ دەگیرا و لە دام و دەزگای حکوومەتیش دا جێیان دەکراوە. ڕوانگە و بۆچوونی ڕێبەرانی فرقە بە رانبەر بە هەلومەرجی ئەوکاتی ئێران و ئەو ئاڵوگۆڕیە کۆمەلایەتی و ئابووری و سیاسییانەی کە لەو ماوەدا هاتبوونە ئاراوە، جیاوازییەکی ئەوتۆی لە گەڵ چل ساڵ لەمەو بەرکە هاتبوونە باکۆ، نەبوو. زۆربەیان لە خەون و خەیاڵی گەرانەوەی رۆژانی رابردوودا بوون و هێندێکیان بە شێست، حەفتا ساڵ تەمەنەوە بە تەمای شۆرشی چەشنی نوێی کرێکاری لە ئێران و گەڕانەوە بۆ دۆخی جاران بوون. ئەوانە بە داخەوە گەرچی مەتمانەی بەرێوەبەران و ئیمکاناتی سۆڤیەتیان لە پشت بوو، بەلام هیچ ئاگاداریەکیان لە سەر وەزعی ئێمە نەبوو. تەنانەت سەرکردایەتی فرقە زانیاری تەواویی لەسەر کوردستان و هێزەکانی بەشدار لە جوولانەوەدا نەبوو. بەو شێوە ئێمە لە تەک کۆمەڵێک گیروگرفتی تر رووبەروو بوینەوە کە چارەسەر کردنیان ئاسان نەبوو. لەناو گێژەڵووکەیەکی فکریدا حاسێ بووین، هەموو ئەو هیوا و ئاواتانەی کە ساڵانی ساڵ لە پێناویدا خۆمان بۆ ماندوو کردبوو بە جارێک دارمان. پێشاژۆی دێمۆکراسی خوازی و هەوڵ دان بۆ ئاڵوگۆری سیاسی وکۆمەلایەتی سەراپای ولاتی سۆڤیەتی تەنیبۆوە. جیاوازی فکری نێوان دامودەزگای حکوومەتی و حیزبی، پەلی هاویشتبوە ناو تازە ڕاکردووەکانی توودەیی و فیدایی و ببووە هۆی پێکهێنانی دوو بەرەی نوێخواز و سوونەتگەرا لە ناو ئەو رێکخراوانەدا. زۆربەی ئەندامانی فرقەو بەشێکی بەر چاو لە سەرکردایەتی و ئەوانەی نان خۆری بە نرخی رۆژ بوون بەرگرییان لە نەریتی کۆن و سیستمی بیرۆکراتیکی تاقە حیزبی دەکرد. سەرجەمی کوردەکان جگە لە چەند کەسێک کە ژمارەیان لە قامکی دەست تێپەڕ نەدەبوو، وێڕای تەیار بوون بە بەرنامەی کار لە بواری نەتەوایەتیدا و هەوڵ دان بۆ چەسپاندنی داوخوازەکانیان، لە بەرەی

نوێخوازی دابوون (لە گێرەوکێشەی نێوان کادر و بەڕێوەبەرایەتیدا، ڕۆڵی کوردەکان دژی سەرەڕۆیی و دیکتاتۆری تاقمێک لە سەرکردایەتی بەرچاو بوو. کوردەکان لە جووڵانەوەی نوێخوازی ناو حیزبیدا کە بە «حەرەکەتی قەتعنامە» ی باکۆ دژی ڕێبەرایەتی پاوانخواز و ویشکەڕۆ ناوبانگی دەرکرد کارگەریی بەرچاویان هەبوو. ئەو جووڵانەوەیە جیا لە بۆچوون وداوا لە مێژینەکانی کوردەکان لە مەڕ نەخشی تێکدەرانە ودووڕوویانەی حیزبی توودە دەرحەق بە کێشەی نەتەوایەتی ئێران بە گشتی و کێشەی کورد بە تایبەتی، لە بنەڕەتی خۆیدا، سەرهەڵدانێک بوو بە مەبەستی وەلانانی ئەو ڕێبەرایەتییە و نۆیکردنەوەی تەشکیلات و سیاسەت و ئیدئۆلۆژی حیزبی توودە، کە ئاخر سەر پاش گوێنەدان و بە هێند گرتنی ئەو داوایانە، ڕەوتی جیابوونەوە لە حیزبی توودە دەستی پێکرد و سەر ئەنجام پاش ململانێکی فکری لە ئورووپا دابڕانی یەکجاری کوردە توودەیەکانی بە دوادا هات.)

کاک غەنی بلوریان وەک ئەندامی دەفتەری سیاسی حیزبی توودە لە هەر دوو لاوە ڕێزێکی تایبەتی بۆ دادەنرا. زۆر جاران لە کاتی قووڵبوونەوەی کێشەکانی نێوان بەڕێوەبەری و ئەندامانی نوێخوازدا، ناوبژی دەکرد و هەوڵی ئارام کردنەوەی بارووددۆخەکەی دەدا. عەلی خاوەری سکرتێری حیزب و لارودی رابەری فرقە، هەرکاتێک هەستیان بە مەترسی کردبا، پەنایان بۆ «مامە» دەبرد و یارمەتیان لێ دەخواست . پیاو لە حەق نەگوزەرێ «مامە»ش هێند بە ڕەحم بوو بێ دڵی نەدەکردن. لەلایەکی تر ئەگەر کوردەکان بە ڕێگای «مامە» دا پێشنیار، یان داوخوازێکیان بۆیارمەتیدان بەو جەماعەتەی کەلە شاخ مابوونەوە یان لە مەڕ بە جێ گەیاندنی داوایەکی ڕێکخراوەیی، سیاسی هەبوایە، هەزار شێر و ڕێویان بۆ دەهێناوە و لە بیر خۆیان دەبردەوە. زۆرجار «مامە» داوای لە سەرکردایەتی حیزبی توودە و بەرپرسی پێوەندییەکانی حیزبی کۆمۆنیستی یەکیەتی سۆڤیەت، دەکرد تا سرنج بدەنە مەسەلەی کورد وتەنانەت هیچ نەبێ بەشێکی کوردی لە ڕادیۆی «سولح و تەرەقی» و «زەحمەتکێشان» دا بکەنەوە، بەڵام بە داخەوە بەم ڕۆ، سبەی پێکردن، مامەیان دەغافڵاند و بە کردەوە هیچیان نەدەکرد. ئەوان بە ڕەواڵەت و بۆ نێو و بۆ ئەوەی کوردەکان ڕازی ڕاگرن بەرپرسیایەتێکی قورسیان تووشی«مامە» کردبوو، بەڵام نەبوو جارێک لە جاران بچووکترین داوای «مامە» بە جێ بگەیەنن! ئەو وەزعە بەرەبەرە وای لە ئێمە کرد کە مەتمانە و بڕوامان بەرانبەر بە ڕێباز و سەرکردایەتی حیزبی توودە و سیستمی زاڵ بەسەر یەکیەتی سۆڤیەت دا لەدەست دا و مانەوەمان جگە لە بە فیرۆدانی کات و درێژکردنی تەمەنی خۆڕایی چی تێدا بەستە نەبوو، کەوابوو بە دوای دۆزینەوەی ڕێگای دەربازبوون دا دەگەڕاین. تا ئاخرسەر هەرکەسەو بە بیانویەکی خۆمان گەیایندە ئورووپا وسەرئەنجام زۆربەمان لە پێوەندی نیزیک لە گەڵ یەکدا و پاش باس و لێکدانەوەیەکی هەمەلایەنە بە دابڕانی یەکجاری لە سیستمی سیاسی و فکری حیزبی توودە بواری سەر لە نوێ تێهەڵچوونەوەی کار و تێکۆشانی سیاسی لە چوارچێوەی بەرژەوەندی نەتەوەییماندا بۆ خۆمان ڕەخساند.

ئەوکورتە باسەی بە ناوی «پێداچوونەوەیەک..» کەوتە بەر چاوی خوێنەرەوەی بەڕێز، لە راستیدا ئاماژەیەک بوو بە بەشێک لەهۆ و سەبەبەکانی ململانی و ناتەبایی نێو حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران لە سەرەتای رووخانی رژێمی شا و هاتنەسەرکاری مەلایان. ئەوەی من هێناومەتە بەر باس بیر و بۆچوونی کەسێکە کە تا رادەیەک لەجەرگەی رووداوەکاندا بووە ودەتوانێ یارمەتیدەری کردنەوە و هێنانە ئارای ئەو باس و رووداوانە بێ کە لە کاتی خۆیدا زیانێکی زۆری لە جووڵانەوەی کوردی ڕۆژهەڵات دا. بە باوەڕی من، ئەگەر کەسان و لایەنەکانی بەشدار لەو رووداوەدا هەرکام بە دیتن و بۆچوونی خۆیانەوە، بەڵام بە ئەمانەتداری و ئینسافەوە و بەدوور لە ڕق و تۆڵە و تاوانبارکردنی بێ بەڵگەی ئەم وئەو، چاوێک بەو رابردووەدا بخشێننەوە، کارگەرێکی بەر چاوی لە سەر بەرەی ئێستا و داهاتوو دەبێ. لە هەمان کاتدا ریزی نەتەوەییشمان پتەوتر دەکا و پیلانی نەیارانی کوردیش بۆ نانەوەی دووبەرەکی و ناکۆکی لە ناوماندا پووچەڵ دەکاتەوە. بەتەما نیم بە باسی رابردوو وەک هێندێک پێیان وایە کای کۆن بە با دەم، بەڵکوو مەبەستم ئەوەیە بەیەکەوە هەوڵ بدەین بە پێی توانا ئەو نەخۆشییە سیاسی و فکریانە کەلە پرۆسەیەکی مێژووییدا لە دەرەوەڕا خۆی خزاندۆتە ناو جەستەی جووڵانەوەی کورد وتووشی سەرلێ شێواوی کردووە و لە بیچم وشێوازی جۆراوجۆردا خۆی نیشان دەدا و تا ئێستاش چارەسەر نەکراوە، لە کۆمەڵگا دوور خەینەوە و لە پرۆسەی بە سەراسەری کردنی جووڵانەوەی نەتەوایەتی و یەکگرتنەوەی خاک ونیشتماندا بەشداری چالاکانە بکەین.

بێ هێزی و لاوازی جووڵانەوەی کورد بەگشتی و ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە تایبەتی، جگەلە هۆکارە ناوخۆییەکان (دواکەوتوویی کۆمەڵایەتی)، مەیداندان بە دیاردە دەرەکییەکان، تا رادەی دیاری کردنی خەت و ڕێبازی فکری و سیاسی و دابەزاندن و داسەپاندنی بە سەر دڵ و هەناوی جووڵانەوەکەدا، کۆسپی هەرەگەورەی ڕێگای سەرکەوتن و گەیشتن بە ئامانج بووە. هەروەک لە سەرەتای ئەو پێداچوونەوەیەشدا هاتووە، بە هاتنی هێزە هاوپەیمانەکان بە تایبەت ئینگلیس و یەکیەتی سۆڤیەت لە گەرمەی شەڕی دووهەمی جیهانی، بۆ خواروو و سەرووی کوردستانی ڕۆژهەڵات، گەرچی لە سەرەتادا بواری لە بار بۆ گەشەسەندن و پەرەپێدانی هەستی نەتەوایەتی خوڵقا و دەستکەوتی مێژوویی لێ کەوتەوە، بەڵام لە ئەنجامدا بە دەست تێوەردانی راستەوخۆ و داسەپاندنی سیاسەتی ستالینی و باقرئۆفی بەسەر کوردستان و سات و سەودا پێکردنی لە گەڵ حکوومەتی ئێران، زەبرێکی کوشندەیان لە جووڵانەوەی کورد دا. هەر لە سەرەتاوە هەڵوەشاندنەوەی کۆمەڵەی ژ.ک و جێگیرکردنی حیزبی دیمۆکرات نە تەنیا لە بەرژەوەندی کورد دا نەبوو بەڵکوو بوو بە هۆی قەتیس مانەوە و بەستنەوەی جووڵانەوەی کورد بە جووڵانەوەی سەراسەری ئێران و کەم رەنگ کردن و بۆش کردنی ناوەرۆکی جووڵانەوەی ڕزگاریخوازی. کۆمەڵەی ژ.ک لە پێوەندێکی راستەوخۆ لە تەک حیزبی هیوا لە باشووری کوردستان و هەر وەها لە گەل هێز و کەسایەتی نەتەوەیی لە پارچەکانی تری کوردستان دا تۆی بیری ناسیونالیستی و نەتەوەخوازی بڵاو دەکردەوە و خوازیاری یەکگرتنەوەی خاک وپێکهێنانی دەوڵەتێکی سەربەخۆی نەتەوەیی بوو. هەر چەند ئەوە هیچ لەو حەقیقەتە کەم

ناکاتەوە کە خەباتی هەر کام لە حیزبە ناوچەییەکان دژی رژێمە داگیرکەرەکان بۆ وەدەست هێنانی خودموختاری یان حوکمی زاتی لە چوارچێوەی ئەو وڵاتانەدا، جێگە و پێگەی تایبەتی هەیە و بەشێکی هەرە گرینگی جووڵانەوەی نەتەوایەتی کورد پێک دێنن و بە لە ئارادا نەبوونی حیزبێکی سەراسەری بۆ هەموو کوردستان، تا رادەیەک قەرەبووی ئەو بۆشاییەیان کردۆتەوە، بەڵام لە پارچە، پارچە بوونیشیدا،دوژمن کەڵکی خۆی وەرگرتووە و هەمیشە ئاڵقەی لاوازی جووڵانەوەکە بووە. ئەوەش خۆی نیشانە و هۆیەکی زەق و بەرچاوە لە درندەیی و چاوچنۆکی و نەفامی داگیرکەران، کە تەنانەت مافی بەڕێوەبردنی خودموختاریشمان لە «چوارچێوەی تەواوییەتی ئەرزی وڵات»دا پێوە رەوا نابیینن وبە توندترین شێوە بەرەنگاری دەبنەوە. بەهەرحاڵ لەوکاتەوە بیری ناسیۆنالیستی و نەتەوەخوازی کورد کەوتە بەر سێبەری ئەنترناسیۆناڵ و جووڵانەوەی سەراسەری لە وڵاتە داگیرکەرەکانی کوردستان دا، ئیرادەی سیاسی کورد لە دەست خۆیدا نەما و چۆنێتی دیاریکردنی چارەنووسی بەستراوە بە شێوە و جۆری پێوەندی بەڕێوەبەرایەتی جوڵانەوەکە بەم یان بەو دەوڵەتەوە. ئەو وەزعە وای لە حیزب و رێکخراوە کوردییەکان کرد تا لە هەر فەترەیەک دا بە پێی بەرژەوەندی حکومەت و دەولەتانێک هەڵسوکەوت بکەن کە بەرژەوەندی کاتی ئەوان دەپارێزێ. بە واتەیەکی تر بۆ ئەوەی بتوانن بە زۆرەملی بەشێک لە مافە زەوتکراوەکەمان لە حکوومەتی ناوەندی بستێنین و نیشانیش بدەێن کە توانا و ئیمکاناتیان هەیە، ناچار پەنا و هانا بۆ حکوومەتی دراوسێ کە ئەویش دەستی بە خوێنی کورد سوورە بەرن و یارمەتی لێ بخوازن. دیارە ئەو یارمەتیەش هیچکات بە بەلاش نەکراوە و ناکرێت. یانی ئەگەر لە گەڵ خۆمان راستگۆ بین دەبێ دان بەو راستەقینەیەدا بێنیین کە لە پلەی یەکەمدا سیاسەتمان بۆ خۆمان و بۆ ماڵەوە، واتە حیزبەکەمان کردووە، یانی بەرژەوەندی حیزب و رێکخراوەکەمان لە سەرووی هەموو بەرژەوەندیێک بە تایبەت بەرژەوەندی نەتەوەیی داناوە و شێر و رێویشمان بۆ هێناوەتەوە. ئەوەتا لە باشووری کوردستان ، دوای ئەو هەمووە تکا و رەجایەی خەڵک لە هەردوو حیزب بۆپێکهێنانی یەک حکوومەت ویەک ئیدارە، تا ئێستاش ئامادە نیین ئەو گرفتە، کە پێوەندی بە چارەنووسی هەموو کوردستانەوە هەیە بە تەواوی چارەسەر بکەن. ئەگەر ئەوە بەرژەوەندی حیزبی نییە ئەدی چییە؟ لە کۆمەڵگای دواکەوتوودا وەک کۆمەڵگای ئێمە، چوون لێپرسینەوە نییە، یاریکردن بە سیاسەت زۆر ئاساییە. بە سانایی دەتوانرێ سیاسەتێکی کاتی و تایبەتی کە زیاتر لە بەرژەوەندی تاک یان حیزبێک دابێ، بە شێوەیەک دارێژرێ و پرۆپاگەندەی بۆ بکرێ و وابنوێنرێ کە لە بەرژەوەندی گشتی دایە. چوون خەڵک بە هۆی نەزانی یان کەم زانی وا راهێنراون گوێ رایەڵی ئەم یان ئەو حیزب بن و هەرچی مامۆستاوسەرۆک بیفەرموێ هەر ئەوەیە!! لەمێژووی حیزبایەتی کوردستان دا کەم بینراوە حیزبێک لە کونگرە یان لە کۆبوونەوەیەکی بەرینی حیزبی دا رەخنە لە خۆی بگرێ و بڵێ هەڵەم کردووە . بەڵکوو کونگرە بەدوای کونگرەدا بە رابردوویان هەڵکوتووە و هەمان سیاسەتیان بۆ داهاتوو بە زۆربەی دەنگ پەسند کردۆتەوە. زۆربەی حیزب و رێبەرانی جووڵانەوەی کورد لەو چەند دەیەی رابردوودا و ئێستاشی لە گەڵ بێ دیپلۆماسیکی سەربە خۆیان لە ئاستی جیهانی دا بۆ مەسەلەی کورد بەرێوە نەبردووە و لە ژێر کارتێکەری سیاسەتێکی دیاریکراوی دەرەوەدا، هەڵوێستی سیاسیان بەرامبەر بە رووداوەکانی ناوەوە و دەرەوە گرتووە. بۆ

وێنە حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران یان یەکیەتی نیشتمانی کوردستان و حیزبی سوسیالیستی کوردستان (تورکیە)، چوون ئەندامی ئەنترناسیۆنالی سوسیالیستین، پێویستە لە زۆر رووەوە بە تایبەتی لە هەلسوکەوتی سیاسیان دا بەرامبەر بە دەوڵەتان و گەلان و .. لانی کەم لە چوارچێوەی گشتی یاسای پەسندکراوی ئەنترناسیونال هەلس وکەوت بکەن و لە ئەسلە بنچینەیەکان لانەدەن و ئەوە خۆی دەبێتە هۆی بەرتەسک بوونی رادەی دەسەڵات و تەنگ کردنەوەی مەیدانی هەڵوێست و کردەوە لە ئاستی جووڵانەوەی کورد دا. مەسەلەی پێوەندی و دۆست پەیداکردن بۆ جووڵانەوەی کورد لە هەر دەورەیەکدا گرینگێکی تایبەتی هەیە. ئەمە نابێ لە گەڵ بەستراوەیی فکری و سیاسی تێکەڵ بکرێ. زۆرجار لە قۆناغی دیاری کراودا، بێ ئەوەی هەل و مەرجی سیاسی ناوەوە و رادەی ئامادەیی رژیم بۆ قەبووڵی داواکانمان لە بەرچاو بگیرێ، لە ژێر کارتێکەری سیاسەتی دەرەوەدا یان بە ئامۆژگاری وڵاتێک حازر بە دان و ستاندن و وتووێژ دەبین، کە لە ئەنجامدا لە جیاتی دەستکەوت تووشی خەساری قەرەبوو نەکراوەش دێین. دیارە ئەوە بەو مانایە نییە کە هەر چەشنە دۆستایەتێک لە تەک رێکخراوەکانی دەرەوە بەستراوەیی و زیانی کوردی تێدایە . زۆر جار دەکرێ لەو پێوەندیانەش بە قازانجی جووڵانەوەکە کەڵک وەرگیرێ.

کاتی خۆی سالی ۱۹۸۹، بەرێز دوکتور قاسملوو لە وین لە گەڵ نوێنەران (تیرۆریستەکان)ی کۆماری ئیسلامی ئێران دانیشت تا بەڵکوو ئەو خواستانەی کە ساڵها وێرانی بۆ درا وخوێنی بۆ رژا لە سەر مێزی وتووێژ لە گەڵ حکوومەتی مەلایان چارە سەرێکیان بۆ بدۆزێتەوە. کەچی قۆناغی ئەو کاتە بۆ ئەو مەبەستە هیچ لەبار نەبوو. دیکتاتۆری مەلایان زیاتر پەرەی گرتبوو و حکوومەتەکەشیان دوای شەڕ سەقامگرتووتر ببوو و کوشت وکوشتاری ئازادیخوازانیش لە زیندان و دەرەوەدا زیاتر پەرەی ئەستاندبوو. سەرەرای ئەمانە، دوکتور قاسملوو ئامادەی وتووێژ بوو تا خودموختاری لە چوارچێوەی «ولایەتی فەقێ»دا مسۆگەر بکا! دیارە دوکتور قاسملوو کەسێک نەبوو هەر وا بە ئاسانی مەتمانە بە مەلایان بکا و لە داویان بکەوێ، بەڵکوو پێشنیار و راسپاردەی دەرەوە(بەتایبەت فەرانسە) هانی دا تا مل بۆ ئەو دانیشتنە راکێشێ. تەسلیم کردنەوەی ئاشکرای تێرۆریستەکان لە لایەن دەوڵەتی ئوتریشەوە بە ئێران، بەڵگەی حاشا هەڵنەگری ئەو راستییە. بە داخەوە حیزبی دیمۆکرات ئێستاش لێکۆلینەوەیەکی بابەتیانەی لە مەڕ ئەو رووداوە نەداوەتە دەست. ئەو نموونەیەم بۆ ئەوەش هێناوە چوون وەختی خۆی بەڕێوەبەرایەتی حیزبی دیمۆکرات لە سەردەمی لاوازی و شپرێوی سالانی ۱۳۵۹ و ٦۰ی هەتاوی دا، کاتێک کە رژیم لەو پەڕی بێ دەسەڵاتیدابوو و ئێستا بە تەوای هار نەببوو، پێرەوانی کونگرەی چواریان بەوە تاوانبار دەکرد کە بەرگری لە کۆماری ئیسلامی و بە رێگای وتووێژدا داوای چارەسەری ئاشتیانەی خودموختاری دەکا و لەو رێرەوەدا بە زۆر تاوانی نەکراو، تاوانباریان کردن. هێمنی شاعیر و غەنی بلوریانی ۲۵ ساڵ زیندان دیتوو لە پرێکا دەبن بە جاش و خایین و بە قەولی ماموستا عەبدوڵای حەسەنزادە (لە وتووێژ لە گەل دێمانە) دا، بریاری توونددیشیان لە سەر دەدرێ. دیارە هەر بە وتەی ماموستا دوای مەرگی هێمن، ئیعادەی حەیسییەتی لێ دەکەن!! نازانم بۆچی و بۆ هەر لە هێمن؟

ئەگەر خەتای سیاسی کردووە و ئەو خەتایە بە باوەڕی ئێوە هەتا سنووری خەیانەت چۆتە پێش، بۆچی تەنیا هێمن وەبەر عەفوو دەکەوێ؟ هەر چوون خزمەتی بە ئەدەبیاتی کوردی کردووە!؟ وابزانم لەبەر ئەوە نییە. بەڵکوو لەبەر ئەوەیە هێمن ناتوانێ جاش بێ و خەیانەت بە نەتەوەکەی بکا. کە وابوو ئەوان لە جیاتی دانی وەها بڕیارێک، دەبوایە چاوێکی ڕەخنەگرانە بە هەڵوێستەکانی رابردوویان لەمەڕ هێمن و هاوڕێیانی هێمن دا بخشێننەوە. بۆیە هێندەش خۆشەویستە چوون هێمنە. ئێوە ناتانەوێ بە چاوێکی ڕەخنەگەرانەوە سەیری رابردوو بکەن و برینەکان سارێژ کەن و ریزەکانی خۆتان و حیزبەکەشتان پتەوترکەن. سەیر ئەوەیە ئێستاش کە ٢٣ ساڵ لەو رووداوە (دابرانی بەشێک لە بەرێوەبەری و ئەندامان لە حیزب) تێپەڕ دەبێ، سکرتێری حیزب و بەشێک لە ئەندامانی لە جیاتی ئەوەی لانی کەم ئەگەر بە قەوڵی خۆیان سیعەی سەدریان هەیە و هەر وەک بە رواڵەت دەنوێنن، لاینگری دیمۆکراسی و دەربڕینی ئازادی بیروڕان، هەر کە ئەندامێکی پێشووی پیرە و یان توودەیی و فیدایی باسی کوردایەتی دەکا، تەقلەکووت دەکەونەسەری و رابردووی لێ زیندوو دەکەنەوە و مافی کار و تێکۆشانی پێ رەوا نابینن. ئەوان تەنانەت دەرس لە ئەزموونی باشوور وەرناگرن، کاتێک دەبینن بەبەرچاویانەوە ئەندامانی پێشووی حیزبی شیوعی تەنانەت سکرتێری حیزب بەرێز «عەزیزمحەمەد» لە چ پلەو پایەیەکی بەرز دان و چۆن رێزیان لێ دەگرن و بەرپرسیایەتی کار و باری وڵاتیان پێ دەسپێرن! خۆ ئەوەی حیزبی شیوعی دەرحەق بە پارتی کردی، هی توودەیەکان لە بەرانبەریدا سەرە دەرزێک نەبوو! مەبەستم لێرەدا ئەوە نییە ئاوێکی پاک بەسەر دەستی لاینگرانی رێبازی حیزبی توودە لە رۆژهەڵاتی کوردستان دا بکەم و لایەنێک بەرحەق و لایەنەکەی تر ناحەق نیشان بدەم. بەڵکوو دان نان بەو راستییە که هیچکام لەو لایەنانە بە کۆمەڵە و هێزەکانی دیشەوە، نەیانتوانی بەدوور لە دایرەی سیاسەتی دەرەوە و بە رووحێکی تەواو نەتەوایەتیەوە لە کوردستان دا سیاسەت بکەن. هەموو کەس دەزانێ کە زۆر رووداوی خوێناوی و ناخۆش لە نێوان کۆمەڵە و حیزبی دێمۆکرات دا لە سەر دەسەڵات رووی دا و کەسانێکی زۆر لە باشترین رۆلەکانی گەل بە خۆرایی تێداچوون. یان کاتێک کە ژمارەیەک بەناوی بەرێوەبەرایەتی شۆرشگێڕ وەک حیزبی دێمۆکرات لە حیزب جیابۆوە و تەنانەت لە یەکتریشیان کوشت و دوای یەکگرتنەوەش دێرێکیان لەسەرچۆنێتی ئەو ناکۆکی و شەڕ و پێکدادانە نەنووسی و دیزە بە دەرخۆنە کرا. ئەوان پێوەندی خۆیان لە تەک موجاهیدین و فیدایی و رێگای کرێکار (راەکارگر) و حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری وتاقمی ئەشرەف و سەڵتەنەتخواز و دەیان کەسی کورد و غەیرەکورد کە فریان بەسەر کورد و مافی کوردەوە نەبوو بە رەوا دەزانی و دەزانن، بەڵام بۆ ئەوانی تر بە نارەوا. ئەوەی پێوەندی بە لایەنگرانی فکری و سیاسی رێبازی توودەییەوە بێ و من ئاگادارم زۆربەیان بە تایبەت ئەوانەی لە دەرەوەی وڵات دەژین لە مێژ ساڵە ماڵئاواییان لەو رێبازە کردووە و ڕابردووی خۆشیان وەبەر ڕەخنەی توند داوە. بەڵام بە داخەوە حیزبی دیمۆکرات و تا رادەیەکیش کۆمەڵە، ئێستاش ئامادە نین ڕەخنە لەو هەڵسوکەوتانەیان بگرن کە رۆژگارێک لە ئاکامی کرچ و کاڵی و بێ ئەزموونی سیاسی دا داوێنی هەموانی گرتبوو. ئەو نەخۆشییە بە تایبەت لە ناو سیاسی کارانی پێش شۆڕش و سەردەمی شۆڕشی دژی شایەتی دا تا رادەیەکی بەرچاو هەر ماوە و ئێستاش بە چاویلکەی بیست و چەندساڵ لەمەوبەر دەڕواننە

سەرچاوە
Serchawe

ڕووداوەکانی سەردەم. سەردەمێک کە جیاوازێکی ئەساسی لە گەڵ پێشوودا هەیە و گۆڕانکاری قووڵی سیاسی و کۆمەڵایەتی ڕوخساری دنیای گۆڕیوە و هەلومەرجێکی تایبەتی و جیاواز لە هەر دەورەیەکی بۆ کورد ڕەخساندووە. کورد خەریکە کەسایەتی خۆی دەناسێتەوە و دەزانێ لە پێناو چی دا خەبات بکا. ئەورۆ ئەگەر پارچەیەکی کوردستان بکەوێتە بەر شاڵاو و ئازار، هەموو کوردستان دژی رادەپەڕێ. ئەگەر دەستکەوتێک لە باشوور دەێتە دی، بە هی سەراسەری کوردستان دەزانرێ. دروشمەکانی خودموختاری و حوکمی زاتی و تەنانەت فدرالیزمیش ناتوانن وەڵامدەرەوەی داوای نەتەوەیەکی چل ملیۆنی بن کە لە سەرەتاییترین مافەکانی بێبەش کراوە. ئەورۆ لە سایەی بەرزبوونەوەی هزر و هەستی نەتەوایەتی، کورد لە معادلاتی نێودەوڵەتیدا حیسابی تایبەتی بۆ دەکرێتەوە و... هەمووی ئەو دەستکەوتانە بەرهەمی خەباتی چەندین ساڵەی نەتەوەکەمانە بە هەموو کەم و کوڕێکیەوە. دیارە تا گەیشتن بە ئامانج، واتە سەروەری نەتەوەیی و پێکهێنانی دەوڵەتی کوردی ڕێگایەکی دژوارمان لە پێشە. لە هەمان کاتدا ئەزموونی بە نرخیشمان بە تایبەت لە بواری هۆیەکانی سەرنەکەوتندا بە دەستەوەیە. پێداچوونە بە ڕابردودا و دەست نیشانکردنی کەم وکوڕێکان ئەگەر بۆ دەرس لێوەرگرتن بێت، کارێکی بە جێ و پێویستە. بەڵام ئەگەر بەمەبەستی سووک و بێ بایخ کردنی لایەنێک، یان بۆ ئەوە بێ مافی کارو تێکۆشانی لێ زەوت بکرێت، نەتەنیا ڕەوا نییە بەڵکوو پێشێل کردنی ئازادی و دێمۆکراسییە و جگە لە گەیاندنی زیان بە جووڵانەوەکە بەرهەمێکی تری نابێت. پێم وایە لە هەل و مەرجی ئێستادا هەلێکی لەبار ڕەخساوە بۆ ئەوەی هێزە کوردستانییەکان بە تایبەت لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە پێداچوونەوە بە ڕابردوودا و هەڵسەنگاندنی هەڵە و کەموکوورییەکان و وەبەر ڕەخنە دانیان، بوارێکی جیاواز لە جاران بۆ ناو خۆیان و لایەنی دەرەوەش بخولقێنن تا لە سەر ئەو بەستێنە ڕوحی هاوکاری و هاوفکری وهاودەنگی و هەروەها فەرهەنگی دیالۆگ و یەکتر قەبوول کردن زیاتر پەرە بستێنێ و هاوهەنگاو لە تەک کۆمەڵگای شارستانی ئەورۆ ڕێگا بەرەو ڕزگاری نەتەوەیی خۆش کەن و داهاتوویەکی گەش و بەختەوەرانە بۆ نەتەوەکەمان دابین بکەن. گرینگ ئەوە نییە بە عەقڵییەتی دوێنێ، ئەورۆ هەڵسەنگێنین. گرینگ ئەوەیە بە هزر و بیر و هەستی نەتەوایەتی ئەورۆ ڕابردوو لێک دەێنەوە و داهاتوو بنیات بنێین. لە کۆتاییدا بە پێویستم زانی ئەو بەیاننامەی کە لە ساڵی ١٩٩٠دا، لە لایەن زۆربەی کوردەکانی سەربە حیزبی توودەی نیشتەجێی ئورووپا بڵاو بۆوە و منیش یەکێک لەوان بووم و بە داخەوە کەم کەس لێی ئاگاداربوو، لێرەدا بخەمە بە ر چاوی خوێنەرانی بەڕێز، تا ئەوەش یارمەتیدەرێک بێت بۆ ئەو کەسانەی کە سیاسەت دەکەن، بەڵام هەڵە و ڕەخنە ناناسن و گوناحی خۆیان نابیینن و هی خەڵکیش نابەخشن .

بەیاننامەی جیابوونەوەی زۆربەی ئەندام و کادرەکانی کوردی دەرەوەی وڵات لە حیزبی توودەی ئێران

خەڵکی بەشەرەفی ئێران!

نەتەوەی ئازاردیتوو و تێکۆشەری کورد!

حیزب و ڕێکخراوە نیشتمانپەروەر و خەباتگێڕەکانی ئێران!

پرۆسەی ئاگاداری لە ڕەوتی ئاڵوگۆڕەکانی جیهانی لە ماوەی ئەم چەند ساڵەدا و شکستی ستراتیژی و بەرنامەی حیزب، ئێمەی هێنا سەر ئەو بڕوایە کە پێویستە بە چاوێکی ڕەخنە گرانەوە، سرنجی ڕێبازی هەڵبژاردەی خۆمان بدەینەوە. ئەوراستییانەی لە بەر چاون و هەروەها تاقی کردنەوەی خەباتی نێوخۆ، ئێمەی گەیاندە ئەو ئاکامە کە ڕێگایەکی ترمان جیا لە جیابوونەوە لەو حیزبە لەبەردا نییە.

لێکۆڵینەوەی هۆ و بزوێنەرەکانی ئاڵی ئێمە لە ناو ڕیزەکانی حیزبی توودەی ئێراندا، کە ڕۆژگارێک بە هیوای وەراستگێڕانی ئاواتە هەرە پیرۆزەکانی مرۆڤایەتی و خزمەت بە گەلانی ئێران بە تایبەتی گەلی کورد، چووینە ناویانەوە. هۆ و سەبەبەکانی جیابوونەوەی ناچاریمان لەو حیزبە، کارێکی گەورە و جێگای پەند وەرگرتنە. ئێمەش وەکو هەموو هێزە سیاسییەکانیتر، لە ڕەوتی هەڵدانی ڕووداوەکاندا، دووچاری گۆڕانکاری فیکری و ڕەوانناسی تایبەتی خۆمان بووین و ئیدیعاش ناکەین کە پتر لە خەڵکی تر، بەڵام بەئەندازەی خۆمان ڕەنج و پەرێشانێکی زۆرمان دیوە تا گەیشتووینە ئەم قۆناخە. ئێستاش بەو ڕادەیەی بەیاننامەیەک هەڵی دەگرێ، هەوڵ دەدەین پوختەی بیر و باوەڕی خۆمان ڕاگەیەنین.

ئاڵوگۆڕەکانی جیهانی هاوچەرخ

ئێستا کە نوێ بیرکردنەوە، پرۆستڕۆیکا و ئاشکرایی، جووڵانەوەیەکی مەزنیان خستۆتە جیهان، بزوتنەوەی چەپ و حیزبە کومونیستەکانی ڕۆژهەڵاتی ئورووپاوە، گەرچی مۆر و شەقڵی پێداویستییە تایبەتیەکانی ساڵانی ئاخری سەدەی بیستەمیان بە ناوچاوانەوە دیارە، بەڵام لە ڕاستیدا درێژەی ئەو زنجیرە نەبەردە دوور و درێژەیە کە هاوکات و لەگەڵ لەدایک بوونی سوسیالیزمی زانستی دەستی پێکردووە. نەبەردێک، سەرەڕای هەموو ئەو وشانەی کە سوسیالیزمیان پێی دەناسێندرێ، لە قووڵایی ناوەرۆکی خۆیدا، گێرەوکێشەی نێوان عەین و زەین، ئاڵی ڕاستەقینە بیرکردنەوە و ئاڵی زەینی بیر کردنەوە بووە. ئەم نەبەردە، بۆ بزوتنەوەی کرێکاری- کومونیستی جیهان، بە نرخێکی خوێناوی وگران تەواو بوو. لە ڕاستیدا، چ نرخێک لەمە گرانتر کە دوای تێپەڕبوونی نزیک سەدەیەک ئارمانخوازی، گیانبازی، زیندان، ئەشکەنجە و ئیعدام، ئێستاش ناتوانرێ هێلە سەرەکیەکانی هێنانەدی کۆمەڵی ئارمانی خۆمان دیاری کەین؟ چ نرخێک لە داتەپینی جازبەی ئارمانی سوسیالیستی بۆ میلیونەها ئینسان کە سوسیالیزمیان تاقی کردۆتەوە یان نا؟ ئەوکاتە کە بناغە دانەرانی بیر و باوەڕی سوسیالیستی ڕایان گەیاند کە: »ئایینی ئێمە نەک مشتێک حوکمی وشک و برینگ، بەڵکو، ڕێنوێنی کردەوەیە.« بە دروستی ئەم بەشەی زانستەکانی کۆمەڵایەتیشیان وەک زانستەکانی تر، لە خەملان و هەڵداندا دەدی. سەرکەوتنی شۆڕشی مەزنی ئوکتوبر، دوای شۆڕشی فەرانسە و کومونی پاریس کە بۆ یەکەم جار لە تەواوی مێژوودا، ئاسۆی کەوتنە گەڕی نەخشی

زەحمەتکێشان بۆ گرتنەدەستی دەسەڵاتی سیاسی نیشان دەدا، دڵی میلیونەها مرۆڤی ئازادیخوازی لە سەرانسەری دنیادا، گیرودەی خوێ کرد، بەڵام تێنەگەیشتن و نەناسینی راستییەکانی جیهانی هاوچەرخ و لەدواییشدا، سەرهەڵدان و پەرەسەندنی ئایینی کەسایەتی، بوو بە هۆکارێک تاکوو شک و گۆمانی زانستی و مەنتیقی سەبارەت بەم یان بەو بۆچوون و شێوازە و هەوڵدان بۆ کەڵک وەرگرتن لە بیری سوسیالیزم وەک رێنوینی کردەوە، نەک وەکو ئایە وشک و برینگەکان، لە یاد ببرێتەوە. جیهان لە باری تێئۆریەوە، بە دوو ئۆردوی دوژمن و بێ پێوەندی لە گەڵ یەکتر، دابەشکرا. مانەوەی یەکێک لەم دووانە بەسترابۆوە بە بنەبڕبوونی ئەوی تر و بەم چەشنە ئێمە لە ئوردوی خۆماندا دەستمان کرد بە سازکردنی ئیدەئالەکان و ئیدەئالیزەکردنی سازکراوەکان. ئێمە بۆ وێنە خاوەنی کتێب، ناملیکە و موجتەهیدەکان و ئیجتیهاد و حوکمەکانی پلە یەک و پلە دووهەم و تەنانەت خاوەنی شوێنی متەبەڕک و پیرۆز بووین. سوسیالیزمی زانستی، شیرە و دەسکەوتی زانستەکانی کۆمەڵایەتی ئەم چەرخە، لە تووانەوەیەکی پر ئێش و ئازاردا، وەک مەزهەبی لێکرا و ئەمە خاڵی سەرەکی دوورکەوتنەوە لە راستەقینەکانی بزۆک و نەسرەوتی ژیان لە بۆاری نەتەوەیی و نێونەتەوەیی و بە شێوەیەکی عەینی رێگە خۆشکەری قەیران لە چەپدا بوو.

حەفتا ساڵ تاقی کردنەوە پێویست بوو بۆ ئەوەی حاڵی بین کە ڕاستی تەنیا لە لای کۆمونیستەکان نییە. کۆمەڵگای مرۆڤایەتی جیاوازی بنچینەیی لەگەڵ لابراتواری شیمیدا هەیە. لەهەر حاڵدا، ئێستا لە ئاخرو ئۆخری ساڵانی سەدەی بیستەم کە بە گوێرەی بەڵێنی ئاکادیمیسیەنەکانی سەردەمی بریژنێف، سەردەمی ڕمانی یەکجاری سەرمایەداری و گەیشتنی کۆمەڵگای کومونیستییە، بێ گەیشتن بە ئارەزووەکانی بەرزەفڕانە، لە بەرامبەر راستەقینەکانی سەرسەخت و تەکاندەر داین. ئەگەر ساڵەکانی نێوان ١٧٨٩ - ١٩١٧ ساڵانی هەڵسە پرشکۆکانی مێژووی مروڤایەتی دەژمێردرێن، بێگومان ساڵی ١٩٨٩ش، لەباری سیمای سیاسی جیهان و سەرجەمی ئاڵوگۆر و رووداوەکان، ساڵێکی لەبیر نەکراو دەبێ.

چاوخشاندنەوە بە چەمکە تێئۆریکەکان، لەبەر ڕووناکی راستەقینەکانی جیهانی هەردەم لە گۆڕانی ئێستادا، و لە ریزی ئەوانەدا چەمکەکانی، «سەردەم» «دەوران» «چین و خەباتی چینایەتی»، «سانترالیزمی دیمۆکراتیک»، «دیکتاتۆری پرولتاریا»، «حیزب و دەوڵەت»، «شۆڕش و ڕێفۆرم»، «هێژمونی چینایەتی و حیزبی»، «پلورالیزمی سیاسی و سوسیالیزم»، «مافەکانی نەتەوایەتی و دەوڵەتی ناوەندی»، «ئیدۆئۆلۆژی و حیزب»، گەرچی بە دڵی خۆپارێز و دوگماتیستەکان نەبوو، بەڵام پێداویستی خێرای زەمان و وەڵامی بانگەوازی ویژدانی وەخەبەرهاتووی مرۆڤایەتییە.

ئاوڕدانەوەیەک بۆ سەر مێژووی حیزب

بێگومان لەژێر ناونیشانی سەرەوەدا، گەلێک شت بە لاگری یان دژایەتی حیزبی توودەی ئێران نووسراوە. بەڵام بەبێ

لەبەرچاوگرتنی سەرجەمی بۆچوونەکان و ئەو نۆرمانەی بەسەر بزوتنەوەی کۆمونیستی بەگشتی و لە ریزی ئەودا حیزبی توودەی ئێران زاڵ بووە، هەرچەشنە هەڵسەنگاندن و حوکم دانێک، ڕێگای ئەوەی تێدەچی کە تێکەڵاوی خۆشەویستی یان رق لێبوون بێ. دامەزرانی حیزبی توودەی ئێران وێنەی رەوتێکی سیاسی وفیکری، وەک ئەسڵێکی گشتی لە سەر بواری پێداویستی و نیازەکانی کۆمەڵی ئەوکاتەی ئێران و جیهانی دوای شەڕدا بوو. بەڵام ئەو ئەسڵە باوە گشتییە، ڕێگای ئەوەی نەگرت کە هەر لەسەرەتاوە، حیزبی توودەی ئێران جێگای تێک هەڵەنگوتنی دوو چەشنە نیازان بێ - نیازی پارێزگاری لە بەرژەوەندییەکانی نیشتمانی ئێران بە شێوەیەکی گشتی و زەحمەتکێشان بەشێوەیەکی تایبەتی لە لایەکەوە، و نیازی پارێزگاری لە بەرژەوەندییەکان و پێوەندی کومینتێرنی و پێداویستییەکانی سیاسەتی دەرەوە «ئێنترناسیونالیزمی پرولتری»، لە لایەکی ترەوە. ئەمە کە نیازی دووهەم چەندە رەگ و ریشەی تێئۆریک و بیر و باوەڕی تێدا بوو و یان لە لایەن هێندێک کەسی دەس نیژەوە بەڕێوە براوە؟ شوێنەوارێکی ئەوتۆی لەسەرئەنجامی نیهایی نەبووە و نابێ. حیزبی توودەی ئێران تا ئێستاش گرانایی باری ئەم دژایەتیە و دووفاقە مێژوییەی لە سەر شان و شەپیلکییە. حیزبی توودەی ئێران، لە سەرەتای کاریدا لە سەر پایە و زەمینەی بەتەواوی عەینییەوە توانی لە بواری داکۆکی لە بەرژەوەندییەکانی زەحمەتکێشان و بڵاوکردنەوەی فەرهەنگی خەبات و تێکۆشاندا خزمەتی هێژا و گومان لێنەکراو بکات. دەسپێکردنی کۆچی یەکەم، بوو بە سەرەتای سەرکەوتنی ئەو سیاسەتەی کە پایەی لەسەر نیازی دووهەم دانرابوو. رێزو حورمەتی هەردەم لە کەمیدەری حیزبی توودەی ئێران، رەگ و ریشەی لەو شانازییە راستەقینانەی رابردوو و میراتخۆری خوێنی هەزاران قارەمانی بەناو و بێ ناو دایە، کە بە ناوی حیزب سینگی خۆیان کردە گۆڕستانی قورقوشم و ئاکاری شێتانەی دوژمن. بە لەبەر دەستدابوونی پارامێتری دووفاقەیی مێژوویی لە حیزبی توودەی ئێراندا و هەروەها لە بەر ڕووناکی بیرەوەری و توێژینەوەکانی ناتەواوی ئێستا، خاڵە تاریکەکانی مێژووی حیزب، هۆیەکان و دنەدەری شەرمەزاری و هەڵەکانی زەقی ساڵانی ٢٤ - ٢٥ ، ٢٩ - ٣٢،ساڵانی دەیەی چل بەگشتی و هەروەها ٥٧ - ٦٢ کە بە ساڵانی هەڵدان و برەوی بزوتنەوەی شۆڕشگێری هاوچەرخی نیشتمان دادەنرێ، روون و روونتر دەبنەوە. بوونی سنوری دوور و درێژ لەگەڵ وڵاتی دراوسێمان سۆڤیەت و نەخشی جوغرافی - سیاسی ئێران لە موعادەلاتی مەڵبەند و جیهاندا، پارێزگاری لە قازانج و بەرژەوەندییەکانی ئەو دەوڵەتە لە ژێر چارشێوی تێئوریک و بە رەوا نیشان دانی لە باری تێئۆریەوە، بوو بە هۆی لادانی پتر و بەستراوەیی حیزب. ئەگەر تاکە کەس پەرەستی وەک بنەمای لادانی بزوتنەوەی جیهانی، سەرچاوەی دوورکەوتنەوە لە راستەقینەکانی ژیان بوو، سەبارەت بە ئێران و حیزبی توودەی ئێران ، ئەم لادانە تێئۆریکە، تێکەڵاوی هێندێک ئەرکی سیاسی دیاری کراو بوو.

حیزبی توودەی ئێران لە ناوەوە

گیان سەختی ڕابەری حیزبی توودەی ئێران لە ئاستی ئاڵوگۆڕەکانی ئێستای بزووتنەوەی جیهانیدا، یان هەوڵی بۆ گۆڕینی

مانای چەمکەکانی ئەو ئاڵوگۆڕە، بە هەڵکەوت نییە. ئەو لادانەی بزوتنەوەی جیهانی تووشی بووە، لە حیزبی توودەدا خاوەنی تایبەتمەندی دیاریکراو و ساختارییە. هەڵبڕانی دام و دەزگای ڕابەری نەک هەر لە کۆمەڵانی خەڵک، بەڵکو لە کۆمەڵی ئەندامانی حیزب بەهۆی کۆچی دوور و درێژ و نیشتەجێ بوون لە وڵاتانی سوسیالیستی، زۆربەی بەرپرسانی دەرەجە یەکی دەزگای ڕابەری کردۆتە کارمەندانی دام و دەزگای حیزبی- ئێداری ئەو وڵاتانە. ئەگەر حیزبێکی کۆمونیستی فلان وڵاتی ئەمریکای لاتین تووشی ئەو لادانە تیئۆریکییانە بوو کە بەسەر بزوتنەوەدا زاڵن، لە حیزبی توودەی ئێراندا دەسەڵاتدارانی سەرەکی دەست پەروەردە و عاملاوی ڕاستەوخۆی سەردەمی ستالین بوون. ئەم تایبەتمەندێیە، کە حیزبی توودەی ئێرانی کردۆتە نموونەی تەواو عەیاری شێوازەکانی بیرکردنەوەی ستالینی سەبارەت بە چۆنێتی بەڕێوەبردنی حیزب. کەڵک وەرگرتن لە ئاوەزی تێکرایی، بچووکترین ڕێزی لێ ناگیرێ، دانیشتن و پلێنۆمەکانی کۆمیتەی ناوەندی هەمیشە کاتی پێویست و بە بۆنەی جۆر بەجۆرەوە بووە، نەک بە گوێرەی پێرەوی حیزبی یان لەوکاتانەدا کە دیاری کراون. نەگرتنی کۆنگرەش تەنانەت بە شێوەیەکی ڕواڵەتی، لە ماوەی پتر لە چل ساڵدا، نیشانەی ئاشکرای ترسی دەزگای ڕابەرییە لە رەها بوون و شوێنەواردانانی ئاوەزی کۆمەڵانی حیزبی ولە دەست دانی دەسەڵات.

خەباتی نێوخۆیی لە حیزبی توودەی ئێراندا، پتر لە گێرەوکێشەی نێوان باندەکانی دەسەڵاتدار لە ڕابەریدا کورت کراوەتەوە. هەرکام لەوان بە نۆرەی خۆیان سەر بە باندەکانی دەسەڵات و سیاسەتەکانی دیاریکراو لە دام و دەزگاکانی ڕابەری حیزبی کومونیستی یەکێتی سۆڤیەت دان. ئەو خەباتە نە پێوەندی بە کۆمەڵانی سەر بە حیزبەوە هەیە و نە پێوەندی بە پێداویستییەکانی کۆمەڵی ئێرانەوە. ئەم چەشنە خەباتە نێوخۆییە، بەشێوەی سەرەکی لە نێو هەڵگرانی بیروباوەڕی بەستراوەییدا بووە. ئەگێنا ئەوانەی خاوەنی بیر و باوەڕی بنچینەیی لە زەمینەی پاراستنی سەربەخۆیی حیزب و ڕێزگرتن لە سنورەکانی دیاریکراوی ناسنامەی نەتەوەیی ئەو بوون، هەمیشە بە شێوەیەکی داخاوی لە سەر ڕێگا وەلانراون، چ ئەوکاتەی کە دەسەڵاتی جەهەنەمی ستالین ڕێگای لەناو بردنی فیزیکی دەدا و چ دوای ئەوە کە بە پلاری پالاوتن و دەرکردن و سیاسەتی گوشار تا هەڵبڕان و جیابوونەوە، دەخرانە ژێر زەختەوە.

شۆڕشی ڕێبەندان، دوا شانسی مێژوویی مشتێک تیئۆری خوازراوە و نارێک لەگەڵ ساخت و تان و پۆی کۆمەڵی ئێران و هەروەها درێژەی ڕێبازی فاجیعەباری حیزبسالاری ستالینی بوو کە بە نرخێکی گران، تەواوبوو. نرخێکی کە قەرەبوو کردنەوەی لە توانا بەدەربوو. کارەساتی نەتەوایەتی ئێران هەرچەند بەڵگەی درندەکاری کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامییە، بەڵام ئەگەر چاو ببڕینە ڕاستەقینە و نەترسین، دەبێ وەڵامی ئەو پرسیارە بدەینەوە کە: نەخشی سیاسەتەکانی ماڵوێرانکەرانە و پێرەوی لەو سیاسەتانە، ڕێکخراوی بێدەر و پەیکەری حیزبی توودەی ئێران لەو کارەساتەدا چەندەبوو؟ کارەساتێک کە لەودا ڕۆڵەکانی هەرە باشی گەل، کاتێک هێشتا هەر لە ژێر کارتێکردنی ڕێنوێنییە ژەهراویەکانی ڕابەری لە

مەرِ ڕێبازی ئیمام و دێموکراتەکانی شۆڕشگێردا بوون و بڕوایان بە کۆنەپەرەستی دام و دەزگا نەبوو، چوونە کوشتارگای پیاوکوژەکان، یان لەراستیدا، ناردران. کارەساتێک کە دام و دەزگای ئەوکاتەی رابەری خۆشی بوو بە قوربانی ئەو شێوە تێگەیشتنەی.

سیاسەتی ئێستای دەزگای رابەری لە پێکهێنانی حیزبی ٢٥ کەسە لە سەروبەندی هێرش بۆ سەر حیزبەوە تا ئێستا کە بۆتە هۆی جیابوونەوە، دابڕان و دەرکردنی ١٤ کەس لە ئەندامان و ڕاوێژکارانی کۆمیتەی ناوەندی، پاشگەز بوونەوەی سەدان ئەندام و کادری پەرش و بلاو لە سەرانسەری جیهاندا، کاتێک لە پەنا سیاسەتی لایەنگری لە هەڵوەشانەوەی کۆمیتەی نێوخۆی وڵات لە لایەن ئەو ڕابەریەوە دادەنرێ، قووڵی و سامناکی فاجیعە نیشان دەدا. خۆ تێنەگەیاندنی ئاشکرا، یان بە شێوەیەکی تر بڵێین، سیاسەتی قانوونمەندی ڕابەرایەتی حیزبی توودەی ئێران لە ئاست چارەنووسی ئەو هاوڕێ کوردانەی کە دوای هێرش، بۆ درێژەدان بە خەبات، بە شێوەیەکی ڕێکوپێک توانییان خۆیان دەربازکەن، بەڵگەیەکی تری سیاسەتی لایەنگری هەڵوەشاندنەوەی ڕێکخراوی حیزبی و بێ پرینسیپی بەرامبەر بە گیان و چارەنووسی ئەو کوردانە بوو کە «حیزبەکەیان» لە ئاگر و خوێندا بە هەموو ماناوە دەپاراست، کومەڵێک کە خۆیان بە پێشمەرگەی ئامانجەکانی مرۆڤایەتی دەزانی و لەو ڕێگەیەدا پێشوازیان لە سەختەی ژیانی پارتیزانی، کە لەژێر هەڕەشەی دایمی هەردوولای بەرەی شەڕدا بوو، دەکرد.

حیزبی توودەی ئێران و مەسەلەی نەتەوایەتی

بە لەبەرچاو گرتنی ئەو بەڵگە و بڕیارە پەسەند کراوانەی حیزب کە لەبەر دەستدان، لە ڕوانگەی حیزبی توودەی ئێرانەوە، تا ساڵی ١٣٣٩، لە ئێراندا عەشیرەت، تیرە و تایەفە لە ئارا دایە و ئەو شێوە تێگەیشتنە بە هەڵسەنگاندن لەگەڵ هەڵوێستەکانی حیزبی کومونیستی ئێران کە چەندین ساڵ بەر لەوە بڕوای بە بوونی نەتەوەکان لە وڵاتی فرەنەتەوەیی ئێراندا بوو، دواکەوتوانەیە. پاش یەکێتی فەرمایشی لەگەڵ فرقەی دیموکڕاتی ئازەربایجان، و بە لاسا کردنەوە لە حیزبەکانی تەرازی نوێ، لە بەرنامەی حیزبدا، مەسەلەی نەتەوەکان و مافی ئەوان و لە ریزی ئەو مافانەدا، فورمولی ناسراوی مافی دیاری کردنی چارەنووس، هاتە مەیدانەوە. لەو کاتە بە دواوە، هەڵوێستی حیزبی توودەی ئێران بەرامبەر بە مەسەلەی نەتەوایەتی، یەکێک لە دیاردە هەرە بەرچاوەکانی هەلپەرەستی و نان بە نرخی ڕۆژ خواردن بووە. بەڕەسمی ناسین و دان بە مافی دیاری کردنی چارەنوٌوس بە گوێرەی ئوسوول، وەک هەرماف و حقووقێکی دێموکراتیکی تر، پێویستە بە بێ گرتنە بەرچاوی کات و شوێن، هەمیشە جێگای داکۆکی شێلگیرانە بێ. بەڵام حیزبی توودەی ئێران، هەمیشە لە بواری تێئۆرییەوە، دەکەوێتە چاوبەستن و ئەو ئەسڵانە دەسپێرێتە بەر فەرمانی بارودۆخی کات و سات، کە مەبەست

سەرچاوە
Serchawe

لەووەش پێوەندی ڕژێمی دەسەڵاتداری ئێران لە گەڵ ئوردوگای سوسیالیستی و بەر لە هەموان یەکێتی سۆڤیەتە. ئەم کارە ڕاست وێنەی ئەمەیە کە بڵێین دیموکراسی لەم یان لەو کاتەدا و لەم یان لەو وڵاتەدا باش یان خراپە. لە کاتێکدا مافی بەهرەمەندی لە ئازادییە دیمۆکراتیکەکان، کات و شوێن ناناسێ.

ساڵیانی ساڵ «سوسیالیزمی واقیعەن مەوجوود»، بە شێوەی گشتی و یەکێتی سۆڤیەت بە تایبەتی، نموونەی بێخەوشی چارەسەری گیروگرفتەکانی کۆمەڵایەتی، و لە ڕیزی ئەواندا، مەسەلەی نەتەوایەتی بووە. داوای «دامەزراندنی فەرهەنگی یەکگرتووی سوسیالیستی»، لە سەر بناخەی ناسین و ڕێزگرتنی دوولایەنی لە فەرهەنگی گەلە جیاوازەکان و «ئاوێتەیی سوسیالیستی (ئەنتیگراسیۆنی سوسیالیستی) » ماوەیەکی زۆرە لە بەر ڕووناکی ڕاستەقینەکانی ترسناک و خوێناوی کۆمارەکانی ئاسیایی و پێک هەڵپرژانی نەتەوەکان، ئیتر باوی نەماوە و ڕەنگی چۆتەوە. شان بەشانی بەرزبوونەوەی پلەی پێگەیشتن و تێگەیشتن و هاوریز لەگەڵ سازگاری داواکانی گەلانی نیشتەجێی یەکێتی سۆڤیەت، ئەگەر ئەوان لە لایەک داوای مەعقوول و ڕەوای خۆیان لە بواری مافی ڕاستەقینەی دیاریکردنی چارەنووس دێننە گۆڕێ، لە لایەکی تر، گوشار و سەرکوتکردنی دەیان ساڵەی حکومەتی ناوەندسالاری، و بەکەم گرتنی درێژخایەنی کەسایەتی و ناسنامەی نەتەوایەتییان، یاغییگەرێکی ئەوتۆی پێکەوە ناوە، کە ڕژێمە کۆنەپەرەستەکانی مەڵبەند بە پشت و پەنا دادەنرێن و ئەمەش نەوەکوو بەهۆی جازیبەی ئەوحکوومەتانەیە، بەڵکو ئاکامی قانونمەندی ناوەندیی، سیستمی ناوەندسالارییە. مافی دیاری کردنی چارنووس تا جیابوونەوەی تەواو و کەماڵ، کە دروشمی کۆمونیستەکان بۆ چارەسەری مەسەلەی نەتەوایەتی بوو، گەرچی بوو بە هۆی پێک هێنانی کۆمارەکانی بەرواڵەت سەربەخۆ، بەڵام بە لە ئارادابوونی فۆرمولەکانی حیزبی سەرانسەری و حیزب و دەوڵەت و بە ناچاری حیزبی سەرانسەری - دەوڵەتی سەرانسەری، ناوەرۆکی ڕاستەقینیەی پووچەڵ کرایەوە.

ناوەرۆکی ئامۆژگاریەکانی ئێمە لە بنەڕەت ڕا، چەشنێک بوون کە لە مافی دیاریکردنی چارەنووس، نەوەک مافێکی کە بەگوێرەی ڕەسم و هەمیشە و لە گشت جێگای پێویستدا دەبێ داکوکی لێبکرێ، تێدەگەیشتین، بەڵکوو، لە هەرراجە بازاری سیاسەت، شتە پلە یەکەم و بەرژەوەندییەکاندا، هەرزان فرۆشمان کرد و ڕەوابوونی ئەو مافەمان بەستەوە بە لێکدانەوەمان لە ڕژێمی دەسەڵاتداری ناوەندی کە ئەویش بە پێوەندییەکانی ئەو ڕژێمە لە گەڵ ئۆردوگا دەبەسترایەوە. هەر ئەم فەرق و جیاوازی دانانەی نێوان ووتە و کردەوەیە کە مەعجونێکی دڵتەزێنی لە سەرجەمی هەڵوێستەکانی حیزبی توودەی ئێران سەبارەت بە مەسەلەی کورد دروست کردووە. هەڵوێستی حیزبی توودەی ئێران لە سەردەمەکانی بەرزبوونەوەی هێژای بزوتنەوە لە ساڵانی ٢٤ - ٢٥ و ٤٦ - ٤٧ و بە تایبەتی دوای شۆڕشی ڕێبەندان، نیشاندەری قووڵی هەڵپەرەستی و قوربانی کردنی ئەسڵەکانی بەرەواڵەت بیرو باوەری خۆی لە بەرامبەری قازانج و بەرژەوەندیەکانی ڕۆژدابوو. تاقی کردنەوەی دەیان ساڵەی بوون و دەسەڵاتداری تاقە حیزبی سەرانسەری لە وڵاتی فرەنەتەوەی ئێراندا، فێرمان دەکا کە ئەو

سەرچاوە
Serchawe

چەشنە حیزبانە نەیانتوانیوە هاوکات وەڵامدەری داخوازییەکانی سەرجەم و بەشە تاکەتاکەکانی پێکهێنەری کۆمەڵ بن.

تاقی کردنەوەی شۆڕشی ڕێبەندانیش، جێگایەتی گەلێک ئەزموونی لێ فێربین. هەر لەو کاتەدا کە بەرێوەبەرانی حیزبی توودەی ئێران لە خۆشی فەزای ئاوەڵەی سیاسی و دەرەتانی دەمەتەقەی تەلویزیونی گەشکە ببوون، کوردستانی خوێناوی و بریندار، لە تاو ئێش و ئازاری خۆی پێچی دەخواردەوە. دێهات ئاگریان تێ بەردەرا و چەنگیزییەکانی ئیسلامی لە کەلاکان گردیان دروست دەکرد و ئێمە ئەندامانی حیزبی سەرانسەری، بە کاویژ کردنەوەی خۆشبینییەکان و هێڵ کێشان و هێڵ سازییەکانی ناوەندێتی حیزب دەکەوتینە پینە کردنی ئەم کوشتارە بەکۆمەڵانە و ئێمە کە ئاواتێکمان جیا لە چاکە و بەختەوەری گەلەکەمان نەبوو، بەکردەوە، لە تەنشتی گەلەکەمان نەماینەوە،..... تراژیدیای ئێمە بەم چەشنە بوو.

حیزبی توودەی ئێران لە ناکۆکی و گیروگرفتی نێوخۆیی حیزبی دێموکراتی کردستان بە مەبەستی دابین کردنی هێژمونی خۆی، کەڵکی وەرگرت و ئەم کارە لە دواییدا بەشێوەی داکۆکی کردن لە جیابوونەوەی پێرەوانی کونگرەی چوار خۆی نیشاندا. جێگای سرنجە کە دوای هێرش بۆ سەر حیزب، دەمڕاستەکانی ئەوکاتی حیزبی توودەی ئێران بۆ وەجەولمیللە نیشاندانی «کونفرانسی میللی» و بە بیانووی تەختکردنی ڕێگای پێوەندی لەگەڵ حیزبی دێموکرات، پێرەوانی کونگرەی چواریان کردە قوربانی سیاسەتە هەلپەرستانەکەی خۆیان و لە یەک شەودا «باندی قاسملو»ی پێشوو بووبە بەرێوەبەری بزوتنەوەی نەتەوایەتی گەلی کورد.

خەڵکی بەشەرفی ئێران !
نەتەوەی خەباتگێری کورد!

ئێمە بۆپێکهێنانی ئاڵوگۆڕی لەناو حیزبی توودەی ئێران، لە سەرەتای وەخۆکەوتنماندا، بە گوێرەی ڕەچاوکردنی ئامۆژگارییەکانی خراپ و تاقی کردنەوەی ناساخی شێوەی خەباتی نێوخۆی حیزبی، چاومان برپبۆە سەرەوە. بەڵام ئەزموونی ژیان، جارێکی تر سەلماندی کە ئیسلاحی حیزبی توودەی ئێران هەوڵێکی بێ سەرئەنجامە. ئێمە بە گوێرەی ئەو هەموو هۆ و بۆچوون و سنووردانانەی سەرەوە، لە حیزبی توودەی ئێران جیادەبینەوە. ئێمە ئەندامانی حیزبی توودەی ئێران، چ پێرەوانی پێشووی کۆنگرەی چوار و چ ئەندامانی کوردی ڕێکخراوەکانی حیزبی لە کوردستاندا، کە لە سیستمێکی بووروکراتیک و دوور لە راستەقینەکانی نوێی ژیان دەژیان و لە ژێر کارتێکەردنی سیاسەت و کردەوە هەڵاوییەکانی حیزبی توودەی ئێراندا بووین، چ بە تێکرایی و چ بە تاک تاک، بە نۆرەی خۆمان، خۆ بە هاوبەش و بەرپرسی هەڵەکانی حیزب لە مەڕ مەسەلەی گشتی شۆڕشی ئێران و بە تایبەتی مەسەلەی کورد دەزانین.

سەرچاوە
Serchawe

بەڵام ئەمە کە بەرەو کام لا دەڕۆیین؟ ئێمە پێشەکی بێ ئەوەی هیچ شکڵێکی خەبات لە کوردستان و ئێراندا رەت کەینەوە، یان پشتی بگرین، بە حوکمی تاقی کردنەوە، بە قووڵی هاتووینە سەر ئەمە کە پێویستە گەڵاڵەیەکی نوێ بێنینە گۆڕێ و لەو بوارەدا بۆ دوزینەوەی فۆرمولی هەرە باش کە وەڵامی پێداویستی و نیازەکانی زەمان بداتەوە، رێگایەکی ترمان جیا لە رێگای گرتنە بەری زنجیرە باس و ئاڵووگۆڕی لە رادەی نەتەوەییدا نییە. ئێمە بە نۆرەی خۆمان لەرێگای گێڕانەوە لە هەموو هێز و کەسایەتییە تێکوشەرەکانی سەربەخۆ بۆ دۆزینەوە و پێک هێنانی میکانیزمەکانی پێویستی ئەم مەبەستە، هەوڵ دەدەین. رێباز و ئاسۆی هەرە گشتی بزوتنەوەی ئێمە بەو چەشنە دیاری دەکرێ:

- ئێمە بۆ سەقامگیر کردنی رژێمێکی دێموکراتیک کە حاکمیەتی یەکسانی هەموو نەتەوەکانی دانیشتووی ئێران دابین بکا، تێدەکۆشین.

- ئێمە لە پێناوی یەکێتی کردەوەی گشت هێزەکانی نیشتمانی و دێموکراتیک و شەخسیەتەکانی کورد لە کوردستاندا خەبات دەکەین.

- ئێمە بزوتنەوەی رزگاریخوازی نەتەوەی کورد بە بەشێک لە بزوتنەوەی جیهانی لە رێگای ئاشتی جیهانیدا، یاساخ کردن و لە ناوبردنی چەکە قڕ کەرەکانی بەکومەڵ و پاراستنی ژینگە دەزانیین.

- ئێمە ئاسۆی گشتی بزوتنەوەی مرۆڤایەتی پێشکەوتووخواز لە پێناو سەقامگیر کردنی دێموکراسی لە جیهاندا، نەهێشتنی دیکتاتۆری بە هەموو چەشن و شێوەیەکییەوە و سەربەخۆیی نەتەوەکان لە دیاری کردنی چارەنووسیاندا و رووخانی رێژێمەکانی زۆردار و زۆرداری وڵاتەکان و خەبات لە دژی دەست درێژی ئێمپریالیزمدا دەنرخینین.

زۆربەی ئەندامان و کادرە کوردەکانی سەر بە حیزبی توودەی ئێران لە دەرەوەی وڵات.

رێکەوتی؛ ١٠ی خاکەلێوەی ١٣٦٩ی هەتاوی - ٣٠ -٣ - ١٩٩٠ی زایینی

هاونیشتمانانی خۆشەویست!
خەڵکی شەڕیفی کوردستان!

ئێمە کە ئەم نووسراوە کورتەمان واژۆ کردەوە، لە رەوتی ئامادە کردنی بەیاننامەی جیابوونەوەی بەشی زۆری ئەندام و

کادرەکانی سەر بە حیزبی توودە لە دەرەوەی وڵاتدا بووین و بەگشتی لە گەڵ دەقی بەیاننامەکەدا هاودەنگین.

بەڵام لەبەر ئەوەی خۆمان و ژمارەیەک لە وانەی بەیاننامەکەیان واژۆ کردووە، لە رابردوودا، ئەندامی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بووین و کاتێک بە هۆی جیاوازی بۆچوون و لێکدانەوە و هێندیک هۆ و فاکتوری تر کە ئاگری دووبەرەکییان خۆشتر دەکرد، لە حیزب جیابووینەوە و لەژێر ناوی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران (پێرەوانی کۆنگرەی چوار) دەستمان کرد بە تێکوشان و پاشان لە بەر ئەوەی ئاگاداری پێویستمان لە ماهیەتی رابەری و ساختاری دژی دێموکراتیکی حیزبی توودەی ئێران نەبوو، چووینە پاڵ ئەو حیزبەوە، ئێستاکەش ڕای دەگەیەنین، لە ڕوژی بڵاو کردنەوەی ئەم بەیاننامە بەدواوە، هیچ چەشنە پێوەندیەکمان لە ژێر هیچ ناو و نیشانێک لە گەڵ حیزبی توودەی ئێران نێیە و هەر وەها هەوڵ دەدەین ڕەوتی جیابوونەوە لە حیزبی دێموکراتی کوردستان و تێکوشان لە ژێر ناوی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران (پێرەوانی کونگرەی چوار) و چوونە پاڵ حیزبی توودەی ئێران کە پێویستی بە توێژینەوەی وردتر و تێکڕایی هەیە و ڕوانگەکانی خۆمان سەبارەت بە ئاڵووگۆڕەکانی قووڵ، ڕووداوەکانی سەردەمسازی ئێستا و شوێنەواری ئەو ڕووداوانە لە سەر پرۆسەی خەبات و بزوتنەوەی ڕزگاریخوازی کوردستان روون کەینەوە و بە ئاگاداری گشتی بگەیەنین.

غەنی بلووریان – حەمەدەمینی سیراجی

ڕێکەوتی؛ ١٠ی خاکەلێوەی ١٣٦٩ی هەتاوی - ٣٠ - ٣ - ١٩٩٠ی زایینی

لێکدابڕان

پێداچوونەوەیەک بەسەرچۆنێتی پێکهاتنی پێرەوانی کۆنگرەی چواری حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران

بۆن – ئاڵمانیا ٢٠٠٧

نووسەر: حوسێن بەخشی

Mahabad56@gmx.de

چاپی یەکەم خاکەلێوەی ١٣٨٦ = ٢٠٠٧

چاپ: چاپخانەی باقر مۆرتەزەوی، کوێلن، تەلەفۆن ٠٢٢١-٤٠٥٨٤٨

هەموو مافێک بۆ نووسەر پارێزراوە

کۆکردنەوەو ئامادەکردنی: ڕەحمان نەقشی

ڕێبەندانی ٢٧١٩ی کوردی = فێبریوێری ٢٠٢٠ی زایینی

نۆژەن کردنەوە: ڕێبەندانی ٢٧٢٤ی کوردی = فێبریوێری ٢٠٢٥ی زایینی

سپاس و پێزانین

بۆ هاوڕێ حوسێن بەخشی بۆ نووسین و ئامادەکردنی وتارو نووسراوەکان.

دەستان خۆش و هەروا قەڵەم ڕەنگین بن بۆ گەل و نیشتمان.

ڕەحمان نەقشی